

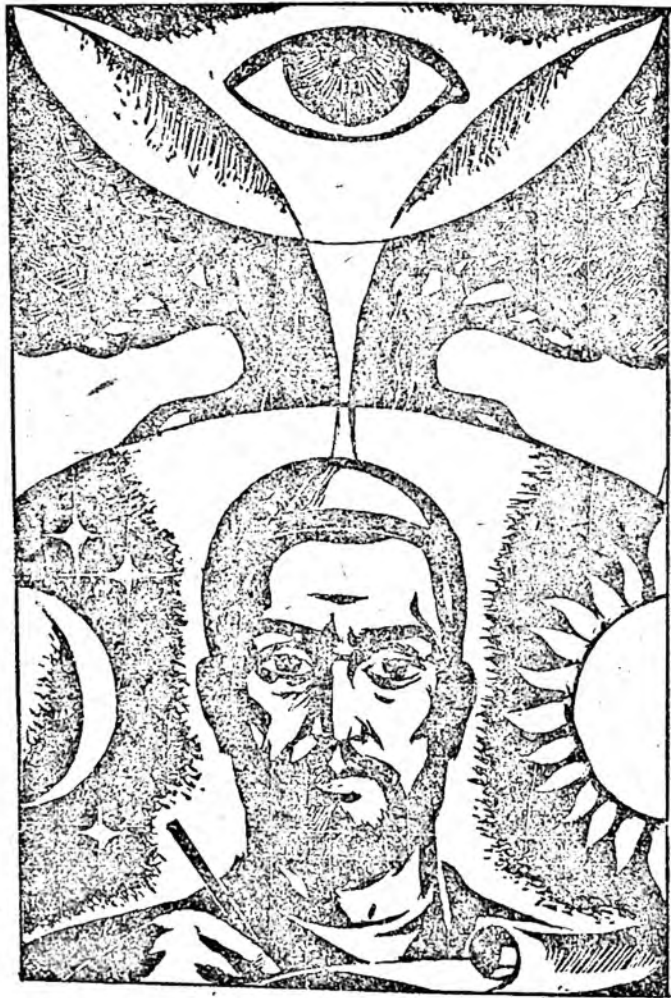

ЎЗБЕК
АДАБИЁТИ БЎСТОНИ

БОБОРАХИМ МАШРАБ
МЕХРИБОНИМ
ҚАЙДАСАН

ЎЗБЕК
АДАБИЁТИ БЎСТОНИ

БОБОРАҲИМ МАШРАБ

МЕҲРИБОНИМ
ҚАЙДАСАН

ҒАЗАЛЛАР
МУСТАЗОДЛАР
МУРАББАЪЛАР
МУҲАММАСЛАР
МУСАДДАСЛАР
МУСАББАЪ

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1990

165/27, 19h

Таҳрир ҳайъати

Азиз Қаюмов, Абдулла Орипов, Абдуқодир Ҳайитметов, Бегали Қосимов,
 Ҳайриддин Султонов, Натан Малласев, Одил Еқубов, Омон Матжон,
 Суйиша Ғаниева.

Нашрга тайёрловчи ва сўнгсўз муаллифи *Жалолиддин Юсупов*
 Сўзбоши муаллифлари *Ғайбулла Саломов, Нажмиддин Комилов*
 Масъул муҳаррир *Ваҳоб Раҳмонов*

Машраб, Бобораҳим.

Меҳрибоним, қайдасан: Ғазаллар, мухаммаслар... / (Нашрга тайёрловчи ва сўнгсўз муаллифи Ж. Юсупов; Сўзбоши муаллифлари Г. Саломов, Н. Комилов; Масъул муҳаррир В. Раҳмонов). — Т.: Адабиёт ва санъат нашр., 1990. — 416 б. — Ўзбек адабиёти бўстони (Таҳрир ҳайъати: А. Қаюмов ва бошқ.).

Изоҳлар:

«Ўзбек адабиёти бўстони» сериясининг ушбу жилдига ўзбек классик адабиётининг машҳур фидокорларидан бири — Бобораҳим Машрабнинг энг сара асарлари киритилди. Бу, иккундун бири йўли мураккаб шонрининг ғазал, мустазод, мураббаъ, мухаммас ва мусаддасларининг муштарак жиҳати шундаки, уларда, аввало, инсон улугланиши, унинг инсоний меҳри, муҳаббатини, эътиқод, имони, эзгу ишлари куйланади.

Машраб, Бобораҳим. Где ты, моя дорогая: Газели, стихи...

Уз

4702620102—52

М 4—90

M352(04)—90

ISBN 5—635—00498—9 © Н. Комилов, Г. Саломов, 1990 й.

ШОИРИ АНАЛҲАҚ

Ер бағридаги маъдан-моддалар ҳарорат зўридан эриб, оловга айланиб, даҳшатли бир қудрат билан вулқон бўлиб отилиб чиққанидай, чорасиз, эзилган халқнинг дарду аламлари, садпора юраклардан кўтарилган ҳасрат-нолалар ҳам йиғила бориб, бу осий заминга сигмай, вақти-вақти билан портлаб кўкка ўрлайди ва худди ана шундай замонда Машраб каби шоирлар тугилади-да, бу дарду аламлар тўғони алаңгаланган шеър бўлиб инграйди — мол-дунё ҳирсу хавасидан кўр дийдаларни бино этиш, гафлат губори беркитган маърифат булоқларининг кўзини очиш, сўлгин дилларга мадад бериб, карахт виждонларни ҳаракатга келтириш учун дунёга келган ллавоч — жарчи шоирнинг шўру гавголи исёнкор шеърлиги бунёдга келади. Ҳа, Машраб, шеърлиги бу дунёдан порози котган-аламзада, покдил инсонларининг виждон қичқириги, нур қидириб, нурга талпинган юрақнинг олов-афғони. Унинг шеърларининг ҳар бири — бир лаҳча чўт, ёпдирувчи олов: «Бошимдан то оёғим тутошиб хирмани оташ». Шоирнинг севган ташбеҳлари шуъла, гулхан, чақмоқ, хуноба. Унинг фигони — оху поласининг чеку чегараси йўқ, паърасидан олам ларзага келади. Агар маъшар кун оҳ урсам, у дунёву бу дунёгина эмас, балки «аршу курси», «биҳишти жовидон ҳам ўртар», дейди дардли шоир тугёни хисларининг шиддатини шобан этарок. У солиҳ, маърифат аҳли кушандаси, нотанти, кажрафтор фалакнинг «устига ўтлар қўйиб, барбод» этмоққа чоғланади, ўз шеърларини «дардинома», ўзини эса «жароҳатхона», «ҳасратхона», «мотамкада» деб атайди.

Шоирнинг кўз очиб кўрган муҳтожлик бўлди, ўзига ўхшаган минг-минглаб одамларнинг қашшоқ, бенаволиги, хўрлик ва ноҳақликнинг уқубатлари қалбида тахланаворди. Истеъдод ва заковати барқ урган сари ҳақиқат ундап узоқлашарди. Машраб яшаган муҳитидан, шарияту тариқат аҳли, эшонлар эшигидан ҳақиқат изларди, аммо ҳақиқат, адлу инсофни топиш мушкул бўлди. Ҳеч ерда тўғри одамнинг сўзи ўтмас, ҳақ талаб қилинган жойда юз хил риё риштаси тўр тўқиб, юз бир фирибу пайранг ўйини кўрсатиб, беҳаблик ва зўравонлик тиг яланғочлаб қарши оларди.

Буларнинг ҳаммаси унинг шеърларида ифодаланади, таҳба-тах ноҳақликлардан юраги қон бўлган шоир жамиятга, инсоннинг тийнати ва сийратига чуқурроқ назар ташлаб, бахтсизликлар, азоб-изтиробларнинг боиси одамларнинг ўзи, уларнинг тўймас, тўйдирмас нафси, дунёга ҳаддан зиёд берилишларидир, деган хулосага келади ва оқибатда Иброҳим Адҳамдек барчадан мосуво бўлиб қаландарлик йўлини ташлайди:

Жаҳонни тарк қилди Машрабо Иброҳим Адҳамдек.

Иброҳим Адҳам ва Мансури Ҳалложни Машраб тез-тез тилга олади. Номлари афсонага айланган бу икки мўътабар зотини Машраб ўзининг гойибона пирни комили деб қабул қилади, улар аъмоли ва ақидаларини бошқаларга ибрат қилиб кўрсатади. Зеро, Иброҳим Адҳам подшолик тахтидан, давлату бойликларидан буткул воз кечиб (VIII аср), дарвеш

жандасини ийиб, сўфийликини қабул қилган шахс. Бугина эмас. У ҳукмдорлар, аёнлар мол-мулкни, аяқсиз меҳнатсиз тошлаган жамини сарватларни ҳаром, деб эълон қилиб, ўз меҳнати воситасида ҳалол иш топиб ейишни талаб қилган. Ҳатто шохларнинг совга-саломини ҳам олмаган, ўзи қўриқлаётган боғнинг мевасидан бўлса бировнинг моли деб татиб ҳам кўрмайди. (Шу ўрнида ғаройиб бир қиёс: ривоят қилинишича, Машрабининг онаси унга ҳомилдорлигида қўшинларининг узумидан сўрамасдан узиб ёмоқчи бўлади. Шу пайт она қоридан; онажон, луқман ҳаромни эмани, боғнинг эгасини рози қилиб, кейин узумни енг, деган овоз чиққан экан... Ҳали тугилмаган Машраб ҳаромдан ҳазар этган! Мазкур ривоят халқининг ўз селган шоир гоя-ниятларини пачоғлик тарафидан идрок этолгани ва ҳам шу билан бирга, ҳалоллик ва покликка эътиқод-имони қанчалик мустаҳкамлигини исботловчи ҳужжатдир). Шундай қилиб, Иброҳим Адҳам—Машраб учун идеал, барча фалокатларни тугдирувчи ва демак, инсоноти тубанлаштирувчи нафси сарканан аждаҳосини маҳв этини тимсоли. Зеро, энг зўр мардик, энг буюк жасорат ана шу нафсини ўлдириб, қаюот даргоҳида ҳалол ишгага кўйишидир. Инсоннинг инсонийлиги, илоҳий хислатлари шунда очила боради, унинг қалбида покиза ишқ учун замни ҳозирланади: «Толиби ишқ ўлай десаи, ҳиммати Адҳам керак». Мансури Ҳаллоқ таълимотида ҳам худди шу нарсга бош ақида эди: «Нафсини сени эгарлаб олишдан олдин, сени уни эгарлаб ол», деб васият қилади у ўган Адҳамга дорга осилиши арасида. Бироқ Мансурининг ҳиммати Иброҳим ҳимматидан баландроқ эди, чунки агар Иброҳим Адҳам тахт-тоқ, мол-давлатдан воз кечган бўлса, Ҳусайн Мансур ҳақ йўлида ширин жонидан кечди — инсонини илоҳийлаштирган, «мен ҳақман» (яъни худоман) дегани учун қози-муллалар уни қўл-оққларини кесиб, дорга осиб ўлдиришга ҳукм этдилар. Ақлу тафаккур кучи, маънавий қудратга зўри етмаган нотавон бандалар ҳамма замонларда ҳам ана шу тариқа йўл тутардилар. Ҳикмат ва дониш аҳлини қийнаб, жисман йўқ қилиб, таскин топадилар. Ўз бўйларига мос «ҳақиқат»лар бичиб, оёйишга ишайдилар. Мансурининг фожиаи тақдири, фавқулодда жасоратли гоилари Машрабининг қаттиқ ҳалжонга солади. Шоир уни «шаҳиди ишқ» дея алқайди, қайта-қайта ўзини унга қиёс этади, ҳаваси келади ва ўз умрининг ҳам охири-оқибатда Мансуриникидай ижунланганини олдиндан башорат этгандай бўлади:

Мансури Ҳаллоқдек ичиб шароби антаҳур,

Чарх уруб йиғлаб турурман ушбу дам дор остида.

Мансурининг фалсафий аҳкоми; мушоҳадаси, орифлик мартабаси ҳам хийла юксак. У тасаввуфнинг амалий-ахлоқий сулуқини босиб ўтми (таълаб, қаюот, ҳалоллик, тоат) билан кифойланмай, маънавий кучига таянган маънавий камолотнинг авжи илоҳида ваҳдати нуҷуд таълимотини таҳлил этароқ; модомки инсон руҳи Мутлақ илоҳиётнинг бир қисми экан ва у таълаб-жисм билан курашда тозаланиб, тўлиниб, яна аслига қайтар экан, демак ориф инсон билан Илоҳ орасида тўсиқ фарқ қолмайди; улар бир, яъни, инсон ҳам худо (ҳақ), деган фикрга келиб, буни эл орасида баралла ошкор этади: «Аналҳақ» — мен ҳақман деган иборанинг маъноси шу

Аммо бу сўзнинг мен рост айтганиман, мен ҳақиқатман, деган маънолари ҳам маъжуд. Бунда нима назарда тутилади? Гап шундаки, мазкур фалсафага кўра, инсон жисми ва моддий дунё билан боғлиқ жамини нарсга-ашъёлар, жумладан дунё бойликлари; кўриган ҳашам-қудратларнинг ҳаммаси ёлгон, ўткинчи — «мажозий»дир; фақат Мутлақ илоҳ ҳақиқатдир. Шундай экан, бу ёлгон дунёга меҳр кўйиш — подонлик, алданмишдир. Инсон фақат Мутлақ илоҳ ҳақиқатига ишонмиш; фақат ўшанга ошиқ бўлиши керак. Бу йўл гоят мушқул, қийинчиликлар; беҳисоб; аммо

бу йўлда ҳар қандай азоб-изтиробга чидаса арзийди, чунки уни маънодаги маърифат йўли, чинакам ишқ шудир. Машраб мазкур маслак-этиқодга бирубор имон келтириб, Мансури Халлож мисоли матлуб — ёр писолига етишиш дардида ёнади, юрак-бағри эзилиб, қақнус қундай алаңғали тил билан куйлайди. Бу шундай улкан дардди, у бир зум ҳам шоирни тинч қўймайди, унинг бутун ҳаёли, вужуди шу ёр завқи билан банд. Машраб назарида еру кўк, дарахтлар, дарёлар — ҳамма маъжудот — ошиқ; Мансур осилган дор, сўйилган Насимийнинг эт-суяклари ҳам аналҳақ деб фарёд чекади. Соғинчим дарди шундай зўрки, деб ёзади Машраб, дарахтларини хома, дарёларини сибҳ, ёру кўкни китоб саҳифаси қилиб ёсам ҳам адо бўлмайди. Қандай тоза ташбех, кайҳоний нигоҳ қамрови! Бу дард Машрабга баъзан ҳузур-ҳаловат, чекенз ҳаёлий нашидалар яқуни — рухий парвозлар завқу сурури, жазава-ҳолнинг ширин илҳом дамларини ато этади, бунинг натижаси ўлароқ мўъжиза газаллар, мухаммаслар яратилади: баъзан у чекенз алам-қайғу келтириб, шоирни аналҳақни тирқиратиб кўздан ёшини оқизади.

Шу ўринда Машраб шеърятига ҳос бир муҳим хусусиятини қайд этмоқчимиз. Бу — Мутлақ илоҳга муҳаббат дарди билан реал дунёдаги оддий инсоний дард-аламларнинг бирга, ўзаро қўшилиб зухур этилиш ҳодисасидир. Бошқача айтганда, Машраб инсоният дунёсининг нафе ботқоғига ботганидан таҳликага тушиб, бариини «тарки назар этиб», қаламдар бўлган эса-да, лекин ҳаётдан, одамлардан юз ўгириб, уларга нафрат-надомат ҳисси билан қараган эмас. Йўқ, у одамларни севарди, уларга ҳамдард, меҳрибон эди: «Азалдан мен дили гамгин халойиқ хайлини севдим». Аммо айнан шу сатрининг ўзида ҳам Машрабнинг ихлоси ким томонда эканини, «гамгин халойиқ» деганда кимларни назарда тутаётганини билсаккина, унинг севгисиз мазмунини тушуна оламиз. «Дили гамгин халойиқ» деганда «улуг ҳақпараст шоир кўнглида илоҳ меҳри бор, дарди бор одамларни кўзда тутиб, фикр юритмоқда. Шу нуқтан назардан қарасак:

Дилда дардинг бўлмаса, дарди саримни кавлама,

сатрининг ҳам моҳиятига чуқурроқ тушунамиз. Машраб ана шундай, ноқидл, кўнгли бедор, аммо ҳаёт эзган одамлар дардининг куйчисидир. Бундай одамлар хонавайрон, афтода, «бағри кабо» Шоир ўзини шу бахти қаро халқнинг подшоиси деб эълон қилади ва:

Муҳаббат дардида оввора бўлган халқни кўрдим,
Кўзи вақти саҳар сайёра бўлган халқни кўрдим,
Тани дарду аламдан ёра бўлган халқни кўрдим,
Дили тиги ситамдан пора бўлган халқни кўрдим,
Зуам тугён этибдур — ҳар бириси беҳабар танҳо,

дед бечоралик ва афтодалиқнинг ҳазини манзарасини чизади. Бу мисол Машраб ҳақида ёзилган ишларда меҳнатқаш халқнинг аянчи турмуши тасвири сифатида танқид этилади. Бу ҳам йўқ эмас, албатта, аммо Машраб худди шундай шеърларида заминий дардини — иқтимоий ҳақсизлик ва адолатсизлик дардини илоҳий дард — руҳнинг қийноқлари дарди билан қўшиб баён этади. Зулм бу ўринда бойнинг камбағалга зулми эмас, балки танининг руҳга, жаҳолатнинг маънавийетга, нафсининг инсонни ўз асли ва ўз-ўзини танишга тўсқинлиги зулמידир. Синфий, иқтимоий нобаробарлик, ҳирсу ҳасаддан туғилган фитна, уруш-қирғинлар сабабқори нафе инсонни ўз қулига айлантирган. Шунинг учун Машраб камбағаллар, оч-яланғоч халқ тақдирига, етим-есирларнинг очор аҳволига ачиниб қолмай, узуман бутун

инсон зотининг аҳволига ачинади. Шоир маънавийёт олами томон юқори кўтарилган сари одам боласининг ожизликлари, янаш тарзидаги нохушликлар, гафлат ва жаҳолатин аниқроқ кўра бошлайди. Бу дард энди айрим индивидларнинг, алоҳида шахсларнинг дардидан юз чандон улкан бўлиб туюлади ва шоирнинг юрак-бағрини баттар эзади. Чунки халқ «муҳаббат даштида оввора», яъни ҳаққа етишини, ҳақиқатни кўриши иштиёқида Мажиуи каби сарсон-саргардон, умид кўзлари кўкка тикилган. Шоир демокчики, дунёнинг зулми беҳад кучайиб, вужудимизни кўримас тўр билан ўраб олган. Биз бундан беҳабармиё, ҳар биримиз танҳо эстироб чекамиз ва яна ўзимизни унинг қомига отамиз. Бироқ руҳимиз бу зулмдан қутулиб, эркин бўлишга интилади. Шу заълда, инсон руҳ ва жисм талаблари орасида азобда. Бу инсон табиаи ва тақдирига ҳос улуг бир фожиаи англаш ва уни шу фожиа домидан қутқариш йўлини қидириш оди. Мансури Ҳаллоқ, Жалолиддин Румий, Фаридиддин Аттор, Машрабларнинг ииятлари шу қаҳар юксак. Уларнинг фикрича, қутулишнинг йўли — илоҳий муҳаббат; «фисқу фужур гуноҳларини» шу улуг муҳаббат ўтида куйдириш керак. Машраб инсонда илоҳий фазилатин кўриш ва севиш; айни вақтда илоҳда ҳам инсон ҳислатини кўриш ва севишни тарғиб этади. Бу маслакнинг маантиқи шукки, барча яхшилик, вағуликлар илоҳдан, шунинг учун Илоҳин севаган киши ердаги яхши одамларин, ёру биродарин, ота-онасин, эл-юртинин ҳам севади, қарамли-саховатли бўлади. Бобораҳим Машрабда илоҳий муҳаббат, сармаст, қайноқ ҳақиқарастлик баробарида реал дунё гўзаллигининг шавқи, соҳибжамол қизлар ҳуснининг мадҳисини муҷассамлигига боис шу. Воқеан, қайси классик шоирда ўзбек қизларининг ўзига ҳос рафтори, бўй-бастин, кийиниши Машрабдагидек аниқ чизгилар орқали эсда қоларли қилиб сувратланганини кўргансиз? Шартли ташбеҳлар, рамаз-нишора Шарқ газалиётини баида этган эди, ҳатто Навоийда ҳам бу етакчи ҳусеият. Машраб бўлса, «асли қажмоқ, зоти қирғиз, лола пайпоқли», «юзи қизил-оқ, остидаги тайлоқи ўйноқлаб турган» саҳрийи бутакўз қизларин мадҳ этади, улар чиройида олам нафосати ҳамда илоҳий қудрат жилвасини туюди. Агар қибёни давом эттирадиган бўлсак, Машрабининг ватан, онаи зорини қўмсаб ёзган шеърлари ҳам ҳоксор самимиятию болаларча содда тугёни билан ажралиб туришини қайд этиш лозим. Уларини ўқиганда юрак-бағрингиз эзиледи: дарбадар, гариб куйчининг Намаиғандан келган дўсти ёронларини кўргандаги қувончи, кекеа онасининг бағрига отилиб, зор-зор йиғлашлари қанчалик табиий ва таъсирли!

Ҳайратланарлисиз шундаки, Машрабининг Мутлақ илоҳга ишқи ҳам худди шундай самимий ва эҳтиросли. Ҳоч бир сохталик, пардали, кинояли гаиларин учратмайсиз унда. У илоҳиётини меҳрибон онаси, «жола бурқли» маҳбубасини севагандай севади, уни ўз биинда аниқ кўриб туради, рози дилини сўзлаб, у билан қўшилиб-қориниб кетади. Ахир унинг тасаввурида Мутлақ руҳ — чексиз-чегарасиз баҳри раҳмат, инсон эса шу денгиз бағридаги гавҳар — «дурри дарёин маоний». Илоҳ — маҳбубга етишини иштиёқи, ишқ галаёни шоир иужудини «адам қилиб» (фоний этиб), маърифат дарёсига гарқ этади. У бундай иғоналик шавқи, яъни ваҳдат майдан сархуш бўлиб («машраб» илоҳий шаробдан насибали дегани), улувият мақомида ўзини аршин аълода ҳис этади:

Аршининг қуиғурасини устига қўйдим аёқим,
Ломақондан жой олиман, бу мақонини на қилай!

«Ломақон»нинг маъносини мақондан хориж, ҳадду худудсиз демак. Аммо Машраб восил бўлган Мутлақ руҳ нафақат мақондан, балки замондан ҳам хориж — у азалий ва абадий; унинг олдида маъжуд дунё бир лаҳзалик қўнимгоҳ («Бир лаҳзада дам олмай турибон, лаҳзада котдём»)

Энди бу Буюк қудратга қўшилган шоир руҳининг ўзи ҳам шундай улуглик касб этади, ердаги тушунча-тасавурларга сигмайдиган, етти фалак ҳамда шамсу қамарни ўз ичига олувчи баҳри мунавварга айланади:

Ои қадар нурга тўлибман, осмонга сигмадим,
Тоқи аршу курсию лавху жипонга сигмадим,
Дафтари руҳи қудусдурман, забонга сигмадим...

Энди унинг олдида масжиду бутхона, катбаю калисо тупроқ билан тенг, арзимас ўйинчоқлар. Энди у жаннату дўзахни ҳам тап олмайди, чунки у мақсадига эришган — Ер висолига етган. Қолганлари «суратнараст ўлган фашу дасторига мағрур» шайху киборининг уйдирмаси. Энди Машраб икки дунё нақди, хуру гилмон, аршу курси ҳам ўзимман, дейишга ҳақли. Энди унинг кўзига жонни кўринмайди, у Мансур каби бошини дорга туттишга рози:

Ваҳдат майини пири мугон илқидан ичдим.
Мансур каби бошимни дорга тута қолдим.

Ана шундай олий тафаккурлий ва тахаюлий оламни кашф этолган шоир бирдан ерга тушиб:

Барчага молу жоҳини, неъмату мулку жойини,
Менга берибдур оҳини — ушбудурур салобатим.

ёки:

Не гурбатларини чекдим чархи бобунёд дастингдан,
Мудом мотамда қолдим, бўлмадим дилшоҳ дастингдан,
Тамоми хонумоним бўлди чун барбод дастингдан...
Ким мен ҳар қайга борсам, дод этарман, дод дастингдан,

дея бир аламзада инсоннинг юрак полаларини ҳам ифодалай олади. Лекин буларнинг ҳаммаси бир-бирини тақозо этадиган, бир-бирини тўлдирадиган шеърлар. Чунки ҳаммасида ҳам курашчи инсоннинг, на фалаку тақдир, на ердаги тартиботлар билан келишолмайдиган жасоратли руҳнинг ибидидир. Шунинг учун Иброҳим Адҳам ахлоқи, Мансур таълимотини ҳақ билиб, тараннум этган Машраб голлари дунёпараст ҳокимлар ва жоҳил уламоларга ёқмади, уларни тубсиз таҳликага содди. Улар Мансури Ҳаллождан қандай ўч олган бўлсалар, Машрабни ҳам шундай қатъ этиб, сўнг тилчидилар.

Халқ орасида қалаидардек юриб, тақдирни азалга радди бадал бериб тугилган Бобораҳим Муллавали ўгли Машраб газаллари асрлар давомида насрлар орасида қалблардан қалбларга қалиқиб, кўчиб келаётир. Буюк истеъдодли шоирнинг сўзи Шарқда ҳамон бетакрор, ҳамон ҳақ учун дадил жангга кирганларга ҳамдам, маслақдош; аммо кечаю кундуз мол тилагида юрган «ўз нафси билан саргардон» кишиларнинг эса қаттол душмани, огоҳ этувчи ҳозир у нозир бир овоз.

Энди икки оғиз вўз бу китобни юзага келтирган тадқиқотчи ҳақида. Бобораҳим Машрабнинг асарларини ўрганиш ва нашр этиш борасида олимларимиз анча-мунча ишларни амалга оширдилар. Аммо оташнафас шоир ижодининг тадқиқотчилари орасида Жалолиддин Юсуновнинг хизмат-

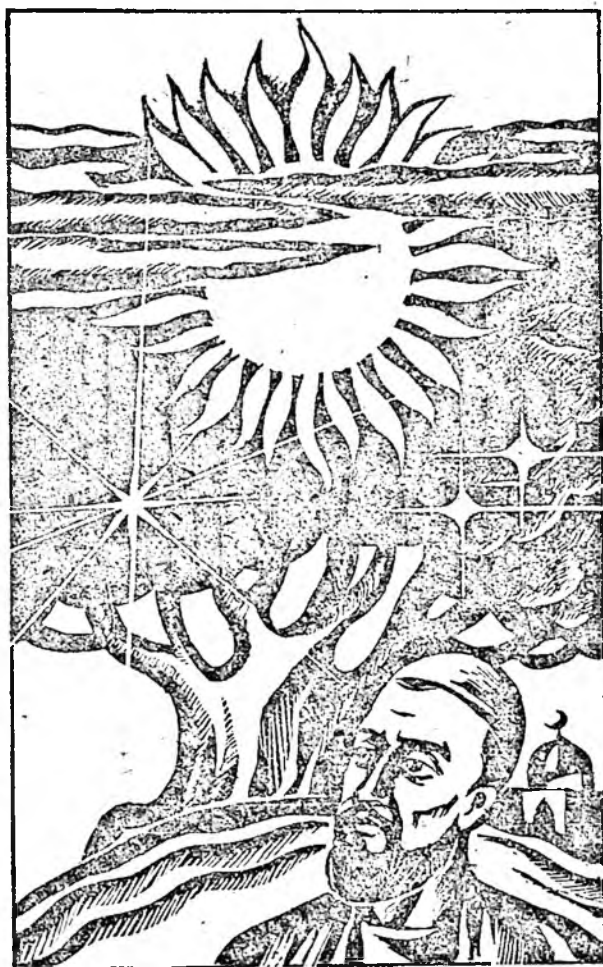
ларини алоҳида таъкидлаш ва тақдирлаш жоиз. У Машрабнинг ҳақиқий фидойи ошиғи, мана салкам йигирма йилдирки, «Девонаи Машраб» асарларини қидириш ва жамлашга умр сарфлаб келмоқда. Бу изланишларининг натижасида шоир девонининг бир неча подир қўлёзма нусхаларини қўлга киритди, турли баёзлар, манбаълар ичидан бизга маълум бўлмаган шеърларни топиб, нашр эттирди. Жалолиддиннинг қиёсий текстологик ишлари туфайли Машраб девонининг аввалги нашрларида йўл қўйилган талай саҳлу хатолар бартараф этилди, шоир ижодининг янги қирраларини таҳлил этиб, ўзига хос жиҳатларини ёритишда ҳам тадқиқотчининг қўлга киритган ютуқлари кам эмас. Унинг «Гулистон» журналида эълон қилган мақолалари Машраб ижодини ўрганиш ишида янги саҳифа очди, Машраб фалсафаси, дунёқарашининг шажарасини топиш, унинг халқчиллик илдишларини, кеёкор руҳининг қудратини кўрсатиш Жалолиддин мақолаларининг моҳиятини ташкил этади.

Жалолиддин Юсупов машрабона рутбали, камтарин «дарवेश» йиғит. У Самарқанд вилоятининг Хатирчи қишлоғида ўқитувчилик қилади, бирон-бир илмий даражага даъвогар ҳам эмас. Ёш авлод қалбида адабиёт сирларини сингдириш меҳнатидан тонган даромадининг бир қисмини бутун бўш вақти Машраб усти бахшида. Жалолиддин фидойи тадқиқотчи, классик шеърининг поэтикаси билан билимдон, шунинг баробарида ҳусни хат соҳиб — истеъдодли хаттот ҳам. У Машраб девонининг иккинчи тўлиқ нусхасини тиклаб, уни бир неча марта иккинчи ҳавасини келтирадиган чиройли арабий настаълиқ ёзувда кўчириб чиқди. Шу дастхат нусхаларининг ўзи ҳам улуг шоирга чексиз меҳр ифодасидир ва улар подир санъат асари сифатида қадрланишга арзийди.

Қўлингиздаги Машраб девони ҳаваскор олимнинг ана шу узоқ йиллик изланишларининг меваси сифатида майдонга қолган, аммо Жалолиддин бу билан қаноатланмоқчи эмас. У Машраб асарларини излашни давом эттирмоқда. Машрабнинг жонкуяр муҳлиси Жалолиддин Юсуповнинг меҳнати янги-янги самаралар беришига ишонамиз.

Н. Комилов, Ғ. Саломов.

ҒАЗАЛЛАР

* * *

Ҳар кишининг дарди бўлса йиғласун ёр олдида,
Қолмасун армон юракда этсун изҳор олдида.

Андалиби бенаводек нолаву афгон ила
Айланиб сайраб юрарман айни гулзор олдида.

Мансури Ҳаллождек ичиб шароби антаҳур,
Чарх уруб йиглаб турурман ушбу дам дор олдида.

Ҳар киши бир журъае нўш айласа бу бодадин,
Ул қиёматда қилур арзини жаббор олдида.

Телба Машраб, қилмағил сиррингни соҳидга аён,
Айтиб-айтиб йиғлагайсан ошиқи зор олдида.

* * *

Мен нола қилай шому саҳар дод, эшигингда,
Жонимни берай, шўхи паризод, эшигингда.

Ул лолаву райҳону суман, тоза қизил гул
Ҳам сарв букулди, қади шамшод, эшигингда.

Хўбони жаҳон бўлса тақи Юсуфи Капъон,
Султону амир бапдайн, озод эшигингда.

Зулфунг сени бу жонима юз доми балодур,
Жоним қуши сайд ўлди чу сайёд эшигингда.

Олам борисен лаззати хуснунгни топибдур,
Гирёну фиғон, нолаву фарёд эшигингда.

Савдойи муҳаббатга тушубман сени излаб,
Ўлтурди гамнинг, кўзлари жаллод, эшигингда.

Ашқим тўқубон ҳажру гамнингда кеча-кундуз,
Вайрона ватаи — манзили обод эшигингда.

Ул хусну жамолинг ўти Машрабга тушубдур,
Парвонасифат куйди, паризод, эшигингда.

* * *

Тушти савдон муҳаббат бошима,
Ор эгар мардум келурга қошима.

Ваҳ, муҳаббат кўида қон йиғладим,
Етти иқлим гарқ бўлди ёшима.

Сажда айлар зоҳид ул меҳробига,
Мен қилурман сажда эгма қошима.

Қил ҳазар, албатта, жонон, қаҳрдин,
Узру зорим сенга — бағри тошима.

Муҳтасиб тўктурди соқий бодасин,
Етмади ақли анинг сирдошима.

Қунда юз минг жабр қилсанг ўргуло,
Қўй қараб гаҳ тошини бардошима.

Машраби девонани хайрон қилиб .
Не сабабдин келмадинг бир қошима.

* * *

Эй сабо, гамбодадурман, бистаримни кавлама,
Чун шафақ олудаман, хокистаримни кавлама.

Хар замоне Лайлидин манга китобатлар келур,
Сенки Мажнуи бўлмасанг, сардафтаримни кавлама.

Хонавайронлар билур афтодаларининг ҳолини,
Эйки, маҳрам бўлмасанг, чашми таримни кавлама.

То кишига дард тегмай, бўлмади бағри қабоб,
Дилда дардинг бўлмаса, дарди саримни кавлама.

Ҳажр тошидин зарру офат бошига етган ўзум,
Киштиин мотамдадурман, лағгаримни кавлама.

Етти дўзах ўртанур афтодаларининг оҳидини,
Оташи ҳажрида куйган мишмаримни кавлама.

Ломаконининг шаҳрини бир ҳу била сайр айладим,
Ҳабраил, боргил нари, болу паримни кавлама.

Баҳри раҳматга кириб қилдим вужудимни адам,
Маърифатдин беҳабарсан, дафтаримни кавлама.

Дурри дарён маоний бўлди чун Машраб, вале
Дийдабийно бўлмасанг, кўз гавҳаримни кавлама.

* * *

Сенсан севарим, хоҳ инон, хоҳ инонма,
Қондур жигарим, хоҳ инон, хоҳ инонма.

Ғам шони фироқингда кабоб этти фалакни
Оҳи сахарим, хоҳ инон, хоҳ инонма.

Ногаҳ сари аулфунг сори бўлдум сенга мойил,
Эй тожи сарим, хоҳ инон, хоҳ инонма.

Лаълинг ғамидан кўнглум эрур гулча каби қон,
Гулбарги тарим, хоҳ инон, хоҳ инонма.

Заҳри ғами ҳажринг мени ўлдургали этти,
Эй лабшакарим, хоҳ инон, хоҳ инонма.

Машраб, бўлубон кўйинга чуи барқи тажалли,
Қолмай асарим, хоҳ инон, хоҳ инонма.

* * *

Нетай, эй дўстлар, бўлмай юзи шамъига нарвона,
Туман минг ишва бирла кўнглум олди шўх жонона.

Насими етса кўйидин бўлур гулзор сахролар,
Тушар оламга оҳим ўтидин бир раъди барқона.

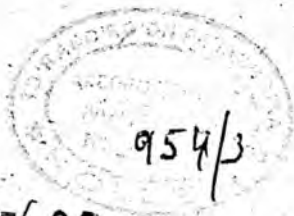
Бўлубдурман ҳамадин, ҳур бўлсун ё нари бўлсун,
Жамиъийи маҳлиқолардин ашинг ишқида бегона.

Не толг раҳми келиб берса мени маҳмур-и хайронга,
Ушал ҳуси аҳли шоҳи ишқ майидин қатра паймона.

Эрур зухд аҳли хурсанд, сояйн қаддида арижуманд,
Муҳаббат аҳли ишқ саҳросида мажруҳ девоша.

Тилаб ҳақдин кеча-кундуз бошимни саждадин олмам,
Муродим ишқ эли хоки тайимдин қилса паймона.

Тарийқи ишқ аро ноёб агар, Машрабки, бир жонинг,
Йўлида, бўлса минг жонинг, фидо қил шерн мардона.

16/5.27

* * *

Бапогоҳ учради дилбар кулуб мастона-мастона,
Тавозуъ бирла таклиф айлади ул сўйи майхона.

Қўзи хушхор, лаби лаъдики майдин лолагун эрди,
Ким мен қошлар ютарман ўлгунча паймона-паймона.

Хаёли қомати бирлаки мен умрумши ўткардим,
Мени барча халойиқ дейдилар: «Девона-девона».

Бихамдуллоҳ, қўнгулни мосуводни мен суво қилдим,
Онинг меҳрини севдим, ўзгадни бегона-бегона.

Қилиб орзу шу дилбарни тиларман кечаю кундуз,
Онинг ёдини айларман юруб ҳарёна-ҳарёна.

Кўнгулда ғусса кўп, ҳамдард бирла ҳамдамим йўқдур,
Рақиблар ўртасида телбадан жавлона-жавлона.

Бошим кетса йўлидан эмди, Маъраб, қайтарим йўқдур,
Бу жошимни нисор айлай. ашга мардона-мардона.

* * *

Дил ани дерларки, ҳаргиз моҷароси бўлмаса,
Кўр ани дерларки, бас, чашми биноси бўлмаса.

Жаннатул-фирдавси муфт берса йўлда излама,
Хайр ани дерларки, арзандек риёси бўлмаса.

Хобгоҳим ариг эди, мунда галат туштум, дариг,
Нур бўлур эрдимки, нафс аждаҳоси бўлмаса.

Деди пайгамбар бу сўзни, Машрабо, бо сидқ эшит:
«Дўзахи дерлар ани тарси худоси бўлмаса».

* * *

Борурман остонига саҳар оҳиста-оҳиста,
Сурарман кўзларимга хоки дар оҳиста-оҳиста.

Ўтар бир-бир босиб ул шўх, Ҷоқмас бевафоликдин,
Эрур ащдоқ вафосиз умр ўтар оҳиста-оҳиста.

Кичикликда, шигорим, аччиғ айтса айб эрмасдур,
Ки, фаслида бўлур ширин самар оҳиста-оҳиста.

Жамолинғ баркамол ўлди, бўлур бир-бир хатинғ найдо,
Баҳор ўлса ўсарлар сабзалар оҳиста-оҳиста.

Борур мискин бу Машраб гул юзунғини кўргали, аммо
Кўролмай гул юзунғ йиглаб турар оҳиста-оҳиста.

* * *

Сахро юзи кўкармас то ёз бўлмагунча,
Булбул тараннум этмас то гунча кулмагунча.

Кўздин чунон сув тўкғил, имонинг баҳра олсун,
Боғу чамаи кўкармас, ёмгур қуюлмагунча.

Мақри рақиб бирла ҳасрат уйига туштум,
Ғам риштаси узулмас то ёр келмагунча.

Юз йил тирик юрусанг, охир бир куп ўлурсан,
Афсус йла кетурсан то восил ўлмагунча.

Эй Машраби қаландар, яхшига банда бўлғил,
Ҳалвоитар бўлмас шаккар қўшулмагунча.

* * *

Санам юзини кўрсатур ошиқи мубталосига,
Ғами била ўлғон адо Мажнуни бенавосига.

Толиби ишқ ўлай десаиғ ҳиммати Адҳами керак,
Зарра қачон стар вале васил санам оросига.

Ёр юзини кўрай десаиғ, васли била бўлай десаиғ,
Ризо керак қазосига, сабр керак балосига.

Ўтти жаҳондин авлиё, муршиду ориф, анбиё,
Бўлмадилар фирифтае дунёни можаросига.

Восили ҳақ бўлай десаиғ, ишқу муҳаббат ҳосил эт,
Ўрта ҳавоу қибр уйини шамъи юзини зиёсига.

Куйса муҳаббат ўтига фисқу фужур гуноҳларини,
Хилват этиб келур ўзи кўнгулни хонақосига.

Машраби бенаводурман, арзи дилимни айтайин:
Тараххум айла, эй пари, ишқини бу гадосига.

* * *

Кўнглумни бердим сен бевафога,
Қуйди юроким жабру жафога.

Эй нозаним, раҳм айла менга,
Қолдим сени деб юз минг балога.

Меҳнат чекарман, роҳат кўрай деб,
Қилсанг жафолар йиғлай худога.

Бемори ишқинг бўлдум, нетарман,
Собир — балога, рози — қазога.

Мужгонинг ўқи ўтти юракдин,
Ногоҳ совуқ сўз тушди арога.

Машраб сени деб кечти жаҳондин,
Раҳм айламайсан муфлис гадога.

* * *

Кўрсат жамолнинг мастоналарга,
Ишқингда куйган парвоналарга,

Мендин дуодур, сендин ижобат,
Жоним тасаддуқ жононаларга.

Эй кўшгли қаттиг, раҳм айламайсан,
Қилгинг назора бечораларга.

Куйган гарибман, шафқат қил охир,
Куйингда юрган девоналарга.

Машраб сени деб кечти жаҳондин,
Бошини қўйди остоналарга.

* * *

Девонадурман шамъи шараржилва санамга,
Қурбон бўлай оташкадайн шуъла адамга.

Зсбо санамим бода ичиб, юзини очиб,
Ўт қўйди паризод гулистони эрамга.

Бир ҳу била мен Лайлини мажнун қилаёдим,
Девоналигим шона урур зулфи санамга.

Юз жоним агар бўлса анга ҳеч аямасман,
Мен талпинибон жон берайини қоши қаламга.

Зоҳидки агар ичса эди бодайн маъшук,
Сармаст бўлубон бормас эди Макка — ҳарамга!

Машраб, не балодур шикаши туррайин кокул,
Барбод ўладур кишвари дин ушбу ҳашамга.

* * *

Арзимши айтай боди сабога,
Биздин дуолар ул дилрабога.

Кўзлари Чўлпон, сарви хиромон,
Зулфи паришон, қоши қарога.

Қомати ларзон, ваъдаси ёлгон,
Турмади ҳаргиз аҳду вафога.

Учди кўзимдин ул пари янглиғ,
Ташлади кетти турли балога.

Шоҳи мукаррам, шоҳи муаззам,
Қилмади шафқат муфлис гадога.

Қилдук иқовлон бир аҳду паймон,
Ҳар ким ёмондур, солдим худога.

Дарди фироқинг айлади бемор,
Қайга борайин эмди давога.

Ҳажришда қилдим тинмай фиғонлар,
Етти бу нолам арзу самога.

Қилгил тараҳхум, эй ёри жоним,
Лойиқ эмасман жабру жафога.

Дарду аламдин болу пар айлаб,
Шаҳбоз кўнглум учди самога.

* * *

Йўл бермадилар менга рақиблар,
Чикдим бош олиб бул Карбалога.

Эй ёри бадахд, бемехр экансан,
Раҳм айламайсан мен мубталога.

Дарду гам ичра саргайди юзум,
Раиғ бергусидур ул қаҳрабога.

Эй бағри тошим, ҳажрингда куйдум,
Топшурдум охир қодир худога.

Эй жопажоним, кўрсам жамолинғ,
Жоним тасаддуқ сен хуш адога.

Ишқингда куйдум, эй сарвинозим,
Бир марҳамат қил мен бенавога.

Дилхаста Машраб қилмасми фарёд,
Жаллод кўзлар олса арога.

* * *

То кийди қизил ўзини зебо қилайин деб,
Ўт ёқти жаҳон мулкида ғавғо қилайин деб.

Мастона хиром эттию кўргузди қадини,
Мендек неча девонани шайдо қилайин деб.

Зебо санамим гул юзидин парда кўтарди,
Олам ҳама кўз бўлди томошо қилайин деб.

Зулфини тараб, қош учуруб жилвалар этти,
Ошуби бало, финани барпо қилайин деб.

То айладим олдиға бориб арзи ниёзим;
Чин солди жабинияға таманно қилайин деб.

Мастона саманд секрата келди шаҳи хуғрез,
Шамшири жафони яна бурро қилайин деб.

Кўп йилки бу қул хизматини қилмади баржо,
Келдики ғазаб бирла чу сазо қилайин деб.

Бошимни кесиб олғилу хушҳол бўлуб кет,
Қонимни тўкуб лолайи саҳро қилайин деб.

Ханжар қўлида Машрабин ўлдурғали келди,
Ғавғойи қиёматни хувайдо қилайин деб.

* * *

Гам биёбонида қолдим, йиғладим кўн ёр деб,
Ох уруб, фарёд этиб, булбулдайин гулзор деб.

Кечау кундуз куярман ишқ ўтига доимо,
Дарбадар излаб юрурман соҳиби асрор деб.

Лашкари гам ҳам сиғуқ кўшглумни афгор айлади,
То давосиз дардга қолдим, ожизу бемор деб.

Гарчи осийман, эмасман раҳматингдин ноумид,
Ҳар на қилса эрки бор ул, бандаси ночор деб.

Маърифатлик бир эгам деб бўлма гофил, Машрабо,
Гарчи гофирдурки, йўқдур меҳрибон, жаббор деб.

* * *

Донмо ёдинг била юрдум чу саргардон бўлуб,
Оху фарёд айлабон ҳажрингда чун жүён бўлуб.

Ҳар қаён юрдум сўроғинг топмадим, эй гулгузор,
Айлавиб келдим яна ғам уйига ҳайрон бўлуб.

Тинмайин қон йиғладим кўйида раҳм этгайму деб,
Илтифоте қилмай ўтти ул пари жавлон бўлуб.

Доғи ҳажринг куйдуруб бағримни, эй номехрибон,
Жола янглиг кўзларимдин оқти қон борон бўлуб.

Арзи ҳолим кимга айтай, меҳрибоним йўқ менинг,
Ким қулоқ солиб эшиткай, ҳолима гирён бўлуб.

Заъфарондек саргайиб қолдим фироқинг чўлида,
Улгум эмди поймоли лашкари ҳижрон бўлуб.

Киприқинг поваклари кўксумни айлаб ёралар,
Ғамзалик қилгон нигоҳинг ўтти бир пайкон бўлуб.

Бўлма гофил, Машрабо, эмди яроғинг тўғрила,
Дам-бадам вақти сафардур, қолма боармон бўлуб.

* * *

Сетор ила савти наво айлаганинг хўб,
Хўблар ичида маснади жоҳ айлаганинг хўб.

Бир бокирае хуру пари хусшига таржиъ,
Ишрат саманига минибон ҳайдаганинг хўб.

Паргор бўлуб гавҳари дарён муҳаббат,
Бир нуқтага жон гавҳарини болаганинг хўб.

Гар бод масал чарх уруб, Машраби мискин,
Мастона қаро кўзда шгоҳ айлаганинг хўб.

* * *

Ҳеч кима маълум эмас ҳоли наришоним менинг,
Осмоини тийра қилди оху афғоним менинг.

Мен печун шод этмайни бул хаста кўнглумни бугун,
Келди ҳолимни сўраб ул шўх жононим менинг

Эй ситамгар, келгилу эмди шаҳид эткил мени,
Мавж урсун Қарбало даштида бу қоним менинг

Чун Сурайё бормусан, афлокдин боломусан,
Бу фалакда кўрмадим, эй кўзи чўлпоним менинг.

Нозу истиғно била келгил, мени ҳолимни сўр,
Термулуб доим йўлуида чашми гирёним менинг.

Тобакай жабру ситам бирла юрурсан, эй рафӣқ,
Чиқти, Машраб, ушбу ғамдин бу азиз жошим менинг.

* * *

Арзанига арзимас бу тандаги жонинг сенинг,
Дилда дардинг йўқдур, оқмас дийда гирёнинг сенинг.

Ҳимматинг гар бўлса холис, етти дўзахни бузар,
Бўлса Иброҳимсифат оташ чу бозоринг сенинг.

То дилингга дард тегмай, орзулардин жудо,
Чун сўраб келмас ўшал олдингда луқмонинг сенинг.

Сен кўзунгнинг нури кетмай домаи комилни тут,
Қаңда бўлгай то танингдин кулли исёнинг сенинг.

Мен тасаддуқи ўшандоқ оли ҳимматлар бўлай,
Бўлмаса олуда ҳар навъида домонинг сенинг.

Бир хасе сендин кейин қолди, балое жонинг ул,
Бўлса бир сўзашга меҳринг қоҳиши жонинг сенинг.

Машрабо, хоби ажалдан лаҳзае бедор бўл,
Муңда жон берганда осон чиқмагон жонинг сенинг.

* * *

Туғу кун каби юзунгга ярашиб тушубди холинг,
Юрагимда хў қилибман риштаи қади ниҳолинг.

Менга нчмагу емак йўқ, яна кулмак, ўйнамак йўқ,
Ўзга зикрини демак йўқ, хобу роҳатим хаёлинг.

Санамо, нечук ширинсан, ою кун ота-онангму?
У жаҳонни куйдурбдур, бу жаҳонда йўқ мисолинг.

Ғами ишқдин бу Машраб бўсағангга бош қўюбдур,
Қиладур фигони зоре, демадинг нечукду (р) холинг.

* * *

Шухрат айлаб ким алардек худнамоларни кўруш,
Зоҳиру сувратпараст ношноларни кўруш.

Йўлни билмас умми(й)ларнинг кўзига ориф бўлуб,
Ўзи манзилга етолмай нобиноларни кўруш.

Барчага айлар насиҳат ўзини доно этиб,
Йўлда қолган бекасу бераҳнамоларни кўруш.

Куфру иймонни билолмаслар, каромат айлабон,
Тоату тақво билан соҳибриёларни кўруш.

Ўзини айбини ёпиб, халқ айбини ифшо қилиб,
Зоҳиру ботинда мундоғ порасоларни кўруш.

Хар киши сўрса шасабдин, дам урарлар нафс учун,
Ботини-фиръавну зоҳир-авлиёларни кўруш.

Лоф урарлар орифи якдиламан деб халқ аро,
Халқни гумроҳ қилиб, юзи қароларни кўруш.

Зоҳрида сўфийман деб тарки дунё айлаган,
Ботини дунёга мойил бахт қарорларни кўруш.

Халқнинг кўзига ҳар дам сувратин дигар қилиб,
Нафс учун шайтон билан юрган гадоларни кўруш.

Ўзининг авлодини халқ ичнда ифшо қилиб,
Таида йўқ маъно, қуруқ номи сароларни кўруш.

Шухратим офат бўлур деб Машрабинг қўл олмади,
Кўзда ёшим қатраси дурри бақоларни кўруш.

* * *

Офати жоним ул санам қоши қаросини кўрунг,
Икки юзига чулганиб зулфи сиёсини кўрунг.

Хуру паридини тозадур, шамсу қамар хижилдадур.
Ким ани кўрса бандадур, хусни зиёсини кўрунг.

Гоҳ ёрим қизил кийиб, қирмизи сочбогин солиб,
Нозу карашмалар қилиб, аҳди вафосини кўрунг.

Гоҳ қошин чу ё этиб, кифрик ўқи бирла отиб,
Жоду кўзини ўйнатиб, макру балосини кўрунг.

Машраби бепаводу (р) ман, васли учун гаоду (р) ман,
Ҳажр-ўтига куду (р) ман, ёр жафосини кўрунг.

* * *

Охиримни дарду гамга ошно қилди бу дард,
Йнгламай найлайки, рўзимни сиё қилди бу дард.

Кийибон эғнима, қоп йнглайки, мотамлик либос,
Не диловарларни ер ичра фано қилди бу дард.

Бахт қаролиг мундин ўтмас, толем бўлди забун,
Мен вафо қилдим тамаъ, қайтиб жафо қилди бу дард.

Ёғдуруб бошимга ҳар соат лаҳаднинг гардини,
Кўр бу ҳолим: гамзада бахти қаро қилди бу дард.

Ҳамнафаслардин жудо айлаб мусибат шахрига
Ошноларни менга ношно қилди бу дард.

Қайгулик бошимга ҳар дам кўҳи гамни орттуруб,
Мисли Адҳамдек жаҳондин Мосуво қилди бу дард.

Ичкашим заҳроба бўлди, кийганим бўлди кафан,
Бошима тўққуз фалакни осие қилди бу дард.

Ғуссасидан ўртанди Машраб, сўрмадинг аҳволини,
Дўст-душманга мени ангуштнамо қилди бу дард.

* * *

Жафо қиядинг бу жонимга, вафони кўрмадим ҳаргиз,
Бу оламда ўзумдек мубталони кўрмадим ҳаргиз.

Муҳаббат йўлига қўйдим қадам, ҳолим забун бўлди,
Бағайр аз меҳнату дарду балони кўрмадим ҳаргиз.

Табибо, муддате бўлдики, мен дардига ҳамдамман,
Узудди ринган жоним, давони кўрмадим ҳаргиз.

Ҳама сувратнараст бўлди фану дасторига мағрур
Ки, зоҳид ичра мутлақ бериёни кўрмадим ҳаргиз.

Мусибат селининг барбоди бўлдум кўҳна дунёда,
Қўлумни тутқудек бир ошнони кўрмадим ҳаргиз.

Етушти бастаян коримга бизмамдур иложини,
Адашган ерда сўрган раҳнамони кўрмадим ҳаргиз.

Езилди тахтаи иқболима сардафтари гурбат,
Талаб вақтида бир соҳибдуони кўрмадим ҳаргиз.

Жароҳатинг дилимнинг захмини ҳар кимга кўрсаттим,
Ажаб толиғзабундурман, шифони кўрмадим ҳаргиз.

Бузулган хотирим ҳаргиз жаҳонда кўрмади шодий,
Жаҳон айвонида гайраз жафони кўрмадим ҳаргиз.

Жаҳонни тарк қилдим, Манрабо, Иброҳим-Адхамдек,
Сароно дард кўрдум, муддаони кўрмадим ҳаргиз.

Мен нечук юргум бу гурбатхонада дилдорсиз,
Умр эмас ошиққа, гар бир лаҳза бўлса ёрсиз.

Меҳнатин кўнглига хў қилган кишилардин сўраиғ,
Ҳеч илме сийпага жо бўлмади такрорсиз.

Дарбадар бўлдум, жаҳонни кўп тамошо айладим,
Ҳеч гулни кўрмадим оламда бўлгай хорсиз.

Кўнгул олдургон кишилардин билинғ дил розини,
Буки — ҳар ким кўнгул олди, ул эмас озорсиз.

Кавлама бағримни, кўнглумни паришон айлама,
Термулуб қолди кўзум йўлида ул дийдорсиз.

Мунда ўрташган кўнгул охир стар мақсудига,
Ҳеч булбул бўлмагай олам аро гулзорсиз.

Кимийенинғ толиби бўлган киши жондин кечар,
Ҳеч ганже кўрмадим оламда бўлгай морсиз.

Учрамай кетти ўшал маҳвашга рози дил десам,
Топмадим ҳаргиз ани ёлғуз, даме агёрсиз.

Машрабо, вақти надоматдур, биродарлар қани?
Истиқомат қилма дунёда парирухсорсиз.

* * *

Кокулунгму анбардур жон ичинда, жонон қиз,
Кўзларингму ахтардур рўйи мохи тобон қиз.

Лабларинг эрур лаълдек, юзларинг қизил гулдек,
Барча эл сенга қулдек хизматингда фармон қиз.

Бир кўруб сени, золим, қолмади менинг холим,
Таиғ бўлубдур аҳволим, билмадингки, подон қиз.

Оразинг — очилган гул, сочларинг эрур сунбул,
Тишларинг мисоли дур, лабларингда пинҳон қиз.

Кокулунгни ўрганда, бурқаъ бошга қўйганда,
Жоним ўртапур танда, офтоби даврон қиз.

Ой юзунгни кўрганда, лабларингни сўрганда,
Машрабинг бўлур банда, лаъли шаккарафшон қиз

* * *

Бир боқиб менга қаро кўз учидан жонон қиз,
Айланиб юз ўгуруб қилди юракни қон қиз.

Қуида минг дард ўқини отти ҳазин жонимга,
Бирига айламади лабларидин дармон қиз.

Юзига парда тутиб шамъ уза фонусдек,
Юз туман зухд элини айлади саргардон қиз.

Золиму қотилу хунхор эрур бешафқат,
Ёрини агёр олдида қилур яксон қиз.

Ишқида оҳим ўти учқунидур ой ила кун
Ким, эрур сарв бўйи, кўзларидур чўлпон қиз.

Бу фалак хони уза қилма гумон ахтар деб,
Садқан хуснига тўлдурди дуру маржон қиз.

Сарвни қаддинггаю гулни юзушга менгзатса,
Ўхшатолмас киши, эй подираи даврон қиз.

Ишқ кофирлариға кўз ёшим ўлди тўфон,
Итларингнинг ким бўлур ҳамроҳи, эй подон қиз.

Кўюш ул жаннати ризвон, эшикинг каъбаи ишқ,
Хурлар хизматишга боғлади қўл чандон, қиз.

Васл гулзори аро булбули нолон Машраб,
Шакқарин хафта ила тўтийи Ҳиндустон қиз.

* * *

Жаҳонда топмадим ҳамдард, қолдим потавон, ёлгуз,
Сароло гам саводи ичра қолмишман ниҳон ёлгуз.

Кўзунг яғмо қилур бекас кўнгулни, ҳеч ажаб эрмас,
Қароқчи қўрқитур ҳар ерда топса қорвон ёлгуз.

Неча мендекни гардун мубталон дарду-гам қилди,
Демам муңча жафони менга қилди осмон ёлгуз.

Сенинг таърифингга ҳар банд-бандим иолалар қилмиш,
Қачон асрори ишқинг айта олгай ҳар забон ёлгуз.

Отарлар ҳар тарафдин шўхлар мужгонларидин ўқ,
Қилибдурлар мешишг кўксумни ҳар ёндин нишон ёлгуз.

Буқун, дўстлар, матои сабру-оромини олдурдум,
Қилолмас ҳифз маҳзун бўлса ровпий дoston ёлгуз.

Мен, эй Машраб, сенишг кўюшг сорига бормоғим мушкул,
Не бўлгай гар ўзушг кулбамга бўлсанг меҳмон ёлгуз.

* * *

Барчалар ёнди гуноҳдин, менки ёнмасман ҳануз,
Хоби гафлатдин уёнди, мен уёнмасман ҳануз.

Тавбаи тавфиқ билан йиглаб турарлар зор-зор,
Охират аъмолин айтиб мен қутулмасман ҳануз.

Бандаларким, лутфинга ҳар дам суяниб ўлтурур,
Бедаво нафсимни излаб мен суянмасман ҳануз.

Орифу содиқ ҳама панду насиҳат олдилар,
Барча пандинг олдилар, пандингни олмасман ҳануз.

Бандалик қилсанг такаббур қилма, шайтон феълидур,
Мен такаббурдин замоне холий эрмасман ҳануз.

Бандалик қилмай Азозил бўлди саркаш амрига,
Роидан даргоҳ бўлди, менки ёнмасман ҳануз.

Дунёни кўи йиғди Қорун кетти ул ер қаърига,
Дунёдин бир дам замон кўнгул узолмасман ҳануз.

Банда бўлсанг, Машраб, кечкил ҳавоин хиредин,
Кечди барча хиредин, ҳаргиз кечолмасман ҳануз.

* * *

Тушти ишқинг, эй пари, ақлимни ҳайрон айлади,
Ҳажринг ўти куйдуруб, бағримни бирён айлади.

Эй нигоро, орзуйи оразинг васлинг тилаб,
Ғушчадек лаълинг ғами ашқим тўла қон айлади.

Гоҳ-гоҳе раҳм этиб, бандаг сари қилгил назар,
Ошиқинг жондин кечиб, ўзини қурбон айлади.

Доимо ишқингда йиғларман сенинг, эй позанин,
Ғар бугун ким йиғлар эрса, тонгла хандон айлади.

Қатраин ваҳдат майидин лутф ила қилди карам,
Завқу шавқидин бериб оламда султон айлади.

Эй биродарларки, мендин офият кўз тутмангиз,
Бир пари ақлим олиб кўйида нолон айлади.

Соқийи пири мугон сунди шароби антахур,
Мосуво айлар ҳамадин, мушқил осон айлади.

Бир масалдур: Дунёнинг осойиши кофиргамиш,
Бу жаҳонни ошиқиға чоҳи зиндон айлади.

Халқи олам эй, париваш, ошно бўлгач сенга,
Машрабингни бошига кўп тирборон айлади.

- * * *

Бул гариблик гурбати кўнглумга кўп кор айлади,
Қилди бағрим поралар, жонимни афғор айлади.

Ёрди кўксум, эзди бағрим, оҳ, бу дарди фироқ,
Ўртади мискин ташим, ер бирла ҳамвор айлади.

Жоми гурбатднн ичиб қилдим гариблик иштиёр,
Не жафолар жонима ул чашми хуммор айлади.

Телба бўлдум, ҳарза юрдум, билмадим нуқсоними,
Оқибат ишқинг мени расвои бозор айлади.

Ноумид бўлма агарчи осийсан, эй Машрабо,
Баҳри раҳмат осий қулларга сазовор айлади.

* * *

Кеча базмишдин йироқ ишқ аҳли чапдон йиғлади;
Куйди ҳам парвонау шамъи шабистон йиғлади.

Согиниб Юсуфни Яъқуб йиғлади шому сахар,
То мусофир бўлди Юсуф, аҳли Канъон йиғлади.

Соқий сунғонда, суроҳий дам-бадам фарёд этиб,
Аҳли мажлис олдида ёш ўршига қон йиғлади.

Ҳажр шони куйганимга куйдию ўртади барқ,
Ҳам мени дарди дилимга чархи гардон йиғлади.

Ҳар тикан ғам тоғида санчиб оёғим қилди қон,
Менга ёр раҳм айламас, хори мугилон йиғлади.

Бўлмасун огоҳ киши ҳоли дилимдин халқ аро,
Гарчи қулди огзимиз, аммо дили жон йиғлади.

Машрабо, гар жон яқосини чок-чок этсам не тош
Ким, фалак ҳам жаври ул сарви хиромон йиғлади.

* * *

Кел, эй дилбар, юзунг очгил, тасаддукдур бу жон эмди,
Фироқингда адо бўлди, куюб бу устухон эмди.

Нечук айлай, биродарлар, бўлубман зору саргардон.
Давосиз дардга учрабман, ўларман бегумон эмди.

Жаҳонда ҳеч киши борму жудолигдин адо бўлгон,
Етибдур ҳалқума жоним, меиша йўқ меҳрибон эмди.

Нечук тоқат қилай дилбарки, сенсиз мен бу дунёда
Чиқар кўксумдин оҳим ҳам туролмас осмон эмди.

Кетибон меҳрибон дилбар, юрак бағрим кабоб этти,
Етолмасман нигоримга на айлай жовидон эмди.

Тушубдур кўнглума дардинг, кима айтиб, кима йиглай,
Лаҳад ичра кетар бўлдум, юроким тўла қон эмди.

Кел, эй Машраб, жудолиг дардидан кўн шиквалар қилдинг,
Етибдур сенга бу навбат, кетар яхши-ёмон эмди.

* * *

Минг шўри фиғон бирла, ҳай-ҳай, не бало келди,
Жон қичқирадур қўй деб, хашкарши оло келди.

Қўлида қилин фўлод, қошимга келиб жаллод,
Қилди мени бебунёд, тийги гузаро келди.

Кетсам бу алам бирла, юз қоҳиши гам бирла,
Савдойи санам бирла, хуш даври сафо келди.

Рози бўлайини ўлсам, жон бергу (и) ча бир кўрсам,
Мундоғ не бало бирлаи шиддатли қазо келди.

Заҳматга қазо ёндош, бўлди ҳаммаси йўлдош,
Ул жавру жафо подош, тиклаб югуро келди.

Девонини Машрабсан, кўрқуб нега йигларсан,
Ошиқ кишига ўлмоқ ки, айни муддао келди.

* * *

Мени даврон букуи дарду аламга мубтало қилди,
Жафожў нозашинлар бирла ёру ошно қилди.

Алифдек жон аросида ниҳоли қоматин асраб,
Ғамидин оқибат қаддимини пун янглиғ дуто қилди.

Биродар, сен букуи мендан умиди офият қилма,
Юрак бағрим оқиб кўздин ажал юзини во қилди.

Қишига айта олмай бошга тушган табъи ҳолимни,
Бу ҳасрат бора-бора ўзини бағримга жо қилди.

Бу ҳолимга тараҳхум қилгудек бир меҳрибошим йўқ,
Мени бечора қилди, зор қилди, бенаво қилди.

Бу бешафқат фалак солди менниг бошимга савдолар,
Чу андин неки келди, бори тақдирини худо қилди.

Халойиқ дуни бўлсам ҳам жаҳон ичра ганиматман,
Бу кун ё тоғла айтурларки, Машраб ҳам қазо қилди.

* * *

Ногоҳ кўрунуб кўзлари шахло боқа қолди,
Парда кўтариб қошини ул дам қоқа қолди.

Ошиқ экашимни билиб ул дилбари раъно,
Ақлимни олиб, жонима ўтлар ёқа қолди.

Рухум эритиб ёшини¹, ваҳ-вах, юзи оташ,
Ишқ чақмогини жонима, найлай, чақа қолди.

Тарсобачани кўрдиму дин кетти қўлумдин,
Қил сажда дебон бўй нума зуннор тақа қолди.

Мен онинг учун кечаю купдуз югурурмеи,
Ёрим келибон биргина ҳолим сўра қолди.

Айди: «Не тиларсан?» дедим: «Шамъи жамолинг!
Кўрсатти юзин, мақсуд ҳосил эта қолди.

Машраб бу жаҳонда юрубон топмади бир мард,
Юз шукрки, онинг била улфат бўла қолди.

---

¹ Е ш и н — яшин маъноснда.

* * *

Кўрунди кўз қаросига магар хайли паризоде,
Шафақ тутти жаҳонни, келди ё бир қадди шамшоде.

Чарогон бўлди дунё ё магар келди менинг ёрим,
Биёбон бўлди боғу бўстони хуррамободе.

Хужуми гам қилиб барбод, келди бир насими хуш,
Магар озода ёрим, дўстлар, ишқ этти бунёде.

Агар ул шоҳи хоҳон қатлима лашкар чекиб келса,
Юроким чок этиб айлай ани олдида ҳам доде.

Баҳористон бўлди, раиғ-бараиғ гуллар бўлуб пайдо,
Хазон этмак учун, дўстлар, илоҳо келмагай боде.

Неча йиллар ётибман қору ёмгур остида доим,
Паризодим, маликам қилмади лекин мени ёде.

Ариғ йўлга ўзунгни олки, Машраб, ўтти умрунг, лек
Муроду мақсадига етмади ҳаргиз хароботий.

* * *

Намангон шаҳридин, дўстлар, менинг ёрошларим келди,
Отам бирла онамни билгучи меҳмонларим келди.

Шижоат бобида ҳар қайсиси бир Рустаму Сухроб,
Адолат тахтига минган бу кун сўйтонларим келди.

Иноятли, диёнатли яна ҳам муршиди комил,
Ҳама ориф, ҳама содиқ, ҳама ирфонларим келди.

Аларнинг хоки пойи 'кўзларимга тўтиё, Машраб,
Чарогимни мунаввар қилгучи хоқонларим келди.

* * *

Оқ юзунгда холу хат кўз кўрмагайди кошки,
Кўнглума юз доғи гамни қўймагайди кошки.

Ишқида ҳу айлагач кетти фўтўр дин уйидин,
Бодани бегаш кўрубон сулмагайди кошки.

Чун Намангондин Хўтан парвоз айлаб мурғи рух,
Донаи холин кўрубон қўймагайди кошки.

Ёр жилва бирла боқти, руху жон бўлди кабоб,
Бу жафоларни бошимга солмагайди кошки.

Айрилиқнинг дардидан жоним куюдур ё магар
Доғи ҳасратдин бу жоним қўймагайди кошки.

Кошки олса бу жоним, доғ-и ҳасрат қўймаса,
Ушбу доғи айрилиғни кўрмагайди кошки.

Машрабо, ёр хизматини айла жону дил била,
Ушбу даврон ҳам ғанимат ўлмагайди кошки.

* * *

Кимга айтиб йиглайин нозук адонинг дардини,
Хонавайрон айлаган коошнонинг дардини.

Дилин бердим анга мен гайраз жафосин кўрмадим,
Айтиб-айтиб йиглайин ул бевафонинг дардини.

Умрум охир бўлди етмай доманининг гардиға,
Кимга айтиб, кимга йиглай дилрабонинг дардини.

Дарбадар оворамаи, куйди дилим ахгарсифат,
Бахти қаро бўлган билур бахти қаронинг дардини.

Осмон бесар бўлур айтеам аламлик достон,
Ҳар кишига айта билмам раҳнамонинг дардини.

Дашту саҳролар куяр Мажнунни (нг) тортган оҳидин,
Бесарунолар билур соҳибазонинг дардини.

Норасоларга сухан қилма, хатодур, Машрабо,
Билмас ҳар ким чорёри босафонинг дардини.

* * *

Сен, эй зоҳид, бориб меҳробга қил нозукадолиғни,
Жаҳонда кўрмадим ҳаргиз киши сендек риёлиғни.

Залолатпешалиғни аҳли дунлар сендин ўргангай,
Мунофиқ, бадписандлиғ ҳам тамаъгир, рўсиёлиғни.

Риё тоат қилиб кундузлари ўзни дебон муршид,
Кечадан тош қадар қилгунг ўзушдек юз қаролиғни.

Аё Машраб, деди зоҳид, гуноҳинг беҳисоб эрмиш,
Агар авж айласа саттор, кечар соҳсиз гунолиғни.

* * *

Кел, эй дилбар, баён айлай сенга бир-бир жудолигни
Ки, шояд раҳм этиб солсанг ўзунга ошнолигни.

Тамоми хонумонимдин кечиборн бир сени дерман,
Ўзунгдин ўзга билмайдур, ўзунг билгил жудолигни.

Ки, сендин ўзгани демам, қасам биллоҳ жонимга,
Жафолар айлама, эй моҳ, менга бергил сафолигни.

Сулаймон тахтига, Жамшиднинг жомига бермасман,
Қўлумда косаи чўбин, сенга қилсам гадолигни.

Аё эй раҳмсиз золим, жафожў, кўзлари жаллод
Нигоро, Машрабингга қилмагайсан бевафолигни.

* * *

Ғамза кофир, ишва жоду, жилва қолмоқим қани?
Кўзи яғмо, кифрики ўқ, жола қалпоқим қани?

Тири мужғон гамзаси кўп ёр учун девонаман.
Асли қолмоқ, зоди қирғиз, лола пайпоқим қани?

Ғунчаи гуллар очилмай заъфарон қилди хазон,
Дод этар гул-гунчасига ёсумансоқим қани?

Доғу-доғ устидадур бағрим қизил қон ашқдип,
Сиймтан рухсоран, тан нуқра бургоқим қани?

Ёр, Машраб, ишқ ўтини қўйди жоним узраким,
Чўқ-чўқ этти кўнглум оташпора чақмоқим қани?

* * *

Мен кимга айтай, дўстларим, девона қилди ишқ мени,
Садпора қилди юраким, девона қилди ишқ мени.

Тун-кечалар дод айласам, ҳар дам сени ёд айласам,
Ишқингда фарёд айласам, девона қилди ишқ мени.

Шому сахар гирён бўлай, йўлингда саргардон бўлай,
Охир сенга қурбон бўлай, девона қилди ишқ мени.

Ҳамдам бўлай майхонага, сокин бўлай бутхонага,
Бошим қўлай останага, девона қилди ишқ мени.

Ишқ аҳлига ҳамдам бўлай, ҳақ йўлига муҳкам бўлай,
Даргоҳига маҳрам бўлай, девона қилди ишқ мени.

Девонаи шайдо бўлай, мен толиби мавло бўлай,
Халқ элига расво бўлай, девона қилди ишқ мени.

Машрабга қил лутфу карам, ваҳдат шаробини дамбадам,
Эй соҳиб лавҳу қалам, девона қилди ишқ мени.

* * *

Ошиқ улдур то дилига сақласа асрорни,
Бархам урса йўлига оламда йўқу борни.

То ўзунига дард тегмай, айлашиб келмас даво,
Бас бу маънодин-ҳакимлар кўн сўрар беморни.

Гарчи осийман анинг даргоҳидин навмид эмам,
Бир гул учун сув берурлар сад ҳазорон хорни.

Охири манзилга етмасдур қудуратлик кўнгул,
Дияга жо бермоқ на ҳожат душмани гаддорни.

То дилиннга маърифатдин нури имон бўлмаса,
Суфи(й)лар, бир ҳуга алманшанг ани — дасторни

Хотири покнигини машгул қилма ҳаргиз дунёга,
Дил губоролуда бўлди ул кўролмас ёрни.

Авлиёлардек муаззам бўлайини десанг вале,
Машрабо, ҳеч қанда қилма дилдин истигфорни.

* * *

Эй санам, ҳажринг. гамида дийда гирён бўлгуси,
Кўрмасам бир дам юзунгни юрагим қон бўлгуси.

Мардумони кўзларинг бир кофири бераҳм эрур,
Гарчи тарсо кўрса ҳам ул дам мусулмон бўлгуси.

Либарин зулфунг тараб боқсанг, нигоро, ҳар тараф,
Жамъ кўнгул бир қараб юз минг паришон бўлгуси.

Қоматингни кўрсалар маҳшарда инсону малак,
Ҳуру гилмошлар бўлуб жамъ барча ҳайрон бўлгуси.

Қатраи ашким агар томса юзумга, Машрабо,
Ташналик вақтида билсанг роҳат-и жон бўлгуси.

* * *

Маърифат бозорининг девонаси,
Бул ҳақиқат ишқининг майхонаси.

Ох уруб чиқса жаҳонни куйдирур
Ошиқ аҳлини зийнату сармояси.

Икки дунёни кўзумга илмадим,
Менки ул дийдорнинг ҳайронаси.

Айлади кўнгулнинг уйин хароб,
Бул эрур тан мулкининг вайронаси.

Мосувони тарк қилдим ишқида,
Бул жаҳону ул жаҳон бегонаси.

Машраби девонани ҳайрон этиб
Қадди мавзун эгма қошинг қораси.

* * *

Бу тани хокинию руҳи равонни на қилай?!
Бўлмаса қошимда жонона бу жонни на қилай?!

Ёрсиз ҳам бодасиз Маккага бормоқ но керак?
Иброҳимдин қолгон ул эски дўкопни на қилай?!

Урайинму бошима саккиз биҳишту дўзахин,
Бўлмаса васли мешга, икки жаҳонни на қилай?!

Аршининг кунгурасини устига қўйдум оёғим,
Ломақондин жой олибман, бу маконни на қилай?!

Заррае нури қуёшдек бу жаҳон ичра тамом
Ошкоро бўлмаса, сирри ниҳонни на қилай?!

Бир худодин ўзгаси барча ғалатдур, Машрабо,
Гул агар бўлса қўлумда, ул тиконни на қилай?!

* * *

Ёрнинг кўйида мен жавлон қилай,
Итларига қўшулуб афгон қилай.

Кошки, бу кулбаи аҳзон аро
Итларини бир куши меҳмон қилай.

Ёр қилгон захм битмас, эй табиб,
Дема менга: дардинга дармон қилай.

Оқизиб кўздин сирिशким беадад,
Хаймайя афлони вайрон қилай.

Кес бошимни хашжари позинг билан,
Сендин ўзга кимга саргардон қилай?

Зулф-и мушканинингни тасвир айлабон,
Бу варақни саҳфаи райҳон қилай.

Ишқ куйдурса бу ошиқ кўнглини,
Сийна ичра ўт печук пинҳон қилай.

Гул юзин кўрсатти, ўлдурди мени,
Ёрши жисм орасида жон қилай.

Машрабо, бир қатра тотсам жомидин,
Ўзимни ишқ аҳлига султон қилай.

* * *

Кўнгул вужудини бузган ўзига нола қилай,
Бошимни саждага қўйиб худога нола қилай.

Менга бу гамни солибон рақибни шод эттинг,
Қўлумга ханжар олиб бу юракни пора қилай.

Сенинг учун, на бало, меҳнату алам кўрдум,
Рақиб ризосига боқсангки, ман на чора қилай.

Кел энди, Машраби ошиқ, ўзига зоре қил,
Тараххум этмаса дилбарки, кимга нола қилай?!

* * *

Дилбар кўйида вашшамси ваззуҳо ўқуй,
Мақбул бўлса ҳамдинга лаҳни уло ўқуй.

Мажнунсифат фироқ даштида зор йиғладим,
Дарду гаминг, лайливашим, лайлу наҳор ўқуй.

Қошу кўзунгни ҳажрида, эй меҳри моҳжабин,
Ашким сувини оқизиб файзи баҳор ўқуй.

Шавқи муҳаббатингда кезиб Балх шаҳрини,
Хатти шаҳидликни кўриб ошкор ўқуй.

Фироқ қиссаси Машраб фикрида эрур,
Мастона Балх шаҳрида беихтиёр ўқуй.

* * *

Менга иршод берсанг, Одаму Ҳаввои ҳозир қил,
Ғарибу хастаман, Нуҳи набиюллони ҳозир қил.

Кириб Намруд ўтига қилдилар оташни чун гулзор,
Ҳақиқат йўлини тоған Халилуллони ҳозир қил.

Таинни раҳна қилди гарми мотам кайфият ичра,
Мақоми сабрда Айюбдек донони ҳозир қил.

Бошига арра келди, зикри ҳақдин бўлмади гофил,
Худонинг ошиқи ул руҳи Зикриёни ҳозир қил.

Мудом уммат учун чун дийда хунолуда эрдилар,
муҳаммад—Аҳмад ул руҳи Ҳабибуллони ҳозир қил.

Ҳасан бирла Ҳусайннинг руҳидин доим мадад излаб,
Муҳаммад кўзининг оқи ўшал Зухрони ҳозир қил.

Аларни ҳозир эткил, сўнгра хат бергил бу Машрабга,
Мақоми нурдин эшони аҳлуллони ҳозир қил¹.

---

¹ Бунда шоир пири комил ҳисоблаган Офоқ Хожа олдига у уддалай олмайдиган жуда катта талаблар қўяди ва патижада уни енгиб чиқади.

* * *

Ташна келдим сендин излаб гавҳари оби зулол,
Пири комилсан, ҳақиқат бобида дарёи ҳол.

Икки олам нақди олдинда муяссардур сенинг,
Зиндаларнинг бошидур йўлуида бўлган поймол.

Бахт қаролар подшоҳиман, дилимни кавлама,
Қадди хам бўлган, жафо кўрган ўзум монанди дол.

Хоксори кўйи ирфонинг бўлубман, раҳм қил,
Чунки дарёдин жудо бўлди кўкармасдур ниҳол.

Икки дунёдин кўзум юмдур сенинг завқинг билан,
Асл умидим шул эрур — маҳшарда кўргайман жамол.

Навжувон умрум хазон бўлди муҳаббат дардидин,
Ётмадим мақсудима доғ айлади вақти завол.

Хотиримга ҳиммат-и Адҳамни келтурдум бу кун,
Қим худо тарсдур анга даркор эмас молу манол.

Оташи ишқ олдида хасдур жаҳаннам, ғам ёма,
Юз хатардин ўтқарур ҳар бандани қурби жалоя.

Остонингга келибман роҳи навмиди эмас,
Ё Абдулқосим, мени уммат дегин, дастимни ол.

Нома ўнг қўлдин юборгай Машраби шўридага,
Аввалу охирни қилган вақти маҳшарда савол.

* * *

Ер узра очилгон йўқ даҳр ичра сенингдек гул,
Ҳам оби ҳаёт лаълинг, ҳам ҳуққа ичипда мул.

Бир сарв эрур бўюнг, сарв узра ажаб оюнг,
Лаълигини хаёл этти гул шохдаги булбул.

Шаъм учнда юзунг ўт, ўт узра сочингдур дул,
Бўй олди жаҳонни бут — ўт узра сочиб сунбул.

Ахтарму фалак узра, гавҳарму табақ узра,
Саргашта фалак узра садқанга йиғибдур мул.

Кўнглум ит эрур андоқ, кетмас эшигингдинким,
Запжири муҳаббатдин бўйинга солибсан гул.

Мен қатрае сен дарё, баҳрингда фапо бўлсам,
Не айб меинг жузвим кўрганда деса эл кулл.

Кўк хоки раҳинг ўлсун, ой-кун синаҳинг бўлсун,
Ҳақ шоҳу гадоларни меҳринга қилибдур қул.

Ул барги хазон ранги, гулгунчада қон ранги,
Ой-кунда сомон ранги — ишқинг ситамидур шул.

Тегранда ҳисор ўлсун, Машрабки сепи асраб,
Бадхоҳ рақибаларни кўрса ўқубон тўрт «қул».

* * *

Кўнгул дардини бир кўнгли бузулгон ёрдин сўргил,
Бу ишқ ўтига куйгани дили афгордин сўргил.

Сени ҳажрингли эй жонон, не тил бирла баён айлай
Кн, ҳар шаб дийдадин хуноба тўк, бедордин сўргил.

Баногоҳ меҳрибонидин жудо бўлгон киши ҳолин
Саҳар оҳу фиғона айлаб менингдек зордин сўргил.

Шаҳиди ишқ бўлгон ошиқи бечора аҳволин,
Ўшал дам Мансури мастон осилгон дордин сўргил.

Бу Машраб қон ютуб ҳар дам тўкар хунобаи ҳасрат
Кн хўблар ажрини маҳшар куни саттордин сўргил.

* * *

Муродинга етай десанг, қаландар бўл, қаландар бўл,
Ситам аҳлини ютай десанг, қаландар бўл, қаландар бўл.

Оғиздин дур сочай десанг, шароби ишқ ичай десанг,
Ёмонлардин қочай десанг, қаландар бўл, қаландар бўл.

Фасод аҳлини қувай десанг, (кетига) бир урай десанг,
Бу даргоҳдин сурай десанг, қаландар бўл, қаландар бўл.

Риёзатсиз бўлай десанг, таним озод юрай десанг,
Жаҳонни сайр этай десанг, қаландар бўл, қаландар бўл.

Разолат куйдурай десанг, залолат ўлдурай десанг,
Ҳамасини супурай десанг, қаландар бўл, қаландар бўл.

Бу тақводин кечай десанг, хонақоҳдин қочай десанг,
Ҳақиқатни очай десанг, қаландар бўл, қаландар бўл.

Гуҳаррезлик қилай десанг, ҳамани кулдурай десанг,
Чу Машрабдек бўлай десанг, қаландар бўл, қаландар бўл.

* * *

Жамолиниг кўргали келдим, аё эй меҳрибон онам,
Менинг учун адо бўлган юрагу багри қоп онам.

Хўтан даштига туштум бул фалакнинг гардиши бирлан,
Эшиткил арзи ҳолимни, мен айтай сенга, жон онам.

Ажойиб меҳрибонимсан, мени ором-и жоимсан,
Муроди ду жаҳонимсан, биҳишти жовидоп онам.

Мени бир жоду кўзлук бул жаҳон ичра хароб этти,
Қади сарву санавбар, қошлари мисли камон, онам.

Бошимга тушти бул савдо, бўлубман булбули шайдо,
Шабистони жаҳонда қумридек шаккарфишон онам.

Бу ишқ ўти хароб этти, дорак-бағрим кабоб этти,
Мени хоку туроб этти юзи моҳи тобон, онам.

Сени кўп интизор эттим. фироқ ўтига, эй Қазбам,
Тавофи Қазбаи мақсуда келдим дилкашон онам.

Илоҳо, авф қилгайсан бу Машрабнинг гуноҳини,
Туфайли онаи зорим, гарibu нотавон онам.

* * *

Ишқ ўтига ўртаниб девоиа булган ўзгинам,
Куя-куя кул бўлуб бирёиа булган ўзгинам.

Ошиқи дийдорман, эй ёр, билмассаи магар,
Мансури Ҳаллождек дорға осилган ўзгинам.

Куя-куя кул бўлуб дунёдини ўткан бормукин,
Ишқ йўлида минг ўлуб, минг бор тирилган ўзгинам.

Чок сийнамини қилиб маҳшарда айларман фиғон,
Ул кўни дийдор деб маҳшарни бузган ўзгинам.

Ул сиротул-мустақим олдида барча йиглашур.
Ишқни раҳбар қилибон андини ўткан ўзгинам.

* * *

Сузук кўзлу, сариг садбарг юзунгни, дилрабо, кўрсам,
Юзунгни юз ўгурмасман, агар юз минг бало кўрсам.

Мени ошику маъшуқ дерлар ушбу оламда,
Насиб ўлмиш менга давлат, фироқинг ўтида куйсам.

Чунонам кўнгли қаттиқсан, бирам ҳолимни сўрмассан,
Жамолингга тўелмасман бошнингдин юз минг ўргулсам.

Нечук бедодлиг иш ўлдикки, мен сендин жудо бўлдум?
Жафоларники мен тортиб, на мушкилдура қараб қолсам.

Садафсиз дур, тикансиз гул, машаққатсиз хунар йўқдур,
Топарманму висолингни жаҳонни истабон юрсам?

Лабинг лаълу хатинг Хиэру юзунг монанди Юсуфдур,
Зулайходек куюб-ёниб бу ишқ ичра адо бўлсам.

Ўшал Мажнуни шайдодек биёбонлар аро мен ҳам
Кўюнгда дам-бадам ёниб, қани Лайло деб оҳ урсам.

Кел, эй Машраб, кўзунг йўлларда қолди термулуб, найлай,
Қани ул хоки пойинг, кўзларимга тўтиё қилсам.

* * *

Қиёматдур агар, жоноки, мен сендин жудо бўлсам,
Хуш ул давлат эрур менга фироқингдин адо бўлсам.

Харобу бенаводурманки, ҳажрингда адодурман,
Кима айтиб, кима йиғлай бу дарди бедаво бўлсам.

Асири ҳалқаи зулфунг эрурман то ўзунг билгил,
Зиёну судии билмай тақи мен гамзадо бўлсам.

Сенинг ишқингни дарди менга ҳар дармондин ортиқдур,
Тилим куйсун, агар, жонон, талабгори даво бўлсам.

Муҳаббат шавқида, дўстлар, юроким таҳ-батаҳ қондур,
Нечук оху наво айлай, азалдин бенаво бўлсам.

Юроку бағрим ўртанди сени дарду фироқингдин,
Нечук юз қайтарайин мен азалдан ошно бўлсам.

Чу қумри сарв учун йиғлаб, фидо айлаб бу жонимни,
Тамоми хонумонимдин кечиб мен мосиво бўлсам.

Ҳама ушшоқи содиқни сенинг ишқинг хароб айлар,
Қабул айла, аё дилбар, кўйингда бир гадо бўлсам.

Фалакнинг жавридин, дўстлар, нечук мен шиква айларман,
Нетай, пайлай, биродарларки, мен бахти қаро бўлсам?!

Нега додимга етмайсан, менинг ҳолимни сўрмайсан,
Фироқингда адо бўлгон бу Машраб додхоҳ бўлсам.

Сеторим торига жон риштасидан тор эшиб чолсам,
Ани хуш поласидин бевафони кўнглини олсам.

Мақом олиб мақом узра мақомин дилга жо қилсам,
Муҳаббат созига созлаб мен они олдида чолсам.

Мақомларининг атосини «Хусайний» у «Ажам» дерлар,
Булардин ҳам юқори пардада «Чоргоҳ» чолсам.

«Баёд» дилбаримни ёдида чолсам паё-пайким
Ки, кўнгул бенаво бўлгонидин айлаб «Наво» чолсам.

Аролаб чолсам «Ушшоқ» у газални соза еткурсам,
Саҳарларда қўшуб машшоқлардин пурзиё чолсам.

Кел, эй Машраб, қадаҳ сунгил, бўлойин маст-мустағрақ,
Бир илкга косан тапбур, бирига жомни олсам.

* * *

Ки мей оввора ҳижрон илкидин фарёдлар қилсам,
Бориб ҳақ олдида дасти фалакдин додлар қилсам.

Агарки додима етса, чақибон ишқ чақмоқин,
Фалакнинг уйига ўтлар қўюб, барбодлар қилсам.

Мени бир дам хаяос эт, эй биродар, ғуссау гамдин,
Анинг ёди била ҳар дам кўнгулни шодлар қилсам.

Мейнинг ҳолим агар ишқ аҳли кўрса, зор йиглайдур,
Агар дарду гамимдин заррае бунёдлар қилсам.

Ўшалким гарқи дарёи муҳаббат бирла Машраб мен
Дилу жоним билан ҳар дам агар фарёдлар қилсам.

* * *

Батақдири худо бирла ўшал ёримни мен кўрсам,
Латофат боғида битган қизил норимни мен кўрсам.

Юзидин нурлар томғай ўшал хуршиди тобоннинг,
Тиларман ушбу оламда вафодоримни мен кўрсам.

Жамоли ойдек тўлғон, мени девоналар қилгон
Ки, ул ақлу ҳушум олгонки, дилдоримни мен кўрсам.

Ки, қайғу бошга солдургон, кўнгулни ғамга тўлдургон
Ки, пози бирла ўлдургон, ки, айёримни мен кўрсам.

Ки, Машраб айтур: «Эй, ёрон, кўзум йўлларладур ғирён,
Бузуғ кўнглумни бир сўргон харидоримни мен кўрсам».

* * *

Мени девоиа қилди ул пари рафтор қомат ҳам,
Бу кун келмам ўзумга балки фардои қиёмат ҳам.

Менинг ҳоли табоҳимни муҳаббат аҳли кўрганда,
Пушаймонлар қилиб ишқдин яна айлар надомат ҳам.

Мени гам бирла ўлдурдунг фироқинг ўтига ташлаб,
Не бўлғай энди мен ўлсам, чу сен бўлғил саломат ҳам.

Аё дилбар, рақибим ул ҳарамга айлама маҳрам,
Менинг ҳолимга раҳм айлаб, қарам қилғил, қаромат ҳам.

Ки сўрмас, Манрабo; ҳеч жим сени, оре, ажаб эрмас,
Юзумни бости бори меҳнату гарди маломат ҳам.

* * *

Онқадар нурга тўлибман осмонга сирмадим,
Тоқя аршу курсию лавху жинонга сирмадим.

Кимга соям тушса бир нури яқин бўлди у ҳам,
Дафтари рухи қудсдурман; забонга сирмадим.

Жаннату кавсар манам, ҳам дўзаху сақар манам,
Бир ўзумдурман бу дам, ҳафт осмонга сирмадим.

Соия одамга келдим, нури мавни изладим,
Жаннатун фирдавсдек олий маконга сирмадим.

Бор эдим Нуҳ вақтида; раққ этмади тўфони ҳам,
Ҳамраҳи Мусо бўлуб Тури Синонга сирмадим.

Эллик йил Исо билан юрдум ўлукни тиргузуб,
Боиси бир нуқтадин Машраб замонга сирмадим.

* * *

Бу оламда ўзумдек сийнаси афғор топмадим
Ки, розим айтгани бир маҳрами асрор топмадим.

Фироқ даштида ташна юруб зору саргардон,
Лабинг зилолидин бир паймонаи саршор топмадим.

Ки, ишқи гаминг мени охир юроким айлади сад чок,
Висол завқини бир лаҳзае, бир бор топмадим.

Тамоми рози дилим демакка изладим маҳрам,
Бу дашти Хўтан кезибон бир дили хушёр топмадим.

Биёбон булбулидек, Машрабо, ҳеч йўқтур оромим,
Қўнай десам чаманда бир гули бехор топмадим.

* * *

Зебо санамим йўл уза кўргач тура қолдим,
Наззорасидин маҳв ўлубон ўлтура қолдим.

Сайёра сифат кеча тонг отгунча югурдум,
Юз шукрки, ойдек юзини бир кўра қолдим.

Мажлисида анинг шамъи жамолини кўрубон,
Парвона масал ўтқа ўзумни ура қолдим.

То шамъи висолингга етолгунча рақиблар,
Ишқинг ўтида болу парим куйдира қолдим.

Майгун лабидин берса санам журъае бода,
Жон нақдини илкимга олибон бера қолдим.

Май тутти санам лутф ила Машрабга боякбор,
Дарҳол олиб мен қўлидин сипқора қолдим.

* * *

Ногоҳ кўрубон маҳви жамолинг бўла қолдим,
Ойдек юзунга боқдим қурбон ўла қолдим.

Ўтдек тугошиб куйди юроким била жоним,
Парвонадайн ўтқа ўзумни ура қолдим.

Юз ноз ила чиқди санамим майкадасидин,
Бир ғамзасига дин ила имон бера қолдим.

Кўрдумки ажаб ишвагару дилбарӣ танноз,
Девона бўлгуб ишқида ўтдек ёна қолдим.

Дилдор жамолини кўруб, ишқи йўлинда,
Гулгун ёнибон маҳви томошо бўла қолдим.

Ҳожат эмас ул Каъбау бутхонага бормоқ,
Мен ғавҳари мақсуд олайин деб ёна қолдим.

Машраб бошига тушти ўшал кун ғами дилдор,
Шайдоси бўлгуб жумла ҳавасдан қола қолдим.

---

¹ Ена — «қайта» маъносида.

* * *

Қилди менга бир жылвае ногоҳ боқа қолдим,
Ул жылвасига дин ила дунё сота қолдим.

Маъшук дедики: «Бовар эмас менга бу ишқинг»,
Гайрат тиги бирла юрагимни оча қолдим.

Арз устидан ул аршгача шаҳбозини кўргач,
Тан шаҳрида ул жон қушидек толпина қолдим.

Гам тоғида Фарҳод сифат эмганур эрдим,
Бошимга бало тешаси тегди, ёта қолдим.

Машраб, йўлида турфа паришон юрур эрдим,
Ул моҳ чиқибон кўтарди, боқа қолдим.

* * *

Дунёга келиб лойига билмай бота қолдим,
Дармон йўқидин неча оғиз сўз қота қолдим.

Кўрдумки ағи душмани руҳу тан экандур,
Ло ўқи била икки кўзиға ота қолдим.

Майхонага кирдим, била қолдим куюримни,
Масжидга кириб зоҳиди яхдек қота қолдим.

Зоҳид, менга бир шишада май, сенга намозинг,
Минг тавқини бир косаи майға сота қолдим.

То телбалигим шуҳрати оламни тутубдур,
Бир жияласиға икки жаҳондин ўта қолдим.

Ваҳдат майини пири муғон илқидин ичтим,
Мансур каби бошими дорға тута қолдим.

Айб айламангиз Машраби беҳудни, ёронлар,
Найлайки, бу ғурбат кўчасидин ўта қолдим.

Томоша айламакка гўшаедин анжуман келдим,
Суруди булбули шўридадек сўи чамаи келдим.

Агар Яъқубдек қон йиғласам, айб айламаиғ зинҳор,
Фироқи дарди Юсуфни чекиб байтул ҳазан келдим.

Шаҳидони Хўтаини тавф этарга, эй муоулмонлар,
Чу лола домани саҳро тутуб дашти Хўтан келдим.

Жаҳон шайху кибори, олиму, муфти-ю қозиси —
Ҳама ком топти дунёда, бараҳна, беватаи келдим.

Қадаҳ махмуридурман тўлдуруб келтурғил, эй соқий,
Шароби қирмизи нўш этгали хушки даҳан келдим.

Майиғ ваҳдат тўла берғил мани Машрабга, эй соқий,
Сиво мулкида сайде манки, гулғун пираҳан келдим.

* * *

Мен эрдим булбули гўё, фиғон бирла чаман келдим,
Юракда дард кўпдур, гулизори ёсуман келдим.

Менинг ошуфта кўнглум гунчадек ҳаргиз очилмайду,
Юракдин ғам кетар деб бу сабабдин мен Хўтан келдим.

Юракдин оҳ тортар барча толиблар ҳам армонда,
Муяссар бўлмади мақсуд, яна қайтиб ватан келдим.

Бу Машраб сўзини дурдопайи қимматбаҳо дерлар,
Жамии халқ аро сўз бобида соҳиб суҳан келдим.

* * *

Эй санам, ишқинг ўтида ман тамом ёнмоқ эдим,
Мисли парвона бошингдип юз тез айланмоқ эдим.

Бу мухаббат даштида бир неча юрдум ой-у йил,
Югурук тозинг била йилқингни қайтармоқ эдим.

Айтибон ҳамду сано қаддимни этмишман қиём,
Неча йил лайлу наҳор васфингни ман айтмоқ эдим.

Даҳр богида сенинг овоза қуснунг учун,
Мили Искандар олиб, таблингни мен қоқмоқ эдим.

Машрабо, умрунг Хўтан даштида ўтти қон ютуб,
Юнус ул батни самак ўлганда ман қармоқ эдим.

***

Ишқинг ўтига нуйголи келдим,
Ойдек юзунгни кўрголи келдим.

Савдон зулфунг тушди бошимга,
Сендин давосин сўрголи келдим.

Бахрингга кирдим гаввос бўлай деб,
Бир дурри мақсуд олголи келдим.

Эй гулўзорим, ой юзли ёрим,
Маҳви жамолинг бўлголи келдим.

Қофила кетти, манзилга етти,
Мен ҳам тараддуд кўрголи келдим.

Соқий, қадаҳни қилгил муҳайё,
Ваҳдат майидин ичголи келдим.

Раҳмат эшигини Машрабга очгил,
Ишқинг кўйида ўлголи келдим.

* * *

Жонон, юзунгни кўрголи келдим,
Шаккар лабини сўрголи келдим.

Ўтдек тутошиб ёнди юроким,
Куя-куя кул бўдголи келдим.

Эй моҳи тобон, зулфи паришон,
Ойдек юзунгни кўрголи келдим.

Шамъи жамолинг парвона қилди,
Ўтга ўзумни урголи келдим.

Мен сори боқгил, эй гулўзорим,
Рози дилимни очголи келдим.

Эй тўран ҳусн, банданг бўлойни,
Эшигингга кул бўлголи келдим.

Машрабга тегди косан даврон,
Беш куп жаҳонда турголи келдим.

* * *

Тавофи остонингга гарибу нотавон келдим,
Умид айлаб мадад сепдин бу чашми хунфишон келдим

Талаб айлаб висолингни, кўрарман деб жамолингни,
Бўлуб булбули полони, қилиб оху фиғон келдим.

Қалам ёзгон экан менга буни наҳни қасамнода,
Муҳаббат тиги андози била чун бағри қон келдим.

Юрубдур дарбадар йиглаб, бўлуб лабташна бу Машраб,
Шароби маърифат излаб, чу лола гунча қон келдим

* * *

Сенинг васлигини, эй жонон, мени афгор соғиндим,
Шаби хижронда қолдим, партави дийдор соғиндим.

Ҳазон торож айлаб бағрими помоли ғам қилди,
Баҳор бўстонидек дилбар, гули рухсор соғиндим.

Ўлар ҳолатдаман, бошим сори қилғил қадам ранжа
Ки дийдоринг қиёмат қолмасун, зинҳор соғиндим.

Кечалар уйқу йўқ, кундуз хаёлотинг била ўтти,
Бақалби ботину зоҳирда ҳам бедор соғиндим.

Кўнгулда йўқ эди сендин жудолик, лек найларман,
Муқаддар илқидин бўлди бу иш, ночор соғиндим.

Шажарлар хома, дарёлар сиёҳу еру кўк саҳфа,
Рақам қилсам адо бўлмас ғаминг, бисёр соғиндим.

Қулунг Машрабни, жонон, шафқат ила бир сўраб келгил
Ки, сен муршиди комил, маҳрами асрор, соғиндим.

* * *

Биродарлар, мен ушбу кеча Мажнундин назар топдим,
Тоғ отгунча ризат бирла оламдин хабар топдим.

Ушал махвашни ёд айлаб, гаму қайгу зиёд айлаб,
На ақлимдин нишон кўрдум, на хушумдин асар топдим.

Мешингдек талхкому бенасиб дунёда ўтган йўқ,
Шакар оғзимга солдим, захри қотилдин батар топдим.

Бу даҳри бевафога ҳеч кўнгул берманг, аё дўстлар
Ки, мен фоний жаҳонни мисли абри даргузар топдим.

Вужуди ушбу олам бир кеча-кундуздин ортиқ йўқ,
Чароки дунёда бир шамс кўрдум, бир қамар топдим.

Надомат ашки тўфони бошимдин чуи ўтиб кетти,
Балиғ қорнидаги Юнус каби баҳр ичра бар топдим.

Нигоримдин вафо, на дўстлардин дафъи ҳам кўрдум
Ки, ҳар кимдин умиди манфаат қилдим, зарар топдим.

Нетай, Машраб, бу йўлда менга ҳеч ким бўлмади раҳбар,
Адашдим, йўл йитурдум, на наёму на хабар топдим.

* * *

Дунё сориға бир келибон гамзада кеттим,
Бир лаҳза дам олмай турубон лаҳзада кеттим.

Бир мушфиқи ҳамроз жаҳон ичра тополмай,
Ҳасрат ўтидин куйдиму мотамзада кеттим.

Суртмай бу қаро юзни бориб равзаларига,
Армонда юруб лек бузуғ кулбада кеттим.

Ҳар жон келару кетгусидур билсам они ҳам,
Кетмасча юрубон яна гурбатзада кеттим.

Ҳорис бўлубон дунёда юрди печа гумроҳ,
Урён келибон мунда, яна арбада кеттим.

Ғофил кишилар кечаю кундуз тилагай мол,
Дунё ила динни сотибон гамзада кеттим.

То ёрини ҳаёл айлади Машраб, кўзини очти,
Юз дарду алам бирлаки меҳнатзада кеттим.

* * *

Кетти қарору сабру ҳуш, қолмади танда тоқатим,
Тун-кун ила зиёдадур меҳнату дарду офатим.

Оҳ урубон қаён кетай, тоғу тоша бошим урай,
Бошима минг балоу гам — кунда турур аломатим.

Заррача қолмади юрак, куйдию бўлди ҳам адо,
Кўздаги ёшу ранги зард — ушбу эрур ҳаловатим.

Ҳожию муфтини йиғиб, омию шайх ҳам мурид,
Барчасидин юз ўгуруб, ишқи эрур маломатим.

Барчага молу жоҳини, неъмату мулку жойини,
Менга берибдур оҳини, ушбу турур салобатим.

Ишқ эмас бало экан, меҳнату дарду оҳ экан,
Машраби бенаво экан, кун-кундин ортар офатим.

* * *

То олами зохирга келиб ман гузар эттим,
Тарк айладиму жумлани қатъи بازار эттим.

Ахволи дилим айтгали бир махрамъ топмай,
Зулмингни қарнидошу гамингни падар эттим.

Бир қушки чўлоқ сен сори парвоз этайин деб,
Ҳажр ўқларини жонга суқуб болу пар эттим.

Душманга чу ҳарб этмак учун чора тополмай,
Дўстум қўлини туттиму тигу табар эттим.

Ғам шонида қалбимга гузор этти хаёлинг,
Кўз ёш, юрак қони билан моҳазар эттим.

Савдои сари зулфунг учун неча маҳалдур,
Жон кишварини буздиму зеру забар эттим.

Бир мартабада турмас эмиш шоҳ ила дарвеш,
Бас, жандани кийдим, ўзими дарбадар эттим.

Кўтаҳ назар эл билмаса деб хаста бу Машраб,
Минг маъпини бир нукта била мухтасар эттим.

* * *

Нетгум, санамо, ишқинг ўтида ватан эттим,
Ҳар тор мўйим шамъ каби шўълазан эттим.

Қон йиглади кўз, қолди таним қон аросинда,
Ҳар қатраи тан тогида лаъли Яман эттим.

Ғам тогин алам тешаси бирлан қозадурман,
Ўлгунча, ҳаёлингни уюб Кўҳкан эттим.

Жаннат била кавсар сувини оғзима олмай,
Лаълинг ғами заҳр эрдикки, шаҳди даҳан эттим.

Ўтлар тутошур гар нафас урсам ҳама жонға,
Ишқ аҳлига ўтлуғ юракимни чаман эттим.

Сайд ўлгуси ҳар ким келур олдимға, қутулмас,
Невчунки кўнгул шўъласи бирла расан эттим.

Сайр айлади ул гулшани ишқ ичра наволар,
Ҳар булбулу тўти эди, зоғу заған эттим.

Машраб танининг захмлари бўлди гулафшон,
Ўлдум ғами ишқингда чу гулдин кафан эттим.

* * *

Дил даштида ғам охуларига ватан эттим,
Ғамзаиғ ўқи то лолалар очти, чамаи эттим.

Ишқ аҳли менинг сори келурга бу эрур йўл,
Ҳар ерда тараб гуллари эрди ватан эттим.

Найсон каби кўздин ёғадур ашки равоним,
Садқанга юрак қонини лаъли Яман эттим.

Меҳринг қуши кўнглум қўлидан ажрамасун деб,
Жон риштаси бирла оёғидин расан эттим.

Жоимга нигоҳинг ўқидин гуллар очилса,
Сайримга ани настарану ёсуман эттим.

Расволиғ ўтин балки ўзумга ёқадурман,
Жисмимга самапдар каби ўт пираҳан эттим.

Машраб, бу сўзинг тонди сенинг бўйи шаҳодат,
Қонлиғ танима ишқ либосин кафан эттим.

* * *

Ушал рўзеки мен сендин жудолиғ бирла зор эттим,
Чиқиб сахрога Мажнушлиғ шиорин ошқор эттим.

Қаро қилса фалак бахтим била бул рўзгоримни,
Сенинг дарду ғаминг сийнам ичинда эътибор эттим.

Меней афтодаву бедил, ғариби доғи ҳижронман,
Ўзумга офарин дерман, сени кўрмай қарор эттим.

Менинг, жоно, ғамингдин ўзга ҳеч ким — мунисим йўқдур,
Ким айлар илтифоте, мен диёригга гузор эттим.

Ўюлсун кўз жамолингдин дигар юзга нигоҳ этса,
Қуюб қолсун юрак-бағримки, сендин ўзга ёр эттим.

Жамолинг соғиниб кўзларда зарра нур қолгон йўқ,
Ажаб йўқ, зор қолгон кифрикимни ашқбор эттим.

Эрурман ошиқинг, халқи жаҳон дерлар мепи Машраб,
Нечунким манзилимни сояи парвардигор эттим.

* * *

Етти, дарёга кўшулди оби чашми ҳимматим,
Неча Мажнунга сабақ берди дилимда ҳайратим.

Доманимдин тортти, дунёни кўрунг дуни дағал,
Варна аршнинг устида эрди камоли миннатим.

Хуни гарқ бирла адо, қилдим, баче Мансурман,
Оҳи сардим бўлди савмим, ҳам фиғоим-тоатим.

Гарчи зоҳир хушк хоку бебизоатман букун,
Мусову Исони давронига бордур нисбатим.

Эй сафобахш, нафси фиръавнимга бир шамшир ур,
Токи ҳамроҳи Мусо бўлсун мени бу хислатим.

Умр азал дорул бақо, дайри фанога турғали
Лоладек бир соати йўқдур менинг ҳеч фурсатим.

Покбозам, хорижи дунёи уқбодин жудо,
Суратим гарчи башар келди, малакдур сийратим.

Неча Мансур ўлди иршодманд муҳаббат йўлида,
Менга ҳам дори қурулғонда етар бу қисматим.

Ҳеч билолмайман ўзумни қайси қавмийман букун.
Лекин арш устида Жибрилдур менинг ҳамсуҳбатим.

Машрабо, охир сенга юз минг биёбон тай уруб,
Бўлмади бир пашшаи лоғарча акнун хизматим.

* * *

Шохи жаҳоним, ишқингда ўлдум,
Ороми жоним, ишқингда ўлдум.

Кимдин ўргандинг мунча жафони,
Эй нуктадоним, ишқингда ўлдум.

То қоба қавсайи шарҳи қошингдур,
Абру камоним, ишқингда ўлдум.

Қақнусга ўхшаб пола қилурман,
Ўртади жоним, ишқингда ўлдум.

Бир раҳм қилгил, ҳолимни сўргил,
Номехрибоним, ишқингда ўлдум.

Ерим сенга мен чокар бўлойин,
Соҳибқироним, ишқингда ўлдум.

Машрабга бир боқ, жон лабга етти,
Руҳи равоним, ишқингда ўлдум.

* * *

Сенинг ишқингда, эй дилбар, ажаб девонало бўлдум,
Бу оламда халойиқга базе афсонало бўлдум.

Асоси салтапат бирла паривашлар шаҳаншоҳи,
Тараҳхум айлагил менга, эшикларда гадо бўлдум.

Сўроқлаб васли дийдорнинг жамийи халқдин сўрдум,
Эмиш «Жўянда ёбанда»ки мен топмай адо бўлдум.

Нигоро, ханжари қошинг дилим садпоралар қилди,
Тўқуб қоним юзунг кўрмай шаҳиди Қарбало бўлдум.

Алифдек қоматин дилбар қилиб хам бодани сўнди,
Ўшал майдин ичиб бе нуқтасидек зери по бўлдум.

Бу Машраб дардини, ёраб, ки ҳеч ким бошига солма,
Даво айланг, бу дардимга ки муҳтожи шифо бўлдум.

* * *

Нигорим, гулъузориғни кўролмай мубтало бўлдум,
Шароби лаълинг ичтим, сен санамга ошно бўлдум.

Тараххум қил, аё дилбар, қулунгга кўп жафо қилма,
Ўзунгга ошпо қилдинг, гарибу бенаво бўлдум.

Юзунг гулдур, мужовир кўзларинг мастонадур, жонон,
Юроким поралар бўлди, шаҳиди Қарбало бўлдум.

Талаб бозориға кирдим, табиби ишқдин с ўрдум
Ки, дардимга даво топмай, бу дарди бедаво бўлдум.

Аё дилбар, келиб айла бу Машраб с ўзини тадқиқ,
Йўлунгга жон фидо қилдимки, ишққа муқтадо бўлдум.

* * *

Ушал кун сенга, эй шўхи ситамгар, ошно бўлдум,
Давосиз дарди бедармонга охир мубтало бўлдум.

Ба бозори муҳаббат гавҳари қимматбаҳо эрдим,
Рақиблар олдида мисли садафдек камбаҳо бўлдум.

Қаландарвор ҳажрингда навою нолалар қилдим,
Сени дарду ғамингдин, эй пари пайкар, адо бўлдум.

Ушал кун сенга паймон боғладим, эй шўхи бепарво,
Тамоми ҳамнишини ошнолардин жудо бўлдум.

Муҳаббат ўти куйдурди юрак-багримни, эй Машраб,
Куюб кул бўяди жисмим, нест бўлдум, зери по бўлдум

* * *

Кўрдум юзунгини девона бўлдум,
Ақлу ҳушумдин бегона бўлдум.

Тортиб жафолар ўлсам кўйингда,
Тонмасман ҳаргиз — мардона бўлдум.

Кавсар шароби ёдимга келмас,
Лаъли лабингдин мастона бўлдум.

Юмдум кўзумни сендип бўлакдин,
Кечтим, боридин бегона бўлдум.

Кўрдум тушумда шамъи жамолинг,
Куйдум, уруб чарх парвона бўлдум.

Ишқинг майиға пур бўлди жисмим,
Ҳам соқию ҳам паймона бўлдум.

Бир қатра эрдим чўмдум денгизга,
Кирдим садафга-дурдона бўлдум.

Куйдурмаса ўт, бўлмас ёғоч чўғ,
Ишқ ўти бирлан ҳамхона бўлдум.

Бўлдум фано мен туфроғ ичинда,
Бир дона эрдим, минг дона бўлдум.

Ул юз ўтида буд бўлди нобуд,
Обод эрдим, вайрона бўлдум.

Куймас дедилар маъмураи гапж,
Ишқинг ўтида сўзона бўлдум.

Тегди кўзингдин жонимга минг ўқ,
Дашт эрдим аввал, гулхона бўлдум.

Бир печә йилдур ёрдин жудоман,
Топмай мен они хайрона бўлдум.

Санги маломат тегди бошимға,
Яхши-ёмонға афсона бўлдум.

Машрабға май сун майхона ичра,
Кечтим ҳамадин риндона бўлдум.

* * *

Аё дилбар, сени кўрдум, баче мен мубтало бўлдум,
Сени кўйингда, эй барно, гирифтори бало бўлдум.

Хаданги новаки мужгонларинг ҳар дам тегиб ўтти,
Қизил қонимга булғониб, шаҳиди Қарбало бўлдум.

Ҳаётим оразингга сарф қилдим, билмадинг аммо,
Сени деб мен ҳамisha дину дунёдин сиво бўлдум.

Менингдек ошиқу дилхастае ҳеч бўлмасун, ёраб,
Нечук кўнгул узай сендин, азалдин ошно бўлдум.

Нисори мақдамингга, кўйингга бошим фидо қилдим
Ки, тиги хайжаринг тегди-ю жонимдин жудо бўлдум.

Юрурман жустужў айлаб кеча-кундуз фироқингда,
Висолингдин хабар топмай эшикларда гадо бўлдум.

Бу Машрабга тараҳҳум айлагил, эй дилбари зебо,
Фироқингда азиятлар кўруб, бас, бенаво бўлдум.

* * *

Базми шамъингдин замона ичра бир гирён ўзум,
Доимо парвонадек шамъ ўтиға сўзон ўзум.

Кахрабо эрмиш жаҳон даврида афғон айлаган,
Чун фалохун доимо саргаштаи даврон ўзум.

Шоҳлик бирла гадолик, бил, баробардур менга,
Гоҳи ҳажрингда гадо, васлингда гоҳ султон ўзум.

Чин аро кўргач хаданги новаки қош ёсини,
Сийначок ўлган шаҳиди тийри бепайкон ўзум.

Дарғаҳи васлинг тилаб, айб этма, афғон айласам,
Машраби саргаштаи ғамдидаи ҳижрон ўзум.

* * *

Гулшани боги даҳр аро булбули нағмагар ўзум,
Бир бути бебадал учун ошиқи дарбадар ўзум.

Кўюнга дам-бадам бориб, навҳау зорлар қилиб,
Шому саҳар фиғон этиб, ҳофизи хуш асар ўзум.

Ё шаҳи меҳрибонмусан, ё маҳи осмонмусан,
Ер била кўкни куйдуруб кавкабаю қамар ўзум.

Жоми майи луоб ичиб, Мажнунни бежаво бўлуб,
Нозу карашмалар қилиб, Лайлийи ишвагар ўзум.

Шамъи-жамолинг ўртади жону дилимни, эй санам,
Болу наримни куйдуруб, бедили навҳагар ўзум.

Васлингни истаб, эй санам, кечаю кундуз мудом,
Саҳарда бедор ўл дединг, ки, дояи саҳар ўзум.

Хисрави комрон бўлуб, Рустами Достон бўлуб,
Бир зур паҳлавон бўлуб, Ҳамзаи раҳнагар ўзум.

Одими нуктадон манам, пири ҳидоягон манам,
Шуҳрати шеър бобида Машраби мўътабар ўзум.

* * *

Хажру фироқинг ўтида ошиқи беқарор ўзум,
Ой юзунг иштиёқида ошиқи хоксор ўзум.

Холу хатингни кўрмасам, йўқтур қарорим, эй санам,
Ишқинг ўтига мен куюб сўхтаи дилфигор ўзум.

Исо чиқиб ҳаво уза кўрмади маъшуқ юзини,
Икки жаҳон ичинда бил, сенга гирифтор ўзум.

Юзунгни кўрмасам агар, бўлмагай эрдим интизор,
Раҳм айлагил бу ҳолима, ошиқи беқарор ўзум.

Куйди юроким ўртаниб жабру ситамларинг билан,
Оҳима жовидон куяр, оташи тобдор ўзум.

Кўксума ханжаринг тегиб, оҳ ила аршни куйдуруб,
Қонима жисму жон бўяб гулшани лолазор ўзум.

Чипу Намангон ичида юрди Раҳимбобо сўраб,
Топмади бир ҳодийини, толиби роҳ-барор ўзум.

Пинҳон Зулайхо доимо Юсуфга интизор эди,
Икки жаҳонда ёрини излаган ошкор ўзум.

Ҳар нафасики менда бор бўлди мадад Офоқ Хожам,
Бўлмаса бир қуруқ ёғоч, даштида кўхсор ўзум.

Қуддиса сирриху Хожам отимни Машраб дедилар,
Қошғару Ерқанд ичида соҳиби гўфтор ўзум.

* * *

Дунёки пуштипо уруб Адҳами бенаво ўзум,
Авжи фалакда юругон кавкаби пурзиё ўзум.

Банда — умам, Умам ўзум, на миннат ўзгадин тақи,
Йўқтур табиба ҳожатим, дардима ҳам даво ўзум.

Мен тилабон дийдорини кўҳи Тур узра дам-бадам,
Мусолайин асо олиб тунқотори худо ўзум.

Куфр ила дин мазҳабида ҳеч кима йўқтур нисбатим,
Ҳам санаму, ҳам ошиқу, ҳам шоҳу, ҳам гадо ўзум.

Мажнуни бенаво деманг, лайлу наҳор бўзласам,
Лайлисини сўроглаган Мажнуни бенаво ўзум.

•Хуру биҳишту кавсаринг — кўзима бир қуруғ работ,
Васлингга йўл топай десам, раҳраву раҳнамо ўзум.

Асли насабим сўрасанг бир қора қулни ўглиман,
Баҳри муҳаббат ичида гавҳари бебаҳо ўзум.

Машраби Маҳдий айтадур олами бевафо аро,
Бир бути бебадал учун ошиқи мубтало ўзум.

* * *

Англа бу сўзни, эй санам, ошиқи муддао ўзум,
Асли дилида дарди кўп, дунёда бедаво ўзум.

Элни сазойи қилмагил, ёлгуз ўзумни айлагил,
Юрдуму кўрдум ҳаманип, дунёда пургуноҳ ўзум.

Дунёга барча махлуқинг бир келибон бир кетадур,
Кунда мени минг ўлдурур, пуршўру пуржафо ўзум.

Зоҳид элига фосиқу, гумраҳу, осий, пургуноҳ,
Ҳақнинг қошда мартабам-уммати Мустафо ўзум.

Ошиқ эрурсан, эй рафиқ, қўрқмаки жонинг ваҳмидин,
Қилса мадад ўзи вале, дардима ҳам шифо ўзум.

Қатраи май тотурмасанг ол бу жонимни, эй санам,
Сенсиз бу дунё ичида ўлмакима ризо ўзум.

Парда кўтаргил, эй санам, рози дилимни айтайин,
Барча ошиқлар олдида аввали додхоҳ ўзум.

Естониб эшикин пириям, солди бозори кўйига,
Сўрмадинг бу нечук фақир, Машраби хокипо ўзум.

* * *

Ишқ водисидин бир кеча мен ҳай-ҳалаб ўттум,
Монанди найистон гулига ўт қалаб ўттум.

Офоқни бир лаҳзада кездим на ажабдур,
Мино тоғидин акка сифат ҳаққалаб ўттум.

Оттим фаши досторини девоналиғ айлаб,
Парвона сифат жоними ўтқа қалаб ўттум.

Билдимки вафоси йўқ эган ушбу жаҳонни,
Мардона бўлуб, балки, этак силталаб ўттум.

Дунё ясаиб, жилва қилиб олдима келди,
«Борғил нари!» деб (кетига) бир шатталаб ўттум.

Билдимки они душмани маккораи айёр,
Ло тирноғи бирла юзини тирмалаб ўттум.

Мардонни худо дедикки: «Дунё майи аччиғ»,
Аччиғлигини билмак учун бир ялаб ўттум.

Нафс кофири бирла тушу кун қилдим урушни,
Таъхо қиличи бирла уруб, қиймалаб ўттум.

Хомуш пичоғи ҳар дам онинг бўғзига қўйдум,
Чўғ найзаси бирла кўзини найзалаб ўттум.

Девонаи Машраб, бу сўзунг дардга даводур,
Ошиқ элининг кўнглига бир ўт қалаб ўттум.

* * *

Сени кўрдум ҳама элни унуттум,
Жаҳон лаззотидин кўнглум совуттум.

Сенга бердим дилу жонимни ул дам,
Биҳишти жовидон таркини туттум.

Висолингдин, лабингдин эл май ичти,
Фироқинг бирла мен хуноба юттум.

На қаттиқ кун эди, эй роҳати жон,
Сенингдек офати жонга юлуқтум.

Кеча-кундуз мудом андиша қилдим,
Сенинг мислинг йўқин кўнглумда туттум.

Танимсан ҳам азиз жоним эурсан,
Изинг ҳар ердадур кўзумга сурттум.

Қабул қил, хоҳ қилма, ҳасратингдин
Кезиб чўлларни сўнгоким чуруттум.

Ғаминг кўнглумға, фикринг жонима қут,
Ҳаёт истаб хаёлинг заҳрин юттум.

Тилимда ё дилимда ўзга бўлмас,
Қасамёд айладим, сўзни тугаттум.

Ғаҳи васлинг муяссар бўлмаганда,
Хаёлинг бирла кўнглумни оуттум.

Сени ҳам кўрмаган, ҳам топмаган сун,
Ғаминг бирла иқовлон гўша туттум.

Қачон кўрдум қизил ўтдек юзунгни,
Вужудум куйдуруб, кулдек тўзуттум.

Ўтун янглиғ куюб ишқинг ўтида,
Адам бўлдум, борин баҳридин ўттум.

Эрур Машрабга ишқинг жовидоний,
Кечани ишқ-ла кундек ёруттум.

* * *

Бир даме ман фориғи андишаи ғам бўлмадим,
Лаҳзаи руҳонилар қавмига ҳамдам бўлмадим..

Айтиш-айтиш, банди холиқ ўзи бандам десун,
То ўзи бандам демай ҳаргиз мукаррам бўлмадим.

Бир ҳасе чўпни кўрунг ҳақ зикрини бисёр дер,
Мен нечук жоҳилдуман ҳасдин муқаддам бўлмадим.

Бехабарликда умр чун зое ўтти, Машрабо,
Во дариго умрум ўтти дийда пурнам бўлмадим.

* * *

Дунёга келиб ранжу балони кўруб ўттум,
Юз ранжу бало шиддатидин ўргулуб ўттум.

Дунёга кўнгул берса киши бўлгуси расво,
Бу фоний жаҳон мулкига шатто уруб ўттум.

Билдим мен опи душмани маккор эканини,
Мардона бўлуб белга этак қистуруб ўттум.

Жон олғучи Азроил эмас, ул ўзи билгил,
Невчунки, они бирла мен улфат бўлуб ўттум.

Машраб сени деб ушбу жаҳондин кўнгул узди,
Девона бўлуб ондин эшоким суруб ўттум.

* * *

Қаландар Машрабингман, икки оламини тепиб ўттум.
Биҳишту ҳуру гилмоинг пучак пулга сотиб ўттум.

На айлай оби кавсарни нигорим бўлмаса соқий,
Харобот ичра бордум, қатра май ондин тотиб ўттум.

Аё дўзах, мени куйдур, халойиқ куймасун ҳаргиз!
Тамугдин ишқ ўти пурзўр, анинг захрин ютиб ўттум.

Ки жон олгучини кўрдум, дедим: «Олтил бу жонимни»
Ажал қочди, уруб-қувлаб мен уни қўрқитиб ўттум.

Солиб бозори ишқингга матои жисму жонимни,
Харидор сўрмади ҳаргиз бу жонимдин кечиб ўттум.

Висол айёми бўлгонда, кўрунг, бахти сиёҳимни,
Бошимга келса ёрим — мен ётиб ухлаб, бўкиб ўттум.

Куюб ўтгон мени — девоиа Машрабини сўрар бўлсанг,
На ерда аҳли дард топдим, кўзум ёшин сепиб ўттум.

* * *

Қарорим йўқ кўнгулда лаҳзае, сарсона Машрабман,
Қуюндек шамъи ҳуснунг айланиб парвона Машрабман.

Жаҳонда ҳар па боримни йўлида айладим барбод,
Паридур ё малак ондин бўлак риндона Машрабман.

Ишимдур фақри йўлин тай қилиб қатъи тааллуқдин,
Ичибман туну кун май, толиби майхона Машрабман.

Мени зоҳир кўз ила кўрган эл ўзда гумон айлар,
Вале эл ичра ўздин, барчадин бегона Машрабман.

Саросар сайр этибон ҳар тарафга дашту сахрони,
Ўзидин беҳабар ҳам ҳуши йўқ, девона Машрабман.

Чу менда содавашлиғ вазъидин бир ўзга сир йўқдур,
Очуқ аъзо, ёруқ тап, халқ аро вайрона Машрабман.

Топибон ўз йўлунг, тарк айла зоҳидлик йўлип, Машраб,
Муҳаббат жомидин то май ичиб мастона Машрабман.

* * *

На ҳолатдур, аё дўстлар, ажаб ҳайрона Машрабман,
Кўролмаи гулғузори мни бaсе гирёна Машрабман.

Қаландарвор йиғларман эшикларда фиғон айлаб,
Халойиққа бу оламда бaсе афсона Машрабман.

Назокатлик нигоримдин ўшал соат жудо бўлдум,
Кууб ҳижрон ўтида доимо сўзона Машрабман.

Мен унга дарди зор айтиб — эшитиб йиғлайин, дерман,
Кўрай деб ул вафодорим юруб жўёна Машрабман.

Фалакнинг жабри кўксумда, алам узра аламлардур,
Тараҳҳум айлабон кўргил, жароҳатхона Машрабман.

Менинг кўнглум қизил гул ғунчасидек таҳ-батаҳ қондур
Очилмасдин хазон бўлгон чу мотамхона Машрабман.

Висолингни тилаб Машраб етибдур ҳалқума жоним,
Кеча-кундуз қарорим йўк, ажаб сарсона Машрабман.

* * *

Санамнинг шавқида тинмай юруб оввора Машрабман,
Кўзи ёшлиғ, қади хамлиғ, дили садпора Машрабман.

Кўнгулда заррача дунёни меҳри бўлмайин менда,
Сени деб икки оламдин кечиб безора Машрабман.

Ўлиб кетсам, лаҳад ичра сўнгакдин кетмагай дардинг,
Жаҳонда топмадим чора ки, мен — бечора Машрабман.

Анодин қай куни бўлдум, сенинг ишқингда оҳ урдум,
Муҳаббат даштида юрган бўлуб оввора Машрабман.

Муҳаббат жомидин май туттилар, ичмасга чорам йўқ,
Кўзумдин қон ёшим тинмай оқар, хунбора Машрабман.

Бошимга минг бало келса, тиларман васлин, эй зоҳид,
Тилим кессанг тиёрим йўқ, деган: «Дийдора» Машрабман.

Халоқиклар мени қувлар, ёмон деб ҳар шаҳар борсам,
Ажаб мардуд, ажаб маҳрум, ажаб сангсора Машрабман.

Ўзумни халқ аро ихфолиғимни ҳеч киши билмас,
Дилу жоним фидо айлаб, ажаб айёра Машрабман.

Мени девона Машрабга муҳаббатдин баён айланг,
Намозу рўзадин фориг бўлуб сайёра Машрабман.

* * *

Мен мубтало на айлай ҳамадин сиво тушубман,
Юрагимни ўртади гам ки, балога во тушубман:

Дили мижмаримдур оташ, урадур шарора ҳоло,
Бу хароб даҳр аро мен яна гумроҳ тушубман.

Нафасиму руҳи поким, назаримда оби хоким,
Мени дардлӣ сийна чоқим, нафаси Исо тушубман.

Бу надоматимни кўргил, меней интизора раҳм эт,
Бу аламни киштасиға мен нораво тушубман.

Мен учун тузатти мулке бу жасадни подшоҳим,
Бу танимни муякиға мен яна подшо тушубман.

Деди, Машрабо, талабдин сира қолма ганж бисёр,
Ки ҳазор давлатингга дили Зикриё тушубман.

* * *

Жамолинг соғиниб шому саҳар мен зор йиғларман,
Жунун саҳросида девона — мажнувор йиғларман.

Сенга рози дилим изҳор этиб сўйлар мажолим йўк,
Паришон ҳолу саргардону дилафгор йиғларман.

Юзунг шамси зуҳо, моҳи мунаввар, эй пари пайкар,
Лабинг лаълу, лисонинг шаҳду шаккарвор, йиғларман.

Хатинг боғу баҳору, лола, сарву суман эрди
Ки, мен чу булбули шўридаи гулзор йиғларман.

Кўзумдин мавж уруб селоби ашким тўла қон оқти,
Агар ёдимга тушсанг, эй пари рухсор, йиғларман.

Кўрай деб орзу айлаб жамолингни мен, эй зебо,
Турубдурман эшигингда, аё гамхор, йиғларман.

Илоҳи мағфират дарёсидин Машрабни шодоб эт,
Ҳамиша, шайъалиллоҳ, деб қаландарвор йиғларман.

* * *

Фироқнинг ўтида, эй гулўзор, йиғларман,
Тилаб висолингни тунлар зор-зор йиғларман.

Нетай, на чора қилай, васлингга етолмасман,
Фироқ даштида чу абри навбахор, йиғларман.

Гаҳи тушумда кўруб гул юзунг Зулайходек,
Дилимни пора қилиб лолазор йиғларман.

Ғарибу, бекасу, бечора ҳамдамим йўқдур,
Тушуб бу ғамзада кўнглумга ёр йиғларман.

Қани мусоҳиби ҳамдам, қани қадрдонлар,
Қани муҳиббу, қани дўст-ёр, йиғларман.

Сўроғладим бу жаҳон мулкини саропойни,
Топилмади ки сенингдек ниғор, йиғларман.

Қаси борай, тугатай кимга айтибон дардим,
Юроким ўртаибон пуршарор йиғларман.

Таваккал айла худо қисматига, эй Машраб,
Танимда жон борича интизор йиғларман.

* * *

Ишқинг ўтига ўртаб ҳар дам чу кулй дерман,
Ул шамъи жамолингга парвона бўлай дерман.

Мужгонинг ўқини отиб, қонимни тўқар бўлсанг,
Қошим била, эй жоно, оламни бўйай дерман.

Юзунг била қошингдин ўзгага назар солсам,
Ханжар олибон қўлга кўзимни ўйай дерман.

Раҳм айласа гар дилбар ҳам очса ниқобини,
Мен хастасимаи, дўстлар, тўйгунча кўрай дерман.

Мен дашту муҳаббатда ташна бўлубон юрдум,
Сун васл шаробидин, эй соқий, тўйай дерман.

Машраб сени деб, дилбар, кечти икки оламдин,
Раҳм айлагил, эй жоно, васлингга етай дерман.

* * *

Ул дилбари раънони мен ёр тутай дерман,
Май берса агар ондин бир қатра тотай дерман.

Жаннат била ризвонин ҳам ҳур ила гилмонин,
Балки оби ҳайвонин бир пулга сотай дерман.

Олам-ҳама лайлидур тун қоши қаросидек,
Боқиб юзига, ойдек рахшона кетай дерман.

Ишқ йўлида ул зоҳид ошиққа қилур таъпа,
Бир ўқ била мен они ондин йўқотай дерман.

Ҳу десам аналҳақ деб, олам бориси ҳақ дер,
Мансур каби бошимни дор узра тутай дерман.

Дўзах ўти сув бўлгай ишқинг ўтидин Машраб,
Ишқинг ўтидин ташлаб они қурутай дерман.

* * *

Даргоҳинга бир ожизи афгор келибман,
Арзи дилими айтгали чун зор келибман.

Йўқдур мени илкимда сенга тухфаи лойиқ,
Жуз зилли гунаҳ, эл ичида хор келибман.

Рад қилма, қабул айлаки, шармандалигимдин,
Расвои жаҳон, кўчаю бозор келибман.

Бозори жаҳон ичра келиб шаҳри адамдин,
Жон нақди билā сенга харидор келибман.

Лутф ила қарам айлаю дардимга даво қил,
Дармон тилабон мен сенга бемор келибман.

Зорийи тавалло қиладур Машраби мискин,
Оч парданиким, толиби дийдор келибман.

* * *

Бул мусофир шаҳрида ҳар дам туташиб ёнаман,
Ҳар қаён борсам букун йўлдин адашиб бораман.

На отам бор, на онам бор — ҳеч кишим йўқдур менинг,
Ҳар таги деворларга зору саргардонаман.

Не гуноҳ қилдим, худо, — дунёда мен бўлдум ғариб,
Ҳар қаерда бекасу бечорага ҳамхонаман.

Доглар қўйди юракка бу фалакнинг гардиши,
Қисматим андоғ экан, мен жумладин бегонаман.

Бул яқомни чок этиб фарёду афгон айларам,
Барчани бағри бутуну мен дили садпорамам.

Энди, Машраб, қул экансан, қисматинг булдур сенинг,
Шукрилиллаҳ, ҳамма ерда толиб я дурдонаман.

* * *

Кўзум йўлларда қолди, келмади дилдор, найларман?
Бўлубман мунтазир, кўргузмади дийдор, найларман?

Ул ойнинг итлари қилса садо, жоним умид айлар,
Қаро бахтим эмасдур уйқудин бедор, найларман?

Сеней беишқлар базмида беҳимматлар асҳобинг,
Меней мискин эшикнинг олдида чун зор, найларман?

Самовоти фалакка раъди оҳимни равон қилсам,
Ҳароратдин кул ўлгай гумбади даввор, найларман?

Бу кеча келмаса, тоғла тирик юрмак не имқондур,
Менга мотам тутуб йиғлар дару девор, найларман?

Намози шомдин то субҳ йўлунига мен боқиб қолдим,
Тўла ҳасрат бўлуб турдум, дили афгор, найларман?

Алам бир, рангу ҳасрат ўзга, доғи ҳажр бир бошқа,
Бу Машраб бир сари таиҳо гами бисёр, найларман?

* * *

Тинмайни юрдум бу гам даштида ҳайронлик билан,
Охир умрум ўтти, сад афсус, подонлик билан.

Бир гули шодим очилмай бахт гулистони аро,
Ҳайф, умрум оқибат ўтти паришонлик билан.

Баски илми ҳолу қолнинг йўлида қилсанг амал,
Ўшбу муллолар бари бухлу ҳаводорлик билан.

Неча мулло илм ўқуб, роҳи шаҳтинини топиб,
Чун рибову ришвани ерлар хушдорлик билан.

Рост сўз айтсанг аларга зарра қилмаслар қабул,
«Куфр айттинг!» деб урарлар неча озорлик билан.

Машрабо, ҳар бир сўзунгдур гавҳари қимматбаҳо,
Айтма бу сўзларни ҳар нокасга подонлик билан.

* * *

Жилва қилурсан минг ноз бирлан,
Фарёд этарман овоз бирлан.

Зулмунигдин ўлдум, золим сифатлиғ,
Раҳм айламайсан эъвоз бирлан.

Кофир қилиқлиғ кўнглумни олдинг,
Жон қуши учди парвоз бирлан.

Гулдек эгилиб кирсанг эшикдин,
Девона қилдинг юз ноз бирлан.

Машраб гарибинг куйди гамингдин,
Нола қилодур қиш-ёз бирлан.

* * *

Эй санами парилиқо, жилвагари жаҳонмусан?
Оби ҳаёт — лабларинг, дилбари хуш забонмусан?

Ойнаи жамолинга ончаки интизор эдим,
Бир куни демадинг менга: «Ошиқи нотавонмусан?»

Ҳар киши сенга бир боқар, сув бўлубон эриб оқар,
Юзларинг олма, дилёқар, гунчан аргувонмусан?

Васлинга юз имо қилиб, ваъдани доимо қилиб,
Охирида жафо қилиб, куйдургучи иймонмусан?

Эй, сўзларинг билан сенинг, хаста кўнгул фараҳ топар,
Лаззати жон, эй пари, сен меван бўстонмусан?

Машрабинг жон фидо қилур, кунда тавофи кўюнга,
Сўрмадинг, эй ситамгарим: «Рағи саринг сомонмусан?»

* * *

Ўлдураини дермусан ё куйдураини дермусан?
Бошима юз минг балолар келтураини дермусан?

Кўзларинг жаллод этиб, мужгонларинг бедод этиб,
Кашмири тил бирла ҳолимни сўраини дермусан?

Юз туман боғи жаҳон юзини бир-бир кўрсатиб,
Каъбан кўйингга охир бордураини дермусан?

Осмодин ерга ташлаб, халқ аро расво қилиб,
Қуш каби болу паримни юлдураини дермусан?

Шоҳбози ломакон кўнгул қушини овлабон,
Табл уруб, долбой қоқибон қўндураини дермусан?

Мен шаҳиди ишқман, ўлсам кафанга чўлгананг,
Ул қизил қон бирла қўйнуи тўлдураини дермусан?

Мансури Ҳаллождек ичиб шароби антахур,
Судратиб дор остига олиб борайини дермусан?

Ишқ аро дарду балоларники солдинг бошима,
Машрабингни ишқ ўтида куйдураини дермусан?

* * *

Жилва айлаб шўхлуқдин жоним олгон сенмусан?
Ё менинг руҳи равоним, жисм аро жон сенмусан?

Бу бошим айлантурур ишқинг шамоли ҳар тараф,
Гулшани ишқингда қилгон беда ларзон сенмусан?

Ичмайин васлинг шаробин тегди бадномлиғ ўқи,
Ҳасратингда айлаган ер бирла яқсон сенмусан?

Зийнати ҳуснуғни истаб топмадим дурру гуҳар,
Маъдани кўздин чиқоргон дурри маржон сенмусан?

Шамъдек эл базминни равшан қилиб ҳуснунг билан,
Жоним ўртарга фироқинг нори сўзон сенмусан?

Меҳнату дардимни сўрмай, гунчадек оғзинг очиб,
Элга ишрат боғи ичра гули хандон сенмусан?

Соядек юрдум оёғинг изларига суркулуб,
Боқмадинг бир дам туруб, сарви хиромон сенмусан?

Ҳар кўнгул сайди учун зулфунг камандин ўйнатиб,
Сеҳр этиб ақлу ҳушим, қилгон паришон сенмусан?

Ҳар замон айлаб ғазаб Машрабга тортиб тиги тез,
Бу таним сон-сон этиб итларга солгон сенмусан?

* * *

Дилбари хуш адои ман мунча чучук бўлурмусан?
Омада дар кашори ман бир даме ўлтурурмусан?

Пеши камон абрўят хаста кўнгул нишонадур,
Сийнаи худ кушодам, гамза ўқии ётурмусан?

Фасли баҳор гул чоғи лутф этибон чоғир ичиб,
Ошиқи зори хешро лаҳза қучуб ётурмусан?

Аз сари ту ду кокилат неч урадурки ҳамчу мор,
Зорин арз агар кунам ҳоли дилм сўрурмусан?

Бўсан лаб талаб кунам, қаҳр этибон товлама,
Нозу карашма кардан бу тилаким берурмусан?

Қуштаи ман муроди ту, қош қиличин тортибон,
Омада боши бар сарам, қаҳр билла урурмусан?

Оташи зулм мақуи маро, қил менга раҳм, эй санам,
Бандан зар харидро бир йўли куйдурурмусан?

Аз дари ту кужо равам, ҳар неча қувласанг мени,
Ман аки остони ту, ҳажр ила ўлдурурмусан?

Ишқи нигор тарк кун, Машраб ани вафоси йўқ,
Ним назар намекунад мунчаки термулурсан?

* * *

Интизорингдин чиқодур жоним, эй жон, қайдасан?
Раҳм қил, аҳволими қилгон паршон, қайдасан?

Фурқатингдин хаста бўлдум, танда тоқат қолмади,
Жон гамингда етти лабга, дардга дармон, қайдасан?

Демадингму, сен ёрингдин кеч бу дам, суйғил мени,
Шарту аҳдини унутгон аҳди ёлгон, қайдасан?

Мен Зулайходек фано бўлдум фироқинг ўтида,
Сен фароғат хотири Юсуфи Канъон, қайдасан?

Машрабинг топқайму излаб шаҳру саҳрони кезиб,
Юзи тўлгон ой каби, эй кўзи чўлпон, қайдасан?

* * *

Эй менинг нозик ниҳол ороми жоним, қайдасан?
Бу кўнгул бўстонида гунча даҳоним, қайдасан?

Неча йиллар бу кўнгул муштоқ эрур дийдоринга,
Ургулай, эй дилбари ширин забоним, қайдасан?

Айрилиб мен ёрдин бир неча кун бўлдум жудо,
Ахтариб келдим сани, сарви равоним, қайдасан?

Ҳоли зорим кўп ёмондур, келмасанг бир йўл сўраб,
Эй менинг хуш меҳрибоним — ёри жоним, қайдасан?

Кўзларим гирён бўлуб қолдим бу ғам саҳросида,
Ҳасратингда чиқти бу оҳу фиғоним, қайдасан?

Ташналабдур Машрабинг, бўлди юрак-бағри кабоб,
Фурқатингда чашми оби равоним, қайдасан?

* * *

Май қатрасидин тотғали мастона қилибсан,
Расвои сари кўчаю бутхона қилибсан.

Ул шамъи жамолингга, аё моҳи дилафрўз,
Юз минг менидек бандани парвоиа қилибсан.

Энди мени савдозадага Каъба на даркор,
Тарсою жухудлар била ҳамхона қилибсан.

Зулфунг ториға бацдан бечоралар ҳайрон,
Жонона, сари зулфунг агар шона қилибсан.

Бир жилван ҳуснунг била чун барқи тажалли
Бул Машраби бечорани девона қилибсан.

* * *

Бўлмасам Мажнун, биёбондин нечук айлай сухан,
Чашма бўлсам менки, уммондин нечук айлай сухан.

Етганим йўқ ранг-баранг оламини бўйи маънига,
Бир гаодурманки, султондин нечук айлай сухан.

Сад ҳазорон илм ўқуб мен бир алифга лолман,
Билмасам—тафсир-и қуръондин нечук айлай сухан.

Ҳазрати Нуҳ кеттилар, мен айрилиб қолдим, дариг,
Кишт кўрмабманки, тўфондин нечук айлай сухан.

Ҳазрати Одам сотибдур жаннутал фирдавсни,
Чун стар бир дона, ризвондин нечук айлай сухан.

Ҳимматим бор эрди, заҳмат босди, побуд айлади,
Мўр бўлмабман, Сулаймондин нечук айлай сухан.

Кимки кишти дармаҳал қияди, жўкарди ҳосили,
Экканим йўқ дона, борондин нечук айлай сухан.

Машрабо, соҳиб талабларга гапур дил дардини,
Ўзгаларга ашки мужгондин нечук айлай сухан.

Йўқ парилар ичра, жонон, сен каби шириндахан,
Кўзларинг — жаллодваш, кифрикларинг — тири камар.

Бир қадингдек сарв ҳеч бўстон ичинда бутмагай,
Гулъузориинг гулга ўхшарму ва ё барги суман?

Кимши кўрса оқизадур қонини дарё қилиб,
Қайси жаллод бўлғуси қошинг каби шамширзан?

Гунчан лаълингга ташбиҳ айласа эрмас адаб,
Ҳадди эрмас садқанга лаъли Бадахшону Яман.

Оташи лаълинг ичинди оби ҳайвон хуш етар,
Хуққан ёқут ичинда тишларинг дурри Адаи.

Сунбул ўлғай зерипо ё заъфарон ё удким,
Барчани абтар қилур ул сунбули албаршикан.

Пираҳай рашки ўти жонимдадур, таңгри учун,
Жисму жоним сен била бўлғай қачон, эй сиймтан.

Боги ишратда йўқ эрсанг — бир тикондур кўзга гу,
Гар хаёлинг ўлмаса кўнглум эрур байтулҳазан.

Меҳру, моху, лаълу гулни кўрмасам, ул юзунга —
Хилвате бўлса, бўлуб парвона боқсам жону тан.

Донаи холу лабинг ўтлуғ юзунгда, эй пари,
Оташин жисмим аро кўнглумдадур мушки Хўтан.

Раҳм қил Машраб қулунгга, хастою зоринг сенип:
Давлатинг поянда қилсун ул худои зулминан.

* * *

Такаллум айласанг гоҳи лаби шаккарфишонингдин,
Тасаддуқ бўлса жоним чаҳ бошингдин, гоҳи жонингдин.

Борурсан кеча-кундуз ою кундек ҳар тараф ёлғуз,
Топиб бўлмас сени бир ерда сокии ўз маконингдин.

Хиромон йўлунга помолинг ул шамшод ила тўби
Оёгинг ўйсун, ўргулсун ўшал сарви равонингдин.

Бирор йўл илтифотингни томоша айлаган бедил
Қиёмат тонги отсун бош кўтармас остонингдин.

Таҳидур қўлларим, илкимда зарра нақдинам йўқтур,
Илоҳи баҳравар қилгил ҳаёти жовидонингдин.

Кўзунг жон олғали қотил, сўзунг жон берғали мойил,
Масеҳо, сенму оё, жон насими келди ёнингдин.

Эгилмас то қиёмат нўш қилгон болаи лаълинг,
Шимиб чекса тили бирла ийиб шаккар забонингдин.

Дило қатъи умидинг узма, алтофига кўз тутгил,
Тараҳхум ё тазаллум ҳарна келса меҳрибонингдин.

Тилар Машрабки бир кун гунчан таъбибг очуқ кўрса,
Ғамшо айлай-айлай ўтса саҳни гулситонингдин.

* * *

Минг аналҳақ келадур Мансур осилған дордин,
Ҳар замон лаббайка деб келгай нидо жаббордин.

Олими гуфтор бўлма, фозили кирдор бўл,
Бандаларни ҳақ сўрар маҳшар куни кирдордин.

Барча халқ савдосини қилдики, сен қолдинг бу дам,
Кимки камхаржи эрур хушк қайтар ул бозордин.

Мори зоҳир сахл эрур нафс аждаҳоси олдида,
Машрабо, кўрқмасмусан, кўнглунгда нафси мордин.

Азалдин то абад кўнглум қутулмас ишқ балосидин,
Юроким рахналар бўлди бу ишқнинг моҳаросидин.

Хаёлимда сенинг васлинг тополмасман, мени ҳайрон,
Магар васлингга етсам пири комилнинг дуосидин.

Эшит арзимни, эй дилбар, юрак-бағрим кабоб ўлди,
Рақиблар шодмон бўлди нигоримнинг жафосидин.

Сапам, сенсиз бу дунёда тириклик қилмоғим мушкул,
Кел, эй кўнгул, кечоли бу тирикликнинг бақосидин.

Сапам, ишқинг ўти охир мени беҳонумон этти,
Куярман дам-бадам тинмай бу дарди бедавосидин.

Хароб ўлди менинг кўнглум, кишим йўқтурки роз айтсам,
Сўнгоқлар рахналар бўлди дилимнинг оҳу восидин.

Сени ишқинг била йиглаб, агар маҳшарда оҳ урсам,
Куярлар мўмину кофир бу Машрабнинг навосидин.

* * *

Эй гул баданим, гул юзунга банда бўлойин,
Қурбони шакар лаблари пурханда бўлойин.

Рухсори гулунгдин сен агар нарда кўтарсанг,
Кўнглум очилиб булбули ноланда бўлойин.

Мастона кўзунг ногаҳ агар ёдима тушса,
Ху-ху қушидек кечалар гўянда бўлойин.

Куйдурди мени бир боқшиниг, дилбари раъно,
Ҳайрат билла мен ошиқи шарманда бўлойин.

Пардангни олиб мен сари гар биргина боқсанг,
Ул дам мени мотамзада дар ханда бўлойин.

Бул Машраби бечорага ҳар кез назар этсанг,
Мен бандан ул наргиси пурханда бўлойин.

* * *

Йигласам вақти дуо бўлғаймукин?
Кўз ёшим дардга даво бўлғаймукин?

Бодаи ишқу муҳаббатдин ичиб,
Шавкати дунё жудо бўлғаймукин?

Йигламоқдн менга имкон қилмади,
Ердин менга нидо бўлғаймукин?

Қайси бир дардимни айтай, дўстлар,
Ўлмаин дардим адо бўлғаймукин?

Машрабо, куйдурди ёр, ҳолим хароб,
Арз этарга додхо бўлғаймукин?

* * *

Дод айлаб ёрнинг кўйида юрган бормукин?
Туп-сахарларда дили розини сўрган бормукин?

Мен ғариб ҳайрон бўлуб қолдим биёбонлар аро,
Жон чиқар ҳолатда ҳам ёрини суйган бормукин?

Зарраи кўнглум ўти чиқса жаҳонни куйдирур,
Дарғаҳиға бош қўюб, дийдор кўрган бормукин?

Ул қиёмат даштида ҳар ким юрур ўз дардида,
Дод этарман ул замон арзимни сўрган бормукин?

Май ичиб Машраб азалдин, маст кетти оқибат,
Жонни бермасдин бурун, жононға етган бормукин?

* * *

Ерин кўйида ўлган бормукин?
Бир ўлуб, қайта тирилган бормукин?

Ерин васлини излаб, чарх уруб,
Термулуб йўлларда қолган бормукин?

Қатл қилмоқға ҳукм этгонда,
Елбориб бўйинини сулган бормукин?

Шоҳбози домакон — султони ишқ,
Табл уруб долбойға қўнган бормукин?

Неча йил Офоқ Хожам хизматида,
Шул Хўтан даштида юрган бормукин?

Мен каби тарсою расволар бўлуб,
Бўйнига зуннор солган бормукин?

Тонгла маҳшарда йиғилса жумла халқ,
Оҳ уруб маҳшарни бузган бормукин?

Кеча-кундуз зор бирла йиглабон,
Кўз ёши Жайхунча оқган бормукин?

Дод этар Машраб Хўтан саҳросида,
Бир замон додига етган бормукин?

***

Мажнун ўла кездим неча йил дашту биёбоц,
Лайлини сўроглаб юрудум бесару сомон.

Бу арзи дилимни эшитиб, раҳм айла, нигорим,
Васлингни тилаб кимки менингдек сенга ҳайрон.

Юз жоним агар бўлса сенинг йўлуиғга эҳсон,
Хуштур бу гадолиғ, на қилай тахти Сулаймон.

Маст айлагали бу мени — бечора ғарибни,
Бир ғамза қилиб ўтти қошимдин мени жонон.

Хуснуиғ сифатини ўқубоп пирн мугоилар,
Девона бўлуб белни букуб бўлдилар урэн.

Ишқиниғ ўтида бу юрагим ўртанадур, ох,
Оҳир бу таним бўлгуси ишқ ўтида бирён.

Ҳажриниғ гамидин бошима юз жавру жафодур,
Васлингга етай деб кезадурман кўзи гирён.

Раҳм айлагилу маҳрами асрор эта кўргил,
Сен ҳар не десаиғ мени қилайини, багда — бафармон.

Бечора қулунг сенга дейор арзи дилини,
Бергил талабимни менга, эй холиқи инсон.

Соқийн азалдин майн бир журъа тотубман,
Басдур менга бу, онинг учун, пашъан даврон.

Эй дилбари жонон, сени деб хаста бу Машраб,
Тушти они бошига букун меҳнати ҳижрон.

* * *

Қонимни тўқар эрмиш Балх шаҳрида Маҳмудхоп,
Тақдири азал бўлса, найлай, анга бермай жон.

Минг шукр худойимга Мансурга қўшулдум мен,
Ул рўйи сняхларким Мансурни ўлдурган.

Бу ишқ йўлига кирган, албатта кечар жондан,
Кечмаса агар жондан, айтган сўзидур ёлгон.

Ширин гамида Фарход, тоғларда этиб фарёд,
Ишқ ўтида ўртаниб охир чу фано бўлгон.

Ул ошиқи Мажнун ҳам Лайлига бўлуб шайдо,
Чўлларда ватап айлаб кўз ёши равон ўлгон.

Ул зори Зулайхо ҳам Юсуфга бўлуб шайдо,
Кўрдунгму халойиқга расвойи жаҳон бўлгон.

Кўр Тохиру Зухрони халқ ичра бўлуб машхур,
Кўнглини бериб ёрга ишқин йўлида ўлгон.

Ишқ ўтида ўртанган ул Вомиқу Узро ҳам,
Маҳшар куни бўлганда жаннатда қилур жавлон.

Кўр ошиқ эранларни, эй Машраби девопа,
Келганда ажал жоми жони била сипқоргон.

* * *

Мендин саломе бас сўйи жонон,
Эй бод, еткур арзи ғарибон.

Ҳам дардмандам, Бехонумонам,
Жоно, ту буди дардимга дармон.

Ҳарчанд моҳи қурбон келадур,
Ҳар дам қилурман жонимни қурбон.

Эй дўст, ту рафти то дида рўят,
Елгуз қолибман дар шаҳри ҳижрон.

Аз дури ту намонда сабрам,
Эмди кетарман тахти Сулаймон.

Бечора Машраб куйди гампнда,
Монанди зулфат ҳолим паришон.

* * *

Бир каромат айлагил, бедасту бепоман букуп,
Умрум ўтти, во дариго, кўру гумроман букуп.

Йўл хатар, манзил йироқ, безодлиғ, ўтти умр,
Гоҳ ориф, гоҳ мўмин, гоҳ тарсоман букуп.

Ҳеч билмасман ўзумни қайси миллат халқиман,
Гоҳ восил, гоҳида маҳруми даргоҳман букуп.

Машрабо, иншон дил кўпдур, қани умри дароз,
Халқ айтурларки, мен машғули савдоман букуп.

* * *

Зулфини савдосидиң кўнглум паришондур букун,
Ер васлини кўрмайини ер бирла яксондур букун.

Халқ аро гар шодлиғлар бор эмиш, мен кўрмадим —
Ҳар киши юз гам била чоки гирибондур букун.

Гар менга қилса назар хуршед дерман отини,
Гарчи андин бир кўрупса моҳи тобондур букун.

Бандидин Фарҳод қочти гам тоғида беркиниб,
Хаста Мажнун ҳам кезиб чўлларда сарсондур букун.

Гар муҳаббат бирла қилса бир назар ул сарвиноз,
Жаннатул ризвон бўлур бу кулба эҳсондур букун.

Итларига ҳамдам этти Машраби бечорани,
Оллоҳ-оллоҳ, не ажойиб лутфу эҳсондур букун.

* * *

Ишқ саргардонидурман менда йўқ сабру сукуи,
Толепи бўлди менинг рўзи азалдин вожгун.

Бир бузуг оввора кўпглумга тополмам маҳраме,
Токи синган шишани қайтиб қилиб бўлмас бутун.

Дилдаги нақдимни мен йўлуиғга барбод айладим,
Не машаққатларни торттим сен гули раъно учун.

Душмани гаддор дунё қилди ҳолимини хароб,
Ҳеч мўмин мисли мен расвои олам бўлмасун.

Дўстлар ҳолимига йиғлар, душманни кўрса кулар,
Дард — кўп, ҳамдард — йўқ, душман — қавий, толеъ —
забун.

Юз жафо бошимга орттурди, вафосин кўрмадим,
Охири бори маломат қоматимни қилди нун.

Кеча-кундуз тинмайин кўп изтироблар айладим,
Роҳатим дилдин камайди, меҳнатим бўлди фузун.

Ғам кўзум термултуруб қўйди биёбонлар аро,
Қонли ёшим қилди саҳроларни рангин лолагун.

Ҳақ йўлини топган ҳама дунёни таркин қилдилар,
Кўп, санам тарк айлагил, эй Машраби соҳибжунун.

* * *

Ай — алифдек қоматингдин ибтидо қилдим букун,
Бе — балои доғи дардинг дилга жо қилдим букун.

Те — тиловат қилгай эрдим ояти рухсорингни,
Се — савоби хатми қуръон интиҳо қилдим букун.

Жим — жамолингни кўрай деб келдим, эй шоҳи жаҳон,
Ҳе — ҳаётим борича, ман илтижо қилдим букун.

Хе — халойиқ ичра хуш хулқу некулик сапдадур,
Дол — дилни олғучига ошно қилдим букун.

Зол — зоил бўлмасун деб ҳар замон меҳринг сенинг,
Ре — рабонинг ичра таъмири вафо қилдим букун.

Зе — зулфунг шомидин йиглаб юруб шому сахар,
Син — селоби сиришкимни раҳо қилдим букун.

Шин — шакарлиғ лабларингдин меҳрибонлиғ кўрмадим,
Сод — сабрим қолмади, оху наво қилдим букун.

Зод — зоеълиғ билан умрум ўтодур оқибат,
То — толесизлиғимдин кўн хато қилдим букун.

Зо — золим кўзларингни ғамзаси қилди хароб,
Айн — азиз жондин кечиб, жоним фидо қилдим букун.

Ғайн — ғарибларга тараҳхум қилғил, эй султони ҳусн,
Фе — фароғат бирла арзимни адо қилдим букун.

Қоф — қурбат васлидин бўлди мададкорим худо,
Гоф — гулзорнда айни муддао қилдим букун.

Лом — лабинг — кавсар, тишинг — гавҳар, хати лаълинг
ўқуб,

Мим — меҳробинг қошига иқтидо қилдим букун

Нун — на бўлгай биргина кўрсам жамолинг, эй пари,
Вов — ваъда, дилбарим, кўксумга жо қилдим букуп.

Ҳе — ҳазил эрмас киши доғии пинҳон айласа,
Ләм-алиф — лола сифат чоки қабо қилдим букуп.

Ё — ёрим-дилбаримга дуди оҳим сардини,
Ҳамза — сөкин — айлабон сўи само қилдим букуп.

Пардаи исматда сақла Машраби бечорани,
Дилрабо, номахрамимни ошно қилдим букуп.

* * *

Эй фалак, қилдинг мени ул меҳрибонимдин жудо,
Булбули шўрида янглиғ гулистонимдин жудо.

Найлайин, қилдинг мени охир гарибу бенаво,
Мубталон гам қилиб кўксумда жопимдин жудо.

Кумри янглиғ бандалик тавқини бўйинумга солиб,
Термулуб ҳайрон эдим сарви равоимдин жудо.

Оҳ уруб қон йиғласам айб айламамг, эй дўстлар,
Мен бўлубман тўтти ширин забонимдин жудо.

Кўҳ ба кўҳ, сахро ба сахро, Машрабо, юрмоқ надур,
Чугзи бевайронадурман ошёнимдин жудо.

* * *

Булбул эрдим қилди ғам охир гулистондин жудо,
Ҳар сў мотам бирла юрдум, шаккаристондин жудо.

Сийначок өттим, менинг айбимни қилманг, дўстлар,
Қилди Яъқубни фалак хуршиди қаъшондин жудо.

Неча савдоларни кўрди бу менинг ғамлик сарим,
Бўлмадим бир соате зулфи паришондин жудо.

Норасони дастига, ёраб, бу ғавҳар тушмасун,
Қадр топмас ул нигин дасти Сулаймондин жудо.

Шодмоний изладим, бошимга ғам келди ҳама,
Бир замоне бўлмадим бу оҳ-афгондин жудо.

Машрабо, ўлғунча, даргоҳида мақсудинг будур,
Хотирингни қилмағил мундоқ пушаймондин жудо.

* * *

Ғамза қилиб қошима кел, сенга қилай жоним фидо,
Куйди юрак чакн-чакн¹, оҳ петай, бўлдум адо.

Ўлди бу Мажнуннинг хароб, Лайли, гамингда тинмади,
Тўлди юракка ҳасратинг, куйди-ю бўлди мубтало.

Зоҳиди баҳра олмагон иззату ҳурматин тилар,
Тоати хушки зухдиға мунча қилиб кибру ҳаво.

Дод этадурман, эй санам, бўлса қиёмат ул куни,
Ҳаммага марҳамат қилиб, менга бу дарди бедаво.

Боди хазони бемаҳал умрума етти, найлайин,
Тавба қилибон ўлмадим сенга худои кибриё.

Машраби беқарори ишқ топса сени сўроғлашиб,
Қўйса бошин бўсогага ҳосил ўлурму муддао.

---

¹ Ч а к н - ч а к н — ҳужжат, далил; ҳақиқатдан ҳам маъносида.

* * *

Хуш қолинг, мен эмди кетдим, эй ёронлар, алвидо!
Бошимга тушти ғариблик, ормонлар, алвидо!

Бўлмагай эрди авалда кошки айёми ишқ,
Доғи ҳижрон ўртади, эй нуктадонлар, алвидо!

Бўлди айёми баҳору сабза бўлди ер юзи,
Этти пайдо лоладек доғи ниҳонлар, алвидо!

Ғар фалак куйдурса мундоғ печа кунлар айланиб,
Бул жаҳонда қолмагай ному нишонлар, алвидо!

Нури дийдам, қуввати жону дилимиз, дўстларим,
Йиғламоқдин кўзларимдин оқти қоплар, алвидо!

Ҳар на бўлса Машраби бечорадин айланг биҳил,
Хуш калёми булбули боғи жаҳонлар, алвидо!

* * *

Кўнглум олурга ул пари Мажнунни шайдо қилдило¹,
Ақлу хушумни олиб беҳудлуғ пайдо қилдило.

Мастлиғ, беҳудлиғ ҳар кимга тегмас, дўстлар,
Май муҳаббат ичуруб ошиқу шайдо қилдило.

Келса ул нозук бадан минг ишва бирла дам-бадам,
Жоним олурга дилбарим қош бирла имо қилдило.

Дардманд ўлдум яна номехрибоним ишқида,
Шевасини кўрсатиб ошиқли расво қилдило.

Борму жаҳонда мен каби ишқ ила ҳарб айлаган,
Аҳли дард халқи келиб бир-бир томоша қилдило.

Машраби Ринди Умам, кўйинда жон берсам на гам,
Ҳар гуноҳе ўтса мендин товбаи ох қилдило.

---

¹ 10 — бу ерда ку ёки л юклараси маъносиде қўлланган.

* * *

Сахар сўзумга чирмашдимки, қилсам то рақам имло,
Ики бошим билан бир сажда қилдим, чуи қалам имло.

Бошим бирла йўлунгда айланиб ҳар дам сужуд эттим,
Қародин бахрамаид айлаб қалам айлар «Санам» имло.

Сужуди қошларинг ишқинда маъбадлар бино қилдим,
Гаҳи иншо қалисо айладим, гоҳи ҳарам имло.

Сужуди ишқ бирла шарҳдин ийҳом этиб дардим,
Ҳақиқат тоғидин олтин қуюб қилдим дирам имло.

Қуёшлардин сочиқ барги хазон сепдим оёғингга,
Биҳишту ҳусни хурлардин қилиб фавқи ҳашам имло.

Шароби маърифат дурдини Маҳдий илғидин ичдим
Ки, гайри ошнолиг номасин қилмас Умам имло.

* * *

Қилур Мажнуи биёбонда надомат оху вовайло,
Бу ишқ бандига тушгонларни зикри доимо Лайло.

Эшитгач отти дўзах ваҳминди кўнглим қачон қўрқар
Ки, ошиқ чашминди ёш оқса дўзах бўлгуси дарё.

Ки, дўзах йиглаб айтур: «Ол бу қулиш ушбу ҳин, ёраб —
Ки, бизда қолмади тоқат бу ошиқ ўтидин асло».

Кел, эй дилбар, бу ҳолатда берай жошим олур бўлсанг,
Ғазаб бирла бошим чўлғаб қўлумни дар маҳал боғло.

Кел, эй Машраб, умид этгил, худоинг лоязол эрмиш,
Иноят бўлса ҳақдинким бўлурсан ёр ила тапхо.

* * *

Эй сабо, мендин дегил сарви равонимга дуо,
Гулшани васлига борсанг, меҳрибонимга дуо.

Қоматим нундек бўлубтур доғи ҳижрони била,
Куйдуруб аъзон борим, дилситонимга дуо.

Ғунчадек лабдин такаллум айлабон жоним олур,
Сўзлари дурру гуҳар ширин забонимга дуо.

Нақди жоним хирманин ишқ ила торож айлабон,
Мен — ҳазин юз шукр этиб ул роздонимга дуо.

Кору борим доимо гам бирла, Машраб, муттасил,
Мушкул ишларни ечар давлатнишбонимга дуо.

* * *

Ул шўх париваш била гар бода ичайно,
Сархуш бўлубон шишан соғарни чекайно.

Маҳв ўлди кўнгулки анидек баҳим ўлмас,
Солгил назаринг менгаки, қурбонинг ўлайно.

Олуда бўлуб бош-оёғим жўши гунаҳдин,
Раҳм айлаки, вах, газабингдин титирайно.

Помоли чамаи сабза сифат бўлди вужудум,
Ташрифи қудуми қадаминг фатҳи этайно.

Машраб, турушинг мисли насимдур бу жаҳонда,
Бир дамда келиб, сайр қилиб, зуд кетайно.

* * *

Ошиқ бараҳман ўлса, санам хонаси лиқо,
Маъшуқ шамъ эса онинг парвонаси лиқо.

Бир дона ёзуқни ул дамки Одам айлади,
Исёни сабаб дўст юзи, хонаси лиқо.

Доғи оташ руҳум ўртади бағрим нечук тутай,
Наргиси майу оташи паймонаси лиқо.

Ваҳ-ваҳ қошу кўзларидин масти ноб ўлай,
Боқмиш юзумга дилбари жононаси лиқо.

Занжирларин солиб санамим зулфини ўруб,
Бўйинумни боғла, Машраби девонаси лиқо.

* * *

Зиҳи расволигим оламға солди шўру шар танҳо,
Наҳанги пўҳ фалак дарёси бўлди, алҳазар, танҳо.

Бихишт айвоню тоқу равоқин орзу қилмай,
Нигорим бирла мен бир пираҳанда халқ бартанҳо.

Олурга дину дунёнинг матонин орзу қилмай,
Қаландарман жаҳонни сайр этиб қилдим сафар танҳо.

Бори Руму Хито божу хирожиин орзу қилмай,
Чу Спмурғики парвоз айларам беболу пар танҳо.

Шаҳи рўйи заминю, тахту тожин орзу қилмай,
Гадои фақр бўлдум, сайр этарман баҳру бар танҳо.

Дили тиги ситамдин пора бўлгон халқин кўрдум,
Зулм тугёнидин ҳарён юрурлар дарбадар танҳо.

Назар то қутби олам қилмағунча бегумон билгил,
Нечук олгай жавоҳир баҳрдин соҳиб назар танҳо.

Бало дашти агарчи пурхатардур, ёнмағил зинҳор,
Қадам бу водига қўйғил бамисли шери пар танҳо.

Муҳаббатдин насими субҳи содиқ бўйи гул истар,
Қани бу булбули шўридадин оҳи сахар танҳо.

Сени кўргунча то, эй позанин, таигрига топшурдум,
Мени мундог мусофир айлади даври қамар танҳо.

Тиларсан, Маширабо, жон кулбасинда суҳбати маъшук,
Кини маҳрам бўлолмас ёрига, бўлмас агар танҳо.

* * *

✓ Агар ошиқлигим айтсам, куюб жону жаҳон ўртар,
Бу ишқ сиррин баён этсам, тақи ул хонумон ўртар.

✓ Кишига ишқ ўтидин зарраи тушса бўлур гирён,
Бўлур бесабру бетоқат, юрак-бағри ҳамон ўртар.

Нечук тоқат қилай, дўстлар, бу дард йла бўлуб ҳайрон,
Ғамим бошқа, алам бошқа, юрагимни ниҳон ўртар.

Мени бехонумон тинмай куюб ҳар дам фироқнингда,
«Нигоро!» деб отинг айтсам ки, шавқингдин забон ўртар.

✓ Қаю тил бирла, эй жоно, сенинг васфинг баён айлай,
Тилим лолу кўзум гирён, сўнгакларни чунон ўртар.

На қаттиг кун экан, дилбар, висолингдин жудо бўлмоқ,
Менинг оҳим ўтига бул замину осмон ўртар.

Юракда дарду ғам қат-қат, ки менда қолмади тоқат,
Агар бир заррасин бул вақт десам ишқи баён ўртар.

✓ Бу дард йла хароб ўлдум, келиб ҳолимни сўрмайсан,
Унум чиқса юракдин бу тану жон, устихон ўртар.

✓ Бу Машраб дардини, жоно, ки ҳеч ким бошига солма,
Агар маҳшарда оҳ урсам, бихишти жовидон ўртар.

* * *

Зоҳид, мени айб этма, гул юзу дудог ўртар,
Парвогани кўрдунгму, ҳар кеча чарог ўртар.

Наргис кўзи бир дамда жонимни хароб айлар,
Лаъли лаби майғуни доғ устида доғ ўртар.

Зоҳид каби бўлгонлар, ишқ ўтини кўрғонлар,
Бу ўт сори боргонда бир дамда йироғ ўртар.

Дилхаста бу Машрабни ҳар кечаю ҳар кундуз,
Гоҳ ўтли нигоҳ ўртар, гоҳ сўзи фироқ ўртар.

* * *

Бир жунуне манда бор юз маҳшаристонни бузар,
Чун ҳадис оят сўзи мункири қуръонни бузар.

Гарчи юз минг ғулу дод ишқ лағари бўлгайму деб,
Барқи мастон хез-хези хайли осмонни бузар.

Қуйдирур ошиқнинг охи дўзаҳу ҳафт иқлимнинг,
Бу самацдар аҳгари лавҳ, курси — осмонни бузар.

Ёрдин менга саломе ҳам паём бўлгайму деб,
Лашкари файзи саҳар васвоси шайтонни бузар.

Машрабо, сен иқтидорлик бандаларга улфат ўл,
Солиҳ ҳамроҳ бўлмаса, албатта имонни бузар.

* * *

Парда кўтариб ул шўх ҳар лаҳза итоб айлар,
Нози била ул дилбар ошиққа азоб айлар.

Куйдурди мени ишқи, кўнглумда анинг завқи,
Ҳижрон ўтида шавқи бағримни кабоб айлар.

Гоҳ ғамза била чиқса, гоҳ ишва била боқса,
Зулф заنجирини ҳар дам бўйинумга таноб айлар.

Ҳушумни тамом олди, ишқ оташиға солди,
Соқий қадаҳин сунмай махмури шароб айлар.

Қад — сарву, юзи — гулзор, Машрабни қилиб афгор,
Ҳам нозу итоб айлар, ҳам хонахароб айлар.

* * *

Шахду шакардин ортуғум, ороми жоним келдилар,
Кўнгул уйини кўргали руҳи равоним келдилар.

Кетиб эди ақлу ҳушум, билиб турурлар хоҳишим,
Йўқтур алардек ҳеч кишим, ширин забоним келдилар.

Соқий, менга сунгил қадах, махмур эдим мен ишқида,
Шаҳри вужудим тахтига шоҳи жаҳоним келдилар.

Ед айлар эрдим гоҳ-гоҳ, келгайму деб ул подшоҳ,
Бўлди юзум монанди коҳ, ул дилситоним келдилар.

Доим анга ҳайрон эдим, ишқида саргардон эдим,
Мен Машраби гирён эдим, ул ёри жоим келдилар.

* * *

Менинг оху фигонимга ўшал пайки сабо йиғлар,
Таассуф айлабон, багри куюб шоҳу гадо йиғлар.

Юрагим порасини тонгла очсам, халққа кўрсатсам,
Шафоат айламасдин илгари ул Мустафо йиғлар.

Мусибат дostonидин агар дафтар очар бўлсам,
Абу Бакру Умар, Усмои, Али-ул Муртазо йиғлар.

Бу дунё гурбатидан ҳеч фориг бўлмади кўнглум,
Биёбонларда оҳ урсам, Хусайини Карбало йиғлар.

Ўшандоғ тожу тахтини кўюб анвои нуруни,
Сулаймон ҳолатимга Осаф ибн Бурҳиё йиғлар.

Ўшал позук адони ҳажрига ким мубтало бўлса,
Саҳарлар нола айлаб, ўртаниб мотамсаро йиғлар.

Юрагим дардини очиб бировга кўрсатиб бўлмас,
Мени бахти қаронинг ҳолига бахти қаро йиғлар.

Сийнамни чок этиб, гўрдин кўтарсам хаста бошимни,
Куярлар мўмину кофир, ҳама воҳасрато йиғлар.

Ҳама ошиқларинг бирлан турарман бир тараф тонгла,
Худо қози бўлур сўрса, бу Машраб додхо йиғлар.

* * *

Бўюнгни, эй пари, монандаи сарви расо дерлар,
Малоҳатлиг юзунгни офтоби ваззуҳо дерлар.

Тамоми халқни бир гамза бирла банд айлабсан,
Сенинг дастингдни ошиқлар ҳама: «Во ҳасрато!» — дерлар.

Бу нозу ишва бирла ҳар замон уйдни кулуб чпқсанг,
Киши ўргулмаса сендин, ани юзи қаро дерлар.

Агар кифрик ўқи бирла бу қонимни тўқар бўлсанг,
Магар ишқ йўлида ўлсам, шаҳиди Қарбало дерлар.

Сочинг заңжирила боглаб кел эмди ол бу жонимни,
Худо қози бўлуб сўрса мениким додҳо дерлар.

Бу сўзни йиглаб айди кеча-қундуз Машраби мискин,
Бу оламда мени юз минг балага мубтало дерлар.

* * *

Сени Лайлию раънодек ажойиб дилрабо дерлар,
Мени Мажнун шайдодек кўйингда бир гадо дерлар.

Кеча-кундуз эшигингда фиғону полалар қилсам,
Кй ҳарчанди наво қилсам, ҳанузам беваво дерлар.

Бориб сўрдум табиблардин: «Бу дардимга даво борму?»
Алар айтурки: «Эй нодон, бу дарди бедаво дерлар!»

Боқибон ул пари кўз учидин ноз қилиб ўтти,
Рухи чун ул маҳи тобон анворил худо дерлар.

Қани Лайли, қани Мажнун, қани Ширин билан Фарҳод,
Алар ўтти бу оламдин, бу олам бевафо дерлар.

Итини хоки пойиники Машраб кўзига суртти,
Нидо келдики оламдин бу кўзга тўтнё дерлар.

* * *

Гарчи ҳоил жон эса васл излагаи жондин кечар,
Ким юзию кӯзи ўтлуг хори мужгондин кечар?

Ошиқи содиқ қиё боқмас нарилар хуснига,
Тарк этиб жаннат ва ризвои хуру гилмондин кечар.

Ичмайин кавсар шаробии оғзини айлар чучук,
Зухд эли май тобидин, гулдек очилгондин кечар.

Кимки топса жовидоний ишқ гар, қилмас назар —
Ким хазондек юз динор совриб-сочилгондин кечар.

Жонибидин ўзга ҳайрат бўлмагай, эй Машрабо,
Кимки майни бир тотур, қайтиб очилгондин кечар.

* * *

Қайси парининг сен каби дилбари гулъузори бор?
Қайси чаманнинг гуллари тири мижангча хори бор?

Ўтти жаҳондин ишқ эли, мен каби сеига йўқ гадо,
Сен каби қайда, эй санам, ишқ элининг нигори бор?

Ишқ ўтида жисму таним сурма бўлубтур ўртаниб,
Сурма қилурни истаса, офати жон хумори бор.

Учти назар қуши кўрунг, қолди кўнгулда чоҳлар,
Оҳуи ишқнинг ажаб лола у чашмасори бор.

Маҳзун кўзларим менинг хотами ишқ айлади,
Машраби зор кўнглида жон ўртагувчи нори бор.

* * *

На ҳожат ҳожи акбар Қошғар узра мазорим бор,
Зиён чашмима хоки даридин сурмазорим бор.

Мишам жоруб -этиб кўз косасида сув сепай дерман,
Бихишт айвони янглиғ соз этмак ихтиёрим бор.

Менга қисмат азалданур емак дарду бало қутин,
Бу ишрат гулшанида зулм элидин гамгусорим бор.

Ити ичкап ялоғида менга ҳам тўъма бергай деб,
Тилаб кавсар шаробин зухд эли янглиғ хуморим бор.

Мени кўрса қочадур шайхулислом Аҳраман янглиғ,
Нечун, бўйнуиға зулфи тори чирмашган туморим бор.

Азалдин мен дили ғамгин халойиқ хайлини севдим,
Шаҳид қонини синқорғоп шаҳаншоҳлардин орим бор.

Таним таронгидур, ҳар ёнда юз минг сояи ар-ар,
Ўшал оху кўзу гам тоғи узра сарвзорим бор.

Мени Машрабининг бўйинини итинг запжирига боглаб,
Эрур давлат, аёғ остида судратсанг на орим бор.

* * *

Мори бад мендин қочарким, кони паштар менда бор,
Бағтарини халқдурмац, нафси кофар менда бор.

Хар қачон дарвозаи маргдин омон ўтсам вале,
Йўл хатардур, қўрқаман, юз минг балолар менда бор.

Бас, менинг нафсим худолик даъво қилди хар замон,
Йўлда қолгон барҳаманмац, ташти ахгар менда бор.

Чун азалдин, дўстлар, ишқида куйган бандаман,
Мотамим бошимда кўпдур, доғи дилбар менда бор.

Оташимни тоза қилманглар, қўйинглар, йиғлайин,
Ўрташиб куйган бу Машраб доғи абтар менда бор.

Мавжи дарёи талотум шӯриши маҳшарча бор,
Ерга тушса қатра ашким бахшиши гавҳарча бор.

Гавҳари ноёбни ҳар кимга зоёъ қилмагил,
Ҳақ сухан, бил, беҳабарни кўнглига наштарча бор.

Мен тасаддуқи ўшандоқ оли ҳимматлар бўлай,
Зикри • оллоҳ — Зулфиқори чопиши Ҳайдарча бор.

Ҳар хасе чўбини кўрдум зикрини бисёр дер,
Ҳар пири комилки, ўз қавмига пайгамбарча бор.

Гар ўзи бир лутф қилса мўри лангни шер қилур,
Пашшаи лоғарни кўр, йўлида Искандарча бор.

Машрабо, қилма сухан сен ҳар нечук нодонга ҳайф,
Қадрини билган кишига ёқути аҳмарча бор.

* * *

Сетор деманг холи дилим сўргучи тапбур,
Кўнглим гиреҳин, ғамларини сурғучи тапбур.

Бир неча рақиблар сўзидин ғамзада бўлсам,
Ҳамдард бўлубон оғушима кирғучи тапбур.

Кўтоҳназар эл буни ҳеч қадрини билмас,
Даргоҳи азалдин хабаре берғучи тапбур.

Ғар ёр жамолини кўруб пардаға солсам,
Нағмаси уни сийнахарош этғучи тапбур.

Ҳам ёр жамолидек уни нашъаси бордур,
Ҳайрат ўтидин маҳв санам қилғучи тапбур.

Ошиқ юрагидин чиқиб ўттек келибон ул,
Бир учқунига жумлани куйдирғучи тапбур.

Машрабни тамом ақлини олиб ул бути хунрез,
Жонимни ёқиб сийнахарош этғучи тапбур.

* * *

Чиқсам кўчага шоҳсуворим келадур,
Гул гулчасидек лола узорим келадур.

Ҳар ёнга боқиб, кифрик ўқин халқга отибон,
Ўтларни ёқиб жонимга нигорим келадур.

Гулгул лабидин ишқ майин элга сунибон,
Ўз мастлигинин кўзи хуморим келадур.

Жонимга тегиб ҳар соридин рашк қиличи,
Мужгон ўқини ҳар ён оторим келадур

Келмай неча куп қайда қарор этти эканким,
Кўнглумдин олиб сабр-қарорим келадур.

Ўлмайму бу дард ила ки, эй ёру ёронлар,
Ҳар лаҳзада минг жоним олорим келадур.

Кундуз ё кеча ҳеч маҳал келмаган эрди,
Бул турфа кўрунг лайли-наҳорим келадур.

Гул барги каби гам била саргайди бу Машраб,
Не гам менга эмди ким у(л) гамхорим келадур.

* * *

Гулгун май ичиб лола узорим келаду,
Хар ён сузулуб кўзи хуморим келаду.

Тишлаб лабини, мужгон ўқини менга отибон,
Чоглаб юрагим кўнглум озорим келаду.

Зулфини тараб бошдин-оёғ зевар этибду,
Сунбул ила гул боғу баҳорим келаду.

Илкида қилич, тийри садоқи била ул дам,
Чонмай турубон жоним озорим келаду.

Машраби бечорани зор нотавон айлаб,
Ишқ ўтига куйдургани ёрим келаду.

* * *

Дилбар юзини кўргали девона келибдур,
Юз нозу карашма била жонона келибдур.

Юз жоним агар бўлса, тасаддуқ анга айлай,
Рафтори била кўзлари мастона келибдур.

Девонаи шўрида, бу жонингни фидо қил,
Кокиллариким белина чўлғона келибдур.

Зарроти жаҳон ичра куюб, ташналаб эрдим,
Жонона бўлуб соҳиби паймона келибдур.

Жонингни фидо айлагил, эй хастан Машраб,
Лаблари шакар, тишлари дурдона келибдур.

* * *

Ишқингда мени волаю ҳайрон яратибдур,
Тарсобачани горати имон яратибдур.

Бу дашту биёбонда ўларман, нетай охир,
Холиқ мени ташна, сени уммон яратибдур.

Жонимни олур бўлсанг, ол, эй дилбари раъно,
Биз гамзадаларни сенга қурбон яратибдур.

Тақдир қалам бошима етти, нетайини, оҳ,
Ҳажринг гамида бесару сомон яратибдур.

Арзимни сенга айтайин, эй шоҳи жаҳоним,
Бизларни гадоким, сени султон яратибдур.

Саҳрон гам ичра мени ҳайрону, харобу,
Лаб ташнаю дилхастау сарсон яратибдур.

Чун кўзларини жоду демак айни хатодур,
Таинри ани ўз майлича мастон яратибдур.

Мастона сифат ишва била нозу карашма,
Парвона сифат шамъига сўзон яратибдур.

Девонау Мажнун на қилур, йўқдур иложи,
Аз рўзи азал бағрини бирён яратибдур.

Девонаи Машраб на демиш эрса, ёронлар,
Айб айламангизлар, они подон яратибдур.

* * *

Зебо санамим гулгуни зебо ясаибдур,
Қонимни тўқар, буки қизил тўн кийинибдур.

Билмам япа ул офати жон қайси мақоңда,
Қим бирла чоғир ичтики юзи қизарибдур.

Шаҳло кўзини жоду демак айни хатодур,
Тангрим ани ўз майлича танҳо яратибдур.

Сочига қиё содсаки сочбоғи чиройлик,
Ул кокили лайлиси ажойиб ярашибдур.

Туфроғим уза лола унар вақтида, Машраб,
Куйдурмоқ учун бағрима доғиңг туташибдур.

* * *

Ху садоси дам-бадам зоти ҳувайдодин келур,
Англасангиз бу садони шўри ғавғодин келур.

Ой юзунг то ҳову син алламал қуръон эмиш,
Азуз биллоҳ маънисинна фатаҳнодин келур.

Бандаи фармони ҳақсан, айтганини қил қабул,
Ушбу кун явмиллушур наҳи қасамнодин келур.

Ҳар наким яхши-ёмон келса билинг, эй одами,
Иннамо амволакум сўйи ҳувайдодин келур.

Сенки Машраб зотини, сўраб нетарсан отини,
Сен тиларсан зотини исми мусаллодин келур.

* * *

Латофат боғи ичра қоматинг сарви хиромондур,
Кўнгул қумриси тинмай доимо дар шўру афғондур.

Кўзунг жаллодваш, қошнинг ҳилолу кинрикинг ханжар,
Лабинг лаълу даҳонинг гунчаи садбарги хандондур.

Сен, эй зоҳид, менинг дарди дилмни ҳеч билмассап,
Юрокимга назар қилсанг, тамоми захми пайқондур.

Бихишт ичра қадам қўймам йўқ эрса ваъдан васлинг
Ки, сенсиз менга бу жаннат бамисли нори сўзондур.

Ки, сенсиз найлайни ушбу жаҳонни, эй вафодорим,
Азоби қабр — ҳижрон дардидин албатта осондур.

Умиди кўп эди ранжур қилди ишқ Машрабин,
Агар мақсудга етмай ўлса, вовайлоу армондур.

* * *

Сенинг ишқингда, эй дилбар, юроким таҳ-батаҳ қондур,
Муҳаббат ўтида ҳар дам куюб кўнглум паришондур.

Қачон чиқгай сенинг дардинг юрокимдин, петай, мен зор,
Агар шул дард ила ўлсам, ичимда тўла армондур.

На бўлгай раҳм этиб сўрсангки мен кўнгли шикастанги,
Ҳамиша ошиқи мискии сенинг ишқингда ҳайрондур.

Сўрарлар баъзи одамлар: «Бу дардингга даво борму?»
Мен айгурман: «Биродарлар, бу дарди менга дармондур».

Кел, эй Машраб, бу ошиқлик иши душвордур билсанг,
Иноят бўлса гар ҳақдинки ҳар мушкул иш осондур.

* * *

Қурбон бўлубон кўзунга кифрик қоқишимдур,
Ҳайрона бўлуб юзунга ҳайрат боқишимдур.

Мифтоҳи беҳол ила очтим эшикнингги,
Хурлар била жаннат сори бормоқ на ишимдур.

Анвори тажалли менга сут бўлди гизолим,
Фурқатда гамнинг — моҳазарим ёзу қишимдур.

Машраб, бу сўзунг ҳар бири минг маъни баёни,
Бедард кишилар билмади, бағрим тилишимдур.

* * *

Ажаб Мажнун эрурман дашт ила сахрога сигмамдур,
Дилим дарёи нурдур, мавж уруб дунёга сигмамдур.

Шариат ҳам, тариқат ҳам, ҳақиқат мендадур мавжуд,
Чу султони азалдурман, ки арш аълога сигмамдур.

Халил осо бу йўлда оташи Намруд — меърожим,
Ҳамон дурри ҳақиқатманки, ҳар дунёга сигмамдур.

Ризо мулкидаман ҳалқумни туттум тиги Акбарга,
Бу йўлда сийнаи поки Забунуллога сигмамдур.

Агарчанди зиёрат қилмадим мен Каъбан зоҳир,
Тариқат ҳоҷисидурманки, Байтуллога сигмамдур.

Гаҳи бўлдум фақиру, гоҳи шоҳу, гаҳ гадодурман,
Ажаб девонаман, фардоки маҳшаргоҳга сигмамдур.

Мақоми ҳайрат ичра гоҳи худман, гоҳи бехудман,
Жунун бозорида мастманки, истиғнога сигмамдур.

Гаҳ ўруе, гоҳи черкас, гоҳи мўмин, гоҳи тареоман,
Не кавнайн мени лоу иллоллога сигмамдур.

Мудом мискин эрурман чун гуломинг — Маширабиндурман,
Мени бечора бу дунё билан уқбога сигмамдур.

* * *

Қошинг меҳроби, эй дилбар, менингким қиблагоҳимдур,
Юзунг меҳри кўнгулни равшан этмакликка моҳимдур.

Ибодатнинг қиёми — пойгоҳинг — хонаи Каъбам,
Изинг ул остони олий узра такягоҳимдур.

Икки олам хаёлоти менга қотил эрур, жоно,
Сипоҳин тортиб отланса менга ёдинг паноҳимдур.

Бу кўнглум майл бўлса гайрини ёдини қилмоқга,
Ғаминг фурқат ўтида ҳарна қилса ўз гуноҳимдур.

Вале кўнглум қабул этмас ўзунгдин ўзгани, дилбар,
Сочингни ҳалқаси ул зулмдин оромигоҳимдур.

Қаро кўрган фалакда абр эрмас, ёқгани ёмгур,
Фалак холимга йиғлаб, ул қароси дуди оҳимдур.

Эмасдур устухон отинг оёқ остида судралган,
Ғаминг ранжи била ўлган менинг жисми табоҳимдур.

Жафоу жавр ила зулминг менга бедодлар қилди,
Карашманг кўрса қатл айлар, демас бу додхоҳимдур.

Гуноҳим гайрдин эрмас — кўзумдин, ихтиёримдин,
Мени бу ўтга солган ихтиёрим ҳам нигоҳимдур.

Мени ўлдурсанг, тиргузсанг санам лутфу ситам айлаб,
Санингдур ихтиёрим — ҳарна қилсанг подшоҳимдур.

Кеча-кундуз бу Машрабнинг хаёли остон эрса,
Висолинг давлатин топмоқга ул падид роҳимдур.

* * *

То хилъати зоҳир кийибон зеби танимдур,
Расво бўлубон кўйи маломат ватанимдур.

Ёвуқ эрур андишани хуршиди жамолинг,
Жон гулшанига лолау сарву суманимдур.

Ханжар мижалар кўйига то тушди гузорим,
Сар то бақадам захми жафо пираҳанимдур.

Боги Эраму сахни гулистони керакмас,
Кўксумда менинг доғи муҳаббат чаманимдур.

Шамшири жафо айлади бисмил бу бошимни,
Машраб, шарари кўйи маломат ватанимдур.

* * *

Эшитти гўши дил оллоҳи акбардин бу талқиндур,
Кўнгул онна бўлди маҳзууликдин — ганжи зарриндур.

Жигар бандим, қўлингдин келса бир кўнгулни оғритма,
Бу маъниданки байтуллоҳ дерлар қалби мўминдур.

Очилган гулшан эрдим, боғи умрумга хазон келди
Ки, ҳар сарсабзани ободи чуи мотамга тобиндур.

Рафиқинг гам бўлиб турса, ки роҳат не мурод, эй мард,
Жаҳонии рўзгори гоҳи талху гоҳи шприндур.

Риёзат офтобига пишурдим меван дилни,
Ҳақиқат йўлида. Машрабга етган кўҳ тамкиндур.

* * *

Ҳар кишини дарди бўлса, дийдасидин нам келур,
Кимки мунда шодлиғ истар, орқасидин ғам келур.

Сийнаи дафтарни очсам етти дўзах очилур,
Нолишимдин кўрқаман, мажлисга номаҳрам келур.

Одамийнинг асли бирдур, бир-биринин фарқи бор,
Неча қарн ўтгонидин дунёга бир одам келур.

Йиғламоқ осон эмас, эй сен, жигарбандим, эшит,
Мулки дил садпора бўлғач, дийдасидин нам келур.

Муллалар илмига мағрур, омилар исёнга ғарқ,
Кас на билсун, рўзи маҳшар кимни тоши кам келур?

Ғар бошини аршга етушса, сен ўзунгин кетмагин,
Ҳар дарахтни меваси кўп бўлса, боши хам келур...

* * *

Нағман аргувон чалиб дилбари хушигаво келур,
Лаазати ишқни топиб зикри ила сано келур.

Асли муҳаббат иғтасаиғ, кулли сивони ташлагил,
Фақр либосини кийиб, дарбадари гадо келур.

Ушбу жудолиғ дардини мен кимга айтай, дўстларим,
Йигламасам бу ҳолима дардима не даво келур.

Оҳима маҳшаринг била ҳам етти дўзахинг куяр,
Андиң ўтиб бу ҳолима арш устига садо келур.

Бандаи пур гуноҳ ўзунг, турғил, сахарда йиглагил,
Кўз ёшиниғни хурматидин дардинга чун даво келур.

Машраби Маҳди Адҳами хушлади фақр аҳлини,
Бандаи Умам Сиддиқи, басидқи дил сафо келур.

* * *

Ишқ чун ҳар дилға тушса аввало жон ўртанур,
Оҳи Мажнундин ҳама кўху биёбон ўртанур.

Осаф ибни Бурхиёдек олиҳиммат бўлмаса,
Токи Билқисни кетургунча Сулаймон ўртанур.

Кўҳ-бакўҳ овворалар айлар етишган сўпгра ишқ,
Бўйниға зуннор тоқгон Шайх Сағъон ўртанур.

Ноумидлик куфр эрур, Машраб, умид этмоқ керак,
Ким умидин узди ҳақдин, жону имон ўртанур.

Оҳи дилимга, зоҳидо, масжиду минбаринг куяр,
Қочмасанг эмди олибон тасбеҳу дафтаринг куяр.

Боз рукуъ саждада гайрати шаҳпаринг қоқиб,
Мен борур ерни кўзлама, эй Жабраил, паринг куяр.

Жаннат ичинда гул юзунг бўлмаса оҳ тортаман,
Туби куюб фано бўлур, чашман кавсаринг куяр.

Бодан лаъя изласам, ёр муяссар айламас,
Бир нафасимни тафтига дўзаху озаринг куяр.

Машраби зору нотавон, кўйида лоф урмагил,
Боадаб ўл бу йўл аро бошдин-оёғ — баринг куяр.

Малаксан ё башар, ё хуру гилмонсан, билиб бўлмас,
Бу лутфу назокат бирла сендин қайрилиб бўлмас.

Ажаб бераҳм дилбарсан, ажаб шўхи ситамгарсан,
Чароғи ҳусни рўйингдин кўнгулни ҳам қилиб бўлмас.

Юзунгни офтобини кўруб ҳайрон бўлуб қолдим;
Фалакка қўл узотиб шамси анварни олиб бўлмас.

Юзунг мисли қизил гўлдур, кўнгул чун булбули шайдо,
Бу гулнинг ишқидин булбул чамандин айрилиб бўлмас.

Кел, эй Машраб, агар ошинқ бўлибсан, бўлмагил гофил,
Бу гафлат уйқусидин, эй ёронлар, уйғониб бўлмас.

* * *

Менинг рози дили зорим фаровондур, битиб бўлмас,
Ки ишқ афеонасини дафтар узра шарҳ этиб бўлмас.

Тикансиз гул, садафсиз дур, мансаққатсиз хунар йўқдур.
Риъзат чекмагунча ёр ваелига этиб бўлмас.

Хаданги тири мужгонинг тегиб сийнамга жо бўлди.
Кўнгул захмин очиб бедардларга кўрсатиб бўлмас.

Ўшандог Мустафони ушбу оламдин фано қилди,
Худога бу сабабдин, эй биродар, баҳс этиб бўлмас.

Узоқ эрмиш ўшал зебо санаминг қасри, эй Манраб,
Агар мнинг йил жадал қилсанг, у манзилга этиб бўлмас.

* * *

Агар ҳар қайда бўлсам мен кўнгул сендин жудо бўлмас,
Магар минг йил наво қилсам, сенинг дардинг адо бўлмас.

Тиларман васлини тинмай печа йиллар юруб сарсен,
Бориб айтинг ўшал ёрга жудолигдек бало бўлмас.

Халойиқларки айтурлар: «Бу дардингга даво йўқму?»
Ўзидин ўзга, эй дўстлар, менга ҳеч бир даво бўлмас.

Манам Машраб кеча-кундуз фироқ дардида йиғларман,
Магар маъшуқ юзин кўрмоқ бу дунёда раво бўлмас.

* * *

Етмаса боди сабо гулчага хандон ўлмас,
Ишқдин тоймай асар¹ кабк сухандон ўлмас.

Гул юзини кўрмаса гулшан ичинда булбул,
Айланиб ҳаргиз ўшал ерда хушилхон ўлмас.

Ишқ ўти зору, залилу айлагай юзни сариг,
Жонн гар куймаса, ошиқ юраги қон ўлмас.

Кўзи — оташ, юзи — махваш, сўзи — дилкаш, назари —
Тушмагунча қора тош лаъли Бадахшон ўлмас.

Икки зулфи ичинди ой юзи рахшон ўлубон,
Шамъи васл ўлмаса ҳижрон туни тобон ўлмас.

Йиглаб айдим: Менга фурқат тунида ой юзунг оч!
Ул деди: Меҳр ёғни бўлса, нурафшон ўлмас!

Деди: Васлим хуш агар, ҳажр аламидин дема сўз,
Ошиқ улдурки, хабардори тану жон ўлмас!

Дедим анга: Нетайини, куйдуруб ўлдурди бу дард,
Бу нечук дардки, анга ҳаргиз дармон ўлмас?

Деди: Машраб, сени ҳижрон ўқи минг пора қилур,
Ғам ема, лаъл печа порадура арзон ўлмас!

---

¹ А с а р — нишона, белги.

Ишқ мазҳабига тақвию тоат чидаёлмас,
Тасбеҳу сано, зухду ибодат чидаёлмас.

Ким кўрса ўшал дилбари раънони баякбор,
Бетоқат ўлуб, айши фароғат чидаёлмас.

Фарёду фиғонлар қиладурман кеча-кундуз,
Хайратда қолиб қад ила қомат чидаёлмас.

Адҳам сифат ул кирса киши фақр йўлига,
Осойиш ила хайри саховат чидаёлмас.

Арбоби муҳаббатга етиб бўйи сапамдин,
Ақли кетибон сабру қапоат чидаёлмас.

Эй зоҳид, агар кўрсанг ўшал моҳлиқони,
Зухду вараъу кашфу каромат чидаёлмас.

Девона қилур ишқи сапам васли чу Мажнун,
Номусу ҳаё, айбу қабоҳат чидаёлмас.

Ким жоми муҳаббат майидин журъан ичса,
Шоҳона ҳашам, иззату ҳурмат чидаёлмас.

Бу ишқ элининг ҳар дам этар далваласига,
Бешубҳа билнинг, дасти иродат чидаёлмас.

Машраб, келибон кўнгул ила рақен самоъ қил,
Ишқ мазҳабида оби таҳорат чидаёлмас.

* * *

Хуршид юзининг шуъласига жон чидаёлмас,
Кифир кўзининг зулмига имон чидаёлмас.

Лаъли лабини таърифини шарҳ қилурга,
Ҳам лавҳи қалам, котиби девон. чидаёлмас.

Ул нозанин ар ноз ила жилвагар ўлса,
Кўз солса анга оқилу нодон чидаёлмас.

Бу ҳол ила ул шўхи паризод гузар этса,
Ҳуру парию одаму филмон чидаёлмас.

Мен ютган аламларни агар заррае тотса,
Дорои жаҳон, Хусрави даврон чидаёлмас.

Уммонга агар қатраи ашким дури томса,
Маллоҳ элию донан маржон чидаёлмас.

* * *

Уя ишқи санам дардига Хайдар чидаёлмас
Қақнус куяр балки, самандар чидаёлмас.

Маъшуқ юзидин берса агар зарра зиёе.
Тоғлар куяру Мусо наймбар чидаёлмас.

Бир жилва қилиб чиқса бу оламга нарирў,
Девона бўлуб мўминшу кофар чидаёлмас.

Ошиқ элининг нолаи фарёдин эшитса,
Масжид куяру воизи минбар чидаёлмас.

Ишқ абри агар ёгсаки дарёга чу найсон,
Дарёу садаф ҳам дури гавҳар чидаёлмас

Ишқ хайратидин кирса чамаи ичра гар ошиқ,
Ҳолини кўруб сарву санавбар чидаёлмас.

Машраб, сен агар васли санам васфини айтсанг,
Мушкини Хўтан, сулбулу анбар чидаёлмас.

* * *

Шарҳ айласам ишқ дафтариини жон чидаёлмас,
Ҳам жоғу жаҳон, одаму ҳайвон чидаёлмас.

Авроди муҳаббат ўқубон масжида кирсам,
Масжид куяру тоқи фарозон чидаёлмас.

Майхона кириб васли санамдин хабар олса,
Зоҳид куяру оқилу подон чидаёлмас.

Маҳшар куни гар барқ урубон чиқса ингорим,
Дўзах куяру жаннату ризвон чидаёлмас.

Ишқ дафтаридин гар ўқусам сура баякбор,
Бешубҳа, билнинг, ояти қуръон чидаёлмас.

Гар наъра уруб тавсани ҳиммат миша қолсам,
Оламга тушуб шўриши афгон чидаёлмас.

Машраб, сен агар даъвие ишқи санам этсанг,
Биллоҳки, анга жисминг ила жон чидаёлмас.

Дардим ўтига ёри биродар чидаёлмас,
Дард аҳли ёнар, ҳазрати довар чидаёлмас.

Дардимдин агар зарра асар қилса фалакка,
Ўтлар чақилур чархи мудаввар чидаёлмас.

Ишқ гавҳарини фош агар қилсам ўшанда,
Даллол фиғон айлару Муштар чидаёлмас.

Бул сирри дилим зоҳир агар бўлса фалакка,
Ул моҳ куяр, шамси мунаввар чидаёлмас.

Ул рўз амал номасини берса кўлумга,
Очиб ўқусам мажмаи маҳшар чидаёлмас.

Дардимни агар солса тарозун амалга,
Они кўрубон мўмину кофир чидаёлмас.

Воиз бўлубон ваъз десам масжид элига,
Ваъзим эшитиб, масжиду минбар чидаёлмас.

Ашъори лазиз ила жавоб айтти бу Машраб,
Они ўқубон кўрса Музаффар чидаёлмас.

* * *

Охи дилимга, зоҳидо, масжиду минбаринг куяр,
Қочмасанг эмди олибон тасбеҳу дафтаринг куяр.

Боз рукуъ саждада гайрати шаҳпаринг қоқиб,
Мен борур ерни кўзлама, эй Жабраил, паринг куяр.

Жаннат ичинда гул юзунг бўлмаса оҳ тортаман,
Тўби куюб фано бўлур, чашман кавсаринг куяр.

Бодан лаъя изласам, ёр муяссар айламас,
Бир нафасимни тафтига дўзаху озаринг куяр.

Машраби зору нотафон, кўйида лоф урмагил,
Боадаб ўл бу йўл аро бошдин-оёғ — баринг куяр.

* * *

Малаксан ё башар, ё хуру гилмонсан, биллиб бўлмас;
Бу лутфу назокат бирла сеидни қайрилиб бўлмас.

Ажаб бераҳм дилбарсан, ажаб шўхи ситамгарсан,
Чароғи хусни рўйингдин кўнгулни ҳам қилиб бўлмас.

Юзунгни офтобни кўруб ҳайрон бўлуб қолдим;
Фалакка қўл узотиб шамси анварни олиб бўлмас.

Юзунг мисли қизил гулдур, кўнгул чун булбули шайдо,
Бу гулнинг ишқидин булбул чамандин айрилиб бўлмас.

Кел, эй Машраб, агар ошиқ бўлибсан, бўлмагил гофил,
Бу гафлат уйқусидин, эй ёронлар, уйғониб бўлмас.

* * *

Менинг рози дили зорим фаровондур, битиб бўлмас,
Ки ишқ афсонасини дафтар узра шарҳ этиб бўлмас.

Тикансиз гул, садафсиз дур, манаққатсиз ҳунар йўқдур.
Риъзат чекмагунча ёр васлига этиб бўлмас.

Хаданги тирн мужгонинг тегиб сийнамга жо бўлди.
Кўнгул заҳмин очиб бедардларга кўрсатиб бўлмас.

Ўшандоғ Мустафони ушбу оламдин фано қилди,
Худога бу сабабдин, эй биродар, баҳс этиб бўлмас.

Узоқ эрминн ўшал зебо санамнинг қасри, эй Машираб.
Агар минг йил жадал қилсанг, у манзилга этиб бўлмас.

* * *

Агар ҳар қайда бўлсам мен кўнгул сендин жудо бўлмас,
Магар минг йил наво қилсам, сенинг дардинг адо бўлмас.

Тиларман васлини тинмай неча йиллар юруб сарсен,
Бориб айтинг ўшал ёрга жудолигдек бало бўлмас.

Халойиқларки айтурлар: «Бу дардингга даво йўқму?»
Ўзиндин ўзга, эй дўстлар, менга ҳеч бир даво бўлмас.

Манам Машраб кеча-кундуз фироқ дардида йиғларман,
Магар маъшук юзин кўрмоқ бу дунёда раво бўлмас.

Етмаса боди сабо ғунчага хандон ўлмас,
Ишқдин топмай асар¹ каби сухандон ўлмас.

Гул юзини кўрмаса гулшан ичинда булбул,
Айланиб ҳаргиз ўшал ерда хушилхон ўлмас.

Ишқ ўти зору, залилу айлагай юзни сариг,
Жонн гар куймаса, ошиқ юраги қон ўлмас.

Кўзи — оташ, юзи — маҳваш, сўзи — дилкаш, назари
Тушмагунча қора тош лаъли Бадахшон ўлмас.

Икки зулфи ичидин ой юзи рахшон ўлубон,
Шамъи васл ўлмаса ҳижрон туни тобон ўлмас.

Инглаб айдим: Менга фурқат тунида ой юзунг оч!
Ул деди: Меҳр ёгин бўлса, нурафшон ўлмас!

Деди: Васлим хуш агар, ҳажр аламидин дема сўз,
Ошиқ улдурки, хабардори тану жон ўлмас!

Дедим анга: Нетайини, куйдуруб ўлдурди бу дард,
Бу нечук дардки, анга ҳаргиз дармон ўлмас?

Деди: Машраб, сени ҳижрон ўқи минг пора қилур,
Ғам ема, лаъл неча порадура арзон ўлмас!

---

¹ А с а р — нишона, белги.

Ишқ мазҳабига тақвию тоат чидаёлмас,
Тасбеҳу сапо, зухду ибодат чидаёлмас.

Ким кўрса ўшал дилбари раънони баякбор,
Бетоқат ўлуб, айши фароғат чидаёлмас.

Фарёду фиғонлар қиладурман кеча-кундуз,
Хайратда қолиб қад ила қомат чидаёлмас.

Адҳам сифат ул кирса киши фақр йўлига,
Осойиш ила хайри саховат чидаёлмас.

Арбоби муҳаббатга етиб бўйи санамдин,
Ақли кетибон сабру қапоат чидаёлмас.

Эй зоҳид, агар кўрсанг ўшал моҳлиқони,
Зухду вараъу кашфу каромат чидаёлмас.

Девона қилур ишқи санам васли чу Мажнун,
Номусу ҳаё, айбу қабоҳат чидаёлмас.

Ким жоми муҳаббат майинди журъан ичса,
Шоҳона ҳашам, иззату ҳурмат чидаёлмас.

Бу ишқ элининг ҳар дам этар далваласига,
Бешубҳа билинг, дасти продат чидаёлмас.

Манраб, келибон кўнгул ила рақси самоъ қил,
Ишқ мазҳабига оби таҳорат чидаёлмас.

* * *

Хуршид юзининг шуъласига жон чидаёлмас,
Кофир кўзининг зулмига имон чидаёлмас.

Лаъли лабини таърифини шарҳ қилурга,
Ҳам лавҳи қалам, котиби девон чидаёлмас.

Ул позанин ар ноз ила жилвагар ўлса,
Кўз солса анга оқилу нодон чидаёлмас.

Бу ҳол ила ул шўхи паризод гузар этса,
Ҳуру па́рию одаму гилмон чидаёлмас.

Мен ютган аламларни агар заррае тотса,
Дорои жаҳон, Хусрави даврон чидаёлмас.

Уммонга агар қатраи ашким дури томса,
Маллоҳ элию донани маржон чидаёлмас.

* * *

Уя ишқи санам дардига Ҳайдар чидаёлмас
Қақнус куяр балки, самандар чидаёлмас.

Маъшук юзидин берса агар зарра зиёе.
Тоғлар куяру Мусо наймбар чидаёлмас.

Бир жилва қилиб чиқса бу оламга нарирў,
Девона бўлуб мўмину кофар чидаёлмас.

Ошиқ элининг нолан фарёддин эшитса,
Масжид куяру вонзи минбар чидаёлмас.

Ишқ абри агар ёгсаки дарёга чу найсон,
Дарёу садаф ҳам дури гавҳар чидаёлмас

Ишқ ҳайратидин кирса чамаи ичра гар ошиқ,
Ҳолини кўруб сарву санаббар чидаёлмас.

Машраб, сен агар васли санам васфини айтсанг,
Мушкини Хўтан, сунбулу анбар чидаёлмас.

* * *

Шарҳ айласам ишқ дафтариши жон чидаёлмас,
Ҳам жопу жаҳон, одаму ҳайвон чидаёлмас.

Авроди муҳаббат ўқубон масжида кирсам,
Масжид куяру тоқи фарозон чидаёлмас.

Майхона кириб васли санамдин хабар олса,
Зоҳид куяру оқилу подон чидаёлмас.

Маҳшар кунн гар барқ урубон чиқса нигорим,
Дўзах куяру жаннату ризвон чидаёлмас.

Ишқ дафтаридин гар ўқусам сура балқбор,
Бешубҳа, билинг, ояти қуръон чидаёлмас.

Гар назра уруб тавсани ҳиммат мина қолсам,
Оламга тушуб шўриши афгон чидаёлмас.

Машраб, сен агар даъвие ишқи санам этсанг,
Биллоҳки, анга жисминг ила жон чидаёлмас.

Дардим ўтига ёри биродар чидаёлмас,
Дард аҳли ёнар, ҳазрати довар чидаёлмас.

Дардимдин агар зарра асар қилса фалакка,
Ўтлар чақилур чархи мудаввар чидаёлмас.

Ишқ гавҳарини фош агар қилсам ўшанда,
Даллол фиғон айлару Муштар чидаёлмас.

Бул сирри дилим зоҳир агар бўлса фалакка,
Ул моҳ куяр, шамси мунаввар чидаёлмас.

Ул рўз амал номасини берса қўлумга,
Очиб ўқусам мажмаи маҳшар чидаёлмас.

Дардимни агар солса тарозун амалга,
Они кўрубон мўмину кофир чидаёлмас.

Воиз бўлубон ваъз десам масжид элига,
Ваъзин эшитиб, масжиду минбар чидаёлмас.

Ашъори лазиз ила жавоб айтти бу Машраб,
Они ўқубон кўрса Музаффар чидаёлмас.

* * *

Чун қўлум бирла оёғим боғламоқ ҳожат эмас,
Мен ўлумга розидурман, тургали тоқат эмас.

Мунча шиддат бирла бошим кесгали зўр айлама,
Баски, одам қони тўкмак сенга ҳам тоат эмас.

Умр чун барқи ҳаводис, гофил одам билмади,
Ойу кун оромига бир лаҳзае фурсат эмас.

Лашкари хунрез бўлса сабру ором қайда бор?!
Мажнуни девоналардин шоҳга роҳат эмас!

Чун муборак бўлсун, эй Машраб, қизил қонинг сенинг,
Хўб иш бўлди сенга, жон берганинг офат эмас.

* * *

Дил — мухаббат хонаи ишқдур ижобатдин эмас,
Мағзи йўқ поноклар аҳли риоятдин эмас.

Аҳли сузнат бошқадур, аҳли жамоат бошқадур,
Ҳар киши халқ таънасин қилса, жамоатдин эмас.

То жигар хунобаси бирла таҳорат қилмасанг,
Оби зоҳир оғзинга олма, таҳоратдин эмас.

Суратниг олий мунаққаш, сийратингдур худнамо,
Олам аҳли туф десун суратки, сийратдин эмас.

Неку бадни ул билур, сен билмагайсан, эй рафиқ,
Махлуқи оллоҳга кулмак диёнатдин эмас.

То сенга рўзи азал устоди ишқ ўргатмаса,
Ул Абужаҳлнинг пири, аҳли фаросатдин эмас.

Дийда хунборингининг мисли Исодек гар тўкмасаанг
Юз нисор этган била ул ашк надоматдин эмас.

То жигар хунобаси ҳасратга тобеъ бўлмаса,
Яъни умр беҳуда ўткарсанг, ибодатдин эмас.

Чун азалдин рўсиёлик тушти бошингга сени,
Мужтаҳид қабрини ёстонсанг, зиёратдин эмас.

То юрак қонини ҳақ бирла бир аъло қилмасанг,
Қолу ҳол илмин ўқусанг, ул риёзатдин эмас.

Куяли ҳолингни худога топшур, эй Машрабо,
Дил мусаффо бўлмаса, асли сакаротдин эмас.

* * *

Найлайин, дилдордин бегона бўлдум оқибат,
Юз гаму ҳасрат билап ҳамхона бўлдум оқибат.

Бу жудолиг ҳасратидин тоқат этмай бир замон,
Ҳажр жомидин ичиб мастона бўлдум оқибат.

Неча йил кўйида юрдум, етмадим васлига ҳеч,
Ҳажр хамридин ичиб девона бўлдум оқибат.

Ёрни васлига етгайманму деб шому саҳар,
Ўртапиб ҳажр ўтига парвона бўлдум оқибат.

Ҳаддин ошди бу менинг расволигим олам аро,
Халқи олам ичра кўп афсона бўлдум оқибат.

Хонаи айини нашотимчи ҳама барбод уруб,
Чугздек дар кунжи ҳар вайрона бўлдум оқибат.

Хонақоу Қаббадин, Машраб, мурода етмадим,
Май ичибон сокини бутхона бўлдум оқибат.

Қилди бу чархи фалак расвои даврон оқибат,
Бор-йўқим бўлди охир ерга яксон оқибат.

Ғуссау ғамдин қутулмайдур гариб бошим менинг,
Қимни ҳамдардим дедим, қилди паришон оқибат.

Охири билмам қасрга элтадур бул мотамим,
Ғамдин ўзга бўлмади дардимга дармон оқибат.

Сарви озодларни қаддин чархи гардун қилди ҳам,
Шерларнинг корини марг этти осон оқибат.

Ўртанурман оташи ҳижронида мисли сипанд,
Меиға келганда қуруб қолди гулистон оқибат.

Тарки суҳбат айладим ҳамроҳи ноқобил билан,
Роҳи ободини туттум, бўлди вайрон оқибат.

Бўлмагин паст рафқи ҳиммат, чуи баланд тут мўри лағ,
Ўзлигингдин бери кел, бўлгин Сулаймон оқибат.

Вақти охир бўлди деб бисёр чу Яъқуб йиғлагин,
Йўқлагай шояд сени Юсуфи Канъон оқибат.

Бемадоре бўлмағай ҳаргиз равиши бу жаҳон,
Ҳодие бўлғай муяссар роҳи инсон оқибат.

Меҳри кетмайдур дилимдин чиқса ҳам жоним менинг,
Орзуендир меиға ҳам дин-имон оқибат.

Қимга дард айтайки мунда меҳрибоним бўлмаса,
Ўртади жонимни кори бопушаймон оқибат.

Хона-хона ҳасратим мулки дилимда жўш урар,
Қилмадим арш устида бир лаҳза жавлон оқибат.

Жон чиқар вақтига етти-ю узулди тори умр,
Бир сўраб келса на бўлгай номусулмон оқибат.

Васлига етмакка ошиқнинг иложи йўқ экан,
Дард бўлди охири Машрабга дармон оқибат.

* * *

Онади бўлдум, жаҳонда бўлмадим шод оқибат,
Йиғганим бўлди фано мулкида барбод оқибат.

Дона деб доми муҳаббат тушди бошимга менинг,
Доми меҳнатни қуруб йўлумга сайёд оқибат.

Тўлди паймонам менинг, кўйингда жоп бермак ишим,
Тиғи ҳасратни қўйиб ҳалқумга жаллод оқибат.

Устухоним суда бўлгунча сенинг дардинг билан,
Шоҳсан, арзимга ет, қилсам керак дод оқибат.

Сўфийлик осон эмасдур, ҳар киши рост англаса,
Қўйди йўлдин ҳалқини полойиқ иршод оқибат.

Қолмади Жамшид, Искандар, қани Афросиёб?
Топмади дасти ажалдин хона обод оқибат.

Машрабо, нуқсон ўзунгда, шоҳ ҳидоятли, вале,
Нафс — ҳам мардуд, ҳам фиръави, Шаддод оқибат.

Эй сабо, борсанг дуо давлатли султонимга айт,
Мен чу гамбода, вале ул дилнаришонимга айт.

Бир чучук сўзни гадоси мен, жаҳонда бекасам,
Қайгулук кўнглимни олгон яхши меҳмонимга айт.

Моҳтоб эрдим жаҳонда баҳра олмай бораман,
Тийра бахтимдин бориб хуршиди тобонимга айт.

Чугздек вайрона топмай бқш уруб мен ҳар тараф,
Дасту пойини йитурган хонавайронимга айт.

Сели меҳнат охири қилди бу жисмимни хароб,
Менки ўлгон сўнг бу мотамни гўристонимга айт.

Дафтар оч беҳонумонлигдин ўшал маҳбубга,
Лайлини доғини Мажнуни биёбонимга айт.

Дилни мендин узди, қандоғ дилни обод айлади,
Ҳам амирим, ҳам вазирим, дилбари жонимга айт.

Ғам тарозусига тушган бори вазминмен букуи,
Шояд ул додимга етгай, шоҳи давронимга айт.

Эй насиме, муниси жоним, азизим, ҳамдамим,
Мустаҳиқлардин дуое Шоҳимардонимга айт.

Хонумонимни ани йўлида торож айладим,
Арзи ихлосу дуо мендин у султонимга айт.

Наинги номусдин кечиб кирдим маломат йўлига,
Ҳам кўзимни оқи, ҳамда шамъи нуронимга айт.

Рост келмайдур улуғ дардимни изҳор айласам,
Жон фидо қилдим уни йўлида, жононимга айт.

Машрабо, умрумни барбод айлади чархи фалак,
Ул суҳансанжу, суҳанфаҳму, суҳандонимга айт.

* * *

Намангондин кетар бўлсам, мени йўқлар кишим борму?
Ғариблик шаҳрида ўлсам, мени йўқлар кишим борму?

Қани қавму қариндошим, бу йўлда бўлса йўлдошим,
Кўзумдин оқизиб ёшим, мени йўқлар кишим борму?

Муҳаббат шарбатин ичтим, қазондек қайнабон тоштим,
Бу фоний дунёдин кечтим, мени йўқлар кишим борму?

Тушубдур бошима савдо, рамузи ишқдин ғавғо,
Ўзига айлади шайдо, мени йўқлар кишим борму?

Турарга тоқатим йўқтур, юрарга ҳолатим йўқтур,
Юракда ишқ ўти чўқтур, мени йўқлар кишим борму?

Қарорим йўқ турай десам, Намангонда юрай десам,
Жаҳонни сайр этиб кезсам, мени йўқлар кишим борму?

Бу мисқин зор Машрабни киши ҳолини билмайдур,
Бу ердин бош олиб кетсам, мени йўқлар кишим борму?

Сени дардингга, эй дилбар, жаҳонда ҳеч даво борму?
Етибдур ҳалқума жоним, меннингдек пуржафо борму?

Санам, ишқинг мени охир бу умрумни ҳазон этти,
Юрак пора кўзи ёшлук, меннингдек бенаво борму?

Агар маҳшар куни чиқсам, сени ишқингда дод айлаб,
Қиёмат қозиси бўдсанг, сенингдек додхоҳ борму?

Ҳама ошиқларинг ичра эрурман зору саргардон
Ки, ўлгон остонингда меннингдек ҳеч гадо борму?

Ўқуб ул «Лайли Мажнун», эшитгил сўнгра бу қиссам,
Кууб ҳажринг билан ўлгон меннингдек мубтало борму?

Ўшал Фарҳод ила Мажнун кўруб ишқида жон берди,
Фироқингда адо бўлгон меннингдек мосиво борму?

Зулайхо бирла Юсуф ҳам чу дунёдни фиғон айлаб,
Қўшуб бир-бирига охир, сенингдек дилрабо борму?

Тамоми ошиқи содиқ ҳама мақсудига етти,
Висолингга етолмай бир меннингдек бенаво борму?

Дедим девоналик бирлаи бу сўзларни, аё дилбар,
Хатоларни кечиргучи сенингдек подшо борму?..

* * *

Не савдолар боша солдинг, бу савдолар оз ўлмазму?
Ки банд эттинг оёгларни, яна бандлар ёзилмазму?

Паёми васл эшитиб мен юрурман шахрдин шаҳра,
Саги даргоҳ бўлганлар бу саглардин қутулмазму?

Сари зулфига банд ўлгон жаҳон даври тасалсулдир,
Ки асбоби жаҳон торин бирисидин узулмазму?

Ки ишқ дарёсига банд солмоғинг бисёр мушкулдур
Ки, тоқи рўйи олам садди роҳ этсанг сурулмазму?

Тавофи олами дил қил жаҳонда ҳар башардин сен,
Агар бир дилни огритсанг, юзар Каъба бузулмазму?

Жунунё қўзгат, эй Машраб, бўлур маҳкуми таҳқиқдир,
Ки таҳқиқ сирридин фаҳм этки, зулфидек тугулмазму?

Тирикликда жудо бўлган киши ёрини кўргайму?
Фироқи хасратида кўрмайин сарғайиб ўлгайму?

Бўлуб хайрон, куюб бирён, висолин топмайин гирён,
Баҳор айёмида булбул каби гулга қўшулғайму?

Нечук бедодлиг иш бўлдики, мен сондин жудо бўлдум,
Оқарган кўзларимга давлати дийдор бўлғайму?

Мен айтурман: «Кўнгул узғил!» Бу кўнглум кўнгул узмайдур,
Кўнгул айтурки: «Эй подон, кўнгул берган узулғайму?»

Сенинг ишқингда, эй дилбар, ки менда қолмади тоқат,
Яна ишқингда оҳ урсам гузари ёр бўлғайму?

Кел, эй соқий, қадах сунгил, бўлайин масти мустаграқ,
Иноят бўлмаса сендин, тўкилган коса тўлғайму?

Азалдин ошно бўлмоқ батақдири худо, Машраб,
Бу ҳижрон илқидин, дўстлар, ғариб жоним қутулғайму?

* * * * *

Менинг жонимни куйдурмоқ учун оромийжон гулрух,
Дилимни туссадни тўлдурди ул номехрибон гулрух.

Кўнгул доғи очилди, тубии бахтим самар берди,
Ҳидоят гулшанида андалиби бўетон гулрух.

Қадалди кўкеума тири бало пайкони — мужгонинг,
Мени жонимға жон бердики, ул офати жон гулрух.

Менингдек неча саргардонни бор йўлида ўлтурган,
Бўлуб Мажнун мотам шаҳрида бехонумон гулрух.

Қамон абруларига жон қуши сайд ўлди, найларман
Ки мең, ул шўх чашми фитнан охир замон гулрух.

Муяссар бўлмади менга аввалу охир ҳақиқатдин —
Қадам қўйди кўнгулнинг кулбасиға меҳмон гулрух.

Тамошо қилгудек фурсат керак тоқат қилиб бўлса,
Юзини очиб такаллум айласа ширин забон гулрух.

Аламли Машраб, эрдим, ул парининг дардидин куйдум,
Мени охир дамимда қилди беному нишон гулрух.

* * *

Тасаддугинг бўлойин, эй пари, жамолинг оч,
Заволи жон тиласанг, ҳусни безаволинг оч.

Зилол чашмасидин Хиэр топти умри тавил,
Меинга бақолинг учун чашмаи зилолинг оч.

Қаду юзунгини қилиб орзу кўнгул қондур,
Бу қонни кўрмак учун гулчан ниҳолинг оч.

Ки зулфунг ила қаддинг мисоли жон дерлар,
Ки жим, алиф ила нуц юзунгда холинг оч.

Ҳилоли ийдки бир йил ичинда икки туғар,
Бир ой бошинда тугилган икки ҳилолинг оч.

Кўнгулнинг орзуси, эй жон, суроҳис май дерлар,
Менинг муфарраҳима лаъли бемисолинг оч.

Келурму ўтру бошимга ҳажр шомида ул ой,
Қилурга фахр буқун Машрабингга холинг оч.

Мени оввора бўлгонга фироқ ўти даво эрмиш,
Куюб инқинг била ўлмак бу ошиққа раво эрмиш

Боқибон сўз қотиб ўтсанг мени саргаштага, дилбар,
На айлай жаннату хурни, менга шул муддао эрмиш.

Аё олам аро юрган, жаҳонни ўтда куйдурган,
Тараҳхум айлабон кўргил камина бенаво эрмиш.

Етибдур ҳалқума жоним, нечунким сабр этай мен зор,
Ғариб жоним олур бўлсанг, нигоро, марҳабо эрмиш.

Сени дарди фироқингдин юроким таҳ-батаҳ қондур,
Кўзум ёшлик, дилим гамлик, чу рангим қаҳрабо эрмиш.

Бу оламда мени мундоғ гирифтори бало қилдинг,
Қиёмат қозиси бўлсанг, гаму ҳасрат гувоҳ эрмиш.

Тамоми олимун зоҳид қўлига тухфасин олса,
Куюб ҳайрон бўлуб ошиқ инёзи оҳу воҳ эрмиш.

На айши жаннату ризвои, на парвои чамаи булбул
Кезиб олам аро йиглаб сўроги дилрабо эрмиш.

Намозу тақвиеин зоҳид қилур олам аро машхур,
Ўғуруб субҳасин тинмай иши доим риё эрмиш.

Агар маҳшар кунин, Машраб, кўнгулни соф этай дерсан,
Тасаддуқ айлагин жонинг ул асно подшо эрмиш.

* * *

Тасаддуғинг бўлойин, эй пари, жамолинг оч,
Заволи жон тиласанг, ҳусни безаволинг оч.

Зилол чашмасидин Хизр топти умри тавил,
Менга бақолнг учун чашман зилолинг оч.

Қаду юзунгни қилиб орзу кўнгул қондур,
Бу қонни кўрмак учун гулчан ниҳолинг оч.

Ки зулфунг ила қаддинг мисоли жон дерлар,
Ки жим, алиф ила нуи юзунгда холинг оч.

Ҳилоли ийдки бир йил ичинда икки туғар,
Бир ой бошинда тугилган икки ҳилолинг оч.

Кўнгулнинг орзуси, эй жон, суроҳис май дерлар,
Менинг муфарраҳима лаъли бемисолинг оч.

Келурму ўтру бошимга ҳажр-шомида ул ой,
Қилурга фахр буқун Машрабингга холинг оч.

* * *

Мени оввора бўлгонга фироқ ўти даво эрмиш,
Куюб инқинг била ўлмак бу ошиққа раво эрмиш

Боқибон сўз қотиб ўтсанг мени саргаштага, дилбар,
На айлай жаннату ҳурни, менга шул муддао эрмиш.

Аё олам аро юрган, жаҳонни ўтда куйдурган,
Тараҳхум айлабон кўргил камина бенаво эрмиш.

Етибдур ҳалқума жоним, нечунким сабр этай мен зор,
Ғариб жоним олур бўлсанг, ингоро, марҳабо эрмиш.

Сени дарди фироқингдин юроким таҳ-батаҳ қондур,
Кўзум ёшлик, дилим ғамлик, чу рангим қаҳрабо эрмиш.

Бу оламда мени мундоғ гирифтори бало қилдинг,
Қиёмат қозисе бўлсанг, гаму ҳасрат гувоҳ эрмиш.

Тамоми олимун зоҳид қўлига тухфасин олса,
Куюб ҳайрон бўлуб ошиқ инёни оҳу воҳ эрмиш.

На айши жаннату ризвои, на парвои чаман булбул
Кезиб олам аро йнглаб сўроги дилрабо эрмиш.

Намозу тақвиеин зоҳид қилур олам аро машҳур,
Ўгуруб субҳасин тинмай иши доим риё эрмиш.

Агар маҳшар куни, Манраб, кўнгулни соф этай дерсан,
Тасаддуқ айлагин жонинг ул асно подшо эрмиш.

* * *

Ғаму дардинг рафиқ айлаб мудом оқ урганим беҳроқ,
Надоматда тўкуб ёш, васлинг излаб юрганим беҳроқ.

Жаҳон майдонида юрган, муҳаббат ўтига куйган,
Суяр қуллар изини кўзларимга сурганим беҳроқ.

Ўшал Мажнунни ҳайрондек юрак-бағрим оқиб кўздин,
Санамни ҳажрида сахрою чўлни кезганим беҳроқ.

Муяссар бўлмаса жаннат ичинда давлати дийдор,
Биҳишттин кечибон дўзах ичинда куйганим беҳроқ.

Ҳазон бўлмай гулистони баҳори умр, эй Машраб,
Саҳар вақтида булбулдек фиғонлар қилганим беҳроқ.

Бир боқишинга жумлаи жонона тасаддуқ,
Шахло кўзунга оқилу девона тасаддуқ.

Гар пардасини очсаю дилбар менга боқса,
Машъал юзига мен каби парвона тасаддуқ.

Соқий бўлубон сунса қадаҳ поз ила ҳар дам,
Ул гамзасига соғару паймона тасаддуқ.

Лаъли лабидин журъаи майни тилаб олдим,
Дур тишларига гавҳари дурдона тасаддуқ,

Юсуф сифат ул жилва қилиб келса қошимга,
Мен ўргулайини, Каъбаю бутхона тасаддуқ.

Жонингни агар бер деса ул дилбари раъно,
Қурбон бўлайини йўлида ҳамона ¹ тасаддуқ.

Мужгон ўқига қилса бу жонимни нишона,
Жоним берайини, тирига мардона тасаддуқ.

Гулгун кийибон чиқса ўшал дилбари раъно,
Мажнун бўлубон ўргулайини ёна тасаддуқ.

Ваъда қилибон айдиг: «Жамолимни кўрарсан,
Баҳдат майидин ички, бу паймона тасаддуқ».

Машраб сари зулфунг тараса рашки келодур,
Зулфунг торидин боди сабо, шона, тасаддуқ.

---

¹ Х а м о н а — ўша пайтнинг ўзидаёқ.

* * *

Ломаконни шаҳрида ошиқни шайдо қилди ишқ,
Анбиёву авлиёларни ҳувайдо қилди ишқ.

Жилвасини кўрсатиб зоҳирда элга ранг-баранг,
Ору номусдин кечиб оламга ғавғо қилди ишқ.

Еши етмишга етиб соттурди ўзни Боязид,
Маърифат бозорида, кўргил, на савдо қилди ишқ.

Шайх Шиблий, шайх Аттор ул «Аналҳақ» суҳбатин —
Қурди, ичди бодани, Мансурни дордо қилди ишқ.

«Куфр айтти!» деб Насимий терисини сўйдилар,
Гўшту пўстини сўзлатиб оламга гўё қилди ишқ.

Шайх Санъондин бўлуб тўрт юз мурид соҳибкамол,
Кўрди тарсозодани хўкбону тарсо қилди ишқ.

Билдию эшитти Машрабнинг қарори йўқ экан,
Зоҳирин гўё қилиб, ботинин бино қилди ишқ.

* * *

Нафси саркаш муддаосидин худо берсун паноҳ,
Бул замона муттақосидин худо берсун паноҳ.

Ҳирқан бечора киймоқликму роҳи бандалик,
Сўфини далқи риёсидин худо берсун паноҳ.

Жомаи малла кийиб қилгон иши ҳийлау макр,
Шайх ноқис хонақосидин худо берсун паноҳ.

Ўзлари комилсифат, ҳар луқмаси ҳаққи сағир,
Юртни ул соҳиб дуосидин худо берсун паноҳ.

Лоф урар «Абдоли вақт — ман!» деб, сўзида маъни йўқ,
Бул замона раҳнамосидин худо берсун паноҳ.

Мард лашкар йўсинида қўлига тасбеҳ олиб,
Шайхни рангин асосидин худо берсун паноҳ.

Муттақийлик даъви айлаб, ўзларини пир тутуб,
Охири вақт порсосидин худо берсун паноҳ.

Бул қаландар жандасининг торида зуннори йўқ,
Бошига кийган кулосидин худо берсун паноҳ.

Машраби шўридани қилган дуосин қил қабул,
Ул саҳархезини дуосидин худо берсун паноҳ.

Ки ҳоло Бурқи Сармастман, менга дўзахни танҳо бер,
Мудом ҳушёр эмас мастман, менга дўзахни танҳо бер.

Қилай савдои бомаъни, ҳақиқат йўлида яъни,
Бўлай адлингга ман қоне, менга дўзахни танҳо бер.

Қулуби орифи биллоҳ, валекин зоти бисмиллоҳ,
Топаи руҳи Халлилуллоҳ, менга дўзахни танҳо бер.

Қилай шўриш маҳшарга, очай дафтар паямбарга,
Дсяй арзимии Акбарга, менга дўзахни танҳо бер.

Қилай ҳар дам тиловатни, очиб дилдан жароҳатни,
Кўтаргил кўҳи гафлатни, менга дўзахни танҳо бер.

Ки маълум йўқтур абётим, билолмам қайсидур зотим,
Жаҳонни тутти зарротим, менга дўзахни танҳо бер.

Сарахбори муҳаббатман, камоли нури раҳматман,
На парвои қиёматман, менга дўзахни танҳо бер.

Ҳақиқат меҳмониман, жаҳоннинг нуктадониман,
Фалакдин шиквакониман, менга дўзахни танҳо бер.

Тутай домони меҳнатни, ато қилгил бу ҳимматни,
Урай кўси муҳаббатни, менга дўзахни танҳо бер.

Нидо келдики, эй Машраб, сени мен жаннати қилдим,
Бу йўлда айлагил таслим, менга дўзахни танҳо бер.

***

Раҳравонлар кеттилар мен қолдим ҳамроҳдин жудо,
Чун хароба шаҳр ўлурким одил ул шоҳдин жудо.

Мен тасаддуқи ўшандоғ оли химматлар бўлай,
Лаҳзаи кўнглини қилса меҳр дунёдин жудо.

Ноумид бўлса муриде пиридин муртад кетар,
Бесамаи бўлғай дарахтким бўлса дарёдин жудо.

Кимёдур ишқ, анқодур топиб бўлмас ани,
Кимга тушди, қилди ул дунёи уқбодин жудо.

Мен ўшал тифлики минг карреҳ саргардонимаи,
Ҳеч шогирд бўлмасун бир лаҳза устодин жудо.

Ҳар қадам қўйсанг ўзунгни сен сирот устида бил,
Қилма дилни соати астағфуриллодин жудо.

Зулмат афзун бўлса гар шамси жаҳондин пур кетар,
Дийда қайда, қилса чун бул мисни тиллодин жудо.

Машрабо, пир излагил, андин муроди дил тила,
Бўлмагил сен бир даме охири савдодин жудо.

* * *

Давлат диёнатдин эрур, марди бадавлатман дема,
Дилда маъни бўлмаса аҳли ҳақиқатман дема.

Гар саховатинг жаҳонни тутса де Хотам сифат,
Иш риёдин холи йўқ, соҳиб саховатман дема.

Қатраи оби ҳавога мовуман лозим эмас,
Мужтаҳидни ўғли бўлсанг, бекудуратман дема.

Сен насаб бозорига солма ўзунгни, эй азиз,
Маҳз тақлид бирла авлоди Муҳаммадман дема.

Муттақи бўлмоқ бу йўлда нафсни ўлдурмоқ керак,
Зиндаликда ўлмасанг, аҳли тариқатман дема.

Ер юзининг тоатин қилганда ожизликни тут,
Дилни нахватдин аритгин, аҳли тоатман дема.

Муҳтасиби нафс бўлсанг дилни ширкатдин арит,
Сен бу нодонлик била соҳиб насиҳатман дема.

Ҳафт иқлим бўлса фармонингга чун нақши пингин,
Талхан жонкандалик бордур башавкатман дема.

Бандаликда мустақим бўл, гарданингни анга бер,
Сен адам йўлини тутгил, аҳли хизматман дема.

Қўп, жаҳонда акбари қил, нафс бирла сен уруш,
То сиротдин ўтмасанг, аҳли саломатман дема.

Не диловарларни йиққан нақдини олганда бил,
Мушти хоки бибизоатсан, баҳимматман дема.

Мисли Яҳё йиглагил шому саҳар мотам билан,
Дийдадин хун тўқкия-у, аҳли надоматман дема.

Хастадил Машрабнинг асрорини билсанг, эй ҳаким,
Бу хатарлик йўлдасан, соҳиб кароматман дема.

* * *

Ул агар бир лутф қилса талхни ширин қилур,
Тўкса раҳматни худо кофирни ҳам мўмин қилур.

Қобили маъпи керак бағри бу йўлга ҳамнишин,
Неча бир талқин бу йўлда, боз яна тамкин қилур.

Мор афюнди батардур порасонинг суҳбати,
Кимки ноқобил билан юрса дилин чиркин қилур.

Танда жонинг борида сен домаи комилни тут,
Зикри ҳақни неklar кўнглига хўб талқин қилур.

Офтобу вақт ўтди руҳи Шамсиддинга бор,
Бир нафасга неча сендекни Баҳоваддин қилур.

Маърифатнинг толиби бир лаҳза беғам йўқ турур,
Бора-бора қоҳили охир сени бедин қилур.

Жомаи дастор бирла сўфилик қилмоқ маҳол,
Бу лаҳаднинг гарди юз минг бандани ғамгин қилур.

Офтобинг ўтмайин, Машраб, кўпуб фикрингни қил,
Нек халқларнинг дуоси дилни соҳиб дин қилур.

* * *

Сенинг васлиниг тилаб дунёга бир соҳиб адо келдим,
Ғамингни дилга жо айлаб, аламга ошно келдим.

Агарчи кўнгул олдирдим, кўнгулни узмадим андин,
Сабаб булдур: негулар дийдасига тўтнё келдим.

Ғамнинг бошимга тушди, бир ажойиб шўриши савдо,
Азал кундин нетай, найлайки, мен бахти қаро келдим.

Ки сенсиз икки дунёда тирикликни нетай, жонон,
Қарамлик подшоҳимсан, йўлунга бир гадо келдим.

Оқиз раҳматни дарёсини гариблик устига, ёраб,
Агарчи йўлунга сар то қадам гарқи гуноҳ келдим.

Кириб дарёи раҳматга мудом гарқоб эди жоним,
Ҳақиқат баҳрига қолган дури қиймат баҳо келдим.

Қаноат шаҳрига кирдим, тамошон жаҳон қилдим,
Вужудимни уруб барҳам, бу оламдин нано келдим.

Рафиқ ҳар ким билан бўлдум, саволи охират қилдим,
Баҳарнавида бўлсам уммати ул Мустафо келдим.

Илоҳий Машрабингни яхши инсонларга ҳамдам қил,
Ғадодик ихтиёр эттим йўлунда, подшо келдим.

* * *

Лайюҳас-султони олам, подшоҳим, марҳабо,
Ҳазратим, оллоҳу акбар, каж кулоҳим, марҳабо.

Бўлмагай бечорани ҳам сенин ўзга чораси,
Меҳрибон, таңрим, эгам, пушти папоҳим, марҳабо.

Қулҳу оллоҳу Аҳад отингни руҳум тинглагай,
Дуввум оллоҳуссамад сенсан илоҳим, марҳабо.

Доғи ҳасрат ўртади Машрабни ҳар дам-соати,
Шамъи — сан, парвона — ман, эй меҳрибоним, марҳабо.

* * *

Не димогим бор эди марг қилди мундог бедимоғ
Енмагай тоат билан ҳақ амридин ўчган чироғ.

Қошки хокимга боинди кўзагар даст урмаса,
Арзанига арзимас йўл устида синган тавоғ.

Сўфиларнинг мазҳабига ҳар замон маҳшар эрур.
Бизга чуи маҳшар яқини, гофилларига эртароғ.

Чунки дунёда зиёда шохдур, жисминг абас,
То бу сармодин амон топмай самар бермас бу бог.

Ҳоло мағрур жумла дастор фаши билан авворадур,
Тонгла маҳшар бўлса маълумдурки булбул, қайси зоғ.

Бу ҳаволарини сарингдин канда қил, Машраб, бу кун,
Чу Азозилининг ҳавоси гарданига бўлди доғ.

* * *

Дўстларим, мен порасоларни расо қилдим бу кун,
Мунча бежоларни кўрдум, жобажо қилдим бу кун.

Сура ёсинни этиб хатм, худо деб йиғладим,
Бошими саждага қўюб кўп дуо қилдим бу кун.

Арш, курси, лавҳ, қаламни сайр этиб олдим жавоб,
Ман Муҳаммадни суюб дўсти худо қилдим бу кун.

Ҳар каси покас билан ўзумни мен тенг этмадим,
Ўўнгли севган бандаларга раҳнамо қилдим бу кун.

Сўфилар мағрур эрурлар тоату тақвосига,
Кимки менга таъна қилди рўсиё қилдим бу кун.

Сўлтон Иброҳим Адҳамни тушурдум тахтидин,
Ёди ҳақни кўнглига солдим, гадо қилдим бу кун.

Чун Азозилдек кишилар ўзни расво айлади,
Тавқи бахнатни анинг бўйишига жо қилдим бу кун.

Ҳар киши ихлос ила девонани маҳкам тутар,
Қўл очиб ҳаққига онинг кўп дуо қилдим бу кун.

Лоф урар бўлсанг бу йўлга кирмагил, эй Машрабо,
Неча йиллик бемонни бемон қилдим бу кун.

* * *

Эй мусулмонлар, қазо топсам керак,
Нури ҳақдин кимё топсам керак.

Ман шаҳид ўлсам кафанга чулгаманг,
Ушбу далақидин шифо топсам керак.

Дори Мансури аналҳақ жойидур,
Бош бериб юз минг нидо топсам керак.

Раббано инно заламнони ўқуб
Нашъан қолу бало топсам керак.

Баъд маргим ман гарибни хастан
Банд-бандимдин жудо топсам керак.

Опан зоримга берманглар хабар,
Балх шаҳрида қазо топсам керак.

* * *

Кимки мўминдур мудом чашми тари пайдо қилур,
Тан-ки бактар пўш бўлди лангари пайдо қилур.

Душманинг ўтса тавозуъ айла, магрур бўлмагин,
Хор оёқ остига тушса наштари пайдо қилур.

Гарчи ноқобилдурсан қобил билан ҳамхона бўл,
Беҳабарлар сўхбати дарди сари пайдо қилур.

Умр сартоно ўтуб кетти, ҳануз гафлатдасан,
Моҳ пастдун ўтти кам-кам лоғари пайдо қилур.

Бас, жаҳондин кетганингга гам емаки, бу фалак,
Санки кетинг, ўринига Искандари пайдо қилур.

Ман тасаддуқи ўшандог олий ҳимматлар бўлай,
Чори девори бўлуб гўши қари пайдо қилур.

Машрабо ўлгунча сен бедастн полар хоки бўл,
Кимнёга мис қўшулса жавҳари пайдо қилур.

* * *

Эй касал, бошингни ур, ёнингдан Луқмон кетмасун,
Ҳеч ким мендек букуп чоки гирибон кетмасун.

Онқадар зикрига мойил бўл, агар чин бандасан,
Хопайи кўнгулли танг тутма, бу меҳмон кетмасун.

Марг осондур бу йўлда, бандалик қилмоқ қийин,
Кетса жон кетсун, вале мўминдип иймон кетмасун.

Йўлда қолса, кўза синса арзанига арзимас,
Ҳеч кимпи кўзаси дар заҳми хумдон кетмасун.

Бандани айбини ким қилди, худо қаҳр айлағай,
Ҳеч киши дунёдин аммо ғарқи исён кетмасун.

Аввали мўмин келиб, бир лак муридга қўл бериб,
Охири чу Барсисо ҳамроҳи шайтон кетмасун.

Барча иш осон эрур, Машрабки, мўминлик қийин,
Бейймон ҳечким бу дунёдин гўристон кетмасун.

* * *

Шодмонлиг излама, охир бошнингга ғам келур,
Одамийининг бошига андишайи мотам келур.

Осмонга етса бошнинг мисли Мусо хомуш ўл,
Сар дарахт нурмева бўлган сўнгра боши хам келур.

Одамийининг асли бирдур, бир-биридни фарқи бор,
Неча қарн ўтган сўғун дунёга бир одам келур

Ваҳми маҳшардин гапурманг порасони олдида,
Гўши карга ҳақ сўзи албатта нофорам келур.

Йнгламоқ осон эмасдур, эй жигарбандим, эшит,
Мулки дил саднора бўлган сўнг кўзингдин нам келур

Олими илмига мағрур, жоҳилии исёнга гарқ,
Кас не билеун, рўзи маҳшар кимни тоши кам келур.

Ешлигингда йўлга киргил, токи тўнқайсан камол,
Гар жароҳат кўҳна бўлган сўнгра бемалҳам келур.

Машрабо, сийнамдаги дардимни айтсам, арш куяр,
Йўл хатардур, қўрқаман, мажлисга номахрам келур

* * *

Вақт талаввундип ўтубман муждаи тамкин манам
Кайфиятни излаган ҳолоки тажридин манам.

Нақш давлат муҳрини нафсимға босди чун ажал,
Шамс Табризий манам, гоҳи Жалолиддин манам.

Хилвати роҳи ватаи топдим, нишоним қолмади,
Гоҳ Нажмиддин манам, гоҳи Баҳовиддин манам.

Ҳосилим дупёву уқбодин ки ҳар сў келди, бас,
Бир назар ҳолимға қилгил, руҳи Шамсиддин манам

Чун хамир бўлди бу хоким шўриши маҳшар билан
Ташла дилдин фикратингнн, шайх Мажиддин манам.

Машраби девонадурман ҳеч киши билмас мани,
Гоҳ комил, гоҳ фозил, гоҳи чун мўмин манам.

* * *

Кўнгул зангорини соф айлаган ири муқаммадур,
Аларнинг доманини гардиди минг ганж ҳосилдур.

Қилурлар аждаҳон нафси тасхир ориф халқ,
Жаҳонни обрўйи маърифат этсанг нечук тилдур.

Агар комил бўлай десаиғ дилингни даъвини кам қил,
Бу давлатни топар ҳар кимки мунда роҳи қобилдур.

Фаромуш этмағил ўлмоқни, имонднн умиднинг бор,
Имон элтган кишига жаниатул фирдавс маъзилдур.

Қилиб бўлмас бу йўлда хонавайронларнинг айбини,
Киши маҳбуби дин бўлса анго ҳар рўз минг йилдур.

Аналҳақ сиррини ҳар беҳабарга айтмағни зинҳор,
Худонинг розига маҳрам эмасдур кимки тағдилдур.

Келибман интизори ҳоки пойнинг бўлгани Машираб,
Ки сенсиз менга дунё ишрати чуи захри қотилдур.

* * *

Тарозуи амални қўлга ол, сўнгра баробар тут,
Хатарлик йўлдасан то жусти жў қил, яхши раҳбар тут.

Имонинг шамъини равшангаридур ҳамдами қобил,
Қўлингдин келса доим яхши халқларни биродар тут.

Мақоми қурбат ўтига агар кирсанг — ҳузур топсанг,
Ўзунг захроба ютгил, халқни комига шаккар тут.

Бағир қони, кўзунг ёши, қади хам бирла оҳ тортгил,
Шафоат вақти бўлди, анда домони паямбар тут.

Бошинг гардунга етса бўлмагил зинҳор хурсанде,
Ўзунгни ҳар хасу хошокдин, эй банда, камтар тут.

Бало кўрган кишилар мажлисини орзу қилгил,
Ки ҳар шум лодани кўрсанг, ўзунгни мунда бехтар тут.

Тараддуд айлагил занги дилинг шоядки соф ўлгай,
Ҳидоят кўчасининг ринди бўл, домани маҳшар тут.

Улугман деб такаббур пеша қилма муштипарларга,
Сарафрози топай десанг, даволат дийдани тар тут.

Ҳавас бозорини дур айлагил зинҳор бошингдин,
Кўлулунгни икки дунёдин узуб, дилни қаландар тут.

Баҳоимдек смак-ичмакни саргардонни кўп бўлма,
Қафан бичгил ўзунгга, дилда ўлмогни муқаррар тут.

Адам сахросидин дунёга келдинг банда бўлсам деб,
Қамар боғлаб белингга зикри тасбеҳи эранлар тут.

Бу зиндон хонадини ўттунг, кўрунди жаннатул аъло,
Балад эт ҳимматингни мунда келдинг, мисли Ҳайдар тут.

Ўзини билмаган бедардларга очмагил дафтár,
Халилдек ўтти гулзор айлагил, хўйи самандар тут.

Бу ерда ёри берса лутфи ҳақдин гарчи иқболинг,
Адолат мулкининг сарриштасини мисли Умар тут.

Бу фоний дунёдин, Машраб, етишсанг боқи уқбога,
Сиротил мустақимдин ўттинг, сўнгра роҳи дигар тут.

* * *

Энди келдим ман муҳаббат ганжини во-қилгани,
То кўз очтимки мап аршни тамошо қилгани.

Ўзгалар қадринг на билсун сенда ул кўз бўлмаса,
Етти лак йил бўлди бир халқ таркидунё қилгани.

Дилда сўфиймизки, авсофи ҳақиқат биздадур,
Ботинин обод этиб, зоҳирни расво қилгани.

Ёсумандин шавқ ўтига бў ушатган халқмиз,
Муддате бўлди Муҳаммад меҳрини жо қилгани.

Мен эшиттим аксари роҳи ҳақиқат бор эмиш,
Анда сармаст бораман мен мисни тилло қилгани.

Жабраилдек Мустафонинг мулкига мазбут эдим,
Ломаконни сўйидин комимга ҳалво қилгани.

Машрабо, сармастлардек ҳар замон қайнар дилим,
Боз келдим охират йўлинда савдо қилгани.

* * *

Дахл қилма жумладин холо мубарроман бу вақт;
Икки олам нақдидин чун дасти кутохман бу вақт.

Етти минг олам вужудимга сигар, пур бўлмагай,
Манки таждиди ўшал ҳамроҳи Исоман бу вақт.

Кўҳи Ҳомундир дилим арш олдида бир қатраи,
Мунтазири ваъдаи «Инна фатахно» ман бу вақт.

Гар кўтарганман бошимга бу фалакни, эй азиз,
Ман шу соат фориг аз дунёи уқбоман бу вақт.

Ном наингимни ки арш аълога битди Жаброил,
Давлатимдин нур етар оламга, дарёман бу вақт.

Гарчи зоҳир мури лапгман, арзанига арзимам,
Ботинимга хўб назар қилмаймусан, шоман бу вақт.

Зулфиқори Ҳайдари холо менинг дастимдадур,
Ҳашт жаннатнинг калиди маъда, яктоман бу вақт.

Ошиқам маъ, комилам маъ, сўфиям маъ, софиям,
Хирқаи зоти жамоли Каъбатулломан бу вақт.

Сояи раҳмат менинг бошимга тушгандур бу куп,
Икки дунё ҳосилидин дасти кутохман бу вақт.

Ҳимматим бор — етти дўзахни ютар гамгин дилим,
Боязиддек ман адам шаҳрида танҳоман бу вақт.

Дори Мансурни қур эмди, ман Халилосо борай,
Хўжа Ахрори валидек маст шайдоман бу вақт.

Неча гумроларга соям тушса, гарқи нур бўлур,
Дилбино бўлсуи десанг, ҳамроҳи олломан бу вақт.

Аршу курсида тополмангдур мани руҳумни сан,
Обрўйи ҳам у дунё, ҳам бу дунёман бу вақт.

Сур Исрофилни тортган рўзи маҳшарда ўзум,
Жумла ошиқлар ичида ринд расвоман бу вақт.

Восили дунё эмам, Машраб, киши билмас мани,
Мисли Мажнуун мунтазири маст Лайломан бу вақт

МУСТАЗОДЛАР

* * *

Мужғони хадангинг юроким қилди маконе,
То жо бўлайин деб,
Обод кўнгул кишварини бузди замоне,
Сахро қилайин деб.
Шамшод қадинг рахнағари боги дилимдур,
Бо поэзию ишва,
Қумрилайин ул нола қилур турфа фиғоне,
Шайдо бўлайин деб.
Овоза бўлуб менга хати накхати зулфунг,
Хар боди сабодин,
Чин қофиласи келдики чу бори гарони,
Савдо бўлайин деб.
Туйғун қарашинг қилди мени қайди балое,
Ҳасратда қолибман,
Лочин турушинг ўртади сахрои жаҳонни,
Танҳо бўлайин деб,
Ошнан хуснунгга қараб қилди суҳан соз,
Бечора бу кўнгул,
Тўти бўлубон лаъли лабинг қилди баёне,
Гўё бўлайин деб.
Бир лаҳзада девона бўлуб хушёр бу кўнгул,
Мастона кўзунгдин,
Ўттек туташиб келди ўшал соқин даврон,
Саҳбо бўлайин деб.
Кўрдумки юзунг лола сифат тоза бўлубтур,
Эй нахли муродим,
Ишқингда юзум бўлди ажаб ранги хазоне,
Раъно бўлайин деб.
Ризвоики зулфунгга сени шонасифатдур,
Муштоқи жамолинг,
Жашнат қадамингга бўлубон хуш нигороне,
Маъно бўлайин деб.
Ҳасрат билла доғинг юраким тонг қилибдур,
Ҳажринг ўти анда.

Кўксумда унуб лола менга берди пишоне,
Сахро бўлайин деб,
Машраб сени васлинг йўлида бесару сомон,
Ҳар лаҳза келиб кўр,
Ишқинг сирини қилди юрак ичра ниҳоне..
Ошно бўлайин деб..

* * *

Хардам мени куйдургучи ул ишванамодур,
Мавзун қади шамшод,
Сиймин зақану, лола руху моҳ лиқодур,
Чун хури паризод.
Лаъли лаби агёргаким айлади жонбахни,
Бахтимни кўрунгким —
Хар лаҳзада минг мартаба жонимни олодур,
Минг оҳ ила фарёд.
Ҳижрон черки қилди хусумат менга, эй жон,
Бўл анга воқиф.
Оҳим — ўқу хам қаддим ани отгали ёдур,
Бўл анга дарафтод.
Хар қайси саро узра хиром этти шитобон,
Чун учти кўзумдин,
Оре, кишининг ёри пари бўлса учодур,
Суръат била чун бод.
Қилди мени чун волау хайрон пари пайкар,
Дар дашти биёбон,
Бул дашти Хўтан узраки мен илқи боқодур,
Ул анда бўлуб шод.
Токи менга бедод ила жавру ситам эттинг,
Бул сўзни эшитгил:
Маҳбубларни расми бори меҳру вафодур,
На зулм ила бедод.
Машраб бу сифат тоза сухан айласа изҳор,
Сен қилма таажжуб,
Ғойибдин ани кўнгулга илҳоми худодур,
Бўлгил анга мунқод.

* * *

Ногоҳ кўрунуб кўчада ул сарви хиромон,
Қош қоқти-ю кетти,
Қош учида имо қилибон жуббаси ларзон,
Бир боқти-ю кетти.
Ул шўх пари, кўзлари офат, сўзи оташ,
Ҳай-ҳай не жавоҳир,
Бир шева қилиб этти мени ўзига ҳайрон,
Хуш ёқти-ю кетти.
Юз жилва била борур эди кўчада ул шўх,
Бағримни қилиб қон.
Минг таъзим ила мен қолибон волау ҳайрон,
Зор этти-ю кетти
Ул зулфи паришон уйининг чиқса баякбор,
Мен шукр этадурман.
Минг жошим агар бўлса қилай мен анга қурбон,
Ўт ёқти-ю кетти.
Машрабни бу дунёда хароб этган ўзунгсан,
Эй кўзлари шахло,
Айди сўзини ёйди бу дунёга фаровон,
Дод этти-ю кетти.

* * *

Кўрмакка сани тун-кечалар уйғонадурман,
Эй моҳи жаҳоним,
Оҳиста юруб дарғаҳинга ман ёнадурман,
Эй кўзи хуморим.
Бир шева билан юз жон олиб лаҳза танимдин,
Эй шўҳи дилорой,
Бир кўрсам агар мен сенга қурбон бўладурман,
Эй қадди ниҳолим.
Ишқ дарди тандину жондин гузар айлаб,
Монаиди Мансур,
Ишқ тиги била кесгали бошим берадурман,
Йўлунига, нигорим.
Кўнглумин қилиб соя каби оспладурман,
Эй зулфи нигорим,
Қошинг қиличи бирла равона қиладурман —
Бир қатраи қоним.
То ўлгунча мақсудим эрур, ёр, висолинг,
На жаннату ризвои,
Бу ҳол ила мен хастау бемор ўладурман,
Эй руҳи равоним.
Ишқ доманини кўймай илк бирла тутубман,
Бечораи Машраб,
Эмди бу жаҳон лаззатидин кўнгул узарман,
Эй маҳрами жоним.

* * *

Ишқингда куюб кул бўлубман, хабаринг йўқ,
Эй дилбари ширин,
Васлингга тану жон берибман, асаринг йўқ,
Мен ошиқи мисқин.
Бир шўре ажаб гулгулан ишқ тушубдур,
Бечора кўнгулга,
Либар кокулуниг хўб ярашур химча белингга,
Сен сунбули насрин.
Девонау шўридау савдозададурман,
Вах, тоза юзунгга,
Ул наргисен шахлосига, жондин хабарим йўқ,
Мен хастау гамгин.
Лочин турушиниг шева била хушум олибдур,
Эй ёри вафодор,
Туйгун қарашингга берайин жон — дигарим йўқ,
Лаълинг Чини Мочин.
Қош ёин била отти ўшал шўх, сиё чашм,
Кўксумга қадалди,
Тешти юрагим-бағримни ҳаргиз назаринг йўқ,
Кофир — дили сангин.
Гоҳ бехуду маст, гоҳида хушёр бўлубман,
Гурбатзада Машраб,
Донм тилагим — васлингу ўзга талабим йўқ,
Бир ваъдада тургин.

* * *

Ногоҳ кўрунуб жилва қилиб ўтти паризод,
Бағримни қилиб қон,
Фурқат ила ғам даштида чун айлади ношод,
Ул ваъдаси ёлгон.
Йиглаб, югуруб орқасидин эргаша қолдим,
Бир раҳм қилур деб,
Бераҳму вафосизга қилиб умрими барбод,
Саргаштау хайрон.
Девона бўлуб юрса киши ҳеч ажаб йўқ,
Ҳар ерда мусофир —
Ошиқларини кўнглин олпб қилмади дилшод,
Ул кўзлар олиб жон.
Ғам бандида нола қиладурман кечаю кундуз,
Ишрат ила сен ёр,
Лутфунг била ғам лашкаридин айласанг озод,
Шаънингга не нуқсон.
Парвона сифат ўргулайин ҳар қарашингдин,
Ғар бўлса муяссар,
Бир лаҳза тараҳхум юзидин айламадинг шод,
Ғамзанг билан, эй жон.
Бурқаъ солибон гул юзини очмаса жонон,
Кўрмакка не имкон?
Қатлимга анинг кўзларидур кофиру жаллод,
Тўкмоққа рағи қон.
Имонини бир ишвасига сотти бу Машраб,
Тарсобачани деб,
Зушпор солиб бўлди бараҳман ила Шаддод,
На куфру на имон.

* * *

Нозик бадапо, сунъи худованди жаҳонсан,
Зулфи чу мусалсал, қоши ёсан, на балосан,
Билмам на бало кўз учидан гоҳ боқарсан,
Гоҳ мунда, гаҳи анда менга жиља қилурсан,
Эгма қошига вусма қўюб жоним олурсан,
Ҳам кулгу била қайрилибон гамза этарсан,
Монанди қуёшдек юзунга мен боқа билмам,
Ваҳ, нуқра бадан, ниста даҳан, нозук адосан,
Машраб сени деб кечти тамом икки жаҳондин,
Елбора сенга ташлади ўзин, на қилосан,
Эй дилбари жонон?

* * *

Ул ҳусни жамолингга бу олам чидаёлмас,
Сен хуршиди тобон,
Ногаҳ киши ҳеч шаҳри вужудингга туша олмас,
Пурфитнаи даврон.
Билмонки печук зот сени қилди муҳайё,
Эй шамъи дилафруз,
Наққош бу пақшинггаки ташбиҳ эта билмас,
Гўё гули хандон.
Бепарда агар чеҳраи рухсорингни кўрса,
Бо нозу пур ишва,
Жоним мени-минг гард боқишингга нега бўлмас,
Эй шамъи шабистон?
Юзумни қўюб хоки раҳингда берайин жон,
Бул орзуи кўнгулдур,
Босган қадаминг туфроғини гарди топилмас,
Мен бесару сомон.
Бечора бу Машраб кезибон топмади излаб,
Ҳайрона бўлубман,
Ҳозирқ табибим, айламасанг жон чидай олмас,
Бу дардима дармон.

* * *

Бул хаста вужудимни мени ўртади буткул,
Ул зулфи паришон,
Ул гул юзини ишқида мен волау булбул,
Ул гулчай хандон.
Бир раҳм қилиб сўрмади ҳолимни нечук деб,
Ул орази гулгул,
Юз ваъда қилиб бирга вафо қилмади бир йўл,
Ул ваъдаси ёлгон.
Парвона сифат ишқ ўтида куйсам ажаб йўқ,
Бу дарди аламдин,
Ўтлар туташур қилса нигоҳ олама бир куң,
Ул оташи жавлон.
Ишқинг ўтига куйди, на айлайки, бу жисмим,
Йўқ сабру қарорим,
Оввозан ҳуснунгки солиб олама гулгул,
Эл барчаси хайрон.
Сенсиз на қилай ушбу қаронғу жаҳон ичра,
Сен-сен менга маҳваш,
Жонимни берай айла қабул, эй-моҳи тобон,
Жоним сенга қурбон.
Бир неча маҳалдур анга мен рози дил айдим,
Девонаи Машраб,
Бераҳм экан қошима ул келмади бир йўл,
Ул золими дарвон.

-Кўрдумки ўшал моҳлиқо офати жоне,
 Гулдек лаби хандон,
 Бир шева била олди кўнгул шўҳи замоне,
 Мен бесару сомон.
 Кўрсам яна ул жавру жафопешани бир йўл,
 Дарду алаимдин,
 Изҳор қилиб айтар эдим печа забоне,
 Қолмас эди армон.
 Улдум ситаму жавру жафодин, мени ноком,
 Холимга раҳм қил,
 Бир лутф ила ҳолима боқсангчи ниҳоне,
 Ойдек юзи тобон.
 Сен — шоҳки, мен — хаста гадо зор югурурман,
 Васлингни топай деб,
 Бир муфлиси бечора гамингдин ногироне,
 Ҳар кўчада хайрон.
 Ишқинг алами кўнглума ўтлар ёқа қолди,
 Валлох, нетарман?
 Йўқдур аламу кулфату фарёдими сони,
 Ҳам полаю афгон.
 Савдон сари зулфунгга девона бўлубман,
 Тоқат қила олмай,
 Хайрон бўлубон, оҳ урубон нола фигоне,
 Ҳар дашту биёбон.
 Топмай юрагим дардига дармон юрадурман,
 Беҳолу наришон,
 Сен лутф қилиб бергил ўзунг дардга давони,
 Эй дилбари хўбон.
 Раижурлигим ҳаддин ошиб кетти, даво қил,
 Васлингни майиндин,
 Ҳар лаҳза мени жонима зулм этма, аёле,
 Бўлди юрагим қон.
 Ошуфта бўлуб, зор югуруб гамзада-Машираб,
 Дар кўйи маломат,
 Расвои сари кўчаю бозор бўлубман,
 Овворап сарсон.

* * *

Кўрдумки букуи ул парирў дилбари раъно,
Иўл узра шитобон,
Хуш суврату хуш хилъату хуш рафтори зебо,
Чун кабки хиромон
Пур ишваю пур ғамзаю сиймин зақанидин,
Даҳр ичра пур ошуб,
Ҳам офати жон, жумлаи маҳвашлара якто,
Сарфитнаи даврон
Ҳай-ҳай, не бало, офати жонимму париваш,
Бедоду ситамгар?
Бир боқишига қилди мени бесару сомон,
Ул сарви хиромон
Шамшод қаду жилвагару жомаси гулгун,
Заррина кулохи
Кокул била гисуларидур анбари соро,
Ойдек юзи тобон.
Ширин сухану писта даҳан, рухлари чун гул,
Қошлари ҳилоли,
Лаъли шакару тишлари дур, қўзлари шаҳло,
Чун ҳусни фаровон
Ногоҳ бу сифат бирла ўшал офати жонни,
Кўргач меней бедил,
Бўлдум анга вобастау ҳам волау шайдо,
Ошуфтаи ҳижрон
Айдим. «Санамо, қўй кафи пойинг кўзум узра!»
Аччиқланиб айди:
«Бўлмасму фигур ул варақи долаи ҳумро
Санчилса мугилон?»
То бўлди кўнгул ҳалқан зулфига гирифтор,
Ул моҳ лиқони,
Хунобан ҳасрат бўлуб эрди менга, маъво
Ғамхонаи ҳижрон
Жоно, тутарам ганжинаи меҳрингни иниҳон,
Вайрона кўнгулда,

Ореки хуш ул ганжки вайронада бұлса
Эл кўзига пинҳон.
Деди кулубон: «Келгилу бош кўй оёғимга, —
Эй Машраби маҳжур,
Чуст ўлгилу пойимға фидо айлай бошингни,
Сўнг бұлма пушаймон»

* * *

Айтай сенга дарду алашим, офати жошим,
Фикр айла ўзуниго,
Девоналигим ўлди фузуи, йўқтур иложим,
Чун Маънуни шайдо.
Ошиқлик иши қаттиқ экан ўлмак ишидин,
Хайрона бўлубман,
Гул ишиқда қонлар томадур дийдаларимдин,
Чун булбули шайдо.
Бонимга агар келса бало сабр этадурман.
Сендин кечарим йўқ,
Қайдин кечайин, кўнлудма тўладур сенга меҳрим,
Мен ошиқи шайдо.
Парвона бўлуб ишиқ ўтига кўйсам ажаб йўқ,
Қилмангки маломат:
Манраб ўзини этти фидо ёри учунким,
Олам аро расво.

* * *

Сен шоҳи мулук, салтанатинг олама тўлгон,
Ким барчадин аъло,
Бу жону кўнгул ишқинг аро волаю ҳайрон,
Эй, орази зебо.
Кўзумга қадам қўйсангу кулбам сори келсанг,
Эй шўх пари пайкар,
Мен босган изинг туфроғини сурма қилурман,
Мисли гули раъно.
Ундумки мен ишқингда жафоларни чекиб кўп,
Эй шўхи жаҳоним,
Дилбар, сени юзунгни кўрай деб юрагим қон,
Мен ошиқи шайдо
Асрори жаҳон сендин ўзга ким билур эрмиш,
Сен барчадин огоҳ.
Ҳар кимки билурман деса, ул барчаси ёлгон,
Сен олиму доно.
Ишқингда тепиб дунёни девона келибман,
Гурбатзада Машраб,
Таибур олибон қўлга қилиб нолаю афгон,
Ҳажр ўтида лайло!

Л а й л о кечкурун, оқшом.

* * *

Ишқинг ўтида куйдиму ёндим хабаринг йўқ,
Эй дилбари айёр,
Зоре қиламан кечаю кундуз назаринг йўқ,
Эй золими хунхор
Авванда на деб кўнглум олиб ваъдани бердинг
Айёр экансан,
Қонлар ютаман зор бўлуб, бир хабаринг йўқ;
Ортуқ не жазонг бор?
Сенсиз мен агар минг яшасам ушбу жаҳонда,
Бир кунча кўрунмас,
Ким шамъи жамолнинг тиладим, бир қараринг йўқ,
Мен сенга гирифтор
Машрабининг агар кўзларидин қонлари оқса,
Шукронаси кўндур
Васлинига бу жон ўлди нисор, ҳеч асаринг йўқ.
Эй шўхи ситамкор

* * *

Ширин сухану моҳи банар, хури лиқос,
Хуси аҳлига сардор,
Жонимни ҳалок этмак учун турфа балос,
Ул золими хунхор.
Шайдоу саросимау девона қилибдур
Бечора кўнгулини,
Бошимга, баса, ёғдурубон тири жафос,
Ул шўҳи ситамкор.
Гар истар эсанг хусни закотингни берурни,
Оламда тошилмас
Мандек яна бир мустаҳшқу зору гадос,
Ишқингга гирифтор
Қадди ҳам ўлуб таъбияти эгма қошингдин,
Ё айлади таъзим,
Ул масҳафи ораз уза кўргач икки ёс,
Ул қавси қузаҳвор.
Ораз била зулфунгни жаҳон аҳли демишлар:
Бир-бирига ёндош,
Бул турфаки ҳамсоя бўлуб Хинду Хитос,
Кўргач ани ҳар бор
Қош ёси била кифрик ўқини гоҳ отарсан,
Кўксумга нишона,
Меъмори қазо жисмим уйини қилди биное,
Ул ўққа сазавор.
Ўтлар чақилиб гуркираган раъд эмасдур,
Чарх устида ҳар дам,
Оҳим ўтининг шиддатидин берди садос,
Ул гулбади даввор
Йилларки ани кўйида ҳар дам югурурмен,
Васлига етай деб,
Ҳам оху фиғон ила бу фарёду навос,
Ҳажрида юруб зор
Парвона сифат шамъи жамолинг сари бордим,
Ўргулгали лекни,

Кўргузмади бурқабени олиб зарра зиёе,
Уя дилбари маккор
Эй боди сабо, турғилу суръат била борғил,
Жононима еткур
Дилхасталигим бирла саломие паёме,
Бисёр ва бисёр
Гар сўрса киши «Ким сени девоनावан этти?»
Бу сўзинки дерман
«Бир шўхи нари найкару заррина қабое,
Хам лаъли шакарбор»
Васлингга ҳаётимни исёр этсам ажаб йўқ,
Машрабки бўлуб маст
Будбудага не тонг жонини гар қилса фидое,
Кўргач гулу гулзор

* * *

Васлингин топай деб, санамо, фикри гамим бор,
Бир неча замондур,
Ҳижрону, фироқу, аламу, дардли дилим бор,
Бағрим тўла қондур.
«Валлайл» ўқуб иштиёқим сенга тушубдур,
Ҳаргиз хабаринг йўқ,
Ҳасратли юрак, дарду маломат ватаним бор,
Ҳажринг чу ёмондур.
Гоҳ Мажнун ўлуб дашту биёбонга чиқарман,
Ҳамроҳларим оху,
Гоҳ Лайли бўлуб ҳусну латофат чаманим бор,
Хуш гулшани жондур.
Гоҳи бошимга тож қўюбон шох бўларман,
Ул давлати васлинг,
Бул турфа ажаб фақр элига салтанатим бор,
Ҳамшиди замондур.
Ишқ мазҳабиди савм, салот, бут ҳама мақбул,
Ҳаргиз анга шак йўқ,
Зоҳидлар аро тоату тақво хижилим бор,
Ўз йўлум омондур.
Лайли санамим кўрдиму жоним бера қолдим,
Осон қутўлай деб,
Девоналигим ҳолати Мажнун асарим бор,
Ишқ йўли ёмондур.
Бир кеча дедим: «Эй санамо, қошим борғил»,
Ёр айд: «Сабр қил!»
Деди: «Нетайин, ёнима, ох, шум рақибим бор,
Ул билса ёмондур».
Тасдиқи сўзум бирдур, вале икки эмасдур,
Валлоху биллох,
Аммоки халойиққа ажаб икки тилим бор,
Бул сирри ниҳондур.
Васлингга етай деб дилхаста бу Машраб,
Донм жадал айлар,
Йинглаб югуруб кечаю кундуз талабим бор,
Кўксум тўла қондур.

МУРАББАЪЛАР

* * *

Сүйлаб-сүйлаб ноз қил, мен ўргулоғини,
Позинг олди кўнглаумни, позик ниҳолим.
Турлук-турлук жилвангга жоним беройин,
Олтин-кумуш йўлунгга сочиқ хаёлим.

Хамча-хамча қонларинг, бодом қабоқинг,
Хумор-хумор кўзларинг, Юсуф сиёқинг,
Чиқти жоним, эй нари, ҳай-ҳай мароқинг,
Энди сенга бўлсун бу меннинг вуболим

Чучук-чучук сўзларинг шакардин ортук,
Муича лабинг асалдек бўлурму тотлук?
Холу хадинг қўюб доғ бағримга ўтлук,
Орази рухсоринга ёнди чирогим.

Қаро-қаро кўзларинг нир мугой панъаси,
Хирман-хирман жамолнинг зилол чанмаси,
Ошиқларингнинг оху нола тўнаси,
Мен бир ўлук муртакман, қани мадорим?

Чаман-чаман гулларинг — ниҳолларингдин,
Соисиз яра кўнгуллар мужгонларингдин
Ишқ айлаеса йиғит-қиз, ўғлонларингдин,
Дуё-дуё очилур у лолаузорим.

Дарё-дарё йиғлагил, Манраб, ёни оқсун,
Ошиқ элни кўнглини ўт бўлуб ёқсун,
Ғафлатда юрганлар бу ўтқа тутақсун,
Куюб-куюб кул бўлсун бу кори-борим.

* * *

Аввал айтаини ҳамди худойим,
Дуввум дуруди ул Мустафойим,
Мендин узоқда ул дилрабойим,
Эй бод, еткур ёра саломим.

Ул меҳрибондин ўлдум жудое,
Ишқида куйдум, бўлдум адое,
Тошларини ёрди кўксумни оҳи,
Эй бод, еткур ёра саломим.

Кўрмай юзунгни девона бўлдум,
Халқи жаҳондин бегона бўлдум,
Юз дарду гамга ҳамхона бўлдум,
Эй бод, еткур ёра саломим.

Ёрим ёнимдин ул кунки борди,
Тиги жафоси кўксумни ёрди,
Кетти дил учуб, жон қуши қолди,
Эй бод, еткур ёра саломим.

Ёрдин жудо мей ўлгуича бўлдум,
Қонларини юттум, ҳасратга тўлдум,
Дарду гамидин, валлоҳки, ўлдум,
Эй бод, еткур ёра саломим.

Нома битарман ул қора қоша,
Ҳажрида, найлай, кўз тўлди ёша,
Ҳар дам урарман бошимни тоша,
Эй бод, еткур ёра саломим.

Кўксумни дардин тоша битарман,
Ҳасратда бошим олиб кетарман,
Онинг кўйида, валлоҳ, ўтарман,
Эй бод, еткур ёра саломим.

Қайдин тоғарман ул шўхи хўбон¹,
Дарду ғамидин бўлди юрак қон,
Келмади ҳаргиз ул номусулмон,
Эй бод, еткур ёра саломим.

Кийган тўнимни мардона бичтим
Ишқини шаробин риндона ичтим,
Гурбат сувидин мастона кечтим,
Эй бод, еткур ёра саломим.

Қачон кўрарман ёрим юзини,
Қалам қошини, шахло кўзини,
Дафтар этарман ҳар бир сўзини,
Эй бод, еткур ёра саломим.

Кечаю кундуз тиимай, юрурман,
Вайроналарда итдек улурман,
Во ҳасрато, деб кўрмай ўлурман,
Эй бод, еткур ёра саломим.

Ҳижронда Машраб афгон этадур,
Вағрини чандон бирён этадур,
Кўзини ҳар дам гирён этадур,
Эй бод, еткур ёра саломим.

* * *

Ҳамду санолар айтай худога,
Ёрга стар кун борму, ёронлар?
Етгайму додим позук адога,
Ёрга стар кун борму, ёронлар?

Шум толенидини кўрдум жафони
Золим рақиблар кўрди вафони,
Ҳолим сўр эмди, бергил давони
Ёрга стар кун борму, ёронлар?

Булбулдайишким фарёд этарман
Ишқ дафтариши бунёд этарман,
Кўнгулумни бир дам мен шод этарман,
Ёрга стар кун борму, ёронлар?

Қачон висолнинг бўлгай муяссар,
Ишқингда кездим ҳам баҳру ҳам бар,
Дарду аламга тўлди кўнгулар,
Ёрга стар-кун борму, ёронлар?

Ғам баҳри қилди мавжини бунёд,
Ишқингда қилдим минг оху фарёд,
Ўтти шигорим чун сарви озод,
Ёрга стар кун борму ёронлар?

Ҳажр аҳли келди тутти ёқамдин,
Бағрим тилинди пайкони ғамдин
Фарёд этарман ушбу аламдин,
Ёрга стар кун борму, ёронлар?

Шамъи фироқинг кўксимда ёнди,
Кўз ёшим оқиб бағримга томди,
Ғафлатда қолган Маншраб уёнди,
Ерга стар кун борму, ёронлар?

* * *

Банданг эрурман валлоху биллох,
Шому саҳарлар мен сенга шайдо,
Келдим эшикка деб шайъаллиллох,
Кўрдум юзунгни алҳамдулиллох.

Боқсангни мендек девоналарга,
Ақлу ҳушидин бегоналарга,
Исён чўлида сарсоналарга,
Кўрдум юзунгни алҳамдулиллох.

Мастона қилган шаҳло кўзунгдур,
Парвопа қилган ойдек юзунгдур,
Девона қилган ширии сўзунгдур,
Кўрдум юзунгни алҳамдулиллох.

Излаб юрурман Шому Ироқи,
Топмадим асло ёрнинг сўроқи,
Куйдурди, дўстлар, оннинг фироқи;
Кўрдум юзунгни алҳамдулиллох.

Учради ҳар ким сени сўрадим,
Кўча-бакўча сени қарадим,
Кечаю кундуз сени тиладим,
Кўрдум юзунгни алҳамдулиллох.

Бир неча кундур мен сенга афғор,
Бўлдум гирифтор ишқингга, эй ёр,
Аввалу охир сен менга даркор,
Кўрдум юзунгни алҳамдулиллох.

Ҳажринг чўлида ҳолим харобдур,
Ҳасрат ўтида бағрим кабобдур,
Ҳолимни сўрсанг беҳад савобдур,
Кўрдум юзунгни алҳамдулиллох.

Йўқтур хабарим ҳаргиз ўзумдин,
Қонлар оқодур икки кўзумдин,
Таъсир қилурму ушбу сўзумдин,
Кўрдум юзунгни алҳамдуллиллоҳ:

Машрабга тегди оҳу надомат,
То рўзи маҳшар айтур давомат:
Ҳар ерда бўлсанг, бўлгил саломат,
Кўрдум юзунгни алҳамдуллиллоҳ.

МУХАММАСЛАР

* * *

Ишқингда ёлмас ошнқ девона бўлмагунча,
Шамъингга куймагай, ул парвона бўлмагунча,
Боглаб белни бу йўлда мардона бўлмагунча,
Бошга олиб маломат афсона бўлмагунча,
Севмас садафин сарроф дурдона бўлмагунча.

Сенсиз менга, нигоро, икки олам керакмас,
Тахту бахти Сулаймон, менга хотам керакмас,
Хизр умри зидалиги менга ул ҳам керакмас,
Сенсиз ўлай, дуо қил, менга бул дам керакмас,
Жону таним қолмади бегона бўлмагунча.

Аршнинг куяр оҳимдин тонгла бўлса қиёмат,
Иису малак титрашиб айтур: «Нечук аломат?»
Хуру гилмон, биҳиштинг этишурлар надомат,
Чикса оҳим уяқуни ҳеч ким қолмас саломат,
Қолмас молик дўзахинг сўзона бўлмагунча.

Тушти бошимга ишқинг, ларза қилиб йиғладим,
Тақдир азал шундоғ деб, болим маҳкам боғладим,
Ошнқ иши қаттиғ деб, оху поҳлар айладим,
Дардинг беҳад зўрлади, даргоҳинга йиғладим,
Раҳм айламас нигорим гирёна бўлмагунча.

Ошнқ бўлсанг тулу куй жонни қурбон айлагил,
Доғи фурқат дардини доим афгон айлагил,
Зулфи чиллар куйрини зинҳор имон айлагил,
Ҳажру меҳнат жафоси тегса зинҳон айлагил,
Жонингга жон улашмас, жонона бўлмагунча.

Номус кетмас ҳеч кимдин ишққа қадам қўймаса,
Алҳам сифат дунёни то пушти но урмаса,
Восил бўлмас васлига ёлғуз ўзинг севмаса,
Рози бўлуб қазоға ҳар ўтига куймаса,
Тонмас дилбар сўроғин жуёна бўлмагунча.

Вақти баҳор май ичгил, билсанг ишрат ғанимат,
Соқий, сунгил қадаҳни фурсат, сиҳат ғанимат,
Зоҳид айтур, ёронлар, тасбех, тоат ғанимат,
Машраб қаландарингга дарду меҳнат ғанимат,
Кўрмас машъуқ юзини афсона бўлмагунча.

* * *

Улуг дарёи раҳматдин ҳамиша хушк лаб бўлма,
Ки сен ҳар ерга борсанг, эй азиним, беталаб бўлма,
Эранлар хизматига борсанг эмди беадаб бўлма,
Мабодо қўрқаман, монандан ул Булаҳаб бўлма,
Саидсан, хожасан, зинҳор мағрури насаб бўлма.

Билиб қилгил жаҳони кўҳнада суду зиёнигини,
Ўзунгини хоки роҳ қил, барҳам ургил хону монингини,
Пишурғил маърифат бирла тамоми устухонингини,
Такаббур йўлига барбод этиб кетма имонингини,
Саидсан, хожасан, зинҳор мағрури насаб бўлма.

Саид авлодимаи деб, тутмағил роҳи шақоватини,
Кўзунг борида ахтаргил ки бир аҳли ҳидоятини,
Танингдин қанда қилгил дам-бадам сен бори гафлатини,
Такаббур саҳт ўлуб бўйиунгга солма тавқи лаънатини,
Саидсан, хожасан, зинҳор мағрури насаб бўлма.

Бу даҳри бебақога қўйма асло имтиёзинини,
Абас ўткармағил беҳудаликда қишу ёзинини,
Дилингдин қанда қилма дам-бадам сўзи гудозинини,
Ажални сакрати маълум қилур ажзу инёзинини,
Саидсан, хожасан, зинҳор мағрури насаб бўлма.

Кел, эй Машраб, сухан кўтоҳ қилгил, яхшилар кетти,
Санам бир кун кетарсан, жумла охир чашми тар кетти,
Кўнгулни ганжини билган ҳама соҳибназар кетти,
Жаҳон зиндонидин охир ҳама хуни жигар кетти,
Саидсан, хожасан, зинҳор мағрури насаб бўлма.

Хонумонидин жудо бўлган кишидин дард сўранг,
 Ўртаниб қадди дуто бўлган кишидин дард сўранг,
 Дарду гамга мубтало бўлган кишидин дард сўранг,
 Бекасу бемуттако бўлган кишидин дард сўранг,
 Мисли маъ бедастии по бўлган кишидин дард сўранг

Термулуб қолдим бу йўлда ҳамсафардин айрилиб,
 Йўл адошиб гамдадурман роҳбардин айрилиб,
 Бахт қаро келдим бу йўлда яхшилардин айрилиб,
 Андалиб эрдим, қолибман болу пардин айрилиб,
 Ман каби бахти қаро бўлган кишидин дард сўранг

Онадин тугмиш куним рўзе ҳаловат кўрмадим,
 Бу работи кўҳнада мен истиқомат кўрмадим,
 Фарқ бўлдум неча бир меҳнатга, роҳат кўрмадим,
 Ғуссадин ўлдум даме хоби фароғат кўрмадим,
 Хона бардўши гадо бўлган кишидин дард сўранг

Даст хушқу бебизоатман, жаҳондин бесамар,
 Ғам билан оташга тушганман, қолибман муштлар,
 Бекасу бемуттако бўлган кишини ким сўрар,
 Ичганим захробадур, ҳар соати хуни жигар,
 Ҳажр аро соҳиб азо бўлган кишидин дард сўранг

Бул мени рози дилмин зор бўлганлар билур,
 Дард кўрганлар билур, бемор бўлганлар билур,
 Ғуссаю гам бирда дилафгор бўлганлар билур,
 Бир азиз боши чунонам хор бўлганлар билур,
 Йўл аро бераҳнамқ бўлган кишидин дард сўранг

Мисли қақнусдек бу оташ ошёнимдин чиқар,
 Нола қилсам оташи сўзон забонимдин чиқар,
 Шўриши маҳшар менинг оху фиғонимдин чиқар,
 Дард кўргайлар баёни дostonимдин чиқар,
 Доғи ҳасратда адо бўлган кишидин дард сўранг

Муддати бўлди бу йўлда истироҳат манда йўқ,
Кашфдин холи эрурмэн, ҳеч каромат манда йўқ,
Доладек сийнамда доғим бор, фароғат манда йўқ,
Рози дил изҳор қилсам, аҳли суҳбат менда йўқ,
Рағби зарду қаҳрабо бўлган кишидин дард сўранг.

Ғуссадин афсурдаман, бағримда қоним қолмади,
Бўлди хокистар вужудим, устихоним қолмади,
Ғам фано қилди мени, ному нишоним қолмади,
Он қадар ўртади жисми нотаваоним, қолмади,
Дарду ғам бирла фано бўлган кишидин дард сўранг.

Машрабо, зулматга ғарқ бўлди манинг обу гилим,
Бу сабабдин танг келибдур боратургон манзилим,
Ҳар замон, ҳар лаҳза, ҳар соат наришондур дилим,
Изласам ёнимда йўқ бир ғамгусори қобилим,
Бекасу бераҳнамо бўлган кишидин дард сўранг.

* * *

Сапамо, юзунг биҳиштин гул очиб баҳор қилдинг,
Ғайр ила қарор айлаб, мани беқарор қилдинг,
Отибон гаминг ўқинги юрагим фиғор қилдинг,
Тилагач жамолинг, эй гул, кўчаларда хор қилдинг,
Мани, эй хумор-кўзлук, нега мунча зор қилдинг?

Чидамай ситамларингга кетайин олиб бу бошим,
Даштларин гулшан айлай, оқизиб ҳаминча ёшим,
Ғами дардинг этса туғён, куядур ичиму тошим,
Зулумунг тўлолигини тоғу, тузу, чўлда бошим,
Ситаму аламларингни бир эмас, ҳазор қилдинг.

Тилиму дилимда, жоно, тушу кун эрур сифотинг,
Бул ажаб эл огзидадур шакару асал, наботинг,
Кечибон бу жисму жондин, тиладим сенинг ҳаётинг
Ўлурумга рози бўладум, нега келмади уётинг?
Эшинг тубида юз минг осилурга дор қилдинг

Садафинг дури мунаввар, сан ани ниҳон тутубсан,
Сан эмасму насли одам, нари хайлидин ўтубсан,
Кабатайини ишқ этиб сан мани хастани утубсан,
Манга бир нигоҳ қилмай, нега ўзгани кутубсан?
Мани бад хумор айлаб, кими-ихтиёр қилдинг?

Элга дилтифотинг ўлса, юрагимда доғ сандин,
Юрагимда доғ очилса, менга чорбоғ сандин,
Неча ўлсаму йўқолсам, йўқ эрур сўроғ сандин,
Элга лаббалаб қуярсан, менга йўқ аёғ сандин,
Мани ўлтуруб гамингда, эла жон инсор¹ қилдинг

Ғаҳи сайр учун чиқарсан, ҳама ёққа қош отарсан,
Мани — телба итни кўрсанг қувумоққа тош отарсан,

¹ Инсор — фидо қилмоқ.

Менга тийра тун бўлурсан, эла юз қуёш отарсан,
Менга ногаҳ текса ўқунг, элнига талош этарсан,
Элга юз карамлар айлаб, мени турфа зор қилдинг.

Базминг ўлди боғу бўстон, набизинг била тўла хум,
Мани қил ҳазор нора, эл ичида қилма маҳрум,
Бу тирикчилигимдин авло май ичида бўлганим гум,
Менга қилмадинг тараҳхум, не учунки толейм шум,
Мани йўқ этиб жаҳонда, душманимни бор қилдинг.

Туну кун тилаб, ниғоро, икки зулфунг айладинг дом,
Менинг бахт толейм йўқ, қўймадимки доминга гом,
Элга бўлса васл ҳосил, манга бўлди хушк бадном,
Десанг басдур ушбу давлат: «Менинг Машрабим — бу
гумном»,
Чидамай қилиб пушаймон, на учун бухор қилдинг?

* * *

На учун бурун ўзунига мани дўсту ёр қилдинг?
Ёқиб ишқ ўтиши жонга мани беқарор қилдинг?
Нега фурқатинг йўлида яна хору зор қилдинг?
Айрилиб у манзилимдин мани бедийёр қилдинг?
Фироқинг чўлига ташлаб тўла интизор қилдинг.

Мени ринди ловуболи кўча-кўйда бесаранжом,
Бўлубои харобу раво бу халойиқ ичра бадном,
Ҳамдамим эрур дафу нэй, ҳарифим — суроҳию жом,
На қилай кўзумни юрмай, сани кўрмасам, дилором,
Қош отиб рақибларга, мани бемадор қилдинг.

Нечук унутай, ингоро, сенинг илтифотларингни,
Айтибои тамом қилолмам ки, сенинг сифотларингни,
Туташур жонимга ўтлар агар айтсам отларингни,
На учун тотурмадинг сан шакару наботларингни,
Эл аро гариблигимда нега хору зор қилдинг?

Бу кўнгулки гулча янглиг дардинг ила қонга тўлди,
Бир гул узмай боғингдин риштаи жон узулди,
Лабинга тутуб соғарин кулдунг, чоғир тўкулди,
Табл ишқвор чалдинг, у менинг йитувимга¹ бўлди,
Ком бермайини лабингдин нега интизор қилдинг?

Бу жаҳонда эрди бисёр ишвагару маҳлиқолар,
Лабн гулча, рухлари гул, кўзи шўх бевафолар,
Ўттилар бари жаҳондин ишқдин ёқиб оловлар,
Бор экан ниҳоятн йўқ улар кўрмаган жафолар,
Барисини йиғиб карамдин манга сан инсор қилдинг.

Эй ёр, сену мен бўлоли, ўлтуруб мудом ичолн,
Хонақоҳдин туроли, зарқидин олис қочоли,
Мадрасада қийлу қоли, ҳар кишида бир хаёли,
Юрагимда дарди доғи(нг), тилагим эрур висоли(нг),
Эл ичинда важҳ надурким, Машрабингни хор қилдинг?

И н т у в и м — йўқолишим, ўздан беҳабар бўлишим.

* * *

Кўрсат юзунг, ўларман, менда тоқат қолмади,
Меҳрибоним, қайдасан, жонда роҳат қолмади,
Бало ёғди бошимга энда офат қолмади,
Чектим жафони, акнун, танда ҳолат қолмади,
Кездим шаҳру биёбон дилда ҳасрат қолмади

Туттум ирри этоқини, охир йўлга бошлади,
«Йўлда қолган гумроҳ» деб Офоқ Хожам хушлади
Айди: «Қирган бу йўлга ўзлуқини ташлади,
Ёди била оҳ уруб, икки кўзини ёнлади» —
Тинмай айттим саносини, хобу гафлат қолмади

«Ишққа қадам қўймасанг, биллоҳ, маънуқ тошизмас
Мунда жафо чекмаёсанг, дари раҳмат очилмас,
Бағринг кабоб ўлмаса, кўздин ёшинг сочилмас,
Йўл устида йўл бўлмай, нафси шайтон чошилмас»
Дебон иррим май берди, дилда ҳасрат қолмади

Ошиқ бўлдум юзунгга, кўрмай ўлсам иетарман?
Боязиддек ўзумни кунда юзминг сотарман,
Мункар, Накир қирганда лаҳад, ичра ётарман,
Ҳар на қилсанг, эй зоҳид, жоми майдини тотарман
Барбод бердим май учун, қўлда тоат қолмади

Ошиқ бўлсанг шундоғ бўл — олам куфринг битсуилар
Расво бўлғил халқ ичра, номинг олиб кетсуилар,
Девоиа бўл ишқида, сенга кесак отсуилар,
Туфроғ бўлғил йўл узра, сени босиб ўтсуилар,
Кофирлигини ўзга ҳеч менда одат қолмади.

Кофир бўлсанг ишққа бўл, аҳли дунё бўлмағил,
Зоҳид сифат дунё деб ҳаргиз мурдор ўлмағил,
Адҳам сифат дунёни ҳеч кўзунгга илмағил,
Мажнун сифат беҳуш бўл, ҳеч ўзунгга келмағил
Ўттум мақом ҳайратдин, менда ҳайрат қолмади

Фосиқ, зоҳид ул шайхлар масжид сори борғуси,
Қўлларида тасбеҳи, риё тоат қилғуси,
Тили била зикр этиб ҳамду дуруд сўргуси,
Бир-бир босиб, қўл солиб ҳаво била юргуси,
Анинг учун, ёронлар, менда ибрат қолмади.

Девона Машрабингман, рози бўлдум қазоға,
Елгуз бошим гирифтор менинг юз минг балоға,
Дардим фузун, найларман, қайда борай давоға?
Суд истабон йўлуқтум, қолдим бу можароға,
Орзуларим ушаламай, гараз иллат қолмади..

* * *

Фақр излаган эл давлати шоҳонани кўрди,
Тарк этти бу олампикни, жононани кўрди,
Сарроф чу ани билдикни — дурдонани кўрди,
Ул дурлар аро гавҳари яқдонани кўрди,
Гул юзли, сузук кўзлари мастонани кўрди.

Саҳлидур агар билса киши илми нуҷуми,
Аллома эрур зоҳирида бўлса улуми,
Таҳсил эмас ул бўлмаса гар зарра ҳумуми,
Яъники «Шитоб айла» деди мавлави Румий,
Судтони тариқат шаҳи мардонани кўрди.

Мардона борур, ҳар тарафи боргани йўлдур,
Мардонан зор ила қўлунг олгани кўлдур,
Дарвеш надур олами фоний била кулдур,
Намруд ўтига кирди Халил бонси улдур,
Ногаҳ кеча ул ғайрати парвонани кўрди.

Кўрганлар ано бирла ки анворини кўрган,
Жон кўзгусида жилван дийдорини кўрган,
Ҳожни бўлур эрмиш, ки ўшал хорини кўрган,
Мақсуд шул эрур — ганжида ул борини кўрган,
Фақир эгаси бирла ўшал хонани кўрди.

Расвои жаҳон қилди мени ул қаду қомат,
Рафтори анинг ёди эди жўши қиёмат,
Таън этма жунунимга мени аҳли саломат,
Мансурни дор узра кўруб қилма маломат,
Жон пардасини илгари жононани кўрди.

Мақсуд на эди билсанг агар, эй бани одам,
Дуёга юбормак гарази Исоу Марям,
Мусоу Хизр бирла малак барчалари ҳам —
Пур бўлди дару данг муаттар хама олам,
Гесулари ёзғонда сабо — шонани кўрди.

Ногаҳ бу кўнгуя лавҳидадур қол ила қийли,
Якрағи мусаффо керак ул гунбази нийли,
Ваҳдат майининг касратиқни тотғали майли,
Машрабни ўтуб умри чу монандаи сейли,
Лйди бу мухаммаснию хумхонаи кўрди.

* * *

Чехраси гулзор қалмоқ дилбаримдур илгари,
Қайрилиб ҳар ён турубон кетти зебо қошлари,
Тири тез бирла менга айлар ишорат кўзлари,
Чун табассум бирла айлар бўлса лаби қирмизлари,
Ушбу хандон лаъли ичра жавҳаристон гавҳари.

Актофига шода боғлаб гавҳару маржондин,
Фуфаку кимхобу зарбафт ғоилиб ҳар ёндин,
Уди анбар қуйдуруб чун равгани бодомдин,
Ухласа бошига бахмал бистари ҳар ёндин,
Чун йилон, боз айлабон оғуш этодур қўллари.

Оқ баданга лолан раъно қабо гулгун кийиб,
Қирқ кокул ҳар тарафга, ошиқни биёмил қилиб,
Ул хаёл бўстонига ким ранг-баранг гуллар қўнуб,
Кўзлари чақмоқидин бул мулки дил ўтда ёниб,
Баски шамшири жафо устига тушти жавҳари.

Қизлари позик бадан, раъно ниҳоли жилвагар,
Бир печа суръат самоъ, бир печасидур нагмагар,
Чўлу саҳро чун алар боргоҳи бўлди ҳамназар,
Ошиқу машуқ ҳам етти муродига магар,
Васлига бўлди муяссар чўлу саҳро гуллари!

Ушбу дунё ишратининг ибтидоен носазо,
Носазонинг иштиҳосен ҳосили бўлди бало,
Ҳосилоти таййинбот имони мутлақдур зиё,
Қурбати ҳақ олдида ул зухду тақво пораво,
Машраби девонани ҳозиру позир дилбари.

* * *

Мени олам аро Мажнунни бесар қилди-ю кетти,
Бошимга солди савдонни, қаландар қилди-ю кетти,
Дилимининг қалъасини бузди-ю абтар қилди-ю кетти,
Юрокимга қўюб оташи самандар қилди-ю кетти,
Кўзум термултуруб расвой маҳшар қилди-ю кетти.

Кўзум чун баҳор олмай борадур дурри хушобидини,
Жаҳон полишга кирди дуди бағримнинг кабобидини,
Насибам йўқ экан, афсуо, хусни бениқобидини,
Ўқунглар олди ма кўн дард кўрганлар китобидини,
Мени йўл устида якбора музтар қилди-ю кетти.

Тараххум бирла ҳаргиз сўрмади: «Зорим, немуксан?» деб,
«Мен учун мубтало бўлгон гирифторим немуксан?» деб,
«Юрак-бағри адо бўлгон дилафгорим немуксан?» деб,
«Бу вайрон хонада муштоқи дийдорим немуксан?» деб,
Бошимга юз жафону жавр дилбар қилди-ю кетти.

Вафолни ёр агар бўлса паришонини сўрмасму?
Аданган интизору хонавайронини сўрмасму?
Тутанган бағри куйган, йўлда хайронини сўрмасму?
Дили садпора бўлгон, чаши гиёнини сўрмасму?
Бошимга тенди, туфроқга баробар қилди-ю кетти.

Қўлунигин келса, дўстум, бевафога асли дил берма,
Жаҳонни моҳи бўлса, норасога асли дил берма,
Ситамгар, бемурувват пуржафога асли дил берма,
Вало кўнроқ тегар, ноошишога асли дил берма,
Дилимга солди отаини мукаддар қилди-ю кетти.

Адолатлик амирим, бакик, хоқоним, деб арз қилдим,
Кўнгул шаҳрига тушган, шоҳи султойим, деб арз қилдим,
Сўрар аҳволи зоримни, Сулаймоним, деб арз қилдим,
Вужудим кишварига мамлакатдоним деб арз қилдим,
Йироқдин арз қилдим, гўшини қар қилди-ю кетти.

Кўзумга торикистон қилди охир рўзи равшанини,
Еқиб ҳар соати сийнам аро савдойи гулханини,
Мени мотамга солди, шод этиб олдймда душманини,
Ани мақсуди куйдурмоқ менингдек бағри куйганини
Сипанди хотиримни гарқи мижмар қилди-ю кетти

Яқомни чок этиб ҳар соати бисёр йиғларман,
Менингдек йўлда қолгон йўқ, дили афғор йиғларман
Ўзумдек хонавайронларни кўрсам зор йиғларман,
Мени арзим эшит, эй воҳидул қаҳҳор, йиғларман
Мусибат тоғини бошимга лангар қилди-ю кетти.

Бу фоний кўҳна дунёдин фано бўлгунча йўқларман,
Кироми умри хуршидим адо бўлгунча йўқларман,
Бинос соати явмул жазо бўлгунча йўқларман,
Кўзум дийдори бирла ошно бўлгунча йўқларман,
Алам пайкони бирла бағримни жар қилди-ю кетти

Тутуб эрдимки, домонини Искандар бўлурман деб,
Шабу рўзики мен ҳамроҳи ул дилбар бўлурман деб,
Етишсам соясига жумладин беҳтар бўлурман деб,
Агарчи санги хоро бўлсам ҳам гавҳар бўлурман деб
Назардин ташлади, ҳолимни абтар қилди-ю кетти

Қани бир дард кўрган, бевафони дардини айтай,
Яқомни чок этиб, ноошнони дардини айтай,
Лаҳаддин бош кутарсам, маҳлиқони дардини айтай
Бу кун шўридаман, позук адоин дардини айтай,
Қилиб хокистарим барбод, ахгар қилди-ю кетти.

Юракнинг дардини ҳар дўсту душмандин ниҳон туттум
Балонинг тахтини токи ўзумга ошён туттум,
Қочиб ҳар неку баддин остонига макон туттум,
Бориб ҳар гўшаега йиғладим, зор фиғон туттум,
Ҳама рози дилимни халққа дафтар қилди-ю кетти

Йўлуида мунтазирман токи найғом англасам ҳар шаб,
Сафар - дур, дарду ранж — кўн, ҳеч ҳосил бўлмади
матлаб.

Кўнгулни захмини мен ашки хунолуд ила тузлаб,
Агарчандики дилгирсан кўнгулни узмагил, Машраб,
Азалдим мис эдим, тиллоин аҳмар қилди-ю кетти.

* * *

Ваъда қилди бир келай деб кўзга уйқу келмади,
Термулуб йўлида турдум шўхи бадхў келмади,
Неча келди шум рақиблар ул парирў келмади,
Дардидин ўлдум, табиб, дардимга дору келмади,
Мен шаҳиди инқ-бўлдум, қатраи сув келмади.

Додхоҳмаң рўзи маҳшар қошима бир келмаса,
Ҳажрида ўлдум букун бир лаҳза ҳолим сўрмаса,
Ҳаммага қилган вафони менга дилбар қилмаса,
Йиғламайму оҳ уруб ҳарғиз кўзига илмаса,
Барчага ширин забону менга бадғў, келмади.

Оҳу воҳ айлаб ғариблик шаҳрида беморман,
Ғар олур бўлсанг бу жоним ол, санам, безорман,
Пардани юздин кўтаргил, ошиқу дийдорман.
Соқиб, тўйғунча май бер, неча кун хуморман.
Барча мажлислар гули, зулфи суманбў келмади.

Ташналаб қолдим гамингда, меҳрибоним, қайдасан?
Оҳ уруб йиғлаб юрурман, жонажоним, қайдасан?
Изласам йўқтур маконинг, ломаконим, қайдасан?
Маҳрами сиррим мени, эй роздоним, қайдасан?
Юз туман савдое тушти, маслаҳатгў келмади.

Йиғламоғлиғ бул сабабдин — ул нигорим келмади,
Гул очиб юз лутф ила боғу баҳорим келмади.
Икки оламдин кечибман, шаҳсуворим келмади,
Ғам била букчайди қаддим, ғамгусорим келмади,
Меҳрибон, улфатнишин, ширин сўхангў келмади.

Ўртади жонимни, дўстлар, ёрни ҳар бир сўзи,
Боққач имонимни олди оҳудек ўйнар кўзи,
Гул учун булбул қафасда, зоглар айлар бози,
Жон берар вақтда келай деб ваъдалар қилди ўзи,
Ҳалқума етти бу жоним, чашми жоду келмади.

Ұртаниб күйида куйди жони зорим, билмади,
«Эй гарибни хоксорим» деб бу ҳолим сўрмади,
Жабрини ҳар кун зиёда қилдию кам қилмади,
Не сабаб ҳозиқ табибим зарра кўзга илмади.
Кўнгли қаттиқ, тошбағир, дардимга дору келмади.

Келса юз минг жилва айлаб ул мени куйдургани,
Ҳолатим йўқтур ани дардида бир дам ургани,
Зулфини бандига чирмаб печа мендек бандани,
Айтиб-айтиб йиғласам ул бевафони дардини,
Бевафони дардини айтурга ҳақжў келмади.

Кўрмасам бир дам сени байтул-ҳарамни найлайин?
Қолгон Иброҳимдин ул эски дўконни найлайин?
Ҳам биҳишту, кавсару ҳуру, гилмонни найлайин?
Етти афлоку саккиз жаннат — маконни найлайин?
Бул сабабдин, дўстлар, кўнглумга ёғду келмади.

Куйгуси тонгла қиёмат доду оҳимни кўруб,
Қолгуси маҳшар эли ҳайрон гуноҳимни кўруб,
Тийра бўлгай еру кўк рўйи сиёҳимни кўруб,
Шояд ул раҳм айлағай ҳоли табоҳимни кўруб,
Зор ўлдум ҳажрида қошимга ҳақжў келмади.

Бул юроким гамга тўлди, гулўзорим, келсано,
Қон тўлубдур кўксума қошимга, ёрим, келсано,
Ҳар на қилсанг сен ўзунг қил, гамгусорим, келсано.
Жумла шоҳларни улуги, номдорим, келсано,
Дилни зангорин очурга оннару келмади.

Зоҳидо, Машрабга дединг: «Масжид ичра қўй қадам!»
Ўлтуруб меҳробда айдинг: «Хотирингни айла жам!»
Фаҳшидин қилдим ибо, ҳеч урмадим мен унга дам,
Турфа ишдурким, кўрунг, масжидга кирмиш дарду гам,
Неча кун зоҳид бўлуб кўнгулга бир ҳу келмади.

Йингламай найлайки рўзимни сиё қилди фалак,
 Ошноларни менга ноошно қилди фалак,
 Кавкаби бахтимни мундоғ беэиё қилди фалак,
 Охири умрумда бахтимни қаро қилди фалак,
 Подшоҳ эрдим, буқун соҳиб азо қилди фалак.

Хонавайронман буқун, жисмимда жоним йўқ менинг,
 Дарбадардурманки бир ерда маконим йўқ менинг,
 Чугзи бевайронадурман, ошёним йўқ менинг,
 Го сарим устида турган соябоним йўқ менинг,
 Дилраболарни бу туфроғ ичра жо қилди фалак.

Телбалардек ҳар замон йиртиб яқом қон йингласам,
 Сийналарни чок этиб ҳолимга чандон йингласам,
 Дўсту душман айб эгар ҳар дам фаровон йингласам,
 Лзбаройи мотаме ул моҳи Канъон йингласам,
 Дийдан Яъқубни мундоғ нобино қилди фалак.

Йўл адошиб гамда қолдим ҳамсафардин айрилиб,
 Мисли булбулман буқун ҳам болу пардин айрилиб,
 Модару, ёру биродар ҳам падардин айрилиб,
 Қолмасун ҳеч ким менингдек роҳбардин айрилиб,
 Қўҳна дунёни менга мотамсаро қилди фалак.

Но машаққатларни кўрди нури чашми Мустафо,
 Бўлди ул шахзодалар мотамда мисли Карбало,
 Йингла ўз ҳолингга сан мотамда бўл, эй мубтало,
 Ҳеч мўмин бўлмасун мендек азизидин жудо,
 Фотимани нури чашмидин жудо қилди фалак.

Ҳазрати Одамни аввал жумладин аъло қилиб,
 Поси султонни бағишлаб жаннат ичра шоҳ қилиб,
 Ҳазрати Ҳавони ул Одам билан ҳамроҳ қилиб;
 Қулли малонклар ичинда жумладин аъло қилиб,
 Охири вақтида жаннатдин сиво қилди фалак.

Нухга кишти тузат, деб амри фармон айлади,
Умматини саркаш айлаб, помусулмон айлади,
Не қаро кунларни кўрсатти, паришон айлади,
Охирида мубталон доғи ҳижрон айлади,
Шоҳларга бул жаҳонни бебаҳо қилди фалак.

Реза-реза қилди меҳнатдин тани Аюбни,
Доғи фарзандига саргардон қилиб Яъқубни,
Соттуруб бозорга балки ўшал маҳбубни,
Қайси бир васфини айтай чархи бе ошубни,
Охири вақтда гирифтори бало қилди фалак.

Берди Иброҳимга ҳиммат, неча бутни сиңдуруб,
Ул муборак қўлига ҳиммат қушини қўндуруб,
Жаннат-ул-аъло буроқига ул шоҳни миндуруб,
Вақти охир бошига Намруд оташ ёндуруб,
Оташи Намрудни жаннатнамо қилди фалак.

Қаъбатуллоҳни тузатти ул Халили босафо,
Қимки дохил бўлди анга қолмади ҳаргиз гуноҳ,
Баҳра олди хонаи ободидин шоҳу гадо,
Халқ Исмоилни шундоғ тигдин берди фано,
Бошига юз минг бало келди, ризо қилди, фалак.

Ҳақ азалдин ҳазрати Мусони қилди гарқи нур,
Аввалин меърожни қилди мақоми кўҳи Тур,
Душмани Фиръави эди кўнглига солди сад гурур,
Мунга давлат, анга меҳнатни нечук берди гафур,
Рўсияҳ Фиръавининг хасмини Мусо қилди фалак.

Машрабо, ҳаргиз билолмассап улуғ асрорни,
Нури Аҳмаддин яратмиш гунбази давворни,
Сен ганимат бил бу йўлда Аҳмади Мухторни,
Ҳам Абу Бакру Умар, Усмои, Али — каррорни,
Фотимани нури чашмидин жудо қилди фалак.

* * *

Кўргали хусни жамолингга гирифтор ўлмишам,
Фурқатингдин ҳажр аро ҳар кеча бедор ўлмишам,
Ул қаро зулфунг тори бўйинумга зуннор ўлмишам,
Иштиқингда ёниб Мансури бар дор ўлмишам,
Тиги зулмунигдин жонимга бир ситамкор ўлмишам.

Сафҳан хуснунгда кўрдум бир малоҳат дафтари,
Ораз узра хатти холинг эрди мушки анбари,
Жисму жонимни фигур этти гамингни лашкари,
Кўзларинг жаллод ўлуб, кифрикларингдур ханжари,
Қумри янглиғ сарв қаддинга гирифтор ўлмишам.

Ой юзунгни кўргали кўнглумни мен шод айладим,
Остонингда ётиб арзимни мен дод айладим,
Хоки пойингга қўюб бошимни фарёд айладим,
Бу жупун бозорида ишқингни бунёд айладим.
Халқи олам ичра бир ёри вафодор ўлмишам.

Кўзда ашқим сел этиб ҳар дам фаровон йиғладим,
Кўйинга Мажнун каби дашту биёбон йиғладим,
Ғунча янглиғ лабларингни соғиниб қон йиғладим,
Чун висолинг ёд этиб дард ичра пинҳон йиғладим,
Лайлию Узродин ортуқ яхши дилдор ўлмишам.

Доғи ишқинг лоладек сийнамни қилди чок-чок,
Ханжари мужгон ўқунг қилди юракни дардноқ,
Олам ичра кўрмадим ҳеч бир сенингдек зоти пок,
Раҳм этиб лутф айлагил, кўюнгда бўлдум эмди хок
Кирди Машраб йўлунига бир яхши гуфтор ўлмишам.

Эй мусулмонлар, нетай, мен ёрдин айрилмишам,
Фитна чашму шўхи хуш рафтордин айрилмишам,
Булбули шўридаман, гулзордин айрилмишам,
Қошлари ё, кўзлари хунхордин айрилмишам,
Бир пари талъат, шакаргуфтордин айрилмишам.

Ул баҳори хуснидин охир жудо бўлдум, нетай?
Ғам била меҳнат қўлида мубтало бўлдум, нетай?
Васл шоҳидин жудо бўлгоч гадо бўлдум, нетай?
Дарди фурқатга гирифтори бало бўлдум, нетай?
Бир пари талъат, шакаргуфтордин айрилмишам.

Ҳар пари бўлгон била андог шакаргуфтор эмас,
Ханда айлаб гул масаллик, сарви хушрафтор эмас,
Лабларидин жон бағишлаб, кўзлари хунхор эмас,
Кеча-кундуз бу дилимга гамдин ўзга ёр эмас,
Бир пари талъат, шакаргуфтордин айрилмишам.

Гул хазон бўлдию булбулга гулистон қайдадур?
Бу кўнгул тахтига ўлтурмоққа султон қайдадур?
Моҳ талъат бўлди ғойиб, нури имон қайдадур?
Ҳақни богилдин айирмоққа сухандон қайдадур?
Бир пари талъат, шакаргуфтордин айрилмишам.

Боги олам гуллари ул хуснига шайдо эрур,
Кечани кундуз қилурга гавҳари якто эрур,
Шўху танноз, жаҳон ичра ажаб барно эрур,
Фурқатида зор йиглаб, кўзларим дарё эрур,
Бир пари талъат, шакаргуфтордин айрилмишам.

Сайди домингга солиб кеттинг на деб, эй шоҳбоз?
Мен сени қайдин топарман изласам, эй сарвиноз?
Сарви хушрафтор эрдинг, фарқ элига дилнавоз,
Маҳв этибсан Машраби девонани, эй бешнёз,
Бир пари талъат, шакаргуфтордин айрилмишам.

* * *

Иитизори қомати моҳи мунаввар бўлмадим,
Мисли Манжундек ки мен оламда сарвар бўлмадим,
Ўртаниб шамъи жамоли бирла аҳгар бўлмадим,
Чин талаб бозорига кирдим, Скандар бўлмадим,
Тарк этиб оламини Адҳамдек қаландар бўлмадим.

Неча йил дашту биёбонларда юрдум чанм тар,
Неча устои мукаммалларга бўлдум ҳамсафар,
Топмади боғи муродим нашъан ишқдин самар,
Умр бежоник била ўтти чу топмай раҳгузар,
Бориҳо юрдум сари мўрига раҳбар бўлмадим.

Муддате бўлдум рафиқ мен аҳли собирлар билан,
Гоҳ хў қилди дилим аҳли мужовирлар билан,
Гоҳ фақирлик йўлини туттум мусофирлар билан,
Гоҳ мўминга қўшулдум, гоҳ диловарлар билан,
Қатрадек туштум садафга менки гавҳар бўлмадим.

Барқан солдим бошимга, қўн ибодат айладим,
Тинмайин ҳақ йўлига бисёр тоат айладим,
Хастадил кўнгулмни шамдин беҳаловат айладим,
Сийналарин чок этиб, кони жароҳат айладим,
Нест бўлдум йўлида, оламга сарвар бўлмадим.

Роҳи уқбони талаб қилдим даво бўлгайму деб,
Шамъи имоним бу йўлга нурзиё бўлгайму деб,
Бу қуруқ жисми гуноҳдин бегуноҳ бўлгайму деб,
Оҳ урдум шояд мақбул дуо бўлгайму деб,
Ҳар ибодат неш туттум, дийдаси тар бўлмадим.

Гоҳ сарқалик қилур эрди бу нафси кофирим,
Неча даргоҳга тегиб ошуфта бўлгандур сарим,
То ҳавога кетти, ўртанди мени хокистарим,
Мастларни кўзига омода бўлди мижмарим,
Онқадар ўртанди бағрим уд, махсар бўлмадим.

Муфлис эрдим, погаҳон қўлумға тушти кимий,
Ёри берди бахту иқболим мени вақти дуо,
Ботиним нури ҳақиқатдин ки бўлди пурзиё,
Ҳар намози беҳудики айладим мен иқтидо,
Ул мукаммал қўлни тутти, йўлда музтар бўлмадим.

Ваъдаи умрум битибдур ҳам қиёмат чун қариб,
Бу на мушкулдур сирот устида қолсам музтариб,
Қилмасун, ёраб, илоҳи нури гайбдин бенасиб,
Дарди ишқ теккап кишига ҳожат эрмасдур табиб,
То қиёмат ранжуриман, ҳеч беҳтар бўлмадим.

Йигламоқ бўлди кечаю кундузум корим менинг,
Нола бўлди шони ҳижронда такрорим менинг,
То зиёда бўлди ул бағримда озорим менинг,
Оташи ишқида куймак бўлди кирдорим менинг,
Раҳравонлар кетти ҳамроҳи паямбар бўлмадим.

Айрилиб қолдим ўшандоғ соҳиби асрордин,
Гул талаб қилдим ушалди даст ааҳми хордин,
Пири комил қайда, огоҳ бўлса бу кирдордин,
Ғайри нола чиқмагай дигар садо бемордин,
Сийнадин сар урди оҳим, ташт аҳгар бўлмадим.

Мурдаликни ихтиёр эттим, букун кийдим кафан,
Мисли Юсуфдек жаҳон мулкига бўлдум беватан,
Гўшан узлатни олдим, юз ёшурдум халқдан,
Топмасун мурдамни гам даштида ҳеч зоғу заган,
То ўзи лутф этмади, мақбули акбар бўлмадим.

Қайта бошдин сийнами афгор қилди оқибат,
Юз балою дард-гам озор қилди оқибат,
Бир азиз бошимни йўлда хор қилди оқибат,
Охиримни Мансури бар дор қилди оқибат,
Бир замон холис бу чархи зулмпарвар бўлмадим.

Машрабо, умрумни ўткардим тамоми гам билан,
Одамий мақсудга етмайдур бу умри кам билан,
Бораман охир лаҳадга дийдан пур нам билан,
Умрум ўтти ҳамнишини бўлмай дуруст ҳамдам билан,
Йўлда қолдим, ҳамраҳи бир пир — раҳбар бўлмадим.

* * *

Аё дўстлар, эшитинг, ёри дилжўйимдин айрилдим,
Мусохиб бўлгучи бисёр хушхўйимдин айрилдим,
Ки хуршиди самодек ёри хушрўйимдин айрилдим,
Ки хар наззораси ойдек парирўйимдин айрилдим,
Тириклик боиси, дўстлар, дуогўйимдин айрилдим.

Фироқинг зулмида айши нашотим сарингун бўлди,
Алифдек қоматим гам остида монанди нун бўлди,
Кўзум ёши тўкулди, мисли ул дарён хун бўлди,
Бўлуб тийра куним, гам даштида ҳолим забун бўлди,
Тириклик боиси, дўстлар, дуогўйимдин айрилдим.

Ажалнинг илкида шоху гадо фарёдлар қилди,
Бировни уйини бузди, бирини ободлар қилди,
Бировни меҳнату гамда, бировни шодлар қилди,
Бу олам мулкани охир ажал барбодлар қилди,
Тириклик боиси, дўстлар, дуогўйимдин айрилдим.

Ажал чаңгалидин ҳаргиз қутулмас жону жонварлар,
Вафоси йўқ сенга ҳаргиз ки йиғсанг кони гавҳарлар,
Бу туфроғ остига кирди ҳама сарву санавбарлар,
Қаро ерга ниҳон бўлди, дариги, моҳи пайкарлар,
Тириклик боиси, дўстлар, дуогўйимдин айрилдим.

Муҳаббат жомидин маҳрум бўлуб бир қатра нўш этмай,
Ки бир дам ёр ила ҳамдам бўлуб кўнгулумни хуш этмай,
Фигону нола бирлаи ҳар замон бошимга хуш этмай,
Нечук айлай надомат бирла бошимга хуруш этмай,
Тириклик боиси, дўстлар, дуогўйимдин айрилдим.

Чиқиб сахро юзига лозазорини тамошо қил,
Саҳарларда туруб бу нола — зорини тамошо қил,
Тамошо қилгучи бўлсанг, мазорини тамошо қил,
Юрак доғини кўр — фасли баҳорини тамошо қил,
Тириклик боиси, дўстлар, дуогўйимдин айрилдим.

Бу тожу тахти рахтингни ўлум вайрон қилур, Машраб,
Ўгул-қизни стим айлаб, кўзини гирён қилур, Машраб,
Қўюб юз доғлар сийнагнини ҳам бирён қилур, Машраб,
Вужудингни ажал охир сени яқсон қилур, Машраб,
Тириклик бонси, дўстлар, дуоғўйимдин айрилдим.

* * *

Гулгулаи сурудкаш бўлди менинг шарофатим,
Ул санамимга нешкаш оҳим ила падоматим,
Хона-баҳона юрганам нафсим учундур, одатим,
Зилзилаи заминну арш жумла менинг касофатим,
Қўнглум ичинда ишқи бор — бахтим эрур саодатим

Жону дилим фидо этиб, ё санамим, десаммукип?
Ўзига илтижо этиб, ё санамим, десаммукип?
Оҳим ила садо этиб, ё санамим, десаммукип?
Шому сахар наво этиб, ё санамим, десаммукип?
Қори каломни айтадур, ё-ҳу деган тиловатим.

Зоҳиди хушк айтадур: «Айла худони шукрини,
Сўзлама ўзгани тақи, айла худони зикрини»,
Чиқса санам жилва қилиб оладур ақлу фикрини,
Шоҳини роҳидин бўлак борму ҳадди шотирини,
Ҳам елибон, ҳам югуруб юруганим ибодатим.

Мажнуни бенаводайини ишқ жувуни юз қўюб,
Кўча-бакўча юрганам кўксума неча тош уруб,
Эмди бу фони дунёдин чугзлайини юз ўгуруб,
Ҳажрида нола қилганим фақр эли мажлисини қуруб
Машраби осий айтадур — ушбу эрур кароматим.

* * *

Менингдек интизору йўлда хайрон бўлмасун ҳеч ким,
Кўкарганда қуруб ер бирла яксон бўлмасун ҳеч ким,
Мисоли андалиби бегулистон бўлмасун ҳеч ким,
Бу бекасликда мендек хонавайрон бўлмасун ҳеч ким,
Кўзидин хун тўкуб, бағри тўла қон бўлмасун ҳеч ким.

Қани бир дард кўрган, роздон ҳолимни сўргудек,
Гирифтори гами бисёр иқболимни сўргудек,
Табибе ишқида бемор аҳволимни сўргудек,
Бу бекасликда мендек хонавайрон бўлмасун ҳеч ким,
Кўзидин хун тўкуб, бағри тўла қон бўлмасун ҳеч ким.

Фироқи, дарди бирла қоматим монади нур бўлди,
Кўзумдин нур кетти, ҳол кун-кундин забун бўлди,
Қиёмат ошкоро, сендин айрилдим, бу кун бўлди,
Бу бекасликда мендек хонавайрон бўлмасун ҳеч ким,
Кўзидин хун тўкуб, бағри тўла қон бўлмасун ҳеч ким.

Ўлуб кетсам на мушкулдур бу дунёда самар топмай,
Ўзумдек дард кўрган аҳли дардлардин хабар топмай,
На мушкул термулуб қолсам, бу йўлда болу пар топмай?
Бу бекасликда мендек хонавайрон бўлмасун ҳеч ким,
Кўзидин хун тўкуб, бағри тўла қон бўлмасун ҳеч ким.

Рафиқим йўқ менинг рози дилим изҳор қилгудек,
Юроким дафтарини олдида такрор қилгудек,
Ғарибдурман кишим йўқ дардими изҳор қилгудек,
Бу бекасликда мендек хонавайрон бўлмасун ҳеч ким,
Кўзидин хун тўкуб, бағри тўла қон бўлмасун ҳеч ким.

Мени бахти қародин қўл ювди қавму қариндошим,
Мудом заҳроба бўлдики менинг оғзимдаги ошим,
Дуо айлангки, мен тезроқ ўлай, ҳеч йўқду (р) бардошим,
Бу бекасликда мендек хонавайрон бўлмасун ҳеч ким,
Кўзидин хун тўкуб, бағри тўла қон бўлмасун ҳеч ким.

Тамошо қилгудек фурсат керак бемуттаколарга,
Ўзумни мен ўзум солдим бу янглиғ кўп балоларга,
Бошим бекаслигимдин тушти чандон можароларга,
Бу бекасликда мендек хонавайрон бўлмасун ҳеч ким,
Кўзидин хун тўқуб, бағри тўла қон бўлмасун ҳеч ким.

Азиз, хушвақт эдим, охирги дамда хор бўлганман,
Юрак-бағри туташган, гам била бемор бўлганман,
Кишим йўқ сўргудекким, минг балоға ёр бўлганман,
Бу бекасликда мендек хонавайрон бўлмасун ҳеч ким,
Кўзидин хун тўқуб, бағри тўла қон бўлмасун ҳеч ким.

Мусибат бирла барбод айлади чун бод гардимни,
Умид эттим қабул этгайму шояд охи сардимни,
Қани бир дард кўрган, айласам изҳор дардимни,
Бу бекасликда мендек хонавайрон бўлмасун ҳеч ким,
Кўзидин хун тўқуб, бағри тўла қон бўлмасун ҳеч ким.

Юракни кавламанглар, лек сартопо жароҳатдур,
Бошимга ҳар замон ҳангомаи шўри қиёматдур,
Бу мотам бирла мен борсам жаҳондин кони ҳасратдур,
Бу бекасликда мендек хонавайрон бўлмасун ҳеч ким,
Кўзидин хун тўқуб, бағри тўла қон бўлмасун ҳеч ким.

Кел, эй Машраб, сени дунёга келтирди, амал қил деб,
Ҳар ишни вақтидин ўткарма мунда, дар маҳал қил деб,
Диловарлар ҳама кетти, сенам типмай жадал қил деб,
Бу бекасликда мендек хонавайрон бўлмасун ҳеч ким,
Кўзидин хун тўқуб, бағри тўла қон бўлмасун ҳеч ким.

* * *

Ишқ ичра қадам қўйдиму то тарки сар эттим,
Сийнамни маломат ўқиға мен сипар эттим,
Бу манзили бехудаға азми сафар эттим,
То олами зоҳирға келиб мен гузар эттим,
Тарк айладиму жумлани қатъи назар эттим.

Хижрон кечаси пола қилиб ҳамдаме топмай,
Аҳволи кўнгул айтгали бир маҳраме топмай,
Хижрон тигининг захмига ҳеч малҳаме топмай,
Озору ситамдин нафасе ороме тонмай,
Зулмушғни қариндошу ғамингни падар эттим.

Эй ёр, сенинг лаъли лабинг қанду асалдур,
Ҳар бир боқишинг тийри бало, жонга халалдур,
Рум халқини Зағ этти асир, бу не масалдур,
Савдои сари зулфунг учун неча маҳалдур,
Жон кишварини буздиму зеру забар эттим.

Қилди бу фалак шуъбадаси хастаю дилреш,
Ошиқ кишилар билса они, душман эрур хеш,
Бир йил — ўн икки ою, ҳамал, ёз ила ҳам қиш,
Бир мартабада турмас эмиш шоҳ ила дарвеш,
Бас, жандани кийдим, ўзимни дарбадар эттим.

Ғам кечалари бўлди менга мунису дамсоз,
Ул шўҳи бало сайд қилур кўзлари шахбоз,
Ғам хайли жафо бирла эди ҳамдаму ҳамроз,
Васлинг ҳаваси бирла кўнгул этгали парвоз,
Ҳар ўққи юрак узра эди болу пар эттим.

Кийдим қапанак фарқ ила гулханда ётай деб,
Ноқуси муҳаббатни дилим бирла чолай деб,
Душманки дучор ўлса анга ҳарба қилай деб,
Оҳим ўқини шум рақибларга отай деб,
Дўстум қўлини туттиму тигу табар эттим.

Дунёи даго ичра менга йўқтур ҳаловат,
Мен мунда хароб ўлдум, сен бўл анда саломат,
Жон мулкига меҳмон келур эрса на саодат —
Ифтора кабоб этгали, эй аҳли сабоҳат,
Хуни жигарим жамъи қилиб моҳазар эттим.

Ялдо тунида бўлгали ёрим била ҳамгап,
Бир гамзага торож этибон дин ила мазҳаб,
Сиррини ниҳон этти — будур боиси матлаб,
Кўтоҳназар эл билмаса деб хаста бу Машраб,
Минг маъини бир нуқта била мухтасар эттим.

* * *

Ёрни кўйида мен бормоқ эдим,
Ҳар неча жавру жафо, тортмоқ эдим,
Қонга тўлган юрагим ёрмоқ эдим,
Ой санамни кўйида юрмоқ эдим,
Кокулини кўзума суртмоқ эдим.

Салтапат тахтини ҳар ким оладур,
Бунда навбат нақорасин чоладур,
Ёрни ҳажрида бағрим ёрадур,
Утлуғ оҳим, кўзда ёшим жоладур,
Неча йилу неча ой турмоқ эдим.

Риштаи жоним била сочбоғиман,
Оёғин остидағи пойпоғиман,
Кечалар чоққан чоқин-чақмоғиман,
Ишқибозлар ичра бағри доғиман,
Ҳинду, Шому, Руму Чин бормоқ эдим.

Кўху қирга ярашур лола қизоқ,
Таҳ-батаҳ қондур юрак, борму бичоқ,
Ёрнинг ойдек юзи қизилу оқ,
Эй санам, тегди ўқинг — қолди бошоқ,
Гардини мяжам била қоқмоқ эдим.

Кўҳи ғам остида қолғондур таним,
Қайси мапзилда экандур севганим,
Дарбадар ҳар ёнға бориб юрганим,
Сен олур бўлсанг қилич бирла жоним,
Толпиниб қонимни мен сочмоқ эдим.

Сувсасам фойдаси йўқ сув сойдоқи,
Эмди билсам сув топилмас қайдоқи,
Бўтакўз ёримни ўйнар тўйлоқи,
Сен ўшал рахтингни қўйсанг ёйлоқи,
Илкима ўқлоқ олиб йилқингни мен боқмоқ эдим.

Олмани қўшса бўлурму норға,
Ҳақ ризо — кўнгулни қўшгай ёрға,
Бир назар қилсанг бу Машраб зорға,
Ёлбориб арзим деяй дилдорға,
Ястаниб кўйингда мен ётмоқ эдим.

Эй санам, гул-гул ёнибсан май ичиб рахшонмусан?
 Барқ урадур ой юзунг, ҳай-ҳай, маҳи тобонмусан?
 Хуш келиб бергил жавобим, жонмусан, жононмусан?
 Оллоҳ-оллоҳ пора кўнглум тахтига султонмусан?
 Шишаи жонимга тушган бир пари жавлонмусан?

Силкиниб бир-бир келурсан, бул ажаб мастонасан,
 Май ичибсан, тер чекибсан, турфа гулгун ёнасан,
 Бу назокатда турарсан, сен нечук жононасан?
 Гулмусан, райҳонмусан ё дурмусан, дурдонасан?
 Гавҳару ёқутмусан, ё лаъл, ё маржонмусан?

Оразинг — анвар, хатинг — анбар, лабинг — шаҳду шакар
 Пистаи хандондур оғзинг, кўзларинг бодоми тар,
 Оразинг саҳни аро холу хатингдур жилвагар,
 Бу назокат бирла ҳай-ҳай, хуш келибсан дар назар,
 Гулмусан, булбулмусан, сунбулмусан, райҳонмусан?

Икки рухсоринг қизил гулдурму ё барги суман?
 Донаи райҳон — қаро холу хатинг саҳни чаман.
 Сийм тап, гул пираҳан, ширинсухан, нозик бадан,
 Одамисан ё парисан бу назокат бирла сан,
 Хурмусан, гилмонмусан, жаннатмусан, ризвонмусан?

Гул — юзунг, нарғис — кўзунг, райҳон — хатинг, гулгун-
 ча — лаб.

Маҳв бўлдум, эй маҳи тобон, жамолингга қараб,
 Қоматинг нахли биҳиштидур, занахдонинг — рутаб,
 Зулф ила холинг юзунг узра ярашибдур ажаб,
 Мисрга лашкар тўқубсан, шоҳи Ҳиндустонмусан?

Лаъли рахшондур лабинг, қурси сабуҳи ғабгабинг,
 Ой юзунгга хўб ярашур дона-дона кавкабинг,
 Доғлар қўйди юракка ул қаро холу хадинг,

Мунча доғ этмак педурким, эй ситамгар, кўзларинг,
Ўлдурусан, тиргузурсан. Исои давронмусан?

То қадам кўйдинг чаман сахнига, эй бехор гул,
Бўлди пояндоз шамшодингга ол рухсор гул,
Қилди авродингни Тури Синода такрор гул,
Қарқаранг — сунбул, кулоҳинг — гунчаи дастор, гул,
Қоматингдур турфа позук, химчаи ларзонмусан?

Турфа зулфунг ҳам эгилди чин-чин устига чин,
Чинийлар келди бу чин савдосига Чин мулкидин,
Силкишиб уйдин чиқарсан сарв бўйлук нозанин,
Мен печук қилмай фидо жону, дилу, имону, дин,
Хуш кулуб жоним олурсан, офати давронмусан?

Сўзларинг шахду шакардур, лабларинг қанду асал,
Қоматингдур найшакар, бошдин оёғинг бебадал,
Бир наво айлай, қулоқ солгил, эшитгил филмасал,
Булбулингмаң, сен гулумсан ҳам гулистони азал,
Машрабинг ўртанди, эй гул, оташи сўзонмусан?

* * *

Эй сафобахши баҳорим, бўстони қайдасан?
Нури дийдам, мушфиқим, ороми жоним қайдасан?
Эй тириклик боиси, сарви равоним қайдасан?
Елгизим, уйда рафиқи гамгусорим қайдасан?
Волидам, Маккам, Мадинам, меҳрибоним қайдасан?

Хотирим васвосдур, девона дерлар сўзласам,
Эмди менга фарздур байтул-ҳазанни кўзласам,
Дашту саҳроларда мен етим кўзидек бўзласам,
Мен сени қайдин топарман, тоғу тузни изласам,
Волидам, Маккам, Мадинам, меҳрибоним қайдасан?

Бу жаҳонда лаҳза ором топмадим бир дам тишиб,
Булбули бечораман, синди қанотим қайрилиб,
Бенаводурман бу боғ ичра пару болим синиб,
Чун етим бўлдим букун қолдим онамдин айрилиб,
Волидам, Маккам, Мадинам, меҳрибоним қайдасан?

Дўстлар, айб айламанглар, хотирим васвосдур,
Бу ўлумнинг ханжари бурроси чун олмосдур,
Сабр қилган бандалар сархайли хайруносдур,
Бу ўлум Одам Атодин бизлара меросдур,
Волидам, Маккам, Мадинам, меҳрибоним қайдасан?

Бу ўлумни дастидин, эй дўстлар, ҳайронду (р) ман,
Топмайин ҳеч чораи ҳар ерда саргардонду (р) ман,
Найлайин мен бандан шойистаи Раҳмонду (р) ман,
Дардим афзун, дил паришон, бесару, сомонду (р) ман,
Волидам, Маккам, Мадинам, меҳрибоним қайдасан?

Бу ўлумни дастидан мендин забунроқ йўқ киши,
Зор йиглаб бори ғамда сарнигунроқ йўқ киши,
Меҳнати ҳижронда мендин нотавонроқ йўқ киши,
Мен етимдин бенаво, бехонумонроқ йўқ киши,
Волидам, Маккам, Мадинам, меҳрибоним қайдасан?

Найлайин ёлғиз менга йўқ, барчага келган ўлум,
Ҳазрати Одам Атомиздин мерос қолган ўлум,
Барча одам жисмини ер остига солган ўлум,
Ёлғузун менга эмас, эл жонини олган ўлум,
Волидам, Маккам, Мадинам, меҳрибоним қайдасан?

Бу ўлум зор йиғлатиб қилди мени барги хазон,
Танда дармон қолмади, бўлдум заифу нотавон,
Бу огир юк остида бўлди қадим мисли камон,
Бўлмасун олам элида мен каби бехонумон,
Волидам, Маккам, Мадинам, меҳрибоним қайдасан?

Эрка ўстум, дардмандлик бирла одат қилмадим,
Ҳар тараф елдек юруб, тўқлуққа тоқат қилмадим,
Ҳарза юрдум, бир шаҳарда истиқомат қилмадим,
Эй азизим, мен сенга жон бирла хизмат қилмадим,
Волидам, Маккам, Мадинам, меҳрибоним қайдасан?

Айланиб фарёд этарман халқ аро парвонавор,
Сабру тоқат қолмади, амди бўлубман беқарор,
Бўлмасун ҳеч ким менингдек булбули беъътибор,
Хизматиңгда ҳозир ўлмай Машрабингдур шармсор,
Волидам, Маккам, Мадинам, меҳрибоним қайдасан?

Булбули бечораман, эй гулситоним, қайдасан?
 Қумридек поландаман, руҳи равоним, қайдасан?
 Ингламоқдин қолмади бағримда қоним, қайдасан?
 Эй фидо бўлсун сенга бу танда жоним, қайдасан?
 Жон қушининг манзили, оромжоним, қайдасан?

Лайли зулфини кўрсатиб қилди жузун девонаси,
 Мен анинг дарди билан бўлдум жаҳон оввораси,
 Онинг учун мен бўлуб халқи жаҳон афсонаси,
 Шамъи юзини кўрсатиб қилди мени парвонаси,
 Болу пардин айрилибман, бўстоним, қайдасан?

Ишқ ўтидин дарбадар қилдинг, нигорим, хорман,
 Ўт туташиб борадур, куйди дилим, ночорман,
 Пардани юздин кўтаргил, ошиқи дийдорман,
 Ширину шаккар лабингдин бўсаи хуморман,
 Гар шифо топмас қилай хизмат, равоним, қайдасан?

Ўртаниб куйган юракни мунча куйдурмай нетай?
 Кўз қарорини қўймаса, кўзумни ўйдурмай нетай?
 Қўл узотсам етмаса, қўлумни синдурмай нетай?
 Ер манзур етмаса, бағримни тилдурмай нетай?
 Чугзи бевайронадурман, ошеним, қайдасан?

Булбул эрдим гулистонимдин жудо қилди фалак,
 Ўтқариб умрум эшикларда гадо қилди фалак,
 Мен на қилдим, мунча рўзимни сиё қилди фалак,
 Рўзи аввалдин мени бахти қаро қилди фалак,
 Мубтало бўлдум сенга, эй ёри жоним, қайдасан?

Асли сўрсанг гам ўтига мубтало бўлган ўзум,
 Хамдами, жондек азизидин жудо бўлган ўзум,
 Ўртаниб гурбат билан мотамсаро бўлган ўзум,
 Шум фалакнинг жавридин ёрдин жудо бўлган ўзум,
 Навбахоримда қуруб қолдим, равоним, қайдасан?

Хоксору хонабардўши бўлубман, дарбадар,
Нолаи оҳим била олам бўлур хуши жигар,
Умри гулзорим хазон бўлди, бўлубман бесапар,
Гар тирикдурман, биродарлар, ўлуклардин батар,
Эмди ўз ҳолимга йиғлай, меҳрибоним, қайдасан?

Ох, найлай, муича рўзимни паришон қилди ғам,
Кўз ёшим дарё этиб йўлларида гирён қилди ғам,
Дарди бедармонга солди, сийна бирён қилди ғам,
Кўйида Мажнун каби дашти бисбон қилди ғам,
Кетти қўлдин эмди найлай давроним, қайдасан?

Дарди кўи, дармони йўқ беморлардин ўргулай,
Хаста бўлган сийнаси афкорлардин ўргулай,
Муича ғамларга улашган зорлардин ўргулай,
Бир ўзумдек сийна чоку хорлардин ўргулай,
Тўтти таъбим очилмас, дилсентоним, қайдасан?

Дўстлар, афтодаман, умидворим йўқ менинг,
Данту саҳроларда Мажнундек қарорим йўқ менинг,
Бир таги деворман, хешу таборим йўқ менинг,
Бодан лаълини ичибман ихтиёрим йўқ менинг,
Қумрий боғи жаҳоним, роздоним, қайдасан?

Ишқ ўтидин ҳар замон бошимга осмон тоб-тоб,
Ғам билан ҳамхонаман, оламдадур чашимим нуроб,
Бир тараҳҳум қилмади ҳолимга, бағримдур кабоб,
Мисли Мажнун ташналаб ғам даштида ҳолим ҳароб,
Учти, хушум қолмади, оромиконим, қайдасан?

Ҳасратинг бошимга тушти, доғи аъзамдур буқун,
Осмонни ўртасам оҳим билан камдур буқун,
Ох уруб гурбат аро йиғлайки-мотамдур буқун,
Бир азиз бошимга юз минг гуссаю ғамдур буқун,
Йиғламоқдин қолмади анки равоним, қайдасан?

Охири қилди фалак чун бўстонимдин жудо,
Булбули шўрида янглиғ гулсентонимдин жудо,
Йиғламай найлай, бўлубман хаста жоғимдин жудо,
Юз минг армон бирла бўлдум меҳрибонимдин жудо,
Баҳри аъзам ичра сен ғавҳарфишоним, қайдасан?

Ҳасратим бисёрдур бахтим забун, эй дўстлар,
Мисли Мажнундек бўлубман кўчаларда навҳагар,
Мен каби афтода бўлган мутбалони ким сўрар,

Айрилибман меҳрибонимдин бўлуб хуни жигар,
Ғам биёбонида қолдим, дилкушоним, қайдасан?

Сен каби жононага жонимни берсам хуш келур,
Бир такаллумингга имонимни берсам хуш келур,
Ғар тилиб бағримдаги қонимни берсам хуш келур,
Мамлакат, тахти Сулаймонимни берсам хуш келар,
Қолдим оташ ичра мен, ҳафт осмоним, қайдасан?

Мажнуни саргаштаман, даврондин айрилган ўзум,
Бевафони дардида дармондин айрилган ўзум,
Ташрифини кўрмайин меҳмондин айрилган ўзум,
Ҳосили умрида ул хирмондин айрилган ўзум,
Бемаҳал бўлдум хазон, жону жаҳоним, қайдасан?

Офтоби ваззуҳодин тўлди чун оламға нур,
Дўстлар, дод айладим, бошимдадур ҳангоми шўр,
Йигласам, дардинг билан кўху биёбон ўртанур,
Ғам диёрига тушубман, ҳеч менга йўқтур хузур,
Булбули боболу парман, гулситоним, қайдасан?

Ҳеч мўмин бўлмасун мандек аламға мубтало,
Йигламай, найлай, букун гамбодадур рўзим сиё,
Додхоҳингман, келиб арзимни тингла, подшо,
Нолаи оҳинг билан дўзахни беркит, Машрабо,
Ёрдин бегона бўлдум, роздоним, қайдасан?

* * *

Дилрабо, хуснунгни кўрган бормукин?
Кўрмайин армонда юрган бормукин?
Ҳасрату дардида сўлган бормукин?
Васлингга етмасдин ўлган бормукин?
Ғам била ҳасратга тўлган бормукин?

Пирн комил топмадим ҳарён юруб,
Рахналар бўлди юрак қонга тўлиб,
Заъфарон бўлди юзум гулдек сўлуб,
Ташна бўлдум ҳасратида оҳ уруб,
Термулуб йўлларда қолган бормукин?

Ҳасратимга тоғу тузлар йиғлагай,
Ҳеч кимим йўқтур сўзумни тинглагай,
Дод десам шоядки ёрим англагай,
Зулфини бандига чирмаб боғлагай,
Мен каби ҳайрона бўлган бормукин?

Топмадим ўзумга ҳамдам бир санам,
Маҳрамин йўқ, босди, найлай, кўҳи ғам,
Бормукин дунёда мендек пур алам,
Дилрабо, қилма менга жавру ситам,
Бевафо дардида ўлган бормукин?

Дог-дог устидадур бағримда қон,
Сенсизини менга керакмас бу жаҳон,
Истасам топқаймуман, эй бемакон?
Йўқтур сендек менга бир меҳрибон,
Меҳрибон излаб юрган бормукин?

Машрабинг маҳшарда йиглаб дод этар,
Ҳасрату дарду алам бунёд этар,
Ўз яқосини чок этиб фарёд этар,
Топмаса васлинг ўзини ношод этар,
Топмайин шодон юрган бормукин?

Бориб айтинг, азизим — кўзларимга тўтиё келсун,
 Менинг кулбамни равшан қилгали ул нурзиё келсун,
 Солиб бўйинига зулфи анбарни мушки Хито келсун,
 Мени — бедастинони кўргали ул подшо келсун,
 Умидим борки, раисқурини излаб ҳар сабо келсун.

Баҳорӣ файзбахни келди, жаҳон рангини чаман бўлди,
 Буқун мажлис тузунглар, навбати гул пираҳан бўлди,
 Оғ босган ери серсабза бўлди, ёсуман бўлди,
 Маномим бўйинини ҳар соати мушки Хўтан бўлди,
 Бу йўлда дўст — душман билмасун, ул гоҳ-гоҳ келсун.

Ўшал рўзеки анга аҳд қилдим асли ҳамдамдур,
 У мендин кўнгул узса, то тирикман кўнгул узмамдур,
 Дигар ёр ахтариб мен данту саҳроларини кезмамдур,
 Қиёмат субҳи бўлгунча бу наймонимни бузмамдур,
 Бошимни кесса кессун, айлашиб позук адо келсун.

«Вафодорим!» дедим, охир дамимда бевафо бўлди,
 Билолмайман не айб кўрдикки, ул мендин жудо бўлди,
 Кўзумни кавлаганларга бориб ул ошно бўлди,
 Бошимга хонавайронинг тушуб қаддим дуто бўлди,
 Мени — рўзи сиёҳни кўргали ул рўшно келсун.

Мени бедастино ул ёр кўйинга столмайман,
 Вале номаҳрамега доғи дилини кўрсатолмайман,
 Сари зулфиға чағ солдим, кўлумни беркитолмайман,
 Равину роҳ расмин бемехрга ўргатолмайман,
 Бориб айтинг, менинг кулбамга ёри бевафо келсун.

Ўзини билмаганлар айтадурлар: «Ўзга ёр ахтар,
 Кўнгулни бевафога бермагин, бир гамбусор ахтар,
 Агарчи дилрабоини топмасанг, дигар, диёр ахтар,
 Дилингни муддаёсини билгудек бир шаҳриёр ахтар».
 Мен айтурман: «Кўзумни ўйса ўйсун, ошно келсун!»

Будур аҳдимки, то қаддим дуто бўлгуича айрилмам,
Лаҳад туфроғи то дийдамга жо бўлгуича айрилмам,
Дуруза эски оламдин фано бўлгуича айрилмам,
Бошимга нуҳ фалак то осие бўлгуича айрилмам
Ки, бўлди нуҳ фалак бошимга мисли осие келсун.

Чунон беҳудлигимдин субҳ ила шомим билолмайман,
Кетибдур ақл мендин, пухтаю хомим билолмайман,
Билолмайман нечук ўткардим айёмим, билолмайман.
Бу йўлда мисли Мажнуудек саранжомим билолмайман,
Чароғи дилини равшан қилгали нури сафо келсун.

Қамон абрўлари ҳар қайсиси бир сайфи жаллоди,
Юрур бўлса чаманда қаддидур монанди шамшоди,
Дубора келмагай оламга мундоғ сарви озоди,
Билолмайман нечук пайдо қилибдур они устоди,
Дилимда юз жароҳат бор, этмакка даво келсун.

Кўзумни оқи янглиг меҳрибонимдин аюрдилар,
Мени жон мулкида ороми жонимдин аюрдилар,
Бошим устида тургон соябонимдин аюрдилар,
Тешиб бағримни охир устухонимдин аюрдилар,
Кўзумни косасига тўлди нақши бўрё келсун.

Бөриб айтинг ўшал зебо санамга: «Ёринг ўлди», деб,
«Сенинг ҳажрингда куйган ошиқу дийдоринг ўлди», деб,
«Тешилган тири гамдин, сийнаси афгоринг ўлди», деб,
«Ғарибу хастау ҳажринг, фироқи зоринг ўлди», деб,
Агарчи вақти ишрат келмади, вақти азо келсун.

Нечук бўлдики Искандар эдим, иқбол паст тушди,
Кўнгулни ганда айлаб ошга чуи бир магас тушди,
На мушкулдур, биродар, хонаи нокасга кас тушди,
Агарчи подшоҳ эрдим, чу бўйнумга қафас тушди,
Бу мушкулларни осон қилгали мушкулкушо келсун.

Қарашма бир тараф, нозу фироқ куйдурди доғидин,
Магар хуре тушубдур кулбама жаннатни боғидин,
Фидо айлаб бошим қилдим тавоф, ўпдим оёғидин,
Чароғи анга пайдо айладим дийдамни ёғидин,
Умидимдур мени тиргузгали аршдин Исо келсун.

Жаҳонни хўбларини бевафо қилмоқгадур қасди,
Қилиб беҳонумон, соҳиб азо қилмоқгадур қасди,

Ҳазорон дарди ғамга ошно қилмоқғадур қасди,
Таги деворларга мубтало қилмоқғадур қасди,
Олов ёқсун бошимга, то тирикман муддао келсин.

Забонимдан тушурмай айтаман ул зикри ёрабни,
Муҳаббат йўлига барбод этибон қалб-қолабни,
Ўзунг ўнг йўлга солгил йўл юрурда аҳли мазҳабни,
Умиди кўп эрур, навмид қилма хаста Машрабни,
Яна умматни аҳволин сўрарға Мустафо келсун.

* * *

Юзунгни кўргали келдим, кўтаргил пардани, эй моҳ,
Фироқинг даштида қолдим етолмай сенга, эй барно,
Бу дарду меҳнатинг бир ёқ, гамингдин юз туман савдо.
Сенинг ишқингда, эй дилбар, юрурман волау шайдо,
Менга раҳм айлабон боқгил, аё эй дилбари раъно.

Тушубман йўлунга танҳо, ўзунгсан менга гамхорим,
Йиқилганда қўлим тутгил, мадад қилгил, мададкорим,
Ҳама зоҳид рақиб ўлса угонимсан, халоскорим,
Муҳаббат даштида доим тиларман васлинг, эй ёрим,
Шукрким, юз шукр сенга, сенинг ишқингда мен гўё...

Қуёшдек шуъласини кўрмай ўзумга келмадим ҳаргиз,
Машаққат тоғидин тойиб ажалдин ўлмадим ҳаргиз.
Дариго, ўтти бу умрум, висолинг кўрмадим ҳаргиз,
Сенинг ишқинг менга тушти, ўзумни билмадим ҳаргиз,
Кўйингда ўртаиб — ёниб қилурман оҳу вовайло.

Деди муршиди ишқ: «Оё майи жонбахш тота кўргил,
Намозу рўзадин кечгил, муҳаббатга бота кўргил,
Агар сен марду оқилсан, бу дунё меҳрини қўйгил»,
Бўлубман ташна, жомимга набизингдин тўла қуйгил,
Йўлингда хоки пойингга юзум сурдум мени расво.

* * *

Гул-гул юзунгни очиб кел сайри бога дилбар,
Нозу карашма бирла келгил қучога дилбар,
Анбар исингни ҳар дам келтур димога дилбар,
Гулчеҳралар бошингдин бўлсун садога дилбар,
Раҳм айла сийнам узра доғ узра дога дилбар.

Эй гул, менинг бу жоним бўлсун санга тасаддуқ,
Бу жисми нотавоним бўлсун санга тасаддуқ,
Йўлунгда хонумоним бўлсун санга тасаддуқ,
Токи руҳи равоним бўлсун санга тасаддуқ,
Раҳм айла сийнам узра доғ узра дога дилбар.

Ишқингда, эй париваш, девоналар бўлубман,
Жоми муҳаббатингдин мастоналар бўлубман,
Сабру қарорим олдинг, сарсоналар бўлубман,
Шамъи руҳингда, эй моҳ, парвоналар бўлубман,
Раҳм айла сийнам узра доғ узра дога дилбар.

Қаддинг алифга ўхшар, қошинг чу ё, нигорим,
Куйдум гамингда, эй ёр, сўрсангни холи зорим,
Ҳар дам мушавваш айлаб, олдинг менинг қарорим,
Ҳажрингдадур қаронгу, эй моҳ, рўзгорим,
Раҳм айла сийнам узра доғ узра дога дилбар.

Бошингдин ўргулайини, икки қизил юзунгдин,
Ҳам қадди-қоматингдин, ҳам қошингу кўзингдин,
Ул холи лаб ярашган авроқи оразингдин,
Жисмимда жон талошур ҳар жонфизо сўзунгдин,
Раҳм айла сийнам узра доғ узра дога дилбар.

Ҳолимни сўрмадинг ҳеч, эй маҳваши шакарлаб,
Эй маҳваши шакарлаб, эй шўҳи, сийм габгаб,
Жон куйди тан ичинда, афсурда бўлди қолаб,
Куйдурма, эй нигорим, мунча мени жафолаб,
Раҳм айла сийнам узра доғ узра дога дилбар.

Кўнгул олурга, эй ёр, ҳай-ҳай, на дилрабосан,
Бераҳм, бемурувват, пурхашму пуржафосан,
Хўбони олам ичра бир ҳури бевафосан,
Найлайки, эй дилором, гайр ила ошиносан,
Раҳм айла сийнам узра доғ узра доға дилбар.

Ҳолимга қил тараҳхум, эй сарв қадди раъно,
Қил чашми марҳаматдин Машрабга бир назоро,
Ғамзангни ўқи бирла тушти жаҳонга ғавго,
Хур ўлса сендин ўзга қилмам ани томошо,
Раҳм айла сийнам узра доғ узра доға дилбар.

* * *

Букуи, эй дўстлар, мен ўлтуруб қон йигласам арзир,
Яқомни чок этиб, ҳар дам фаровон йигласам арзир,
Юруб дашту биёбон то рамақ жон йигласам арзир,
Кўзумдин қон тўкуб, чун абри найсон йигласам арзир,
Фироқи мотами ул моҳи Канъон йигласам арзир.

Жаҳон айвонида чун беалам ўлтурмаган жоним,
Мудом ноком ўлуб, бир рўзи равшаи кўрмаган жоним,
Бу дунё роҳатидин бир даме хуш бўлмаган жоним,
Кўзумдин қон тўкуб, чун абри найсон йигласам арзир,
Фироқи мотами ул моҳи Канъон йигласам арзир.

Ажаб дилгирман, арз айлагудек роздоним йўқ,
«Сенинг ҳолинг нечук бўлди» дегудек меҳрибоним йўқ,
Мисоли чўғдек вайропадин ўзга маконим йўқ,
Кўзумдин қон тўкуб, чун абри найсон йигласам арзир,
Фироқи мотами ул моҳи Канъон йигласам арзир.

Мисоли най қуруқ жисмимда фарёду фигоним бор,
Агарчи сабзасизман; кундадин боди хазоим бор,
Фироқу дарду гамдин хона-хона дostonим бор,
Кўзумдин қон тўкуб, чун абри найсон йигласам арзир,
Фироқи мотами ул моҳи Канъон йигласам арзир.

Оёқ остида қолган ожизу бедасту пойман,
Бошим ҳеч ерга сигмай, мен чучук сўзни гадойман,
Чупон лабташнаман, дарё лабида мисли моҳиман,
Кўзумдин қон тўкуб, чун абри найсон йигласам арзир,
Фироқи мотами ул моҳи Канъон йигласам арзир.

Агар мен наъра урсам, кўрқаман, маҳшар куяр дерман,
Тушуб дўзахга оташ мўмину кофар куяр дерман,
Дилимни дардига жаннат била кавсар куяр дерман,
Кўзумдин қон тўкуб, чун абри найсон йигласам арзир,
Фироқи мотами ул моҳи Канъон йигласам арзир.

Кўзумни ёшини Жайхунча дарё қилмасам бўлмас,
Ўзумни мисли Мажнун элга расво қилмасам бўлмас,
Жаҳон мақсудидин дастимни кўтоҳ қилмасам бўлмас,
Кўзумдин қон тўқуб, чун абри найсон йигласам арзир,
Фироқи мотами ул моҳи Канъон йигласам арзир.

Ғаму андиша охир ашкими мужгонга еткурди,
Бу мотам бора-бора шўриши тўфонга еткурди,
Юракимни алам чок этти гўристонга еткурди,
Кўзумдин қон тўқуб, чун абри найсон йигласам арзир,
Фироқи мотами ул моҳи Канъон йигласам арзир.

Аламли Машрабам, доғи фироқинг тушди бошимга
Кўзум очтим, қиёмат можароси тушди бошимга
Қиёмат лашкарийинг минг балоси тушди бошимга,
Кўзумдин қон тўқуб, чун абри найсон йигласам арзир
Фироқи мотами ул моҳи Канъон йигласам арзир.

Токи мени бечорага бу дарду аламдур,
 Васлингги тилаб кўнглума андишау гамдур,
 Ҳасрат ичида мунча менга жавру ситамдур,
 На дарду фалак бўлди, на тақдири қаламдур,
 Бул гуссада ўлсам, бошимма оҳим аламдур.

Сен дилбари жононага мен ошиқи шайдо,
 Жонимни берай васлинг учун, айла тамошо,
 Нетгум, мени ишқинг бу сифат айлади расво,
 Маънуинга тушуб доғи гаминг кўзлади сахро,
 Васлингга етиб ўлса бу ошиққа на гамдур?!

Мен сенга етолмай, санамо, хаста бу жоним,
 Тун-кун сени излаб югуруб ташна забоним,
 Бир печа маҳалдурки жафо бирла бу жоним,
 Етмасму сенга мунча меннинг оху фиғоним,
 Бу хастани доим тилаги лутфу карамдур

Жон қийнамайини восили жонона бўлурму?
 Найсонсиз садаф дури яқдона бўлурму?
 То шамъи уза ёнмаса парвоза бўлурму?
 Оғзини очиб сўзламай афсона бўлурму?
 Васлинг асалу доғи гаминг захру зақамдур

Ҳайратда юрубман, санамо, васлингги излаб,
 Боқиб бу назар кўзила доим сени кўзлаб,
 Ҳайрону саросима юруб, телбали сўзлаб,
 Нафе эгрисини тини муҳаббат била тузлаб¹,
 Охир бу ажални қўлида барча адамдур.

Чини ошиқ эсанг берма кўнгул нафсеу ҳавога
 Кўн ётма сахар уйғона кўр зикри санога,
 Гофиял юрума, бўлма гирифтори балога,
 Машраб, сен ўзунг солма печа жавру жафога,
 Тўғри юрусанг эл сўзидин сенга на гамдур!

¹ Тузлаб - тузатиб, тўғрилаб

Тулуъи партави шамъи жамолнинг кўрганним беҳроқ,
 Бошингднн чарх уруб парвонадек ўргулганним беҳроқ,
 Рақиблар жабрини тортгунча, жоно, ўлганним беҳроқ,
 Кўзумднн ёш тўкуб васлигини излаб юрганним беҳроқ,
 Ғаму дардинг рафиқ айлаб мудом оҳ урганним беҳроқ.

Шариат шарбатни тотган, тариқат ҳалқасин тутган,
 Ҳақиқат ёрини суйган, разолат кўзини ўйган,
 Малоҳат кўйида юрган, шарофат шавқини сурган,
 Жаҳон майдонини кезган, муҳаббат ўтига куйган,
 Суяр қуллар изини кўзларимга сурганним беҳроқ.

Юрубман ҳар замон беҳуд бўлуб, йиглаб, кетиб ўзднн,
 Надомат ёшини ҳар дам тўкарман термулуб кўзднн,
 Менга йўқ маҳраме рози дилимни айласам сўзднн,
 Ушал Мажнунни шайдодек юрак-бағрим оқиб кўзднн
 Саиам деб оҳ уруб сахро-басахро юрганним беҳроқ.

Қаро кундур бошимда ёр етмас эрса додимга,
 Бу ҳолимни кўруб раҳм айламас рўзи сиёҳимга,
 Фалак юзи қаро бўлди менинг бу дуди ёдимга,
 Қиёмат ҳашроҳида гуноҳлар тушса ёдимга,
 Яқомни чок этиб ул дамки дод деб турганним беҳроқ.

Ушал рўзи аласт арвоҳимизга холиқи жаббор,
 «Жамолимни кўрарсан» деб қилибдур ваъдаи бисёр,
 Анингчун ошиқи содиқларингдур дийдан хунбор,
 Муяссар бўлмаса жаннат ичинда ваъдаи дийдор,
 Биҳиштни тарк этиб, дўзах ичинда куйганним беҳроқ.

Асир этти менинг кўнглум қушини дилбари хушган,
 Бадан ақфоси ичра мурги жонни сақлади асраб,
 Муҳаббат жомини жонимга сунди айла деб ишраб,
 Ҳазон бўлмай гулистони баҳори умр, эй Машраб,
 Саҳар вақтида булбулдек фиғонлар қилганним беҳроқ.

* * *

Бергил худо йўлига, эй соқий, менга бир аёғ
Ўлдурма кўн хумор ила, тоза қил димоғ,
Тарк этти хонумонини — девона бўлди соғ,
Ўлдум тажаллине била қолди юракда доғ,
То ломаконга етмади жон толмади сўроғ

Тортсам бир оҳ дард ила маҳшаринг куяр,
Қилсам фиғон булогинг қуруб, кавсаринг куяр
Қоч, осмон, ёшур ўзуниг, найкаринг куяр,
Эй Жабраил, боргил, нари, болу паринг куяр,
Бедардсану фариштасан ишқдин йироғ.

Сенсан кўнгул манозилида моҳи дилфириб,
Дардимни айтайини санга, эй меҳрибон табиб,
Гулзори боғи ҳуснида, эй сенсан андалиб,
Доруи раҳматингни менга айлагил насиб,
Булбул гамингда ўлди, қолди фароғатда зог.

Эй қодиру кариму, карамбахши зулжалол,
Раҳм эт бу хаста ҳолима, эй шоҳи безавол,
Ўтти тамоми умр гуноҳ бирла моҳу сол,
Лазбаройи гам буқлади, қаддим бўлди мисли дол,
Бу Маширабингни ғуссау дардига сол қулоғ.

МУСАДДАСЛАР

Не гурбатларин чектим чарх бебуиёд дастингдин,
 Мудом мотамда қолдим, бўлмадим дилшод дастингдин,
 Тамоми хонумоним бўлди чун барбод дастингдин,
 Қафасдин бўлмадимки кумридек озод дастингдин,
 Хама обод бўлди, бўлмадим обод дастингдин
 Ки, мен ҳар қайга борсам, дод этарман, дод дастингдин.

Дилмининг қуввати, руҳи равонимдин айирдилар,
 Кўзумнинг оқи янглиг меҳрибонимдин айирдилар,
 Азизим, ҳамдамим, оромиконимдин айирдилар,
 Жаҳон гулзорида ул гулситонимдин айирдилар,
 Хама обод бўлди, бўлмадим обод дастингдин
 Ки, мен ҳар қайга борсам, дод этарман, дод дастингдин

Чаманда булбули шўридадурман, ошёним йўқ,
 Мисоли чугздек вайроналарда ҳам маконим йўқ,
 Вафолниг ёр деб чиқти, жасадда балки жоним йўқ,
 Азизимдин ижудо бўлдум, бошимда соябоним йўқ,
 Хама обод бўлди, бўлмадим обод дастингдин
 Ки, мен ҳар қайга борсам, дод этарман, дод дастингдин

Менингдек гамда қолган, дилнаришон ўлмасун ҳеч ким,
 Кўзи чун термулук йўлларда ҳайрон ўлмасун ҳеч ким,
 Баҳори гулшани умри зимистон ўлмасун ҳеч ким,
 Бу дунё дийдасинга торикистон ўлмасун ҳеч ким,
 Хама обод бўлди, бўлмадим обод дастингдин
 Ки, мен ҳар қайга борсам, дод этарман, дод дастингдин.

Умидим бор, еткургаймусан хуршиди матлабни,
 Саодат буржидин ул шамъи иқболимга кавкабни,
 Кўтаргайсан бошимдин икки оламда қаро шабни,
 Илоҳо, сен етур ҳиммат йўлига хаста Машрабни,
 Хама обод бўлди, бўлмадим обод дастингдин
 Ки, мен ҳар қайга борсам, дод этарман, дод дастингдин.

* * *

Эй пари юз кўрсатиб юз ноз ила боққанмусан?
Хирмани умрумга ишқинг ўтини ёққанмусан?
Меҳридек ҳуснунига зулфунг абриши ёиқанмусан?
Ўзга юзга боқма деб, кўзумга миҳ қоққанмусан?
Қатл этарга қасд этиб бағримга тиг чоққанмусан?
Айланиб ҳар ёна гамзанг ўқини отқанмусан?

Сунбули райҳон сочар ҳар дам париниш кокулинг
Барчани булбул қилур ул тоза очилган гулинг,
Маст этар агёрни лаб жомидин гулгун мулинг,
Лаъли маржонлар тўкар кўз маҳзанидин булбулинг,
Илтифотинг маҳзанидин топмади маҳзун қулнинг,
Толесымга лутфу эҳсон эшикни ёиқанмусан?

Шодлик менга йироқдур, масканинг майхонадур
Туну кун ишрат майидин кўзларинг мастонадур,
Лаългун май тобидин юзунгда минг дурдонадур
Жон умид айлаб ўшал дурлар учун парвонадур,
Дарду меҳнат тошидин кўнглум менинг вайронадур,
Нотавон кўнглаумга ҳар дам доғлар босқанмусан?

Қўлда шакли тирноғинг ийди ҳилолимдур менинг,
Ким анга ҳайронлигим дафъи малолимдур менинг
Кўзини гирёи ҳуснунга қилган хаёлимдур менинг,
Итларинг соннда ўлмаклик камолимдур менинг,
Таанда ҳар ёи ўқларингким наввиҳололимдур менинг
Кўнглум олиб ўртамоқга жонга ўт ёққанмусан?

Менидин ўлдуниг не учун, эй диярабо ошуфта ҳол,
Барча эл кўнгул кушини тутмоқ учун айлар хаёл,
Лола янглиг юзларингдур, қошларинг ойдек ҳилол,
Дам-бадам сув ўрнига лаълинг тўкадур жоми бол,
Сарв шохин ҳар тарафга мойил этгандек шамол
Жилва айлаб қайрилурсан хим ларзонмусан?

Хўб ярошуб, эй нигорим, бошинг узра қарқаранг,
Ушбу зийнатлар била бул потавонга бир қаранг,
Тарки зулм эт, лағзае раҳм айла, эй шоҳи фаранг,
Қораси хўбдур қошингга ўсма бирла сурма ранг,
Турфа нозук гул юзунгдур, кифрикиннг санчиб хадаанг,
Барча маҳваш ишқ аро қул, ҳусн аро султонмусан?

Бода ичсанг гул очилгандек қилурсан хандалар,
Жон топар қаҳқа унунгдин қайтадин жонкандалар,
Тийри гамзангдин йўлуида ҳар тараф афкандалар,
Барча зеболар сени кўрса бўлур шармандалар,
Лайлию Ширин каби кўйингда юз минг бандалар,
Барча юзини нопадид этган маҳи тобонмусан?

Қатл учун кийган тўннингин гул била тикканмудур?
Ўлтуруб боқ ҳар тараф андин сочилган қонмудур,
Ҳар бири гулдек юз очиб сен каби жононмудур?
Тиг урсанг қочмайин қолгали қулунг подонмудур?
Нозу гамзанг тиги бирла ўлмаган ҳам жономудур?
Ўтмусан, ё гулмусан, ё лаълмусан, маржонмусан?

Оташин лаълнинг майидин журъас қилдим талаб,
Ваъда қилдинг лутфу эҳсондин берай деб лаббалаб,
Боқмадинг, билмам гуноҳим, кўз учи бирла қараб,
Бул ажаб маҳрумликлар бизга бўлди рўзу шаб,
Не сабабдин қувладинг мен хаста қулни ташналаб,
Айтгил таиғри учун, чинму сўзунг, ёлгонмусан?

Жонин юз минг пора қилди, дилрабо, нозинг сенинг,
Эли қурбон айламақдур кунда андозинг сенинг,
Ўлдирурга, тиргизурга йўқтур анбозинг сенинг,
Эл сўзунгдин жон топар — жондурки алфозинг сенинг,
Шарҳ қил, жонон, надур ҳуснунгга парвозинг сенинг,
Ўргулай, эй дилрабо, ё жономусан, жононмусан?

Қатл этар ҳар кунда минг бечорани кофир кўзинг,
Кеча ишрат бирла, қон тўкмоқда ўтгай кундузинг,
Қайси шоҳни ҳалди манъ этмоққа — ҳокимсан ўзинг,
Лаҳзада юз минг кишига жон ато айлар сўзинг,
Ғунчадек огзинг очиб, Машраб қулунгини тиргузинг,
Ўлдиурсан, тиргузурсан — Исон давронмусан?

МУСАББАЪ

* * *

Эй гулчаи навхези гулистони малоҳат,
Эй тоза ниҳоли чаманоройи назокат,
Зулфи сияҳинг фитнау, холи ҳадинг — офат,
Йўлуигда тегар бошима минг санги маломат,
Мақбулсан эй дилбари хуш лаҳжа бағоят,
Ваҳ-ваҳ, на гўзалсан, на ажойиб, на қиёмат!
Ҳай-ҳай, на жафо қилса санам жонима роҳат!

Ул холики кунжи лаби жонона тушубдур,
Жон олмоқ учун кўзлари мастона тушубдур,
Ҳинду бачае мулки Сулаймона тушубдур,
Ул чоҳи занаҳдонига бир дона тушубдур,
Чун Юсуфи Қанъонки бу зиндона тушубдур,
Ваҳ-ваҳ, на гўзалсан, на ажойиб, на қиёмат!
Ҳай-ҳай, на жафо қилса санам жонима роҳат!

Гулгулчаи нозик баданим, долаузорим,
Шамшод қадим, сийм таним, чашми хуморим,
Хусн мулкини султони ўзунг — шоҳсуворим,
Кел олдима, жон садқа қилай сенга, нигорим,
Ҳам сабру қарор қолмади, дилда мадорим,
Ваҳ-ваҳ, на гўзалсан, на ажойиб, на қиёмат!
Ҳай-ҳай, на жафо қилса санам жонима роҳат!

Хуснунг варақида ўқудим турфа ажиб хат,
Еким ясамишлар табақи лаъли забаржад,
Рафторинг ила қоматинг, эй тўбийи хушқад,
Бир шеваи ноз айла, агар неку ва гар бад,
Жоним берайини зулфи сияҳингга мужаррад,
Ваҳ-ваҳ, на гўзалсан, на ажойиб, на қиёмат!
Ҳай-ҳай, на жафо қилса санам жонима роҳат!

Эй мугбача, маргублиғниг хадди ўтубдур,
Овозан хусниг ҳама оламини тутубдур,
Гулузорим жамолинга гулу лола бутубдур,
Машшотан тақдир сени хуш ясатибдур,
Юзунг кўруб одам тақи жаннат унутубдур,
Ваҳ-ваҳ, на гўзалсан, на ажойиб, на қиёмат!
Ҳай-ҳай, на жафо қилса санам жонима роҳат!

Бул турфа хироме қилибон неча таманно,
Лаълинига ёзилган хати сабзанг гули раъно,
Қошинг қаламу шамъи жамолинг чаманоро,
Бу тарзи жамолинга қилибсан мени шайдо,
Куйдум, мени ёд этмадинг, эй маҳваши зебо,
Ваҳ-ваҳ, на гўзалсан, на ажойиб, на қиёмат!
Ҳай-ҳай, на жафо қилса санам жонима роҳат!

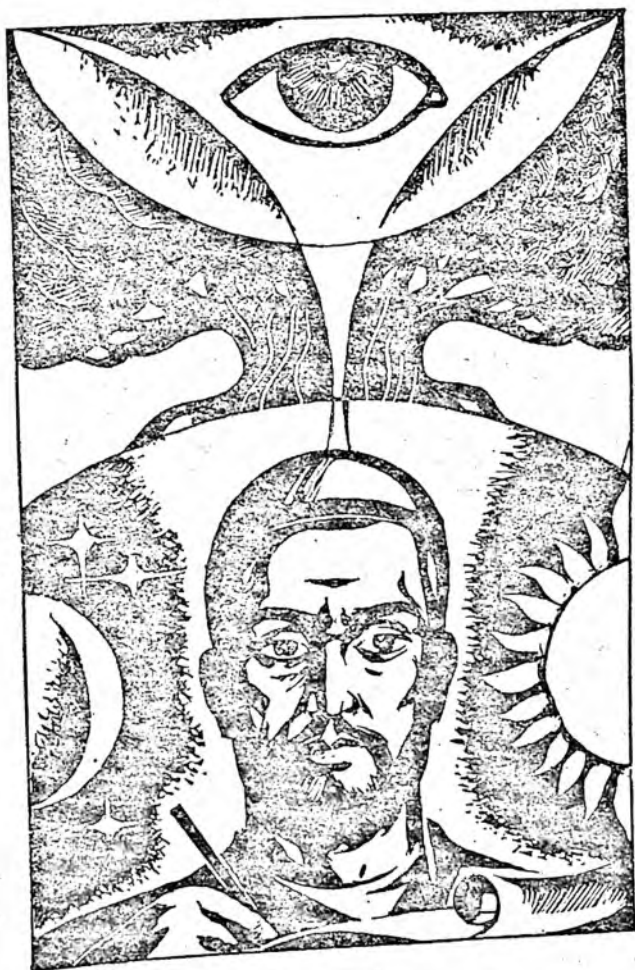
Даврон эли бу тарзи нигоҳингга тасаддуқ,
Охун Хўтан чашми сиёҳингга тасаддуқ,
Жононан Чин зулфи дутоҳингга тасаддуқ,
Бағдод ила Рум тарфи кулоҳингга тасаддуқ,
Мен ҳам бўлайини рўйи чу моҳингга тасаддуқ,
Ваҳ-ваҳ, на гўзалсан, на ажойиб, на қиёмат!
Ҳай-ҳай, на жафо қилса санам жонима роҳат!

Хар дам мени бечора қилиб дод ила афғон,
Кўйингда юрубман неча йил бесару сомон,
Ул сарв қадинг ёдила қумри каби нолон,
Қурбонинг ўлай, мунча мени қилма паришон,
Сен жумла жаҳон сарвари, жононан даврон,
Ваҳ-ваҳ, на гўзалсан, на ажойиб, на қиёмат!
Ҳай-ҳай, на жафо қилса санам жонима роҳат!

Кокулларинг ҳалқасини оӣ кўрубман,
Жон риштасин ҳар торига баржой кўрубман,
Қириқларинг ўқларини ёй кўрубман,
Гисуларинг суибулин барной кўрубман,
Машрабин ўзум ошиқу худрой кўрубман,
Ваҳ-ваҳ, на гўзалсан, на ажойиб, на қиёмат!
Ҳай-ҳай, на жафо қилса санам жонима роҳат!

МУХАММАСЛАР

Қани марди қиёмат хавфидин тар бўлса мужғони,
 Бўлур жаппатга дохил дилда кўп бўлса пушаймони,
 Тариқи бадалик душвор экандур, йўқтур осони,
 Қани Искалдари доно, қани ул шоҳи султони,
 Бу фоний дунёдин навбат-банавбат ўтти даврони.

Қиёмат ваҳминн ёдингга ол, шому саҳар йиғла,
 Гулистонинг хазон бўлди, фиғон қил, чашми тар йиғла,
 Қани ҳамеухбати қобил, кетибдур яхшилар, йиғла,
 Бошинг тобутга етмасдин бурун хуни жигар йиғла,
 Ки ҳосил кўп бўлур ҳар йилни кўпроқ бўлса борони.

Фалак домони бошимда мисоли оснё эрмиш,
 Кимки комига тушти бутун чиқмоқ маҳол эрмиш,
 Бу дунё ошноси ҳашрда ношно эрмиш,
 Фалакдин гар умид қилса карам муфлис хато эрмиш,
 Ки соҳиб хона муфлис бўлса, похуш бўлди меҳмони.

Жаҳонни посбонсиз билма, ҳар юртининг амири бор,
 Суханин бир дуругин айтмагил, ёлғонни чини бор,
 Ки ҳар бир бандани ўзига лойиқ ҳамнишини бор,
 Қади хамдур, қиёмат ваҳмидин ҳар кимни бийми бор,
 Жаҳон фирдавс кофирларгадур, мўминга зиндони.

Ҳазор андиша мазлумлиғ билан ўткандур донолар,
 Бу боисдан ажаб бизларга тушгандур бу савдолар,
 Бўлур бир-бирга душман йўл юрурда шайху муллолар,
 Оёғ остида қолгон неча биздек бесаруполар,
 Замона бўлса охир юртга ҳоким номусулмони.

Агар озода дилсан суҳбати комилдин айрилма,
 Бошингга урсалар ҳам, суҳбати қобилдин айрилма,
 Имонинг нур топар соҳиб чароғи дилдин айрилма,
 Равиши роҳ расми руҳи Исмоилдин айрилма,
 Харобат айлагай ҳар юртни зolim бўлса султони.

Кўзининг нури кетмасдин бурунроғ рости роҳ ахтар,
Кўлуни тутгудек, йўл бошлагулик раҳнамо ахтар,
Жаҳонни шавқ-завқни қўйғил, эй гоғил, худо ахтар,
Деди хайрул башар: қўн, таи сихатликда даво ахтар,
Жароҳат ҳаддин ошган сўнгра мушкул бўлди дармони.

Жаҳонни тарк қил, эй мард, бесарликни хў қилгин,
Кулоҳу жаңдани кийгин, қаландарликни хў қилгин,
Ғарибларни ғариби бўл, дилабтарликни хў қилгин,
Қаноат шаҳрига киргин, муаттарликни хў қилгин,
Ки бемишнат эмасдур бойни берган ош ила нони.

Қадинг бирла баробар халқ агар зар тўкса ҳам олма,
Қошингга чош этиб зирвор-шаккар тўкса ҳам олма,
Сани иззат қилиб тиллои аҳмар тўкса ҳам олма,
Бу кўҳна чарх агар ниҳом бемар тўкса ҳам олма,
Амирнинг қаидин авло гадонинг оши явони.

Аданган йўл тополмас соати раҳбардин айрилса,
Жасад манзилга етмасдур ки ногоҳ сардин айрилса,
Йитургай маслаҳатни шоҳ чун лашкардин айрилса,
Қасбга йўл тонар умматки найгамбардин айрилса,
Кимки тарки суннат қилса доим йўқтур иймони.

Ҳазар этмак керакдур беадолат подшолардин,
Мудомо кўрқаман йўл устида турган балолардин,
Фано бергай худо ҳар ерда рангин хонақолардин,
Ки ноқис шайхлар қилган ўшал кулли даъволардин,
Ки масжид бўлди рангин ахрамандин ганда эшони.

Талабда мисли Адҳамдек жаҳонни барҳам урган кўп,
Саки Асҳоби Кафдек боши бирла йўл юрган кўп,
Жаҳонда неку бадни чашми ибрат бирла кўрган кўп,
Халилдек сад ҳазорон чарх уруб оташга кирган кўп,
Расулни кейнидин йўл юрса ҳар ким, аршни майдони

Суханни гўши карши олдида таҳрир қилманглар,
Тирилтирмақ қийиндур хокдин тасвир қилманглар,
Касе нокасага ваҳдат сиррини тафсир қилманглар,
Бу давлатхонанинг дарвозасин занжир қилманглар,
Кимики йўл адашса баста бўлгай хайр-эҳсони.

Ки баъзи порасолар яхшиларнинг сўзига етмас,
Кишининг ҳамнишини яхши бўлса маслаҳат йитмас,
Кимики ақли комил бўлса торик шабга ўқ отмас,
Улуғлиг номасин топган киши душманга кўрсатмас
Мабодо девнинг чашмига теккан бўлса пайкони.

Мадори икки дунё аҳли мўминларга ташхисдур,
Баҳилнинг кимёси бениҳоят бўлса ҳам мисдур,
Иймондин бенасибдур ҳар киши дунёга ҳорисдур,
Саховатни қўлунигдин ташлама гўрингда мунисдур,
Сиқиқ мундига ҳаргиз жо қилиб бўлмас бу дарёни

Қиёмат ваҳмини ёдингга ол, шому саҳар дод эт,
Сари қабрингга борсанг, навҳа қил, бисёр фарёд эт,
Агарки ҳаж талабсан мўминини кўнглини шод эт,
Иморат қилма дунёда, динингни мунда обод эт,
Ки кўргил ер юзинда бўлди вайрон яхши айвони.

Салоҳи корни пири ҳақиқатдин талаб қилгин,
Кўнгулнинг равнақин роҳи шарнатдин талаб қилгин,
Ҳақиқат каъбасин соҳиб кароматдин талаб қилгин,
Иймонинг ҳожатин сен олий ҳимматдин талаб қилгин,
Талабдин қолмасанг қўлунигга етгай лаъл маржони

Илоҳий бандан мўъминга етқурғил бу матлабни,
Ўзунг кўрсат адашганларга, ёраб, яхши мазҳабни,
Мунаввар айла доим, йўл юрурда қалб қолабни,
Сирот устида маътал қилмагил афтода Машрабни
Ўшал вақтиқи Аҳмад бўлса умматнинг нигоҳбони

* * *

Мисли руҳманким миёни жонда юрдум ахтариб,
Хам чу Одам жаннату ризвонда юрдум ахтариб,
Навха қилдим Нухдек тўфонда юрдум ахтариб,
Чун Халилдек отани сўзонда юрдум ахтариб,
Мисли Исмоил каби қурбонда юрдум ахтариб.

Маъзиллим бўлди Мусодек ҳар замоне кўхи Тўр,
То дилимга тоблағай деб мазҳари нури гафур,
Довуди Сармастдек илкимга олганман забур,
То Мусодек пардалардин ўтмаса нур қайдадур,
Чарх уруб сармазили умронда юрдум ахтариб.

Жустужў қилдим бу йўлда, токи урдум дасти но,
Гоҳ тарео, гоҳ мўмин, гоҳи шайхи хонақо,
Гоҳи ўрус, гоҳи черкас, арманийи, рў сиб,
Гоҳ амиру, гоҳ фақирлар бирла бўлдум оино,
Дар миёни куфр ила иймонда юрдум ахтариб

Хамчу солихдек бу йўлда ноқатулло изладим,
Орзуманди тажаллийи нури мавло изладим,
Қатраман, вақти саҳар бўлганда дарё изладим,
Гоҳ дунё деб югурдум, гоҳ уқбо изладим,
Хамраҳи Исо бўлуб осмонда юрдум ахтариб.

Чаҳор арконни қидирдим, шаш жиҳатини як ба як,
Чокарим бўлди мани доираи ҳури малак,
Жумласи ҳукминда бўлди, то самодин то самак,
Поймоли хокинойим бўлди анда нўҳ фалак,
Арш, курсидин ўтуб, ниҳонда юрдум ахтариб.

Сидрадин қилдим сафар то маъзили Жибрилгача,
То Буроқи ҳимматим юзланди Микоилгача,
Жон кафи дастимда бордим қасри Азроилгача,
Боқинам, ўлмам, тирикман сўри Исрофилгача,
Қоба қавсайини кезиб, майдонда юрдум ахтариб.

Боргоҳи кибриёдин топмадим ҳаргиз хабар,
Зикриёдек резалар қилди бошимни арралар,
Гарми мотам мисли Аюбдек қилиб сад резалар,
Токи Яҳёдек фано даштида қолдим чашми тар,
Ал-аташ деб оламу имконда юрдум ахтариб.

Токи мен ёқамни чок эттим, паришон йиғладим,
Кўхлар сувдек бўлуб оқтики чандон йиғладим,
Мисли Яъқубдек фироқи моҳи Канъон йиғладим,
Мен бу ўз ҳолимға ҳар соат фаровон йиғладим,
Чун Зулайходек ани зиндонда юрдум ахтариб.

Васл бозорини излаб, гарқан тўфоп бўлуб,
Тахти бахт топтим Сулаймондек кезиб, султон бўлуб,
Ҳамчунон Жайхунча тоштим баҳри бепойи бўлуб,
Чун сафар қилмоқчи бўлдим дийда бағрим қон бўлуб,
Маърифатни хатти арраҳмонда юрдум ахтариб...

Карбало даштида қолдим, Машрабо, нолои бўлуб,
Заҳрлар ичтим Ҳасандек ҳамдами хижрон бўлуб,
Ул Ҳусайндек бу работи кўхнаға меҳмон бўлуб,
Фатҳи нусрат рўзи қилди анта аллом-ул гууб,
Охири топтим, вале вайронда юрдум ахтариб.

* * *

Ки наъмони азал топгунча ранжур бўлгани келдим,
Мисоли кўзан холе тўлуб пур бўлгани келдим,
Ки Исрофил киби машгули ул сур бўлгани келдим,
Бало жомин ичибман, мунда махмур бўлгани келдим,
Аналҳақ айтаман, монанди Мансур бўлгани келдим.

Нетай ушбу жаҳонни, ман азалдин бесарупомаи,
На олимлар била йўлдош, на комилларга ҳамромаи,
Гаҳи мўмин, гаҳи кофир, гаҳи оламда расвомаи,
Мени билсанг, садаф қарнида гўё дурри яктомаи,
Етиб найсон табиатдин бу кун дур бўлгани келдим

Нечук шўрида расвомаңки, бас, дунёда диним йўқ,
Хама махлуқ яқинин топти, маида ҳам яқиним йўқ,
Сулаймони азалдек офтоби ҳаминишим йўқ,
Чу ман Фарҳод, ва лекин талхдур комим, Шириним йўқ,
Худонинг раҳматига ман чу маъмур бўлгани келдим

Кел эй, Мусо, мене мурда учун сен осмондин туш,
Кел эй, сан Жаброил, бас сидраи боғи жинондан туш,
Кел эй, руҳи қудс, ман мунтазирман, ломакондин туш,
Ки сўзлаб «лаи тарони» маъини номи нишондин туш,
Чу Мусо интизорам соҳиби Тур бўлгани келдим.

Узинг додимга етгин, мўбтало девона Машрабман
Ки оҳи ўртаган дўзахни оташхона Машрабман,
Тўкилган коса, синган соҳиби паймоня Машрабман,
Ушул дунёга ҳорис — барчадин бегона Машрабман,
Мунофиқлар кўзидин мунда ман дур бўлгани келдим.

* * *

Илоҳи раҳм қил мен хастага, кўп нотагондурман,
Қизил гул гунчасидек таҳ-батаҳким бағри қондурман,
Қилурга шарҳ дил йўқтур забоним, безабондурман,
Ғарибу, бекасу, беманзилу ҳам бемақондурман,
Ғадос хонабардўшиқки расвои жаҳондурман.

Бало даштида Мажнуудек менинг девонадур кўнглум,
Жунон бозорида Мансур каби афсонадур кўнглум,
Муҳаббатдин бошим сўзон ўлуб, нарвонадур кўнглум,
Тушуб зиндони ғам ичра ки банди хонадур кўнглум,
Асри ғам бўлуб банд ичра ранги зафарондурман.

Мунаввар моҳ эди бахтим, қилиб ғардун бу хола,
Бу янглиғ тийра бахт ўлғон кўнгул нарғола-нарғола,
Чароқим кифриким устидадур монандае жола,
Муҳаббат шавқидин ҳар дам қилурман қумридек нола,
Кечадин то саҳар мен ҳамдамий оху фиғондурман.

Жаҳонни бебақо дерлар, қани Қайхусраву Дороб,
Қани Ҷамшид, Искандар, қани Рустам, қани Сухроб,
Қани жумла паямбарлар, қани ул соҳиби меҳроб,
Қани Бу Бакри Сиддиқу Умар, Усмои дури ноёб,
Қани Хайдар, дер эрдиларки: «Мен — соҳибқирон-
дурман»

Тамомий мулки оламни ажалнинг чоқари кўрдум,
Хаёлимга назар қилдим, ўзумни озари кўрдум,
Бориб ройнга ман юрдум, бу нафсий кофари кўрдум,
Бу дайри кўҳнага боқтим, бузулган лангари кўрдум,
Ки мен йўл ўтгучи мундин ғариб бир қорвондурман.

Бу Машираб остонингга келибдур шайъалиллоҳ деб,
Ғадон дабдабадурман ҳамиша исми оллоҳ деб,
Адам мулкига юзландим, қилай имонини ҳамроҳ деб,
Баҳаққи оли асхобинг қуруқ қайтарма гумроҳ деб,
Қаён борғайман, эй Ахмад саки бул остондурман.

* * *

Инеу жини, хуру малак, эй дилрабо, ёринг сенинг,
Олди ой, кундин қарору сабр рухсоринг сенинг, —
Ерга боқар сарв ҳар гоҳ рафторинг сенинг,
Гул тикандин бош чиқарди — кўздаги хоринг сенинг,
Эй гўзал, жисмимга ўтлар ёқти атворинг сенинг.

Зийнатингга ҳақ ясабдур бошинг узра қарқаранг,
Ҳусни айвонинг уза кифрикларингдур нанжаранг.
Ким қафасда асраминш ҳақ икки оҳун саранг,
Неъматим бор, лаззатим бор давлатингда ранг-баранг,
Давлатинг бўлмас завол ҳақдурки кирдоринг сенинг

Сенда мавжуд ой ила кун, хоҳи, бўйи гулму ҳам,
Богинг ичра еайрамоқга хушнаво булбулму ҳам,
Ишқ элига ишратингдин гунчалабдин мулму ҳам,
Чашмиқ бад дафъинга уду анбари сулбулму ҳам,
Садқадур тўкқуз фалак, эй шўх, гирифторинг сенинг

Ким сенинг хусну жамолинг кўрмак нистаб зор эмас,
Сарв рафтори хаёлинг кўнгли ичра бор эмас,
Тири гамзангдин юрак-бағри ани афгор эмас,
Беқарору иштизору абри гавҳарбор эмас,
Ишқдин мен ёлғиз эрмас, жумла беморинг ёсенинг.

Ким алифдек жон ичинда қаддинг, эй позик бадан,
Икки кўзунг нуқтаси жим, нун аро дурри Адаъ,
Ҳар тарафдин қон оқиб гулзор бўлди хордан,
Ким эмас авворау ҳам зор маломат кўйидан,
Гулшани хунрездек афлок хунборинг сенинг.

Осмондин меҳри анвар кўрсатур гулдаста юз,
Партавидин чун гули хандон бўлур ҳар тоғу туз,
Соқие, етти маломат лутф айлаб бода суз,
Донаи тасбеҳдек кўнглунг чекилган бўлса уз,
Тонмагай иқбол бу суннат била коринг сенинг.

Дардинг ўлса ишқидин, май бирла дармон айлагил,
Лаъли ўрнида юрак-бағрингни бурён айлагил,
Майфурушлар бирла маҳкам аҳду паймон айлагил,
Шамъига муг дайри базмида фидо жон айлагил,
Бўлсун ул хайл ичра кўксунг доғи гулзоринг сенинг.

Жону дил бўлсун кабоб, ҳаргиз сиринг фош ўлмасун,
Ишқ сиррин асрагон эл тарки бардош ўлмасун,
Булҳаваслар ишқ зор этганга сирдош ўлмасун,
Ким гуҳар тўлганда жоминг чун қаро тош ўлмасун,
Ғайри ошук бўлмасун ҳаргиз харидоринг сенинг.

Шамъ бўлсун ишқ ўтидин танда миръотинг сенинг,
Бўлмасун бесўзлуқ ишқ ичра абётинг сенинг,
Сўзи ишқинг гар оғизда, жонда лаззотинг сенинг,
Ўтса, Мащраб, ишқ номи бирла бу отинг сенинг,
Ишқ нақдидин пур ўлсун кунда бозоринг сенинг.

* * *

Эй кўзумнинг шамъию ҳам нури дийдам равшани,
Одамий имонга етмай ҳеч вақт бўлмас гани,
Мардумозори қилиб бўлма худони душмани,
Осмоиға етса бошинг қилмагил мовумани,
То отанг розий эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Кечау кундуз агар қуръон тиловат айласанг,
Шабни рўз айлаб мудом тақвоин тоат айласанг,
Мисли Ҳотамдек бўлуб хайри саховат айласанг,
Қаъбан мақсудни минг бор зиёрат айласанг,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Машриқу мағрибни кезсанг йўқ бу дардингга табиб
Қилмагай анда шафоат сайидий нурий хабиб,
Куйдурур ул молики дўзах сени охир мужиб,
Юз фиғону нола қилсанг, ҳеч киши келмас қариб,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Дини имонинг билан урсанг бу йўлда дасту по,
Зўри бозинг бирла этсанг ўттуз уч минг хошақо,
Осмондин тунса Исо, қилса ҳаққингга дуо,
Муршидинг Хиэри замон бўлса, бўлолмас раҳнамо,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Бўйи раҳмат анга етмас, кимки бадкирдордур,
Гўр ани қилмас қабул, чиркин тани мурдордур,
Чун худо бандам демас, ҳар кимки дил озордур,
Ким падарозордур, ондин худо безордур,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Неча йил, тун-кун агар тинмай ўқусанг илми қол,
Ҳеч вақт имони покингга тополмассан камол,
Ҳар замини шўразоридур, кўкармасдур ниҳол,
Арзанига арзимас йўл устида синган сафол,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Тавба қилсанг ушбу кирдорингга ҳеч бўлмас қабул,
Икки оламда демас дўст чор ёр ҳам расул,
Йигилиб қилса дуо жумла машойих бўлса кулл,
Қилмагай мақбул дуо ул подшоҳи хожа, кул,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Сен аластда айлаган ваъдангда турганинг қани?
Аҳди комил айладинг, аҳдингда турганинг қани?
Толиби содиқ бўлуб йўлуида юрганинг қани?
Зарқан сажжодларини барҳам урганинг қани?
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Қайси юз бирла борурсан охират қабр ичра боз,
Оташи Намрудга куйсанг ушбу кирдорингга оз,
Тоату тақвода бўлсанг сад ҳазорон қишу ёз,
Қунда ҳар бир молни дардингга хайрот қилсанг оз,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Лойиқи давлат эманг, йўлдин чиқибсан бадсирришт,
Умрунг ўтти, во даринго, қилмадинг бир яхши кишт,
Қўрмадим оламда сендек бандан афъоли зишт,
Ҳеч вақт юзунгга тегмасдур сени бўйи биҳишт,
То отанг рози эмас тавбанг қабул бўлмас сени.

Тоатинг беҳудадур, ҳаргиз тополмассап самар,
Сад ҳазорон некин бир хўйи бад барҳам урар,
Эй муқаддар, доманинг куйди ўзунгдин беҳабар,
Арши аъзамдин улугдур бандага амри падар,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Махдийи вақт чиқса охир сенга бўлмас роҳбар,
Сен дуо қилсанг яна омин демас фаришталар,
Шумлугунгдин бас қуругай дашту сахро баҳру бар,
Бўйи раҳматдин насими йўқки, жойингдур сақар,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Мунда келдинг Қулли доишларини хотирдин унут,
Кўзини ёши бирла ҳар соат тегирмонлар юрут,
Боғи ҳирсингини муҳаббат оташи бирла қурут,
Бандан собит қадам бўлсанг падар амрини тут,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Бсадаблик қилмагил соҳибназарини олдида,
По дароз этмак на лозим яхшиларини олдида,

Асрагин покиза жисминг шўру шарни олдида,
Бир гуломи бедирам бўлгил падарни олдида,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени

Ҳеч оқил ўзини аҳли касофат айламас,
Бу гиёҳи талхин ҳеч ким зироат айламас,
Ким падарозордур Аҳмад шафоат айламас,
Бандас мўмин амонатга хиёнат айламас,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Машрабо, азми сафар қилгил неку кирдор бўл,
Бандаликни пеша тут, шаб то саҳар бедор бўл,
Охиратни хавфидин қон йиғлагил, ҳушёр бўл,
Боғи ризвон истасанг, амри падарга ёр бўл,
То отанг рози эмас, тавбанг қабул бўлмас сени.

Илоҳий ташналарни мавж ул дарёга еткурғил,
Ҳамон сарманзили ул Одаму Ҳавога еткурғил.
Анисим, мунисим, жоним Халилуллога еткурғил,
Мақоми қурбати Нуҳи набиуллога еткурғил,
Талабда жон фидо қилган Забиҳуллога еткурғил.

Бу зулматхона дунёда мени бедор қил, ёраб,
Бошимга шўрише соягин, мени хушёр қил, ёраб,
Карамлик раҳматингдин ташнаман, саршор қил, ёраб,
Кўзумни нитизори ошиқи дийдор қил, ёраб,
Мақоми раббияни излаган Мусога еткурғил.

Талаб қилдим — бу йўлда икки дунёда бадавлат қил,
Агарчи гаида қулман, мени соҳиб саодат қил,
Адашган осий қулларини қулумсан деб ҳидоят қил,
Чиқорғил мовуманларини, қатори оли ҳиммат қил,
Қаноат берғил, авжи манзили Исога еткурғил.

Фано берғил, ҳидоят қил жаҳаннамнинг тауридин,
Туфайлидур бу йўл, авф айла, Довуднинг забуридин,
Чиқорғил хотиримни нафси шайтонининг гуруридин,
Дилимга охи сарди бер ки Исрофилнинг суридин,
Қулумян тутғилу Довуд ботақвога еткурғил.

Адашган ожизу бедаст поларнинг ҳақи, ёраб,
Бу дунёву у дунё маст иррларининг ҳақи, ёраб,
Йўлунда ташна қолган бежигарларининг ҳақи, ёраб,
Қиёмат хавфундин қон йиғлаганларининг ҳақи, ёраб,
Бошига арра келган руҳи Зикриёга еткурғил.

Ҳама олудалиқдин сақла, ёраб, жисми жонимни,
Негулар руҳига пайванд қил руҳи равонимни,
Чунон гумном қил, халқ билмасун пом-нишонимни,
Кетарда берма шайтон дастига, ёраб, имонимни,
Бу хар жомандаларни ҳазрати Яҳёга еткурғил.

Кўюгда мисли Мансурдек куюб оташга тушган кўп,
Сенинг дийдоринг излаб ҳашт жаннатга етушган кўп,
Халилдек сад ҳазорон оташни Намрудга куйган кўп,
Қиёмат ваҳмидини занкири қудратга ёнушган кўп,
Ҳамани ҳозир этгил, настдин болога еткурғил.

Юбординг ҳазрати Юнусин сен ул батини моҳига,
Гирифтор айладинг Любин мотамлик балойинга,
Ўшандоғ ҳазрати Юсуфин соядинг гамининг чоҳига
Назар қил, ё илоҳий, сийнаи чокларининг оҳига,
Илоҳий дард кўрган Люби донога еткурғил.

Яқини келди қиёмат, вақти марғимдин хабар бергин,
Надомат ашқини дийдамга тўккин, чашми тар бергин,
Учай раҳмат сарига Жабронилдек болу нар бергин,
Илоҳий, боғи умидимга лутфингдин самар бергин,
Гузаргоҳи Сиротдин ўткариб уқбога еткурғил.

Кетарда балгами боурдек сен қилма бежавҳар,
Авал мўмин қилиб охир қўлумдин олмагин гавҳар,
Ҳама рахтимини йўл устида бориб қилмагин музтар,
Шафе қилдим бу кун бориб баҳаққи нури пайгамбар,
Илоҳий, сажда вақти раббиял аълога еткурғил.

Бу ҳар жомандалар йўл устида умидворингдур,
Қачон раҳмат етушгай деб ҳамиша интизорингдур,
Аластининг хамирини ичган ҳама бейхтиёрингдур,
Назардин солма мазлумларин камтар хоки сорингдур,
Шафоат вақти умматин Расулуллога еткурғил.

Ҳама рахтини боғлаб йўлда мустардур сафар вақти,
Илоҳи тўшасиз ўткармагил мундоғ самар вақти,
Худоё, дийдаларин хушк қилма чашми тар вақти,
Надомат бирла элтгил жумла умматин кетар вақти,
Каримсан, бандани ўзунг моавжога еткурғил.

Бу бир жомандаларининг сендин ўзга такагоҳи йўқ,
Паноҳи исматингдин ўзга манзилда паноҳи йўқ,
Сиротал мустақимдин ўзга йўл юрмоққа роҳи йўқ,
Кима арз айласунлар сендин ўзга подшоҳи йўқ,
Ҳама умматин арзини шоҳи ав аднога еткурғил.

Жаҳон савдосидин озод қилгин зор қулларини,
Ўзунг ўнг йўлга солгин жумла бадқирдор қулларини.

Шифойи кавсарингдин шод қил бемор қулларни,
Жаҳаннам отанидин махлас эт бедор қулларни,
Бу аъмоларни, ёраб, дийдан бинога еткурғил.

Равон қил ашк дард олуди чашми хунфишонимдин,
Ўзунг огоҳ бергини, бандаман, суди зиёнимдин,
Хабардор айлагини шармандаман, яхши-ёмонимдин,
Ўзунг озод қилгини нафси саркаш бадғумонимдин,
Қўлумни тутгини, аввал жаннатул-маъвога еткурғил.

Агарчи мунда биз сар то қадам гарқи гуноҳ келдик,
Йитурган мақсудини, йўлга қолган бахт қаро келдик,
Саодатдин жудо, шармандаи рўзи жазо келдик,
Баҳар сувратда келдик, раҳматингга ошно келдик,
Илоҳий арзи аҳволимни олий жога еткурғил.

Адашган бандадурман, навха бўлди кориму борим,
Сақол оқарди, тиш тушди, совуқ бўлганда бозорим,
Ки, дур афтоддурман, кимга етгай нолау зорим,
Бу мустарликда раҳм айлаб ўзунг бўлгин харидорим,
Ҳамани номасини — хаттини имога еткурғил.

Ҳама жон қайғусида, нури жондин беҳабар қилма,
Мисоли бутнарастлардек имондин беҳабар қилма,
Кўнгул боғига ер бердинг, ҳазондин беҳабар қилма,
Кетар вақти эрур оху фиғондин беҳабар қилма,
Бу муфлисларни, ёраб, дастини кимёга еткурғил.

Бу гафлат хонадин бедор қил, бандангини уйғотғил,
Агар каж йўлга кетсак, бизга тўғри йўлни кўрсатғил,
Хатову маъсиятларни кўрайлик, тавба ўргатғил,
Тубанлаб кетмагай, лутфинг билан бандангини кўрқитғил,
Фараҳ бергини дилимга, ояти тоҳога еткурғил.

Адашган Машрабам, қилдим сенга ифшойи розимни,
Зиёда айлагини сийнамадаги сўзу гудозимни,
Ҳақиқатга мубаддал қил бу тақлиди мажозимни,
Қабул эт дарғаҳингга, хастамаң, ажзу шиёзимни,
Ҳама умматни, ёраб, давлати азмога еткурғил.

Машраб ўз асарларида даврига нисбатан илгор ғояларни баён эта олди. Чин инсоний селги, вафо ва садоқат, ёр васлига ташналик, тўғрилиқ ва саховат, ҳаётдан завқланиш, умидворлик, инсонни улуглаш ва халқ гами, гариблиқда ватанини қўмсаш, онайизор мадҳи; рибкор дин пешволарининг кашфу кароматларинин, ҳоким табақанинг кирдикорларинини фoš этиши, жаннат ва дўзахни назар-писанд қилмаслик, жаҳолат ва разолатни, зудм-зўрликни қоралаш, инсоний гурури поймол этилгани учун чексиз нола-фигон; баъзан худога ёлбориш, ундан адолат талаб қилиш; руҳий тушқулик ва ниҳоят, руҳий исён, адолатсиз замонадан порозилик Машраб поэзиясининг гоявий йўналишинини ташкил этади.

Машраб лирикасида халқчиллик, инсонийлик ва табиатиинг энг олий маҳсули бўлиш инсонни улуглаш, унга фидойилик қилиш етакчи мавзулардан ҳисобланади. Машраб асарларида, шунингдек, шоир ҳаёти билан боғлиқ айрим ривоятларда ҳам даврининг социал қиёфаси ўз пфодасинини топганлигини кузатиш мумкин. Машраб яшаган давр... Бир томонда чексиз бойлик ва мансаб эгалари, мартаба, мавқега эга бўлган мутаассиб дин пешволари, бир томонда эзилган жафокаш халқ. Шундай бир шароитда шоир ҳақ-ҳуқуқи барбод этилган мазлум «дили тиги ситамдин пора бўлган халқ» билан бирга бўлди. «Мўминнинг қалби — худонинг уйи» деган ақидани ўз тасавурида ривожлантириб, инсоннинг қалби муқаддас бир олам, биобарини, инсонни энг муқаддас деб билишга — тавоф қилишга чақирди. Инсон дилини оғритмаслик, уни аяб-асраш лозимлигини уқтирди. Инсон дилини юзлаб муқаддас Каъбадан улугроқ деб таърифлади:

Тавофи олами дия қил жаҳонда ҳар башардин сен,
Агар бир дилни оғритсанг, юзар Каъба бузулмазму?!

Лоқин ер-сув, бойлик ва ҳокимият учун бир-бирини гажиб ташлашга тайёр шоҳлар, ҳоким табақа вақиллари инсон дилини оғритмаслик у ёқда турсин, балки ўз хоҳиш-истаклари йўлида ҳар ерда хунрезлик қилар ва ҳамма ерда бирдек бу хунрезликнинг қурбони меҳнаткаш халқ бўлар эди. Бундай адолатсизликка қарши бош кўтарган кишиларини улар «мажнун», «девона» деб атар эдилар. Ҳар қандай ноҳақликка табиатаи тоқат қилиб тура олмайдиган, унга қарши оташнок, газабли шеъриниининг қудрати билан кескин зарба берадиган Машраб бундай пайтларда «шоҳга роҳат» бермовчи ана шундай «мажнунини девона» лардан бирига айланар эди:

Лашқари хунрез бўлса сабр-ором қайда бор?!
Мажнунини девоналардини шоҳга роҳат эмас!

Шоир куйиб-ўртанган «аҳли дард»нинг дардига чора топиш йўллариини ҳаёла қилди. Бу дард унинг тасавурида бутунлай бедаво бўлиб кўринганидан кейин фақат ўзининг шеърлари — нола-фарёди билан уларга ҳамдард бўлиш, ўз кўз ёшларини сениб одамлар қалбида ёнган алам ўтини ўчиришни орзу қилди:

Куюб ўтган мени девона Машрабдин сўрар бўлсанг,
На орда аҳли дард тондим, кўзум ёшини сениб ўттум.

Баъзан ҳақ сўзлиги, жасорати олдида шоҳлар ҳам, мутаассиб ула молар ҳам лол бўлиб қолиб, унга катта-катта бойликларини, пири қомил бўлиш имтиёзларинини таклиф қилиш билан ўзлари томонга огдириб олишга уриндилар. Аммо шоир:

Олурга дину дуйёнинг матони орау қилмай,
Қалаидарман жаҳонни сайр этиб қилдим сафар таиҳо
Шаҳи рўйи замини — тахти тожини орау қилмай,
Ғадойи фақир бўлдум, сайр отарман баҳри бар
таиҳо..

ёки

Азалдин мен дили гамгин халойиқ хайлиши севдим,
Шаҳид қонини синқорган шаҳаншоҳлардин орим бор, —

деб овоз қалаидарлиқни, чексиз эксплуатация, талон-тороқлар натижасида бутун-бутун халқлар гадо — оч-яланғоч аҳволга туширилган бир даврда ҳошим табақа аҳлидан нафратланиб, «гадойи фақир»лик йўлини тутганлигини, ҳаминша бирдек «дили гамгин халойиқ» билан бирга бўлганлигини, сўв ўрнига инсон қонини синқорувчи шаҳаншоҳларга яқинлашмай балки, ҳатто улардан «ор» қилганлигини баралла баён этди.

У халқ ҳаётини ҳилватда — узадатда туриб кузатмади. Шоир эзилган халқ ўртасида тургани ҳолда жаҳолатга, зулм-эўрликка қарши очик дон-очик янграган журъаткор овози риёкор дин раҳнамоларидан тортиб насл-насабига мағрур, «қора халқ»нинг яна бир хўжайини — сайиҳу хўжаларгача, замонасининг бей-боёнларидан тортиб, ҳону хоқонларигача дахшатга солар эди. Бундай пайтда у таъқиб этилар, ҳаёти хавф остида қолар ва мавжуд вазият тақозоси билан меҳрибон, мушфиқ халқ уни ўз севимли фарзанди сифатида бағрига яширар, бонка юртларга эҳтиёткорлик билан ўтқариб юборар эди. Бу ҳолат ўзга юртларда ҳам тақрор лавар, шу тахлит ўтаётган дарбадар, зулматли ҳаёт буюк шоирнинг аламиди, халқ ва ҳақиқат учун фидо этилган фожияли оиларини яқинлаштиради...

Машраб инсонни реал ҳаётдагина эмас, балки «боқий» дунё ҳисобланган парши дунёда ҳам, азоб-уқубатларга маҳкум этилишига қарши

Аё дўзах, мени куйдур, халойиқ куймасун харғиз!
Тамугдин ирик ўти нурдур, ани захрин ютуб ўттум.

ёки

Эли сазойи қиламағил, якиа ўзумни айлагил,
Юрдуму кўрдум ҳамани, дунёда нурғуноҳ ўзум.

Жаннат хуру гилмонларидан кечиб, ҳақиқат ва халқ омонлиги йўлида ўзининг сазойи этилишига ҳам, ёлғиз дўзах ўтида куйдирилишига ҳам у рози. Унинг ёлғиз ораси — инсонни барча офатлардан асраш бу йўлда ҳамма бало-қазоларга ўзалигини қалқон этини.

Булар замонга ҳам, арину курси, ланху қаламга ҳам енгмаган буюк шоирнинг буюк гуманизмидан кичик бир лавҳа, ҳолос.

Машраб реал ҳаётда руҳий тушқунликка маҳкум этилган халқни бахтиёр кўра олмади. Зотан, шоир яшаган давр бўғиқ, рутубатли, тарихнинг энг туманли, зулматли бир даври эди. Бу даврнинг социал муҳитини ўзгартириш халқнинг ҳам, Машрабнинг ҳам қўлидан келмас эди. Чунки бу даврда турмуш тарзини ўзгартириш учун на бирор принципшал гомий йўналиши, на инсониятнинг жамият тараққиётида дутган ўрни ҳақида бирор тасаввурнинг ўзи ҳам бўлмаган. Шунинг учун ҳам, Ўзбек халқи тарихида «иётикор шоир» номи билан машҳур бўлган Бораҳим Машрабнинг мавжуд тузумга қарши порозилиги, шўрин-ғангоси замонасига инсбатан катта прогрессив аҳамиятга эришган бўлса-да, бу кесин ўзининг чекданганлиги билан характерланади

«Бобораҳим Машрабнинг адабий-ижодий мероси ҳам худди унинг ҳаёт йўли каби замоналар ўтиши билан афсоналар нардасига чулганиб, пароканда бир ҳолатда бизгача етиб келганки, бу чалқитишлик ва поанитишлик шоир адабий меросининг чегараларини аниқлаб олиш масаласини ниҳоят даражада мураккаблаштириб юборганлиги ўз-ўзидан аёнидир». ¹ Ҳақиқатдан ҳам, Машрабнинг ижодий мероси бизгача мукамаллигича етиб келмаган. Ҳозиргача нашр этилиб, ўқувчиларга тақдим этилган шеърлар «Девони Машраб» китоблари, баёзлар ва мажмуаларга киритилган Машраб асарларидан олинмоқда. Демак, шоирнинг ижодий мероси бизгача уч маиба — «Девони Машраб» қиссалари, баёзлар ва турли мажмуалар орқали етиб келган.

«Девони Машраб» қиссалари, баёзлар ва мажмуаларнинг ўзига хос характерли хусусиятлари нималардан иборат?

1. Қисса-ро котиблар, ноширлар ва кенг китобхонлар оmmasи томондан «Девони Машраб», «Девонан Машраб», «Эшон Машраб», «Эшони Шоҳ Машраб», «Эшони Шоҳ Машраби девонан Намаиғоний» каби номлар билан аталиб келинган. Бу номлар ичида энг оммавийлашгани «Девони Машраб» дир. Лекин китоблар «Девони Машраб» номи билан юритилса ҳам, уларнинг ҳозиргача маълум нусхаларининг бирортасида ҳам девонга хос хусусият йўқ.

Девон тартиб бериш — тузиш, унинг ўзига хос аъёналарига қатъий амал қилиш араб, форс ва туркий халқлар адабиётида асрлар давомида ўз такомилини тонган. Энг мукаммал девонларда Шарқ классик поэзиясидаги 16 лирик жанр тўлиқ ўрни олган. Алишер Навоийгача ўзбек тилида ижод этган баъзи шоирлар ўз асарларини йиғиб, девон тартиб берган. бўлсалар-да, бу девонлар таркибидаги жанрлар сопи 5—6-тадан ошмас эди. Навоийгача айрим араб ва форс классиклари ўз девонларини поэзиянинг ана шу 16 жанри билан тўлиқ беаганлар Бундай буюк ишни ўзбек шеърини тарихида Алишер Навоий амалга оширди. Ўзбек адабий тилининг араб ва форс-тожик халқлари тилларидан қолишмаслиги, унда ҳам исталган жанрда беназир, бадиий етук асарлар яратиш мумкинлигини Алишер Навоий ўзининг тўрт девони — «Ҳазойин ул-маоний» орқали исботлаб берди.

Алишерага кўра, девон қасида ёки газал жанри билан бошланган. Газалларнинг ўрни дастлабки байт ва кейинги байтларнинг жуфт мисралари сўнгида келувчи қофия ёки радиф сўзининг охирига ҳарфига қараб белгиланган. Газаллар девонга араб алифбоси сираеи билан тартиб этилган жойлаштирилган.

Шундан сўнг, шеърлар мустақол, мухаммас, мусаддас, мусамман, тар жиғбанд, маснавий, қасида, соқийнома, қитъа, рубоий, муаммо, чистотуюқ, фард тартибида жанрлари бўйича навбат билан ўринлаштирилган. Девон таркибига ижодқорнинг насрий асарлари, шунингдек, достонлари киритилмаган.

«Девони Машраб» деб юритилиб келинган китобларда, юқорида айтилганидек, девонлик хусусияти йўқ. Улар тузилишига кўра кўпроқ халқ достонларига ўхшаб кетади. «Қисса»ларнинг аксарияти «Аммо ровийлар андоғ ривоят қилибдурларким...» деб бошланади ва «... Ҳоло ҳазрати Эшони Шоҳ Машрабнинг қабрлари Ишконишодадур» деб тугалланади. «Девони Машраб» ҳақида аниқ тасаввур ҳосил қилиш учун унда бир нарча келтирамиз:

«Алқисса, Эшон Машраб бу газални ўқуб, қўш мадрасаи Абдулла-қабри қилиб ўлтурубтурлар ва халойиқни кўрқутуб турурлар. Анда Эшон Машраб айдиларки: «Эй кўрқоқ муллолар! Халойиқни нимага кўрқутуб турурсизлар? Аммо анда менингдек етти қалаандарни кўнгли очилган топил-майди му етти дўзахнинг эшигини тутуб турса?!» дедилар. Анда бу сўзини ул муллолар эшитиб айдиларки: «Эй девонаи чиллаи яшия урган! Сиз шунича катта киши бўлдингизки, дўзахни эшигини тутуб, халойиқни кир-гузгали қўймайсиз!» деб Эшон Машрабни ул ерда таёқни остига олди-гузгал. Анда Эшон Шох Машраб айдилар: «Эй муллолар! Кириб Охунди-гизга айтишлар, мен анинг билла сўзлашурман», дедилар. Анда муллолар Охундларини келтурмак учун бордилар. То анда Охунд келгунча Эшон Машраб қўюларидини бир кўзанинг тувақини олдилар. Боз уч-тўрт кўк-норни олиб, сувга солиб, эзиб ўлтурдилар. Аммо шул вақтда муллолар кириб Охундларига айдилар: «Эй Охундум, бир қалаандар келибдурки, тамоми сўз сўзласа, куфр сўзлайдур. Бизлар ани таёқни остига олдук. Аммо у айтурки: «Эй муллолар, ман сизларнинг Охундларингиз билла сўзлашурман», дейдур.»

Алқисса, анда Охунд чиқиб кўрдуларки, бир қалаандар олдида бир кўзанинг тувақи бор. Сизоб эзиб ўлтирибдур! Анда Охунд келиб айдиларки: «Эй қалаандар! Сизобни ташлагилки, бул Фиръави деган кофир-нинг бўқидур, қўлуниги урмагил, харом бўлур», дедилар. Аммо анда Эшон Шох Машраб айдиларки: «Эй Охунд, сиз кимга умматсиз?» Охунд айдиларки: «Ҳазрати Мухаммад Мустафо солан омоҳи алайҳа вассаламга умматдурман». Эшон Шох Машраб айдиларки: «Маънийи уммат нимадур?» Охунд айдиларки: «Пайрав бўлмоқликдур». Эшон Шох Машраб айдиларки: «Агар сан ҳазрат Рисолатнапоҳга уммат бўлсанг, не учун пайрав-лиг қилмайсан?!» Анда Охунд айдилар: «Нечун пайравлиг қилмабман?» Машраб айдиларки: «Пайгамбари худо нима кийибдурлар?» Охунд айдиларки: «Пашмана тўн кийибдурлар». Ва яна Эшон Шох Машраб айдиларки: «Сани устунгдаги тўнунг абришимдур. Сани ҳам кийганинг харомдур!» — дедилар. Анда Охунд айдиларки: «Агарчанди мени тўнум абри-шимдур, юзи еадур». Эшон Шох Машраб айдиларки: «Ман ҳам бул кўкнорга етти кўкнор сув қўштум, бул нечук харом бўлур?!» — дедилар. Аммо анда Охунд ва тамоми томоҳи қилиб турган халойиқ-лар Эшон Шох Машрабнинг оёқларига йиқилдилар. Эшон Шох Маш-рабга ишқ туғён қилиб, табуларини қўлларига олиб, сөз қилиб, бу газални ўқудилар:

Шарҳ айласам ишқ дафтарини жон чидаёлмас,
Ҳам жону жаҳон, одаму хайвон чидаёлмас.
Авроди муҳаббат ўқубон маскида кирсам,
Маскида куяру тоқи фарозон чидаёлмас.
Майхона кириб насли санамдин хабар олса,
Зоҳид куяру оқилу подон чидаёлмас.
Маҳшар куни гар барқ урубон чиқса ингорим,
Дўзах куяру жаннату ривон чидаёлмас.
Ишқ порасидин гар ўқусам сура банкбор,
Бешубҳа биланиг, олти куръон чидаёлмас.
Гар наъра уруб тавсани ҳиммат мина қолсам,
Оламга тушуб шўриши афгон чидаёлмас.
Машраб, сен агар даъвийи ишқи санам этсанг,
Биллоҳки, анга жисминг ила жон чидаёлмас

Ужорида келтирилганидек, ҳар бир ривоятдан сўнг «Шоҳ Машраб ёки Эшон Шох Машраб жунуилари зиёда бўлуб, бу абетни ўқудираб...» сўзлари билан янги ривоят бошланади. Бу ҳолат «Девони Машраб» китобларининг ҳаммаси учун ҳам ҳосдир.

Ривоятлардан сўнг кўчирилган шеърларнинг мазмуни ҳамма ўрнида ҳам шу ривоят мазмунига боғланмайди. Шеърлар қиссанинг бошидан охиригача бетартиб жойлаштирилган. Ундаги шеърлар ҳақиқий девонлардагидек аввал газаллар, мустазодлар, мусамматлар ва ҳ. тартиб билан келмайди. «Девони Машраб»ларда шеърларнинг девоний тартиби ҳақида сўз ҳам бўлиши мумкин эмас. Улар тахминан: ривоят — газал, ривоят — мухаммас, ривоят — газал, ривоят — мустазод, ривоят — мураббаъ ва ҳ. ҳолатларда бетартиб келади.

Шунингдек, «Девони Машраб»лар тузилган, кўчирилган вақти ва нўчирилган жойларига кўра ҳам бир хилликка эга эмас. Улар ривоятларнинг турлилиги, шеърлар сони ва ҳажмининг бир-бирига мос келмаслиги, кўчирилган жойига кўра диалектик нуқтан назардан текслардаги шевага ҳослик каби хусусиятлари билан ҳам фарқланадилар.

«Девони Машраб»лар кўчирила боргани сари нуسخалар орасидаги фарқ ҳам кўпая борган. Натижада йиллар ўтиши билан турли вариантдаги «Девони Машраб»лар вужудга келган. Вариантларнинг юзага келиши сабабларини яна шундай изоҳлаш мумкин: Машраб замонасининг етук донишманди, диний ва дунёвий илмларни чуқур эгаллаган, тўғрисиё, гоътада покиза, ҳалол ва комил инсон эди. Шунингдек, у ҳеч қачон мутаассиб руҳонийлар ва ҳукмдор-шахслар билан чиқиша олмаган. Халқни ЖАҲОЛЛАТДА ва ҚҶРҚҶВДА сақлашдан манфаатдор бўлган бу шахсларнинг риёкорликлари, адолатсизликлари ва қоҳхўрликлари Машраб қалбини уларга нисбатан чексиз нафратга тўлдирган. Машраб адолатсизликлардан юзага келган газаб ва нафратини, дард ва аламни ичига ютиб, бир чеккада оҳу нола қиладиган ожиз шахс эмас эди. У жуда дово ва зўр ҳажвчилик қобилиятни ўзида мужассамлаган оловқалб, довурак киши эди. Машраб ноҳақликни, адолатсизликни кўриб-билиб, индамай бир четга чиқиб, шу ноҳақлик ва адолатсизлик ҳақида кўзёши тўкиб, муғлиг шеърлар ёзадиган шоирлар тоифасидан эмас эди. У халққа жабр-ситам ўтказаетган, уни алдаётган, қўрқитаётган, азоб-укубатларга маҳкум этаётган зolim ҳукмдорларни шу халқ кўзи ўнгида ҳеч аямай шарманда қилар эди. Машраб бу шахсларнинг халқдан яширин тутган иллатларини, разилликларини инкор этиб бўлмайдиган далиллар билан ҳажв тиги остига олар эди. У рақиблари устидан ҳамниша маънан галаба қозонган.

Машрабдаги маънавий қобилиятинг — салоҳиятнинг қудратлилиги ва унинг адолатсизликка қарши қаратилганлиги ҳукмрон синф вакиллариини даҳшатга солар эди. Шунинг учун ҳам улар Машрабни ўлдирдилар. Машрабни жисмонан ўлдиришни уйдалаганлар уни маънан йўқ қила олишдан, унинг халқ қалбида ўрнашган муҳаббатини сўндиришдан ожиз қолдилар. Энди улар Машрабнинг халқ ўртасидаги шухратидан ўз манфаатлари йўлида фойдаланиш ҳаракатига тушдилар. Унинг асарларини ўз манфаатлари — ҳукмрон синф манфаатларига мувофиқлаштириш пайида бўлдилар. Машрабни авом халқ орасида «марди худо», «авлиёи ҳақ» «соҳиб қаромат» деб эълон қилдилар. Ана шунинг учун ҳам асли бир нуسخадан иборат «Девони Машраб»ларнинг турли гоъвий йўналишдаги вариантлари шаклланди.

Шубҳасиз, қиссанинг энг қадимий вариантлари ҳам бўлган. Бизгача етиб келган вариантлардаги «Девони Машраб»лар ўша қадим нуسخа асосида юзага келган.

«Девони Машраб» китобларидаги ривоят ва афсоналарнинг бир-бири

дан тубдан фарқ қилини, унинг таркибига киритилган шеърларнинг голвий йўналишига кўра саралаб олинини фактлари уни икки синф — хукмрон ва меҳнаткан халқ вакиллари томонидан тузилганлигини, кўчирила борганлигини кўрсатади.

«Девони Машраб»лар таркибига Махвош ва Мужрим Обид сингари шоирларнинг шеърлари ҳам суғъий равишда котиблар томонидан киритиб юборилган.

Шунингдек, «Девони Машраб» китобларида «Мабдаи нур», «Кимё» китобларидан кўчириб ўтказилган шеърлар жуда кўп. Лекин «Девони Машраб» қиссасининг энг қадим нусхаларидан бири ҳисобланган ва Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти фондида сақланаётган 5940 рақамли қўлёзмада «Мабдаи нур» уивон вазифасидаги таҳаллусли шеърлар йўқлиги билан бошқаларидан фарқ қилади. Бу вариантда Машраб ҳақида жуда ҳам кўп диний ривоят ва афсоналар берилганки, уни Сайидали бини Сайидахмад, шубҳасиз, бир гуруҳ мутаассиблар томонидан тузилган вариантлардан кўчирган, дейиш мумкин.

2. Бобораҳим Машрабнинг ижодий мероси профессионал котиблар, шунингдек, шеърнинг муҳлисари томонидан тузилган баёзлардан ҳам кенг ўрин олган. Баёз арабча сўз бўлиб, оқ, оқлик; оқда кўчирилган нусха; оқ қоғоз, шунингдек, турли шоирлар шеърлари тўнланган китоб, шеърлар тўнлами маъноларини билдиради. Соғда қилиб айтганда, баёз турли шоирлар шеърларидан намуналар киритилган кичик тўнлам, тўнлам гулдаста ёки антологиядир. У ихчам ва ёнда олиб юриш ўнгай ҳамда исталган пайтда, исталган жойда — одамлар йиғилган йиғинларда, маъракаларда, даяраларда бемалол фойдаланиш мумкин бўлганлиги учун ҳам ўзига хос жамъи кутубхонача вазифасини ўтаган. Шунинг учун ҳам Шарқ халқлари адабиётида баёз тувиш кенг ва айтиш мумкин, оммавий тус олган.

Машраб шеърининг шайдолари, муҳлисари XVIII асрнинг охири ва XIX асрларда тузилган баёларга унинг шеърларидан кўйлаб намуналар киритилган. Бизнинг кутубхонамизда ҳам 1243 ҳижрий, 1826 мелодий йилида Муҳаммадшириф Махдум Хоразмий томонидан кўчирилган баёз бўлиб, унга Бобораҳим Машрабнинг ўзбек тилидаги саккиз газаали ва ўн битта муҳаммаси киритилган.

3. Баъан жиҳатлари билан баёзларга ўхшайдиган, ammo улардан жиҳдий фарқланувчи тўнламлар ҳам бор. Ammo бундай тўнламларни баёзлар сирасига қўйиб бўлмайди. Чунки бу мажмуалар ҳажм жиҳатидан катта бўлиб, унинг таркибига киритилган шоирлар шеърларига жуда кўп ўрин берилган. Уларда фақат лирик шеърлар эмас, балки энг асарлардан намуналар ҳам жой олган.

Филология факультети доктори, профессор Эргашали Шодиев ўз қўлида бўлган шундай тўнламлардан бирини «Мажмуаи мунтахаби девонхо» деб номлаган. Бу тўнлам — мажмуанинг 43 ыарағи (86 бет) Бобораҳим Машраб шеърларидан иборат. Аҳамиятлени шундаки, маъкур саҳифаларда «Девони Машраб» қиссаларидан фарқли ўлароқ, ҳеч қандай ривоят ва афсоналар йўқ. «Бил қўлга киритган қўлёзма Машраб ижодининг барча поаниқ томонларини ҳал қилиб бера олмаса ҳам, ҳар ҳолда уни тузган муаллиф қўлида шоирнинг алоҳида-алоҳида (ўзбек ва тожик тилларида) яратилган девонининг жуда мўтабар нусхаси мавжуд бўлган деб тахмин қилиш мумкин. Котиб ана шу икки девон асосида ўзи тузган бу мажмуага Машраб девонларидан бир қатор тожикча ва ўзбекча шеърларини киритган».

Шундай ҳусусиятдаги тўнламлардан уч нусхаси бизнинг шахсий кутубхонамизда ҳам мавжуд. Бу мажмуаларнинг учаласи ҳам XIX асрнинг

иккинчи ярмида кўчирилган бўлиб, тузлиги тартиби, қамрови ва бошда хусусиятлари билан бир-биридан кескин фарқ қилади.

Биринчи мажмуада аввал Аҳмад Иссавийнинг «Хикмат» китобидан намуналар, сўнг Бобораҳим Маширабнинг 21 шеъри ва охирида «Девони Машираб» қиссаси келтирилган.

Иккинчи мажмуани шоир Садоий томонидан кўчирилган деб ўйлай-миз. Чунки мажкур тўйлама Садоийнинг газаллари «Газали Садоий» деб бериб борилган. Бир ўринда бу жумла ўрнига «Газали камина» («Ўзимнинг газалим» — Ж. Ю.) деб ёзилган ва бу газал Садоийникидир. Бу мажмуанинг ҳам аввали «Хикмат»дан намуналар, сўнг Сайқалийнинг тўлиқ бўлмаган «Баҳром ва Гуландом» достони, Машираб шеърларидан 49 таси, Садоий ва Хувайдо газалларидан намуналар ҳамда «Девони Машираб» қиссасининг бошланғич қисми (24 варақ) берилган.

Учинчи мажмуа 400 варақ (800 бет)дан иборат бўлиб, 1876 мелодий йилида номаълум котиб томонидан кўчирилган. Унинг ҳам бошланғич қисми Аҳмад Иссавийнинг «Хикмат» китобидан ва унга найрав тарада Иссавий муридлари томонидан ёзилган «Хикмат»лардан иборат. Саъдий ва Хофиз Шерозий, Жомий ва Навоий шеърларидан намуналар. Эрганаши Шодиевнинг шахсий кутубхонасидаги «Мажмуайи мунтахаби девонҳо»даги каби анъанавий «Бисмиллоҳир-рахмонир-рахим»дан сўнг Маширабнинг 62 варақ (124 бет)дан иборат ривоят ва афсоналарез кўчирилган турли жанрлардаги шеърлари берилган. Шунингдек, мажмуада Йқалониддин Румий — Шамс Табризий шеърларига катта ўрни берилган. Бу тўйламагина кўйлаб шоирларнинг шеърлари киритилган.

Биринчи ва иккинчи мажмуада дастлаб Машираб шеърларидан намуналар, китоб сўнггида эса «Девони Машираб» қиссасининг алоҳида берилган далили шоир шеърлари «Девони Машираб» қиссаларидан эмас, балки Э. Шодиев қайд этганидек, бирор мўътабар Машираб девонидан кўчирилганлигидан далилат беради.

Қўқондаги Рафур Гулом номдаги адабиёт музейида 219-инвентар рақамли Бобораҳим Маширабнинг шеърлари жамаанган бир қўлёзма сақланади. Бу қўлёзма 172 варақдан иборат. Унда 2097 мисра (сатр) шеър жамланган. Китоб оқини Қўқон қозонига наставлик хатида кўчирилган. Аммо унинг 23—31-варақлари йўл-йўл шавқли оддий рус қозонига кўчирилган. Китобнинг котиби номаълум. Котиб уни қачон ва қасрда кўчирганлигини қайд этмаган. Музейнинг катта илмий ходими, филология фанлари кандидати Аҳмадали Мадамшинов ва душанбегини ёш олим Рустамов Каримов билан биргаликда ушбу қўлёзма 1920-йиллардан кейин кўчирилган деган хулосага келдик. Қўлёзмада Маширабнинг 122 та турли жанрлардаги шеърлари бор. Бу қўлёзма ҳам Маширабнинг девони эмас. У ҳозиргача биз кўрган Машираб қўлёзмаларидан тўқдан фарқ қилади. Бу фарқ шундаки, унда ривоят ва афсоналар берилмаган. Шеърлар девонга хос алфавит сираи билан ҳам, жанрлари бўйича ҳам жойлаштирилмаган. Ушбу тўйламни еничилаб ўрганиб чиққач, шу нарса равшан бўлдики, котиб бу китобни «Девони Машираб» қиссаларидан биридан кўчирган. Фарқ шундаки, у бу китобни ривоят ва афсоналардан холи қилган ҳолда кўчирган. Айтидан, кўчирувчи ўз олдига Маширабнинг ривоят ва афсоналарези соф бир шеърый тўйламийи юзага келтиришни мақсад қилиб қўйган бўлса керак.

«Девони Машираб» қиссалари шоир шеърини намуналарини ўнда жамлаган тўйлам бўлибгина қолмай, балки Машираб ҳаёти ҳақида қимматли маълумотлар берувчи манба ҳам ҳисобланади. Бу манба Машираб ҳаётининг ноаниқ томонларини аниқлаб олишда катта аҳамиятга эга. Қиссаларда келтирилган ривоятларнинг ҳаммасини тўлиғича Машираб ҳаётидан олгани ва ҳақиқатдан ҳам бўлиб ўтган воқеалар баъбидан иборат экан деб ҳисоблаш тўғри эмас. Улар орасида суғий тўқидики

ритилган афсоналар ҳам бор. Шундай бўлишига қарамадан, қиссалар Машираб яшаган давр, шоирнинг ижодий муҳити, унинг дунёқараши, турли шахслар билан бўлган мулоқотлари ҳамда ҳаёт тараф қандай ва нималардан иборат эканлигини аниқлашда катта илмий аҳамиятга эга.

«Девони Машираб»ларнинг ким томонидан тузилганини номатълум. У шоир ҳаётининг сўнгги йигирма йилида ҳамроҳ бўлган дўсти Пирмат Сеторий ёки унга маълум муддат ҳамроҳлик қилган Зиёвуддин Боғистоний томонидан ҳам тасниф этилмаган бўлса керак.¹ Чунки Пирмат Сеторий Маширабдан ўзига бир ажойиб ашъорий девон қолганлигини сўзлайди ва ундан бир нуسخа кўчириб, Боғистонийга ҳам юборади. Унинг қўлидаги Машираб девонини кўчириб кўнайтириш ўрнига Машираб ҳақидаги узақ-юзақ фикрларга тўлиб-тошган бир асарни тузганлиги ҳақиқатга сира ҳам тўғри келмайди. Машираб девонига эга бўлган Боғистоний тўғрисида ҳам худди шу фикрни айтиш мумкин. Бундан ташқари, Пирмат Сеторий томонидан тузилганда эди, шубҳасиз, Машираб ҳаётининг сўнгги йигирма йили ҳақида ҳам маълумот берилган бўлар эди. Ваҳолакин, Пирмат Сеторий Машираб ҳаётининг охири давларига ва билан бирга бўлган, тасодиқ натижасида ўлимдан омон қолган. Машираб дорга осилган. «Девони Машираб»ларда эса Маширабнинг Наманганга келиши (Офок хўжа руҳсатидан сўнг — Ж. Ю.), опасининг вафотидан кейин сафарга отланиши, Балх шаҳрига бориши, у ерда мутаассиб руҳонийларини, Маҳмудбийини ва унинг арқони давлатини ҳақорат қилиши натижасида эин донга ташланиши ва ниҳоят, қатл қилиниши билан шоир ҳақидаги «маълумотлар» тугайди. Демак, Маширабнинг Наманганин тарк этганидан то Балх шаҳрига боргунича бўлган 20 йиллик ҳаёти воқеалари қиссаларга киритилмай қолган.

Академик шоир, ўзбек ва форс-тожик адабиётининг билимдони Гафур Гулом мазкур қисса ҳақида, шунингдек, Маширабнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида фикрлар билдиргани кўпчиликка маълум. Гафур Гуломнинг филология фанлари кандидати Леил Рашидов томонидан нашрга тайёрланган «Адабий-танқидий мақолалар»ида Машираб девонининг тузувчиси ҳақида қуйдагича маълумот келтирилган: «Бугун бизнинг қўлимизда мавжуд машҳур «Машираб девони» шоирнинг севиғлиси Махвашхоним томонидан тўпланган ва тартибга солингандир. Шоирнинг Махвашхоним ўзбек адабиёт тарихи учун қилган бу азамат хизмати эъзаига яна ўша Наманган диндорлари томонидан сочи қирқилди — гисубурида қилинди»¹. Афсуски, бу маълумотларни Гафур Гулом қаердан ва қайси манбалардан олганлиги биз учун равиан эмас.

Машираб ҳаётининг баъзи томонлари унинг ҳаётлиги ва қатлидан кейинги даврларда ёзилган тазкираларда ҳам ўз ифодасини топган. Булар Муҳаммад Бадъ Малехо Самарқандийнинг «Музаққир-ул-асҳоб», Нехоқ Зиёвуддин Боғистонийнинг «Тазкирани қаландарон», Абдулмуталиб Хожан Фаҳмийнинг «Мажмуан Абдулмуталиб Хожан Фаҳмий», Абдушукур Зиёнинг «Мусаввадан Абдушукур Зиё», Хўжа Ҳакимхон Тўранинг «Муни-тахаб-ут-таворих», Мирзо Олимнинг «Ансобу-салотин», Мажзуб Намангонийнинг «Тазкират-ул-авлиё», Ҳидоятулда Офок хўжанинг муридлири томонидан ёзилган «Ҳидоятнома» ва «Маноқиби Хўжам Пошшо» тазкираларидир.

«Музаққир-ул-асҳоб» тазкирасининг муъаллифи Малехо Машираб билан икки марта Самарқандда учрашган. Малехонинг ёзишича, Машираб

М. Зокиров Шубҳалар ўрилгани? «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетаси 1982 йил, 29 январь.
¹ Гафур Гулом Адабий-танқидий мақолалар. Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти Тошкент 1973 йил, 56-67

асли Андигон вилоятидан бўлиб, ўсмирлик йилларида илм ва фазилатлар касб этиш мақсадида Наманганга борган. У ерда зўр хавас билан ўқини патижасида теъда камолот касб этган. Балогатга эришгач, Самарқандга келган. Яна Наманганга қайтиб, у ердан Қашқар ва Бадахшон сафарига жўнаган. Иккинчи марта Самарқандга қаландар жомасида кириб келган.

Зиёвуддин Исҳоқ Боғистонийнинг «Тазкирани қаландарон» ини филология фаилари кандидати Мухсин Зокировнинг «Эрк на маърифат куйчилари» асари орқали биламиз. Мухсин Зокировнинг ёзишича, «Тазкирани қаландарон» асарининг муаллифи Исҳоқ Боғистоний Наманганда Мулло Бозор охунд қўлида Машраб билан бирга ўқиган. Бу асар Машраб ўлимидан олти йил кейин — 1717 йилда ёзилган. Тазкира Машрабнинг узоқ сафарлардаги доимий ҳамроҳи Пирмат Сеторийнинг илтимосига кўра тасниф этилган. Сеторий Машраб ҳаётининг Боғистонийга маълум бўлмаган лавҳаларини баён этиб берган. Тазкирада Машрабнинг қашқарлик Офоқ хўжа даргоҳидаги шодон ва аламли, азоб-укубатли кунлари, шоирнинг Офоқ хўжа канизакларидан бири — Тўтибекаччи севиши, севилиши, бу қилмиши гуноҳ ҳисобланиб, бичилиши, даргоҳдан қувилиши ва қаландарлик жомасини кийиши каби муҳим маълумотлар берилди. Ушбу тазкирадаги энг эътиборли ахборотлардан бири Балх ва Қундуз вилоятининг ҳокими Маҳмудбий Қатагон томонидаги Машрабнинг андонга ташланиши ва қатл этилиши билан боғлиқ воқеаларнинг анча кенг баён этилганлигиндир.

«Тазкирани қаландарон» Бобораҳим Машрабнинг тугилган йилини аниқ кўрсатиб берувчи бирдан-бир ноёб асар ҳамдир. «Андог маълум бўлмишким, Машрабни палиюллоҳ қатли муддатинда таваллудларидин элдик сажиз сана кочуб эрди», дейилган тазкирада. Шоирнинг 1711 йилда қатл этилганлигини ҳисобга олсак, у 1653 йилда тугилган бўлиб чиқади. Аммо шима учундир М. Зокиров «Шу тариқа шоирни 1656—57 йилларда тугилган деб айтиш мумкин»,¹ дейди. Умуман М. Зокировнинг Машраб ҳаёти саналари ҳақидаги ҳисобларида бир-бирига анд маълумотлар берилган. М. Зокировнинг ёзишича, Машраб 11—12 ёшларида Андижондан Наманганга келган,² Наманганда 6—7 йил таълим олган,³ Қашқар ва Бадахшон сафари 8—10 йил давом этган,⁴ Машраб Самарқандга иккинчи бор келганида 33—34 ёшларда бўлган. Унинг Самарқандга иккинчи бор келиши тарихини 1690—91 йиллар деб тахмин қилиш мумкин,⁵ дейди.

Энди Мухсин Зокировнинг қайдларини аниқлаб кўрайлик: Машраб 1657 йилда тугилган. 12 ёшида Наманганга келган 1657+12=1669. Наманганда Мулло Бозор даргоҳида 7 йил ўқиган 1669+7=1676. Қашқар ва Бадахшон сафари 10 йил давом этган 1676+10=1686. Демак, Машрабнинг Самарқандга келган йили 1690—91 эмас, 1686 йил ва ёши 33—34-ларда эмас, балки 29 да бўлиб чиқанти. Машрабнинг охириги сафари 20 йил давом этган ва шу сафар сўнгисида 1686+20=1706 йили ўлдирилган. Кўринадики, М. Зокиров ҳамма саналарда хатоликка йўл қўйган.

Демак, Бобораҳим Машраб 1653 йилда тугилган. 7 ёшида муллога ўқинига берилган. 1665 йилда Наманганга келган. Мулло Бозор охундга шогирд тушган. 1671 йили 18 ёшида Самарқандга келган, яна қайтиб Наманганга борган. 1672 йили Қашқар сафарига отланган. Бу сафар М. Зокиров кўрсатганидек, 8—10 йил эмас, балки «Девони Машраб» қиссаларида қайд этилганидек 18 йил давом этган. 1690 йили Машраб Наманганга қайтиб келган. Шу йили опаси вафот этган. Опаси вафотидан кейин бир йил давомида Моварауннаҳр шаҳар-қишлоқлари бўйлаб саё-

¹ М. Зокиров «Эрк на маърифат куйчилари. Тошкент 1984 йил, 19-бет

^{2, 3, 4, 5} Уша асар., 18—19-бетлар.

хат қилган 1691 йилдан Пирмат Сеторий билан 20 йиллик узок сафарда бўлган ва бу сафар сўнгиде, Абдулмуталиб Ҳожан Фахрийнинг таъки расида қайд этилганидек 1123 ҳижрий йилида (мелодий 1711) Қундузда шахид этилган

Улуғ Октябрь революциясига қадар ва ундан кейинги яқин 4 6 йиллар орасида қилинган энг диққатга сазовор адабий тадқиқотларда бири рус шарқшунос олимлари томонидан Бобораҳим Машраб ҳаёти ва ижодий меросини ўрганишга киришилганлиги ҳамда унинг кенг рус жамоатчилиги эътиборига ҳавола этилганлиги бўлади. Улар Машрабнинг ҳаёти ва ижодини гоятда қизиқиш билан ўрганишлар. Унинг Ўрта ва Яқин Шарқ халқлари иктимоний-исбоний ҳаёти тарихида катта маънавий таъсир ўтказган буюк ижодкор — исбонкор шоир эканлигини эътироф этишлар. 1895—1923 йиллар орасида рус шарқшунос олимлари Н. И. Веселовский, Х. С. Ликошин, В. Л. Вяткинлар матбуотда Машраб ва унинг адабий мероси ҳақида мақолалар ҳамда шоир асарлари таржималарини эълон қилдилар.

Шарқшунос Н. И. Веселовский Машраб ва унинг ижодига муносабат билдириб, бундай деб ёзган эди: «Ҳажвчи ва ҳозиржавоб Девона Машраб Ўрта Осиё халқлари орасида жуда машҳурдир... фикримизча, Машраб чуқур диққат билан жиддий ўрганишга сазовор шахс... У муттадил равишда руҳонийлар билан мунозаранда бўлган ва ҳар доим улардан устуи чиққан».

«Девона Машраб» қиссаларини рус тилига таржима қилган киши Н. С. Ликошиндир. Н. С. Ликошин Бобораҳим Машраб газалларини таржима қилишга киришишдан олдин унинг ҳаёти ва ижодий фаолиятига доир маълумотлар тўплашга ҳаракат қилган. Чунки у, даставвал, Машрабнинг «ким» эканлигини аниқламоқчи бўлади. Ани шу мақсадда Наманган шаҳридаги пуфузли таниш-билишларидан Машраб биографиясига доир ёзма маълумотлар олади. Сўнгра у Қашқар консули, шарқшунос Н. Ф. Петровскийдан Марғилон вилоятида Машрабнинг бири Офок хўжа авлодлари яшаётганлигини эшитиб, улардан Офок хўжа ҳақида сурштира бошлайди. Н. С. Ликошин ўз қўлида мавжуд бўлган яқинда типография наширдан таржима қилиб, сўнгра уларни қўлёзма билан чоғинтирмоқчи бўлган. Ниҳоят, Машрабнинг ҳаёти ва ижодига алоқадор «Мабдан пур» китобини кўриб, шоир биографиясини ёзишга киришди.

Қанчадан-қанча оворагарчиликлардан сўнг қўлёзма «Туркистанские ведомости» газетасига топширилади У ерда беш йилдан ортиқ нашр қилинмай ётади. Ниҳоят, орадан ўн йил вақт ўтгач, 1911 йида «Девона Машраб» Самарқандда вилоят статистика комитетига рус тилида биринчи мартаба босилиб чиқади.¹

Академик Воҳид Абдуллаев В. Л. Вяткиннинг Машраб ҳаёти ҳусусида қилган тадқиқотлари ҳақида гапириб, шундай дейди: «Археолог, профессор В. Л. Вяткиннинг Машраб тўғрисидаги мақоласи 1923 йида «Туркистон Шарқшунослик институти тўплами»да (Тошкентда) босилган. Унда шоирнинг Ўрта Осиё бўйлаб шухрат қозонишига сабаб «Машрабнинг мавжуд қалбакилик, ноҳақликка қарши йўналган кучини тимсоли сифат хизмат этишидир», деб уқтирган.²

Машрабнинг шеърларидан намуналар германиялик Мартин Хартман томонидан немис тилига таржима қилинган, деган маълумотлар ҳам бор.³

¹ Ғайбулла Саломов Адабий анъана ва бадий таржима. Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти, Тошкент, 1980 йил, 26-бет.

² Воҳид Абдуллаев Ўзбек адабиёти тарихи. Тошкент, «Ўқитувчи» нашриёти, 1980 йил, 141-бет.

³ Мухсен Зокиров Машраб. Адабий-таъқидий очерк. «Тошкент» бадий адабиёт нашриёти, Тошкент, 1966 йил, 6-бет

Кўриниб турибдики, Машрабнинг ҳаёт ва ижод йўли тарихини ўрганиш Октябр революциясидан илгарик маҳаллий ва рус тадқиқотчиларининг диққатини ўзига жалб этган.

Исоғий тарихида янги даврни бошлаб берган Улуг Октябр социялистик революцияси кенг халқ оmmasи томонидан маданий меросни янгича тушунишга, маданият тарихига бутунлай янгича қарашнинг шаклланишига истиқболли йўл очиб берди. Класик адабиётимиз намояндаларининг, шу жумладан, Бобораҳим Машрабнинг ҳаёти ва бадий меросини янги асосда ўрганиш ва ёритиш фақатгина совет замонасига келиб амалга ошди. Машрабдек буюк сўз санъаткорининг асарлар оша бизгача етиб келган мероси, қайноқ ва жўшқин ҳаёти ҳақидаги латифа-намо, шунингдек, ибратомуз ривоятлари орасидан ҳақиқий Машрабни ва унинг шеърятини аниқлаш ва қайта тиклаш, унинг қонуний эгалари бўлган халқимизга тақдим этишдек манақатли вазифани бажариш ўзбек совет олимлари зиммасига тунди. Улар Бобораҳим Машрабнинг ҳаёти ва бадий меросини доҳий В. И. Лениннинг миллий маданият ва маданий мерос ҳақидаги кўрсатмалари асосида тадқиқ этдилар. Садриддин Айний, Рафур Рулом, Воҳид Абдуллаев, Нелом Аҳмедов, Назат Султонов, Абдуқодир Ҳайитметов, Абдурашид Абдугафуров, Эргашали Шодиев, Раҳмонкул Орзибеков, Одиложон Носиров, Мухсин Зокиров, Зайнал Ризаев, Ваҳоб Раҳмонов, Комилжон Исроилов ва Қобилжон Тоҳировларнинг машрабшунослик соҳасидаги хизматларини алоҳида хурмат билан қайд этамиз.

XVII—XVIII асарларда Машраб таҳаллуси билан бир нечта шоир ижод этган. Булар: I. XVII асрнинг охирида Табризда вафот этган Мирҳусайн Машраб; 2. Исфаҳонда туғилиб, 1715 йилда Ҳиндистонда вафот этган Ҳаним Абдураззоқ Машраб; 3. XVIII асрнинг иккинчи ярмида вафот этган Ҳиндистонлик Бахурий Машраб; 4. Деҳлида яшаб ва шу шаҳарда вафот этган Мир Инотулла Машраб; 5. Ҳаёти саналари мутлақо номалълум, аммо Шероода туғилган Шоҳ Маъсум Машраб.

Юқорида номлари кўрсатилган шоирларнинг бирортаси ҳам туркий (ўзбек) тилида ижод қилмаганлар. Уларнинг асарлари форс тилида ёзилган. Демак, бу Машрабларнинг шеърлари Бобораҳим Машраб шеърларига араланиб кетган бўлиши мумкин эмас.

Ўрта Осиёда Машраб таҳаллуси билан икки шоир — Мулло Вакил ўгли Бобораҳим Машраб ва Ҳофиз Рўзибой оҳун — Машраби Соғий ижод этган.

Ҳофиз Рўзибой ҳақида. Ҳофиз Рўзибой Бобораҳим Машраб қатлидан юз йиллар кейин туғилиб, Қарши шаҳрида, кейинчалик Наманганда яшаб ўтган тарихий шахс. У Ўрта Осиёни Россия босиб олган (1865—70) йилларда ҳаёт бўлган. Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти фондида сакланаётган 5735 рақамли «Саду як банди Мушфиқий» (Тошкент, 1911 йил, 23—29-саҳифа) китобига ўзбек тилида «Таркиббанди Ҳофиз Рўзибой» ҳам қўшиб босилган. У шундай бошланади:

Они учун аввали келди ҳус

Сиддиқ эшон вафотидан кейин унинг ўғли Абдураҳмон Махдум Дахбеддан Қарши шаҳрига кўчиб келган. Ана шу Абдураҳмон Махдум Ҳофиз Рўзибойнинг ширидир. Рўзибойнинг кўрсатишича, бу шахс хижрий 1260 (мелодий 1840) йилда вафот этган. Демак, Ҳофиз Рўзибой XIX аср бошларида туғилган. Балки тадқиқотчилар таъкидлаганларидек, у Бобораҳим Машрабдан 40—50 йиллар кейин эмас, балки юз йиллар кейин туғилган.

«Ўзбек тили ва адабиёти» журналининг 1965 йил, 1-сонида филоло

гия фанлари кандидати З. Ризаев «XIX аср ўрталарида Ўзбекистонда Ҳофиз Рўзибой исмли бир Машраб яшаган, у 1260 хижрий, 1840 мелодий йилда уз замондошларининг йилномаларини ёзган. Бу шоирнинг иккити моний чиқишидан хабардор эмасмиз, лекин ўзини Машраби Соний деб атаган Ҳофиз Рўзибой «Мабдан нур» номли китобини руҳонийлар фармони билан ёзган», дейди.

Шарқшунослик институтининг қўлёзмалари фондида сақланаётган 3786 рақамли «Мабдан нур» китобининг муқаддимасида «Девона Намангоний Мулло Раҳимбобо машҳур Машрабдурман, «Маснавийи Румий» ни турк тилига шарҳ қилдук, исмини «Мабдан нур» деб тамом қилдук», деган ёзув бор. Аммо муқаддима билан «Мабдан нур»нинг хати бошқа саҳифада кўчирилган.

9968 инвентар рақамли «Мабдан нур»нинг I-варағида эса «Машраби Соний Мулло Рўзибой Ўрасоний» деган ёзув ҳам бор. Аммо шу китоб таркибидagi айрим газаллар «Мабдан нур» ва «Кимё» китоблари Бобораҳим Машрабгами ёки Машраби Сонийгами тегишли эканлигини яна бир бор ўрганиб чиқиш кераклигини тақозо этади. Эътибор берилг:

Ҳар қаёна назардур бахр Мабдан нури,
Кимки билмади Машраб қаландарини на билесун.

Ёки:
Жаҳон тамоми ҳақиқатдур асл мабдан нури,
Шикаста Машраби Маҳдий саховатинини тузат.

Ёки:
Ғам кулбасига нолаву фарёд айлама,
Шоҳ Машрабининг кўнгида холне дуоси бор.

Ёки:
Кўрқаман имон қўлунигин кетмасун, Машрабо,
Ғайрига лўб ёрмаган ул Кимёга учраган.

Ёки:
Қарор тоғмадим рўйи заманда, Машрабо,
Ажалнинг илқидин, эй дўстлар, охир дор кеттим.

Ёки:
Машрабингга косан маргдур шаҳодат нўш этар,
Балх аро Маҳмуд қўлида мубатало қилган ўшум.

Ёки:
Юзундаги холу хат ошиқни кабоб айлар,
Зулфунгга бу Машрабин девона қилибдурсан.

Ёки аксарият «Мабдан нур»ларда:

Етушти Машраб ўшал кони Мабдан нурга,
Валийн хован Офок Шоҳин хурматидиндур.

ва ҳоказо.

Булардан ташқари, 3692 инвентар рақамли қўлёзма «Мабдан нур» 1263 хижрий, 1820 мелодий йилда кўчирилганлигига эътибор берилса.

бу йилларда Ҳофиз Рӯзибоӣ 9—10 ёшлардаги ўсириги бўлган дейиш мумкин ва унинг бу ёшда Жалолоддин Румийнинг тасаввуфий «Маснавий» сини туркий тилда шарҳ этиб, «Мабдан нур» каби етук бир асар ёзганлиги ҳам ҳақиқатга тўғри келмайди.

Олимлар «Мабдан нур» ва «Кимё» Ҳофиз Рӯзибоӣ асари эканлигини исботлаш мақсадида унинг «Олдимга кел» радиёфи мухаммасини намуна сифатида келтирадилар. Ҳақиқатдан ҳам, бир қарашда мухаммасда баён этилган «Мабдан нур» ва «Кимё» «Зоҳир неми Рӯзибоӣ Мавлавий ўғлуи деган» Машраби Сонийнинг қаламига мансуб экан, дегандек хулоса келтириб чиқаради. Аммо у сиичиклаб ўрганилса, бошқача хулоса бераётгандек кўринади. Фикримизча, Машраби Соний бу асарларни ёд олган кўринади («Сийнан покимга жодур кулли шарҳи Маснавий»). Шунингдек, бу асарлар Машраби Соний анча кексайган йилларида унинг қўлига тушган («Вақти охир ошкора бўлди бу Мабдан нур»). Умрининг охириларида Ҳофиз Рӯзибоӣ мутлақо кўр бўлиб қолган кўринади

...Зоҳирни аъмо талаб бўлсанг, менинг олдимга кел...

Еки:

...Кўзи кўр, жондин боқиб, жононани кўрдум деган,

Машраби шайдо талаб бўлсанг менинг олдимга кел.

Абу Райҳон Беруний номидagi Шарҳшунослик институтининг катта илмий ходими, марҳум Абдулла Носиров ўзининг 109 рақамли қўлёзмасида «Менинг кейинги фикрларим шундай бўлдики, Ҳофиз Рӯзибоӣ эшонларнинг хонақосида ҳофизлик қиладиган гадоӣ, ожиз ҳофиз бўлса керак. Қадим хонақоларда эшонлар зикр тушган пайтларда ҳофизлар сўфиёна ҳофизлик қилар эдилар. Эҳтимол Рӯзибоӣ «Мабдан нур»да ёд олиб-олиб, ҳофизлик қилиб, «Мабдан нур»ни дилига жо қилганлиги ҳақида ҳам хонишлар қилса керак, деган фикрларга ҳам келиб қўйдим», дейди (18 август, 1975 йил).

Кўпчилик «Девони Машраб» қиссаларида Машрабининг Умам, Риндий, Махди тахаллуслари билан ижод қилганлиги қайд этилган ва бундай тахаллусли шеърлар ҳақиқатдан ҳам бор. Шу институт қўлёзмалари фондидаги 225 рақамли «Девони Машраб» қиссасининг иккинчи варағида «Машраб беш китоб тасниф қилган эдилар» деб, Умам, Риндий, Махдий, Машраб ва Мабдан нур номлари қайд этилган.

Умуман, «Мабдан нур» ва «Кимё» асарлари Бобораҳим Машрабга тегишли эканлигини исботлайдиган яна кўплаб далиллар мавжуд.

Юқорида айтилган фикрлар асосида хулоса қилиб, шундай дейиш мумкин: «Мабдан нур» ва «Кимё» асарлари Ҳофиз Рӯзибоӣ охирд — Машраби Сонийники эмас. Бу асарлар тузилиши, мазмуни ва гоъвий йўналишига кўра, асарларнинг тили, бадий воситадаарининг ишлатилиши, услубларига кўра ҳам Бобораҳим Машрабникидир. Келтирилган далилларга асосланганимиз ҳолда ушбу асарларни ишонч билан Бобораҳим Машраб қаламига мансуб деб айта оламиз.

Бобораҳим Машраб шеърларининг аниқлаштирилган матнини нашрга тайёрлаш жараёнида ўзаро қиёсий ва танқидий ўрганилган асарлар

1. *Девони Машраб*, Абу Райҳон Беруний номидagi Шарҳшунослик институти, инвентарь рақами — 225, настълиқ хатида, 118 варақ, котиби ва кўчирилган йили номаълум.

2. *Девони Машраб*, Абу Райҳон Беруний номидagi Шарҳшунослик институти, инвентарь рақами — 5722, настълиқ

- 1305 хижрий, 1888 мелодий йилида кўчирилган. Котиби номатълум.
3. «Девони Машираб», Абу Райхон Беруний номидаги Шарқшунослик институти, инвентарь рақами — 5940, настаълиқ хатида, 470 varaқ, 1285 хижрий, 1869 мелодий йилида кўчирилган. Котиби — Сайдали бинни Сайидахмад.
4. «Девони Машираб», шахсий кутубхона, рақами — 1, настаълиқ хатида, 151 varaқ, котиби ва кўчирилган йили номатълум.
5. «Девони Машираб», шахсий кутубхона, рақами — 2, настаълиқ хатида, 226 varaқ, 1250 хижрий, 1833 мелодий йилида кўчирилган. Котиби номатълум.
6. «Девони Машираб», шахсий кутубхона, рақами — 3, настаълиқ хатида, 151 varaқ, 1294 хижрий, 1876 мелодий йилида кўчирилган. Котиби номатълум.
7. «Девони Машираб», шахсий кутубхона, рақами — 4, настаълиқ хатида, 198 varaқ, 1300 хижрий, 1882 мелодий йилида каттакўргонлик Мирзо Баходиркули томонидан кўчирилган.
8. Баёз, шахсий кутубхона, рақами — 5, настаълиқ хатида, форс-тожик ва ўзбек тилларида, 166 varaқ, 1243 хижрий, 1827 мелодий йилида Муҳаммадшариф Маҳдум Хоразмий томонидан тартиб берилган.
9. Мажмуа, шахсий кутубхона, рақами — 6, настаълиқ хатида, 400 varaқ, 1294 хижрий, 1876 мелодий йилида кўчирилган. Кўчирувчиси номатълум. Мажмуанинг 64 varaғи (128 бет) Машираб шеърларидан иборат.
10. «Китоби Садоий» — шоир Садоий томонидан кўчирилган мажмуа, шахсий кутубхона, рақами — 7, настаълиқ хатида, 160 varaқ, 33 varaғи (66 бет) Машираб шеърларидан иборат.
11. «Девони Машираб», литографик босма, шахсий кутубхона, рақами — 8.
12. Машираб, «Девон», Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, Тошкент, 1980 йил. В. Раҳмонов ва К. Исроиловлар томонидан нашрга тайёрланган.

**Бобораҳим Маширабининг шеърини мероси
ва унда котиблар, ноширлар томонидан
йўл қўйилган хатолар ҳамда бу хатоларнинг
хусусиятларига кўра турлари, матн хатоликларининг
тузатишида амалга оширилган ишлардан
баъзи намуналар ва мулоҳазалар.**

Бобораҳим Маширабининг бадий мероси ҳозирча фақат унинг кўйлаб шеърларини ўз ичига қамраб олган қисса шаклидаги «Девони Машираб» китобларидан олинаётганлигини айтиб ўтган эдик. Зеро, Маширабининг ривоятларга қориниқиси, соф девони ёки, девон шаклига киритилмаган бўлса-да, бирор мукамал кўяма китобига эга эмасми. Шу сабабли ҳозиргача нашр этилаётган Маширабининг асарлари «Девони Машираб», шоир шеърларидан намуналар киритилган мажмуалар ва баёзлар доирасидан йиғилмоқда.

Бир нечта «Девони Машираб»ни ёзма-ёни қўйиб, маълум бир газални таълаб, уни бошқа нуسخалардаги вариантларга муқояса этиб кўрилса, албатта қайсидадир бир нарсга кам ёки кўп, пимадир сохта, қандайдир сўз ўриниси ёки ортиқча, қайсидадир мукамалроқ ёхуд мутлақо йўқлигини кузатиш мумкин.

Бу ҳолат В. Раҳмонов ва К. Исроиловлар томонидан «Машраб асарларини саралаш ва нашрга жалб этишда нусхаларининг инсбатан қадимийлиги ва тил хусусиятларига эътибор берилиб» нашрга тайёрланган ҳамда Машрабнинг «Девон» номи билан юритилган китобидаги шеърларга ҳам салбий таъсир этмай қолиши мумкин эмас эди, албатта.

«Девон» Машраблардаги хатоларни аниқ тасаввур этиш учун, улар орқали Машрабнинг янги «Девон»га кўчириб киритилган ва хатолари жуда чекланган даражада қамайтирилган шеърлардан олинган куйидаги байтларнинг мазмуини маъниқан таҳлил этиб кўриш ўриналиди (кўштирноқ ичида берилган «Девон» 1980 йилда Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти томонидан чоп этилган Машраб «Девон» ини англатади — Ж. Ю.):

Толиби содиқ на учун ҳиммати Адҳами керак,
Зарраи қачон сизга васли санам аросинга? (?)

(«Девон», 29-бет)

Насиме етеъ буйидин анга иқрор сайронлар, (?)

— Тушар оламга оҳим ўтидин бир раъд барқона...

Бўлубдурман қачон ё хур бўлсун ё пари бўлсун

Жамини ошнолардин ани ишқида бегона?! (?)

Не тонг, раҳми келиб берса, мени махмури ҳайратга (?)

Ушал хуси аҳли шоҳи ишқини қошида паймона. (?)

Муҳаббат аҳли мажруҳи жисмдур ишқина қатъо,

Эрур зухд аҳли-соя, оташхор — девона. (?)

Тариқи ишқ аро ноёб эрур Машрабки, ваҳм этма, (?)

Топилмас йўлига минг жон фидо қил шери мардона. (?)

(«Девон», 30-бет)

Золиму қотилу хунхор эрур бешафқат,

Эру агёрини олдида бўлур яксон қиз. (?)

(«Девон», 56-бет)

Англа бу сўзини, эй санам, ошиқи муддао ўзум,

Асли юракда бағри йўқ дунёда бедаво ўзум. (?)

(«Девон», 57-бет)

«Машрабнинг топти сени излаб пилоятини кезиб,

Юзи тўлгон ойдаку, эй кўзи Чўлион қайдасан? (?)

ва ҳоказо.

Шеъриватда «Минг маънини бир нукта билан мухтасар эттим» деган буюк шоир Машраб байт ёки мисрадагина эмас, балки унда ишлатилган ҳар бир «нукта» — сўз устига маълум «маъни» англатувчи эмоционал назифа юклаган. Узоқ тушуниришга муҳтож фикрини юксак бадий дид билан бир газал миқёсида, шунингдек, биргина байт миқёсида ҳам «мухтасар» этган — ихчамгина тушунирган. Шоирнинг ҳар бир шеъри — унинг мақсади, иняти, иштилинши, орауси, шодлиги, қайғуси, дарди, хуллас, ички дунёсининг — руҳий кечималарининг бадий жиҳатдан умумланган ишчиқосидир.

Шундай экан, тадқиқотчи учун энг биринчи шарт, шоирнинг ҳар бир шеърини яратаётган пайтдаги бир-бирига мутлақо ўхшамайдиган руҳий ҳолатини, кечинмаларини кашф эта билишдир. Шоирнинг шеърдаги ийити тадқиқотчи учун равиан бўлганда кейин, унда йўл қўйилган маънавий узилишларни аниқлаш осон бўлади. Бу узилишни тузатиш учун маиба-лар бир-бирига қибсан чоғинтирилади.

Муқоисадан мақсад — фарқлар устида таъқидий фикр юритишдир. Таъқидий мулоҳаза ўз навбатида маънавий ҳақиқатни вужудга келтиради. Шеърда маънавий ҳақиқат шакл, мазмун ва бадийлигининг бир-бирига мувофиқлиги билан белгиланади.

Ана шу принципга амал қилингани ҳолда «Девони Машираб»лар, баёз, мажмуалар ва жумладан, «Девон»даги фарқли ўриилар ажратиб олинди; таъқидий фикр таҳлилдан ўтказилди. Шундан кейин мувофиқ топишган тузатма шакл, мазмун ва шеър бадийлигига мос келсагина лозим ўринга киритилди. Муқоиса жараёнида маибаларда мавжуд бўлган хатоларнинг ўзига хос характерли томонларини аниқлаш, ишнинг сифатли бажарилишига кўн жиҳатдан катта ёрдам берди.

Таъқидий ўрганилган маибаларда йўл қўйилган хатоларнинг турларини асосан кўйидагича гуруҳларга бўлдиқ ва бу хатоларни моҳиритига кўра шундай тузатдик:

1. Араб ёзувида ҳарфлар қўйиб ёзилади. Бунинг натижасида баъзан бошқа-бошқа сўзларнинг бир-бирига жуда ўхшаш бўлиб қолган шаклларини қузатиш мумкин. Шундай сўзлар қотиблар томонидан кўчирилган сари бошқачароқ шаклдаги сўзга айлана борган. Натижада қуйидагига ўхшаш мати хатоликлари юзага келган:

Кийдим кафанинг фақр ила гулҳанда ётай деб.

То кўйи муҳаббатини дилим бирла чолай деб...

(Шахсий қутубхона «Девони Машираб» 1, 2, 4)

Аслида бу мисралардаги «кафана» ва «юкус» сўзлари шакл ўхшашлиги натижасида бора-бора «кафанинг» ва «то кўйи» сўзларига айлашиб кетган. Оқибатда асл мазмундан мутлақо йироқ эътиборсизлик билан ёки кўр-кўрона ёзиб юборилган «янги» маънодаги юқоридагидек мисралар пайдо бўлган. «Кафан» сўзининг хатолари шунданки, биринчидан, ишнинг ўзи кафанини ўзи киймайди, иккинчидан, кафан мурдага кийдирилади ва, табиий, мурда гулҳан ёнида пайдо бўла олмайди. «Канапан» — қалай дарларнинг жуи чакмони. Чакмон кийиб гулҳан ёнида ўтириш осон, шубҳасиз, реал ган.

«То кўйи»даги куй классик адабиётда бирор ўринда ҳам ҳозирги куй, оҳанг, мусиқа ва х. маъноларини аниқлатмаган. Балки «куй» ёки «кўй» — томон, йўл, йўналиш ва х. маъноларини билдирган. Масалан:

Куйган гарибман, шафқат қило кўр.
Куйишда юрган девоналарга.

Ёки

Кўйиң ул — жаннати ризвои, аиникиң — Каъбаи шик.
Хурлар хиёматинга боғлади қўл чардон қий.

Ёки

Ошуфта бўлуб зор югуруб гамада Машираб,
Дар кўйи маълумат,
Расвои сари кўчаю бозор бўлубман,
Ошворан сарсон.

Демак, «то кўйи муҳаббатни дилим бирла чолай» даги муҳаббат кўйи-ни дил билан чалини ҳам маънога элдир. «Нокус» — катта кўнгирок, бу ўрнига мувофиқ. Чунки муҳаббат кўнгироқини дилда чалини маънавий жиҳатдан тўғри бўлиб, буида яна шуниси борки, катта кўнгироқнинг маромида урилиши билан юрак урини ўртасида ўхшашлик ҳам шонр томонидан назарда тутилган. Баъзи қўлёзмаларда бу сўз ўрнида «то кўси» сўзи борки, у шакл ўхшашлиги жиҳатидан «то кўйи»га араб ёзувида жуда ўхшаш кетади. Эҳтимол баъзи китоблар «с» ҳарфи ўрнига «й» ҳарфини ёзиб юборганлар. Шу тариқа баъзи манбаларда «то кўси» ўрнига «то кўйи» сўзи ёзилиб кетган. Шундай қилиб бу мисралар:

Кийдим канаиак фақр ила гулханда ётай деб,
Нокусен муҳаббатни дилим бирла чолай деб.

Бхуд:

То кўси муҳаббатни дилим бирла чолай деб. —

вариантларидан бирида ўқилмаганига мазмун яхлит сақланади.

Мати хатоллигининг бу тури жуда кўп «Девони Машираб»ларда, шунингдек, «Девон»да ҳам кетганча топилади. Бундай хатолар нисбатан кўп манбаларни кузатишни тақозо қилади.

2. Араб графикасида нуқталарни ҳарфларнинг кўйилиги ва ёзувда нуқталарнинг алмаштирилиб, чалқаш ишлатилиши натижасида вужудга келган хато турларидан намуна:

Биродар, сен бу кун мендин умиди оқибат қилма,
Юрак-бағрим оқиб кўздун ажал юзини суво қилди.

Аслида бу байт:

Биродар, сен бу кун мендин умиди офийт қилма,
Юрак-бағрим оқиб кўздун ажал юзини во қилди. —

Бўлиши керак. «Оқибат» ва «офийт» сўзларининг араб ёзувидаги шакли бир хил. Нуқталарнинг алмаштирилиб кўйилиши натижасида «офийт» (соғайиш) «оқибат»га айланиб қолган. Иккинчи мисрадаги «юзини суво қилди» иборасидаги хатolik — грушпада изоҳланган хатolikка хос: «Юзини» да «и» туширилиб, «юзини», «во»га эса «с» ҳарфини кўшиб, «суво» шаклида нотўғри ёзилган. —

3. Талаффузига кўра бир-бирига айнан яқин, ammo ёзилишига кўра бошқа-бошқа маъноларни англатадиган сўзлардан вужудга келган хато турларидан намуна:

Ҳажр тошидин зарофат бошига етган ўзум,
Кинтаи мотамдадурман лангарини кавлама.

(«Девони Машираб» — I, шахсий кутубхона)

Бу байтдаги «зарофат» — зарифлик, хушчақчақлик мазмунга хилофдир. Аслида бу сўз ўрнида талаффузи яқин, ammo «зарру офат» — зарар, офат маъносини англатувчи икки сўз бўлган. Зеро, бошга теккан тош хушчақчақлик эмас, балки зарар, офат етказиши.

4. Билим савияси паст бўлган котиблар томонидан қилинган хато турларидан бир намуна:

Тар оразинг гул, сочинг сунбулжи, тишиларинг дур,
Сарв қадинг қош кўрунғ офтоби даврон қиз.

(«Девон», 54-бет)

Тузатилган вариантти:

Оразинг — очилгон гул, сочларнинг эрур сунбул,
Тишларнинг мисоли дур, лабларингда пинхон қиз.

(«Девони Машраб», I)

5. Котибларнинг бир ёқлама ақида туфайли, шоир фикрини бошқа
ча талқин этишга уринишлари туфайли вужудга келган хато турларидан
намуна:

Куфр ила дин мазҳабида ҳеч кима йўқту нисбатим,
Ҳам Ҳасану, ҳам Ҳусану, ҳам шоҳу ҳам гадо ўзум.

(«Девон»да ҳам шундай, 122-бет)

Аслида тазод усулини қўллаган Машраб:

Куфр ила дин мазҳабида ҳеч кима йўқтур нисбатим,
Ҳам онинку ҳам санаму ҳам шоҳу ҳам гадо ўзум, —

деган.

6. Шеър таркибидан байт, бандларни тушириб қолдириш натижаида
юзага келган хато-камчиликлар (масалан, мавжуд манбаларнинг баъзилари
рида бор, баъзиларида йўқ, шунингдек, лиги «Девон»га ҳам киритилмай
қолган байт ёки бандлар):

Куйган гарибман шафқат қило кўр,
Кўйингда юрган оввораларга.

Еки:

Ҳажр тошини зарру офат бошимга етган ўзум,
Киштан мотамдадурман лангаримни кавлама.
Етти дўзах ўртанур афтодаларининг оҳидин,
Оташи ҳажрида куйган мишмаримни кавлама.

Еки

Қалам ёзгон экан менга мунга наҳин қасамнода,
Муҳаббат тинги андози била чун бағри қон келдим.

Еки:

Алифдек қоматин дилбар қилиб ҳам бодани сунди,
Ушал майдин ичиб ҳар дам ажаб мастоналар бўлдум.

Еки:

Мени тўфонга ҳасрат қилдилар ким, ул парирўлар,
Тўқуб мужгондин оби ашк Жайҳунона йнгларман.

Еки:

Айланиб фарёд этарман халқ аро парвонавор,
Сабр-тоқат қолмади, энди бўлубман беқарор,
Бўлмасун ҳеч ким менингдек булбули бесътибор,
Хизматингда ҳозир ўлмай Машрабингдур шармсор,
Волидам — Маккам, Мадинам, меҳрибоним, қайдасан?

ва ҳоказо.

7. Бобораҳим Машраб ижодининг сохталаштирилиши; шоир ижоди-
га мансуб бўлмаган шеърларининг «Девони Машраб»ларга киритилиши.
Масалан, шахсий кутубхонамиздаги 1-рақамли «Девони Машраб»да

Алишер Навоийнинг «Меҳр кўп кўргуздим, аммо меҳрибоне топмадим» матлаи билан бошланадиган газалица шоир Мужрим Обид томонидан боғлашган мухаммас жузъий ўзгартишлар билан борилган. Мухаммас охирида эса Навоий тахаллуси ҳам, Мужрим Обид тахаллуси ҳам туширилиб, Машраб тахаллуси киритилган.

Бундай сохталантирилган шеърларни «Девони Машраб»ларнинг деярли барчасида кузатиш мумкин.

8. Машраб шеърларида айрим мисра, байт, сўз ёки айрим ибораларнинг ўз ўрнидан алмаштириб ёзиш, ўзгартiriш натижасида юз берган композицион хатолардан баъзи намуналар:

Томошо айламоққа гўшаёдин анжуман келдим,
Фироқи дарди Юсуфин чекиб байтул ҳазан келдим.

Агар Яъқубдек қон йиғласам, айб айламанг зинҳор,
Суруши булбули шўридадек сўи чаман келдим.

(«Девон», 82-бет)

Тузатилагани:

Томошо айламоққа гўшаёдин анжуман келдим,
Суруди булбули шўридадек сўи чаман келдим.

Агар Яъқубдек қон йиғласам, айб айламанг зинҳор,
Фироқи дарди Юсуфин чекиб, байтул ҳазан келдим.

Еки:

Ҳасратига тоғу тузлар йиғлагай,
Қил дуо шодки ёрим англагай,
Ҳеч ким йўқтур сўзумин тинглагай,
Зулфини бандига чирмаб боғлагай,
Мен каби ҳайрона бўлгон бормукин?

(«Девон», 276-бет)

Банда композицион хатодан ташқарп мати хатолиги ҳам мавжуд бўлиб, тузатилаган варианты куйидагича:

Ҳасратимга тоғу тузлар йиғлагай,
Ҳеч кимим йўқтур сўзумин тинглагай,

Дод десам шодки ёрим англагай,
Зулфини бандига чирмаб боғлагай,
Мен каби ҳайрона бўлгон бормукин?

(«Девони Машраб», I)

Еки:

Ваҳ-ваҳ, на гўзалсан, на ажойиб, на қиёмат!
Хай-хай, на санам қилса жафо жонима роҳат!

(«Девон», 328-бет)

Буида «на санам қилса жафо», «на жафо қилса санам» деб ёзилиши тўғридир:

Ваҳ-ваҳ, на гўзалсан, на ажойиб, на қиёмат!
Хай-хай, на жафо қилса санам жонима роҳат!

ва ҳоказо.

9. Сўз қўшимчаларини потўғри қўллаш натижасида вужудга келган хато турларидан намуна:

Нигорим, гулғузориини кўролмаи мубтало бўлдум
Шароби лаълидин ичтим, санамга ошно бўлдум.

(«Девон», 92-бет)

Биринчи мисра II шахсга, иккинчи мисра эса III шахсга қаратилган. Тузатилагани:

Нигорим, гулғузориини кўролмаи мубтало бўлдум,
Шароби лаълинг ичтим, сен санамга ошно бўлдум.

— (Литографик девон)

Еки:

Барчани мулку жоҳини, иззату неъмат жойини,
Меига берибдур оҳини, ушбу турур қиёматим.

(«Девон» (114-бет)

«Барчани» — «барчага» ўқилсагина байтнинг мазмуни ўрнингга тушади. Чунки шоир: «Барчага мулк, мартаба, иззат, неъматли ўрин бердинг меига эса оҳинини бердинг», демоқчи. Шунингдек, бу оҳ шoirнинг «қиёмати» эмас, балки «салобати» бўлиши керак:

Барчага молу жоҳини, неъмату мулку жойини,
Меига берибдур оҳини, ушбу турур салобатим.

ва ҳоказо.

10. Мавжуд манбаларини бир-бирига таққидий чоғиштириш йўли билан ҳам тузатиш имкони бўлмаган ҳатолар ва мантиқий чалкашликлар. Бу турдаги нуқсонларни манбашуносликда орттирилган тажриба ва хулосаларга таянган ҳолда мантиқий мулоҳаза этиш йўли билан тузатиш имкони бор.

Масалан:

Етмасе боди сабо гунчага, хандон ўлмас,
Ишқдин топмай асар кабк сухандон ўлмас.

Гул юзини кўрмагунча гулшан ичинда булбул,
Айланаиб ҳаргиз ўшал ерда хуш илҳон ўлмас.

Ишқ иши юзини сориг айлади, мен — зор,
Жонни куйдурмасе, ошиқ юраги қон ўлмас.

Кўзи — оташ, юзи — маҳван, сўзи — дилкаш, назар —
Тушмагунча қаро тош лаъли Бадахшон ўлмас

Икки зулфи ичинда гул юзи тобон ўлди,
Васли шамъи ўлмаса ҳижрон тун тобон ўлмас.

Йнглаб дедим: «Менга фурқат туни ой юзунг оч!»
Ўл деди: «Меҳр ёгин бўлмаса, раҳшон ўлмас»

Дема, васлим хушу ҳажрим алампиди дема сўз,
Ошиқ улдур асари тан, хабари жон ўлмас!

Анга айтдим: «Нетайини куйдуруб ўлдурди дард,
Бу нечук дардки, анга ҳаргиз дармон ўлмас!»

Машрабо, гар сени ҳижрон ўқи минг пора қилур,
Ғам ема, лаъл неча порадура арзон ўлмас.

(«Девон» 211-бет)

Тузатилагани:

Ўтмаса боди сабо гулчага хандон ўлмас,
Ишқиди тошмай асар қабк сухандон ўлмас

Гул юзини кўрмаса гулшан ичинда булбул,
Айланиб ҳаргиз ўшал ерда хушалхон ўлмас.

Ишқ ўти зору залилу айлагай юзин сориг,
Жонни гар куймаса, ошиқ юраги қон ўлмас.

Кўзи — оташ, юзи — маҳваш, сўзи — дилкаш, назари —
Тушмагунча қора тош лаъли Бадахшон ўлмас.

Икки зулфи ичиди ой юзи раҳшон ўлубон,
Шамъи васл ўлмаса, ҳижрон туни тобон ўлмас.

Йнглаб айдим: «Менга фурқат тунида ой юзунг оч!»
Ўл деди: «Меҳр ёгин бўлса, нурафшон ўлмас!»

Деди: «Васлим хуш агар, ҳажр алампиди дема сўз,
Ошиқ улдулки, хабардори тангу жон ўлмас!»

Дедим анго: Нетайини, куйдуруб ўлдурди бу дард,
Бу нечук дардки, анга ҳаргиз дармон ўлмас?!

Деди: «Машраб, сени ҳижрон ўқи минг пора қилур,
Ғам ема, лаъл неча порадура арзон ўлмас!»

Машраб шеърнати мазмундорлиги, маънонинг теранлиги, ҳар бир сўзнинг аниқ, мувофиқ қўлланилганлиги, вази оҳангдорлиги ва бадий гўзаллиги билан ажралиб туради. Шубҳасиз, у классик адабиётда содда, халққа тушунарли, таъсирчан асарлар муаллифи сифатида беқиёсдир. Машраб шеърларида халқ сўзлашув тилининг энг ифодали ва содда ибораларини кенг қўлланганлигини кузатиш мумкин.

Аммо, афеуски, бир томондан, Машрабнинг мукамал шеърӣ асарлар тўплами ҳам, бунинг устига матн хатоликларисиз қўлёзма «Девони Машраб»ларининг йўқлиги ҳам, иккинчи томондан, ҳозир нашр этилган ва энг мукамал тўплам сифатида ўқувчига тақдим этилган янги «Девон» ҳам шонининг юксак бадий маҳорат билан яратган шеърӣ меросини талаб даражасида намойи қила олмаган.

1983 йилда «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетаси филология факультети доктори профессор Алибек Рустамовнинг матишунослигининг бугунги аҳволи хусусида бошлаб берган баҳсини ўзининг қатор сонларида давом эттирди. Баҳса интироқ этган олимлар бу соҳада қўнға қиритилган ютуқлар ва, айниқса, хато-нуқсонлар ҳақида жуда кераклик амалий жиҳатдан фойдаланиши мумкин бўлган мулоҳазаларни баён этдилар. Ўзбек классик адабиётининг вакиллари асарларини тўлиқ ва шайхга тайёрлаш жараёнида йўл қўйилаётган нуқсонлар ҳақида, уларнинг бугунги талабчан ўқувчи олдидagi савияси ҳақида ташвишланиб гапирдилар. Баҳса муаллифларининг асарияти Ваҳоб Раҳмонов ва Комилжон Исроиловлар томонидан нашрга тайёрланган Машраб «Девон»и, унда йўл қўйилган текстологик хатолар ҳақида ҳақли ва тўғри даъволар айтилди.

Дарҳақиқат, Машраб «Девон»и мутлақо талаб даражасидаги етук асар эмас. «Девон»да мати хатоси бўлмаган шеърлар сонинисбатан жуда кам. Ҳатто оддий сўз қўшимчасини нотўғри қўллаш байт мазмунини мутлақо ўзгартириб юбориши мумкинлигига ҳам яхши эътибор берилмаган:

Золиму қотилу хушхор эрур бешафқат,
 Еру агёрни олдиди бўлур яксеон қиз.

Шу байтнинг мазмунини тиклаш учун ҳеч қандай маънавий излаш шарт эмас. Классик адабиётда, айниқса, лирик жанрларда ёзилган асарларда машуқа ўз ошиғига нисбатан раҳм-шафқатсиз, агёр, яъни ошиқнинг рақибини учун лутф-марҳаматли образ сифатида талқин этилади. Бу ўринда ҳам шу анъана давом эттирилган, ҳолос. Машраб ҳам ошиқ, ҳам агёр олдиди ўз гурурини поймол этган, яксеон ҳолдаги қизни мадҳ этаётгани йўқ. У:

Золиму қотилу хушхор эрур бешафқат,
 Ерини агёр олдиди қилур яксеон қиз.—

деган. Демак, аввалги вариантда «яксеон» қиз ҳисобланган бўлса, кейинги вариантда агёр кўзи олдиди машуқа ўз чин ошиғини «яксеон» этинти, хўрлайинти.

Еки «Девон»даги биринчи газалининг мақтаъ қисмини олиб кўрайлик:

Машрабин бенаводуман, араи дилини айтадур,
 Тараххум айлар ул нари ўз ишқининг гадосинга.—

«Машрабин бенаводуман» I шахс, «араи дилини айтадур» — III шахс. Бунда ошиқ (Машраб) ёрга ўз «араи дили»ни — ораусини, армонини баён этипти. Демак у:

Машрабин бенаводуман, араи дилини айтайин,—
 бўлиб, қойинги мисра ошиқнинг «араи дили» нимадан иборат эканлигини баён этишдир:

Тараххум айла, эй нари, ишқингни бу гадосинга.

Бу газалининг ўзида ўндан ортиқ мати хатолари мавжуд. Еки «Девон»даги иккинчи газалини олиб кўрайлик. Газал олти байт. Бир байт тушириб қолдирилган. Газалининг биринчи байтида мати хатолари йўқ. Қолган байтлардаги текстологик хатолар:

2-байт:

Насиме етса бўйидин анга иқроп сайронлар, (?)
 Тушар оламга оҳим ўтидин бир раъди барқона.

Тузатилгани

Насими етса кўйидин бўлур гулзор саҳролар,
Тушар оламга оҳим ўтидин бир раъд барқона.

Байтда тазод ириёми қўлланган: «Ёр томонидан насим етиб келса, саҳролар гулзорга айланади, аммо менинг ёр ишқида тортган ўтли оҳимдан оламга яшн мисол ўт тушади».

3-байт:

Бўлубдурман қачон ё хур бўлсун, ё нари бўлсун
Жамин ошнолардин ани ишқида бегона?!

Мазмуни «Унинг (ёримнинг) ишқи деб хур ёки нариларидан ёхуд ошноларидан қачон бегона бўлганман?» Чин ошқи ишқ йўлида ўалидан кечган бир пайтда, наҳотки ёри учун хур-нарилардан ёки жамини ошноларидан кеча олмаса?

Бўлубдурман ҳамадин — хур бўлсун ё нари бўлсун,
Жамин махлиқолардин анинг ишқида бегона, —

яъни, қисқача қилиб айтганда, «ёрим ишқида ҳаммадан бегона бўлдим».

4-байт:

Не тонг раҳми келиб, берса мани махмури ҳайратга,
Ўшал ҳуси аҳли шоҳи ишқини қонқида наймона, —

Махмур, яъни ман хуморсен — мастлиги тамом тарқамаган кини ўз ишқидан ҳайратланмайди, балки ҳайрон бўлини, ашқайиб, гангиб турини мумкин. Албатта бунда ошқи оддий май хуморсен эмас, балки ишқ майини хуморсендир. Шу сабаб иккинчи мисрадаги «ишқини қонқида наймона» мутлақо мазмунидир. Аслида бу байт қўйидагича:

Не тонг раҳми келиб берса мени махмури ҳайронга,
Ўшал ҳуси аҳли шоҳи ишқ майини қатра наймона.

5-байт:

Муҳаббат аҳли мажруҳи жисмдур ишқина қатъо,
Эрур эухд аҳли — сои, оташхор — девона.

Ўзи нотўғрилиги кўришиб турган бу байтнинг ҳатто шу нотўғри мазмунини ҳам сўз билан таърифлаб бўлмаса керак. Тузатилгани:

Эрур эухд аҳли хурсанд, сои қаддида эрикуманд,
Муҳаббат аҳли ишқ саҳроида мажруҳ, девона.

«Девон» да тушириб қолдирилган 6-байт:

Тилаб Ҳақдин кеча-кундуз бонимини савбадин одмам,
Муродим — ишқ эли хоки танимдин қилса наймона —

Ҳайёмона мазмунига эга қўлган ажойиб байт!

«Девон» да, (6-бизда 7-) байт:

Тариқи ишқ аро ноёб эрур Маширабни ваҳм этма,
Тонилмас йўлига минг жон фидо қил шерн мардона.

Нимадан ваҳм этмаслик керак?

Тузатилгани:

Тариқи ишқ аро ноёб агар, Маширабни, бир жоннинг,
Йўлида бўлса минг жоннинг фидо қил шерн мардона

Екин «Девон»даги (31-бет) учинчи газал. Бу газал 5 байтдан иборат бўлиб, 2, 3, 4, 5-байтларда текстологик хато мавжуд.

2-байт:

Кўз абридин сув тўкгил имонинг ҳам очилсун,
Боғу чаман кўкармас ёмгур ёлмагунча.—

Кўз абри — кўз булути. Шубҳасиз, бундай ибора йўқ. «Имонинг ҳам очилсун» — имон очилмайди, балки баҳра олиши — қувват олиши, мустаҳкамлаиши, софлаиши мумкин. Машрабининг фикрича, «боғу чаман» наботот оламининг кўкарини учун ёмғир ёгиши, куйилиб туриши керак. Инсоннинг боғу чамани — унинг имони, ишончи, эътиқодидир. Инсон қалбидаги имон чаманининг қуриб қолмаслиги учун ҳам гўё наботот оламини осмон ёйиглаб» сургониндек, одам ҳам кўзидан «сув тўкиб» лани йиглаб, уни озуклантириб, баҳраманд этиб туриши керак:

Кўздан чунон сув тўкгил, имонинг баҳра олсун,
Боғу чаман кўкармас, ёмгур қуюлмагунча.

«Ёлмагунча» қофия бўлмайди. Чунки газалдаги қофия сўзлар куйидагилар: бўлмагунча, қулмагунча, қуюлмагунча, келмагунча, ўлмагунча, кўшулмагунча.

3-байт:

Макри рақиб бирлан ҳасрат ўтига туштум,
Ғам ренаси узулмас то ёр ўлмагунча.

«Ренас» — яра, жароҳат, ҳасрат, ранини маъноларини англатади. Бу ўринда «ренас» сўзи эмас, балки, «ришта» — ил, қанон маъносига сўз мувофиқдир. Чунки ошиқни ғам ришталари чирмаб ташлаган. Рақиб найранги билан «ҳасрат уйига» «ҳасрат ўтига» эмас, чунки бу ерда шуандай поэтик борки, ҳатто у қандай «ўт» бўлишидан қатъий назар, ил билан бир ерда бўлмаслиги керак. Акс ҳолда ил, тўғрироғи, арқон куйиб кетини, йўқ бўлиб қолиши мумкин. Ғам-ғусса уйига ғам инлари — арқонлари билан чирмаб ташланган ошиқ ёр келсагина ундан халос бўлиши — ғам-аламдан қутулиши мумкин. Шунингдек, ёр ўлмагунча (бўлмагунча) — бўлмаса ғам риштаси узилмайди, дегандан кўра, аниқ қилиб, ёр келмаса ёки келмагунча ғам риштаси узилмайди, деган тўғридир:

Макри рақиб бирлан ҳасрат уйига туштум,
Ғам риштаси узулмас то ёр келмагунча.

4-байт:

Юз йил тирик юрусанг, охир бир кун ўларсан,
Афеус ила кетарсан то, охир ўлмагунча.

Байтда афеусланишининг боси мавҳумдир. Бу байт куйидагича

Юз йил тирик юрусанг, охир бир кун ўларсан,
Афеус ила кетурсан то восил ўлмагунча.

Демак, афеусланишининг боси ёр васлига восил бўлмасликдан ачинийдир.

5-байт:

Эй Машраби қалаидар, яхшига банд бўлгил,
Холвайтар тузалмас, то шакар ўлмагунча.

Биринчидан, «ҳолвайтар» эмас, балки «ҳолвоитар» баълини керак. Шакар бўлса ҳам ҳолвоитар бўлмаслиги мумкин. Шакар қўшидасигина ҳолвоитар бўлиши мумкин. «Тузалмас», сўзи ҳам лугавий агламига кўра нотўғри қўлланган. Жонли сўзлашув тилимизда ҳам у «Шакар қўшилмаса, ҳолвоитар бўлмайди» деб ишлатилади.

Эй Машраб қаландар, яхшига банда бўлгил,
Ҳолвоитар бўлмас шақкар қўшулмагунча. —

Маъноси: «Машраб, сен яхши кишиларга хизмат қил, уларнинг қули бўл, уларга қўшил, чунки яхши кишилар шақкарга ўхшайдилар, шакар қўшилмаса ҳолвоитар бўлмаганидек, яхшиларга қўшилмаслик бемаъни, маъносиз ҳаёт кечирини, демакдир».

Эки «Девон»даги 4-газал.

Ғазал «эшигинда» радифлидир. Аммо, асли радиф сўз «эшиқингда» — дир. Чунки маъшуқа образи II шахсда берилган ва у «сени ёки сенинг эшигинда» тарзида тугалланмаслиги керак, балки «сени ёки сенинг эшиқингда» шаклида такрорланмоғи тўғридир.

Бу ғазалда ҳам мати хатоллиги мавжуд. Чунинчи:

Зулфунг сени бу жонима юз доми балодур,
Жоним қуши сайд айлади сайёд эшигинда —

«Жоним қуши ол қилди овчи эшигинда» — маъниққа тамоман зиддир. Ёрнинг зулфи эшиқининг «жон қуши» — қалби учун тузоқдир. Унинг ўзи эса овчидир. Эшиқининг жон қуши сайёдининг домига сайд бўлади, яъни овланади:

Зулфунг сени бу жонима юз доми балодур,
Жоним қуши сайд ўлди чу сайёд эшиқингда.

Машраб ижодиди Насимий, Лутфий, Навоий, Фузулий сингари Шарқнинг буюк шоирлари ижодидан баҳраманд бўлиб, уларга эрганиб ёзилган ўхшаш шеърларини кўплаб учратиш мумкин. Классик адабиётда ўздан аввал ёки замондош бўлиб яшаган, яшаётган шоирларнинг шеърларига назиралар боғлаш анъана тусига кирган ижодий ҳодисалардан биридир. «Девон»да шундай характердаги ғазаллардан бири берилган:

Дил олурга ул пари Маъжуну шайдо қилди ё?
Ақлу хушумини олиб беҳуду расво қилди ё?

«Е» бу ўринда — ми сўроқ юкласи вазифасида қўлланган. Дарҳақиқат, «Девони Машраб»ларда радиф «қилдиё» ёки «қилдилар» шаклида такрорланиб борган. Уйлаб қараганда, ҳар иккала радиф варианты ҳам байтлардаги мазмуни билан боғланмаслиги аниқ кўриниб туради. Аслида бу котиблар хатосидир. Чунки Навоийнинг деярли шундай матаъ билан бошланган ғазали бўлиб, у қуйидагича:

Кўнглум олғоч дилбарим Маъжуну шайдо қилдило,
Ақлу хушумини жузуи даштида яғмо қилдило.

Машрабнинг худди шу ғазалдан таъсирланиб, унинг вазинини сақлагани ҳолда мутлақо янги мазмунидаги ғазали ёзганлиги, демакки, у бу ғазалнинг радифини ҳам сақлаб қолганлиги аниқ:

Кўнглум олурга ул пари Маъжуну шайдо қилдило,
Ақлу хушумини олиб беҳудлуг найдо қилдило.

Байт мазмунига янада чуқурроқ эътибор берилса, ундан шoirнинг тасаввуфий-фалсафий қарашидан бир кўриниши намоён бўлади. Маълумки, қатъий таълимоти, йўл-йўриғи мавжуд. Ҳар бир мазҳабнинг ўз бўлса, унинг таълимоти, кўрсатмалари, қондалари ва барча йўл-йўриқларига қатъий амал қилиши шарт ҳисобланган. Мансур Ҳаллоқ, Насимий, Машраб сингарилар эса бу мазҳабларга бўйсунмаганлар. Улар учун алоҳида, ягона мазҳаб — ишқ мазҳаби бўлган ҳолос. Машраб ҳам юқоридаги байтда: «Биз ишқ мазҳабидагилар учун рўза тутиб намоз ўқиш ҳам ёки рўза тутмай, намоз ўқимай насронийларнинг санамига «ўқинавсриш ҳам мумкин», деган. Фикрини янада чуқурлаштирсак, унда: «Ер ваёлига мунссар эътидан қайси йўл тўғри ва маъқул бўлса, биз ошиқлар шу йўлдан кетаверамиз», деган конкрет маъно англашлади.

ХУЛОСА

Бобораҳим Машрабнинг шеърини меросини тиклаши, уни кенг китобхоналар оmmasига яхши бир гулдаста сифатида тақдим этиш, албатта, мушкул ва гоятда масъулиятли ишдир. Филология фаилари докторлари, профессорлар Абдуқодир Ҳайитметов ва Абдурашид Абдуғафуровлар, филология фаилари кандидатлари Ваҳоб Раҳмонов ва Қомилжон Нерондвалар томонидан 1958—80- йиллар давомида Машрабнинг шеърини тўпламлари нашрга тайёрлаиб, китобхоналарга тўхфа этилмаганида эҳтимол ушбу тўплам ҳам бўлмас эди. Хайрли иш хайрли ишларини келтириб чиқарди. Биз мухтарам олимларнинг ишларини давом эттиришга журъат қилдик. Бу соҳада озми-кўнми муваффақиятга эришган бўлсак, бунда уларнинг ҳам хизматлари бор.

Марҳум Бобом Мулло Йўрақул Ҳақбердиевнинг Яссавий, Навоий, Фирдавсий ва Машраб сингарини ўтмишдошларимиз шеърларини газал қилиб тўлаб-тоғиб ўқиганлари ҳануз кулоқларим остида садо беради. У ишчи налари бузрукворим Юсуф Ҳақбердиевнинг ва меннинг ҳам мураббайишимиз билан. Мен ҳақли равишда улардан фахрланаман.

Отан Юсуф Ҳақбердиев ўзбек классик адабиётини чуқур тушуниб ёлғи эълани, салкам бирқ йиллик фаолиятини муаллимликка — адабиёт фаилга бағишда этган ва мен ҳам шу йўлга етаклаган маънавий ўстанимдир. Машраб асарларининг аниқлаштирилган матинини тайёрлашдек табаррўи ишда менга кўрсатган мадад ва йўл-йўриқлари учун улардан ҳечқиси миннатдорман.

Ушбу «Сайлама»ни юзага келтириши жараёнида менга узоқ йиллар сийишдир ва меҳрибонлик билан раҳбарлик қилган камтарини ва заҳматкам ўстани, филология фаилари доктори, профессор Гайбулла Саломовга сийишдир миннатдорчилик билдираман.

Шунингдек, филология фаилари доктори, профессор Алибек Рустамовга Машраб шеърларининг аниқлаштирилган текетини юзага келтиришдек маънавли ишда менга берган беғараз таълим ва маслаҳатлари учун ташаккур ишор қиламан.

Ҳар бир ишнинг ўзига яраша кемтик-камчиликлари бўлади, албатта. Биро, биз бу тўламни ҳар томонлама бекаму кўст деб айта олмаймиз. Машрабнинг ҳаёти ва айниқса бадний меросини тадқиқ қилишдек шарафли, айни чоғда, жуда мураккаб иш давом эттирилиши керак.

Ушбу тўлам ҳақида мухтарам олимларимиз, бугунги зийрак ва доно кўн сонли адабиёт мухлислари ўз фикр, тақлиф ва мулоҳазаларини билдирадилар, деган умиддамиз.

Жалолиддин ЮСУПОВ

ҚИСҚАЧА ЛУГАТ ВА ИЗОҲЛАР

<i>Абас</i>	Бехуда, бефойда, ачинарли
<i>Абдол</i>	Вали, авлиё.
<i>Абр</i>	Бурут; абри навбахор; абри найсон — баҳор булути.
<i>Абру</i>	Қош.
<i>Абгар</i>	1. Чўлтоқ, бузуқ. 2. Бахтсиз, хор.
<i>Аврод</i>	Доимий одат қилинган дуолар, вазиқалар.
<i>Адам</i>	Йўқлик.
<i>Адо</i>	Бажариш; гўзал ҳаракат; баён, ифода. Нозук адо — қилинган гўзал; ширин тилли.
<i>Адҳам, Иброҳим Адҳам</i>	Тарки дунё қилган подшо. Ишиқ йўлида ҳамма нарсадан воз кечган шахс. Суфий. 776—783-йиллар орасида вафот этган.
<i>Аёғ, Аёғ</i>	Коса, қадах.
<i>Ажр</i>	Мукофот
<i>Азал</i>	Энг аввалги, бошланиши номаълум ўтган замон; рўзи азал — одамларнинг руҳи яратилган кун (диний).
<i>Айём</i>	Кунлар, давр, нақтлар.
<i>Айюб</i>	Классик адабиётда найғамбарлардан бири, жабр-зулмга сабр-тоқат рамзи сифатида қўлланади.
<i>Акбар</i>	Энг катта.
<i>Аласт</i>	қ. Азал (рўзи — рўзи аласт).
<i>Алиф</i>	Араб алфавитидаги тик тўғри чизиқ шаклидаги ҳарф.
<i>Аллома</i>	Улуғ олим.
<i>Алифоз</i>	Лафзалар, сўзлар.
<i>Алҳазар</i>	Кўничича ундов йўли билан айтилиб: «Ҳазар эт!», «Сақла!»., «Сақла!» каби маъноларни билдиради.
<i>Алҳон</i>	Лаҳн (куй)нинг қўллиги.
<i>Алҳақ</i>	Мен — ҳақман.
<i>Алибар</i>	Хушбўй моддалар қоринмаси.
<i>Алибё</i>	Найғамбарлар.
<i>Алибоз</i>	Шерик, ёрдамчи
<i>Анвару-л-худо</i>	Тўғри йўл нурлари.
<i>Ангуштинамо</i>	Яққол, аийқ (айн. бармоқ билан кўрсатилган), машхур, таниқли.
<i>Андалиб</i>	Булбул.
<i>Андоз</i>	Отувчи, содувчи: тирандоз; оташандоз.
<i>Ано</i>	Қийинчилик, машаққат.
<i>Аръар</i>	Тоғ сарви, арча.
<i>Арбада</i>	Шовқин-сурон, тўполон, гавго, газаб.
<i>Арс</i>	1. Баён, маълумот; арз айламак — арз этмоқ; арз-и руҳсор — юз кўрсатиш; арз-и ниёз — салом, дуо, зорланиб арз қилмоқ. 2. Ер, замин; арзу само — ер ва осмон.
<i>Аржуманд</i>	Азиз, қадрли, шарафли, ҳурматли; муътабар.
<i>Арзи</i>	Тарик.
<i>Ариғ</i>	Нокиза, соф, тиниқ.
<i>Ариш</i>	Осмоinning энг юқориси.
<i>Аргувон</i>	Баҳорда қиёил бўлиб гуллайдиган чиройли дарахт.
<i>Асрор</i>	Сирлар: соҳиб-асрор — сирдош, яширин сирларин билган киши.
<i>Астор</i>	Пардалар.
<i>Ато</i>	Бахш этиш, бағишлаш; яратмоқ.
<i>Афган</i>	Отувчи, ташловчи, йиқитувчи.
<i>Афганда</i>	Яроҳатланган, мажруҳ.

<i>Афгор</i>	Жароҳатланган мажруҳ.
<i>Афзуи</i>	Ортиқ, зиёда.
<i>Афсурда</i>	Қотган, музлаган, сўлгин
<i>Афтода</i>	Пикилиб қолган, заиф, ташландиқ
<i>Афъол</i>	Феъл, ҳаракатлар, қилиқлар.
<i>Афгон</i>	Фигон билан нола қилиш, фарёд этиш.
<i>Аҳгар</i>	Чўғ.
<i>Аҳтар</i>	Юлдуз
<i>Ашк</i>	Кўз ёши.
<i>Ашкбор</i>	Кўз ёши тўқувчи, йиғловчи
<i>Ашъор</i>	Шеърлар.
<i>Аъмол</i>	Амаллар, қилинган ишлар: аъмолномаси — қилинган ишлар ёзуви.
<i>Аҳмар</i>	Қизил-кўкил, қизил.
<i>Аҳраман</i>	Ёвуз девининг номи.
<i>Бад</i>	Ёмон.
<i>Бадаи ақфоси</i>	Бадаи қафаси, кўкрак қафаси
<i>Баднисанд</i>	Помақбул, ноўрин, ёқимсиз.
<i>Бадсириш</i>	Ёмон яратилган, ёмон табиатли.
<i>Бадтоҳлик</i>	Ёмои соғиниш, ёмонлик тилаш.
<i>Байтуллоҳ,</i>	
<i>Байтул-ҳарам</i>	Макка шаҳридаги зиёратгоҳининг номи
<i>Байтул-ҳазан</i>	Ғам уйи, ғамхона, кулба.
<i>Бар</i>	Қуруқлик; баҳру бар — сувлик ва қуруқлик.
<i>Бараҳман</i>	Ҳиндуларнинг руҳонийси.
<i>Бардўш</i>	Елкада, орқада; <i>хонабардўш</i> — уйи орқасида (ҳеч нарса-си йўқ камбағал).
<i>Баржой</i>	Ўз жойида, ўрнида.
<i>Барпой</i>	Оёқ устида.
<i>Барғ</i>	Чақмоқ, ишни. <i>Маж.</i> Ўт, олов.
<i>Барҳам урмоқ</i>	Йўқ қилмоқ, нобуд қилмоқ.
<i>Басталик</i>	Тузоққа илиштирмоқ, иши кейин кетмоқ.
<i>Батн</i>	Қорин; батни самак — балиқ қорин
<i>Бахшиш</i>	Кечирини, авф этиш.
<i>Баякбор</i>	Бирданга, бир маротабада.
<i>Баҳо</i>	Боқийлик, абадийлик.
<i>Багайраз</i>	Бошқа, бўлак, ўзга
<i>Баҳим</i>	Тўрт оёқли ҳайвон.
<i>Баҳр</i>	Денгиз, дарё.
<i>Бебадал</i>	Тенги йўқ, мислсиз.
<i>Бebизоат</i>	Мол-мулксиз, бисотсиз, камбағал
<i>Бebунёд</i>	Асоссиз, талчсиз.
<i>Бед</i>	Тол дарахти.
<i>Бедаступо</i>	Қўл-оёқсиз, иложсиз.
<i>Бедил</i>	Дилсиз, юраксиз; юрагини бериб қўйган, маҳллё
<i>Бедирам</i>	Пулсиз, ҳеч вақосиз.
<i>Бедод</i>	Жабр-зулм; адолатсизлик.
<i>Безавол</i>	Заволсиз, йўқ бўлмас, донмий.
<i>Безиё</i>	Нурсиз, ёруғликсиз.
<i>Безодлиг</i>	Йўл озиги йўқлик, ҳеч нарса-си йўқ, фақирлик
<i>Бекас</i>	Кимса-си.
<i>Бенаво</i>	1. Бечора, йўқсул. 2. Бахтсиз, баҳрасиз, холсиз.
<i>Бениқоб</i>	Бепарда, очиқ юз.
<i>Бериё</i>	Риёсиз, кўзбўямчиликсиз.
<i>Бесар</i>	Бошсиз, паришонҳол.
<i>Бесўзлуқ</i>	Елқинсиз, алаңгасиз, ич-ичдан куйганлик.

Бино	1. Бино, иморат. 2. Асос. Таянч.
Бирён	Қовурма, қоврилган.
Бисмил	Сўйилган, сўйиш.
Бисёр	Кўп.
Биҳамдуллоҳ	Худога шукур.
Биҳил	Кечирип, анф этиш.
Биҳишт	Жаннат.
Бод	Шамол; <i>боди ҳазон</i> — ҳазон ели.
Бода	Май, ичимлик.
Бож	Қарам мамдакатлардан олинадиган солиқ — божи хирож.
Боз	Яна.
Боз	Сўз бирикмасида ўйновчи, мас., қиморбоз.
Бол	Баланд, юқори.
Боло	Қанот.
Бор	Юк.
Босафо	Сафоли, ёқимли, тоза.
Ботин	Ички томон, кўнгил.
Буд	Борлиқ, мавжудлик.
Бурж	Қадим кўёш йили доирасидаги ўн икки нуқтаининг бири. мас., буржи ҳамал, буржи савр ва ҳ.: саодат буржи; Кескир, ўткир. Юзиарда, чачвои. Мамманинг учи.
Бурро	Раҳмсиз, қон оқизувчи маъшуқа.
Бурҳаъ	Бахилилик, ҳаселилик, кўролмаселик.
Бурғоқ	Ўзгарувчан, ҳамелеон; товламачи.
Бути нузрез	Ҳид, ис.
Бухл	Бўйра.
Буҳаламуи	1. Паст, тўбан. 2. Оддий киши.
Бўй	1. Тузалиш, ҳолат. 2. Яратилиш.
Бўрғ	
Вазъ	
Вазъи	
Валлоҳу бил-лоҳ	Худо биледи, худо ҳаққи, азбаройи худо (қасам).
Вар, вағир	«Ва агар»нинг қисқарган шакли.
Вараъ	Ман қилинган ишлардан сақланиш, парҳезкорлик.
Ваҳдат	Бирлик, якка-ягоналик, танҳолик.
Вубол	Айб, увол.
Во	Ошиқ.
Вобаста	Боглиқ, бир-бирига боғланган.
Вожғун	Тескари, чанна, хоҳишга қарши.
Воиз	Ваъз айтувчи, панд-насихат қилувчи.
Вола (волиҳ)	Берилган, мафтун.
Волида	Она.
Восил	Ёр наслига етишган, эришган.
Воҳид	Битта, якка, ягона; худо.
Ғабр	Отаншараст, зардушт динидаги, мажусий.
Ғавҳар, гуҳар	1. Нижу, дур; қимматбаҳо тош. 2. Асосий модда.
Ғанда	Эмон, ярамас.
Ғанж	Олтин, қумуш қабилар тўнлами, хазина.
Ғард	Чанг, тўзон, губор; <i>гарди гам</i> — гам тўзони.
Ғардиш	1. Чамбарак. 2. Айланмиш.
Ғардун	Фалак, осмон.
Ғардон	Айланувчи.
Ғарон	Юк, қимматли оғир юк.
Ғез	Маротаба.
Ғиёҳ, гиёҳ	Ғиё, усимлик.

Гил	Лөй.
Гирд	Атроф, айлана.
Гирдбод	Куюн.
Гирён	Йнгловчи, йнглаб турган.
Гирибон	Ёқа; чоки гирибон — ёқа йиртиги.
Гиромий	Қимматли, азия.
Гису (гесу)	Ўрилган соч, кокил.
Гом	Қадам; урмадим мен анга гом — унга қадам босмадим.
Гудоз	Эрувчи, куювчи; оташгудоз — оловда эримок.
Гузор	Йўл ўтмоқ; гузор эттим — ўттим
Гулафшон	Гул сочувчи
Гулрух, гул- рухсор, гулрӯ	Гул юзли.
Гулситон	Гулнестон
Гулъузор	Гул юзли.
Гум	Йўқ, йўқолган.
Гумном	Номни ўчган, эътибордан қолган.
Гумроҳ	Йўлини йўқотган, эътибордан қолган.
Гун	Сўз бирикмасида келиб, ранг, рангли маъноларини билдиради.
Гунбад (гун- баз)	Гунбаз, айланиб турувчи гунбаз.
Маж.	Осмоп, фалак.
Гуфтор	Гап-сўз; олми гуфтор — сўздагина олми
Гўянда	Сўзловчи, гапирувчи; бахши
Гурзи	Чўқмор, тўқмоқ.
Гуриҳ	Ғам-гусса, чигал.
Гўш	Қулоқ.
Гўша	Бурчак, хилват
Дайр	1. Бутхона. 2. Майхона. 3. Дунё: дайри фано - фоний дунё
Далваса	Дагдага, шовқин-сурон.
Далқ	Дарвешлар кийими:
Дар	Эшик.
Даргаҳ, даргоҳ	Улуғ мартабали кишиларнинг турар жойи
Даргузар	Ўткинчи: абри даргузар — ўткинчи булут
Дароз	Узун.
Даст	Қўл.
Даф	Чилдирма, дойира.
Дафъи	Қайтариш, кетказиш, йўқ этиш.
Даҳан	Оғиз.
Даҳр	Дунё, олам, замон, давр.
Девона	Маж. Ошиқ, телба.
Дигар	Ўзга, бошқа.
Дийда	Кўз.
Дилафзор	Дили хаста, дили вайрон.
Дилафрӯз	Кўнглини шод этувчи, мафтун этувчи
Дилбаста	Кўнгли боғлаган, ошиқ бўлган, севган.
Дилгир	Ранжиган, хафа.
Дилкушо	Кўнгли олувчи, севгили, ёқимли.
Дилситон	Кўнгли олувчи, севгили.
Диловар	Юракли, қахрамон, наҳлавон.
Дилфириб	Кўнглини алдовчи; йўлдан оздирувчи. Маж
Дилхаста	Кўнгли эзилган, дили вайрон.
Дирам	Кумуш танга.
Довар	Хукмдор, подшоҳ.
	Гўзал

- Довуд* Классик адабиётда найгамбарлардан бири, темирчилик касбининг ири ва музика ижодкори сифатида талқин этилади;
- Довдод* Довид-и нагмагар ўзум — Довуд сингари мусиқашуносман
- Дол* Адолат талаб қилувчи; арз-дод қилувчи.
- Долбой* 1. Араб алифбесидagi «д» харфининг алоҳида помлашини
2. *Маж*. Эгилган, букилган.
- Дом* Овчи ов қушини қўлга келтириш учун унга кўрсатиб чақирадиган гўшт, долвой.
- Доман, домон* Тузоқ
- Дониш* Этак; ўнгир.
- Доро* Билиш, маълумот.
- Дорул-баҳо* 1. Эрон шоҳларидан бири. 2. Фирдавсий «Шоҳнома»-сининг қаҳрамони, шунингдек, классик адабиётда буюк шоҳлардан бири сифатида тасвирланади
- Дорул-фано* Боқийлик, абадийлик юрти; у дунё.
- Дуд* Фойсийлик уйи; бу дунё, ўткинчи дунё.
- Дудог* Тутун.
- Дуи* Ҳаб.
- Дурр, дур* 1. Наст. 2. Разил, покас.
- Дуруд* 1. Ишқ, марварид; *дури ашк* — кўз ёшлари
- Дутоҳ, дуто* 2. Ўзоқ, йироқ.
- Душаор* Яхшилик тилаб дуо қилиш.
- Етти иқлим* Букилган.
- Ебанда* Қийин, мушқул.
- Есуқ* Экватордан шимолга томон, ҳозирги қарталардаги чизикларга ўхшаш, *Е* чизиклар оралиғи. Бунда экватордан бошлаб биринчи иқлим, кейингиси иккинчи иқлим, ундан кейингиси учинчи ва ҳоказо давом этган. Шимолдги совуқ минтақа еттинчи иқлим деб ҳисобланган.
- Ера* 1. Араб алифбесидagi «ей» харфининг номи. 2. «Вй» сўзининг қисқарган номи, камон. *Маж*. Эгилган, букилган;
- Есумансоҳ* қосим *ё* — қосим эгилган, *қадди ё* — қадди букилган
- Еҳут* Тонган, тонади; *жўнда ебанда* — излаган тонади.
- Ешин (ишин)* Яқин.
- Езук* Яра, яраҳат
- Жаббор* Хуш нели, оқ-сарик тусли гул (жасмин).
- Жабил* Ёсумандек келинган ва хушбўй.
- Жабраил, Жаброил* Қимматбаҳо тош. *Маж*. Май ёки ёрининг лаби қилиб ёвутга ташбиҳ қилинади
- Жавлон* Ишин, чақмоқ.
- Жадал* Гупоҳ, айбдорлик.
- Жайрон* 1. Қудратли. 2. Жабр-ғалаб қилувчи
- Жайхун* Манглай, пешона.
- Жам* Худо билан найгамбар ўртасида воситачи, ваҳий келтирувчи фаришта номи (миф).
- Жамшид* Айлашин, келиш; от чошин; ўзини ҳар тарафга ташлаб ўйнаш.
- Жанда* Тиршини, *жадал қилмоқ* — тиршмоқ.
- Жафожй* Кийик, оҳу
- Жафокор* Амударёнинг қадимги номи
- Жафокор* Каминининг қисқартирилган номи
- Жафокор* Эронини қадимги афсонавий подшоҳларидан бири
- Жафокор* Дарвеш, қаламларлар кийими, тўпи.
- Жафокор* Жафо (ситам) қилувчи, аслим. Жафокор

Жаҳд	Астойдил ҳаракат қилиш, ғайрат қилиш.
Жим	Араб алифбесидаги (ж) ҳарфининг номи.
Жинон	Жаннатлар, боғлар (<i>бирл. жаннат</i>).
Жовид, жовидон	Абадий, мангу.
Жоду	Сехр, сеҳрли.
Жом	Қадах, май ишласи.
Жонқанда	Жони узилган, ўлган.
Жонфизо	Жонни қувватлантирувчи, таиға роҳат берувчи, оромикон.
Жоруб	Сунурги.
Жоғ	Юқори даражали ўрин, амал.
Жубба	Ҳашаматли тўн.
Жуз	Бошқа, ўзга, бўлак; <i>жуз жафо</i> — жафодан бўлак.
Жузв	Бўлак, қисм (бутуннинг бир қисми).
Жумла	1. Тўн, тўда, ҳаммаси, барча. 2. <i>Грам</i> . Грам 3 Жумладан, шундан, шу айтилганлардан.
Жуцул	Жинишлик; <i>жуцули ишқ</i> — ишқ девонаси.
Журъа	Қўлтум.
Жустужў	Қидириш, ахтариш, излаш; тафаккур қилиб излаш.
Жўён, жўёна	Истовчи, изловчи, ахтарувчи.
Жўш	1. Қайнаш. 2. <i>Маж</i> . Тўлқинламоқ, гулгула-гавго кўтармоқ.
Жўянда	Излаган, ахтарган.
Забаржад	Оч ниста ранг қимматбаҳо тош.
Забон	Тил; сўзлаш тили.
Забун	Оқиз, бечора, Мағлуб, енгилган.
Завол	Йўқ бўлиш, сўйиш.
Зада	Сўз бирикмасида урилган, эзилган каби маънода келади мотамзада — мотамда эзилган.
Закот	Мусулмонлардан уларнинг умумий бойлигининг қирқдан бири миқдорида ҳар йили олинадиган солиқ. Маширабининг нуқтан назаридан закот камбағал ва муҳтожларга берилиши керак.
Залил	Хор, убағ.
Залолат, залол	Адашиш, йўлдан озишлик:
Замин	Ер, мамлакат.
Занаҳ, зананадон	Ияк.
Занг	Занг, қора, <i>занг (аҳли)</i> — қора танлилар, ҳабашийлар.
Зар	Олтин, тилла.
Зарбафт	Зардан тўқилган мато.
Зард	Сарис.
Заррот	(бирл. зарра) Зарралар, майда бўлақлар, борлиқ зарралари
Зарқ	Алдов, хийла, макр, мунофиқлик:
Затм	Яра, жароҳат, захмат — яралиғ 2. Қўнғил гашлиғи
Заъф	Ҳолсизлик, заифлик.
Заъфарон	Саргини тусли хушбўй ўсимлик.
Зақан	Бағбақа.
Заҳмат	Озор, алам, кулфат.
Заҳроба	Заҳар суви. Маж. Ғам, андуҳ.
Заб	Безак, зийнат.
Зебо	Заб берилган, гўзал.
Зевар	Безак, зийнат.
Зеру забар	Остин-устин, ағдарилган, барбод қилинган.
Зиё	Нур, ёруғлик, шуъла.
Зикриё	Диний эътиқодга кўра найғамбар, ҳар қандай оғир шароитда — бошига арра қўйиб қирқилганда ҳам худонинг аик-

	рини тилидан қўймаган эътиқоди мустаҳкам киши сифатида талқин қилинади.
<i>Зилл</i>	1. Қўланка. 2. Оғирлик.
<i>Зимистон</i>	Қиш.
<i>Зироат</i>	Экин экин, деҳқончилик.
<i>Зишт</i>	Хунук, ёмон.
<i>Зиҳи</i>	Яхши, ажойиб (ундов сўз)
<i>Зойил</i>	Йўқ бўлувчи, йўқоладиган, ўчадиган.
<i>Зойи, зое</i>	Йўқолган, йўқотилган, побуд бўлган: беҳуда кетган.
<i>Зоҳид</i>	Дунё ишларидан бет қайтариб, тоат-ибодат билан машғул бўлган шайх, ёки ўзини шундай кўрсатувчи рибзор шайх
<i>Зоҳир</i>	1. Равшан, порлоқ.
<i>Зоҳир</i>	2. Кўриниб турган, очиқ-ошкор.
<i>Зуд</i>	Тез, шошилчи.
<i>Зулжалол</i>	Азамат ва энг буюк.
<i>Зулминан</i>	Яхшилик ва эҳсонлар эгаси; Худо.
<i>Зуннор</i>	Христианлар белига боғлаб юрадиган чилвир.
<i>Зулфиқор</i>	Қилич. Ҳазрати Алининг икки дамла қиличи
<i>Зудал</i>	Сатурн сайёраси.
<i>Зудд</i>	Дунёдан воз кечиб, тоат-ибодат билан шугулланиш: зуҳд ахли — зоҳидлар.
<i>Зухра</i>	Чўлпон — Венера планетаси.
<i>Ибодат</i>	Қуллуқ қилиш, сиғиниш.
<i>Иддио</i>	Қаттиқ талаб, муддао, даъво.
<i>Ижобат</i>	Қабул қилиш, рози бўлиш.
<i>Ийд</i>	Байрам, ҳайит.
<i>Ийҳом</i>	Шеърый санъатда икки маъноли сўз ишлатиб шундан энг кам ишлатиладиган маъносини мақсад қилиб олиш. Айи Ваҳмга, шубҳага тушириш.
<i>Илмўл-қуръон</i>	Қуръон илми.
<i>Илҳи</i>	От, йилқи.
<i>Илҳом</i>	Киши қалбида пайдо бўладиган яхши ҳолат, яхши талқин; бироқ яхшилик ёки ёмонлик юз беришини қалбда сезилиши: Илми гайб — кишида ўзи ўйламаган бир ҳолат, таассурот найдо бўлиши.
<i>Имон</i>	Ишонч, эътиқод: кўнгилда ишонил ва тилда иқроп бўлиш.
<i>Имтиёз</i>	Фарқ, оралик, ортиқча ҳуқуқ.
<i>Инно амво лақум</i>	Оят.
<i>Инно фатаҳно</i>	Оят
<i>Инс</i>	Инсон, киши.
<i>Иншо</i>	1. Вужудга келтириш. 2. Ижод қилиш 3. Ёзув, хат.
<i>Ирам</i>	Афсонавий хушхаво бог; эрам боги.
<i>Иродат</i>	1. Қасд, ният, хоҳиш. 2. Муридлик бериш, қўл бериш.
<i>Ироқ</i>	Ғарбий Осиёдаги мамлакат. Маркази Бағдод шаҳри. Машраб шеърларида Ироқ, Бағдод ҳақида, шунингдек; Фирот дарёси тўғрисида тилга олинган ўрнлар бор.
<i>Исён</i>	Бўйин товлаш, итоатсизлик, гуноҳ.
<i>Искандар</i>	Тарихий шахс сифатида македониялик Александрнинг иракдаги номи (мелоддан аввалги 356—323 йил). Қадимги Шарқ адабиётида жаҳонгир подшоҳ, олим ва файласуф сифатида талқин қилинади. Алишер Навоий «Садди Искандарий» дostonида ўз даври талаблари, орзу ва умидларини Искандар образи орқали баён этган.

- Исо* Христиан динининг афсонавий асосчиси. Ислом теологиясида ҳам худонинг пайгамбаридир. Шарқ классик адабиётида у ўлиқни тириктира олган (масих) қудрат эгаси сифатида талқин этилади.
- Истиғно* 1. Муҳтож эмаслик, эҳтиёжсизлик. 2. Гўзал қилиқ билан тортиниш. Ҳаё билан поз қилиш.
- Истиғфор* Гуноҳни қочиришни, афв этишни сўраш, тавба қилмоқ.
- Итоб* Ҳахр, ғазаб.
- Ифшо* Фош этиш, очиб ташлаш.
- Ихфо* Яшириш, махфий.
- Ишва* Аёлларининг поэзи, мафтун этувчи харақати
- Ишраб* Ич, ичгин.
- Кабк* Каклик.
- Каъбатайн* Шашқол, нардининг икки шашқоли
- Кавкаб* Юлдуз.
- Кавсар* Жаннат булоғи, ҳавзи кавсар.
- Кави* Борлиқ, мавжудлик; дунё.
- Кавнайн* Икки дунё (у дунё ва бу дунё).
- Каж* Эгри, қингир.
- Кажрав,*
кажрафтор Тесқари қилувчи, маккор, хийлагар.
- Калисо* Черков, христианлар ибодатхонаси.
- Каманд* Буров, сиртмоқ — арқон *Маж*, севгилининг сочи, соч ўрами
- Камол* Тўлиқлик, етуклик, мукаммаллик.
- Камон* Камалак, ёй; *тийри камон* — камон ўқи.
- Кан* Сўз бирикмасида кавловчи, қазувчи маъносиде келади кўхкан — тоғ қазувчи, Фарҳод.
- Канъон* Ливан мамлакатининг мелоддан аввалги номи. Бадний адабиётда Канъон — Яъқуб найгамбарлик ва шоҳлик қилган мамлакат, гўё унинг хусида тенгсиз ўғли Юсуф шу ерда туғилган. Аккалари оталаридан рашиқ қилиб Юсуфни мисерлик савдогарга қул сифатида сотиб юборадилар. У Мисерда аввал қул бўлиб, воқеалар сўнгиде подшоҳлик даражасига етади. Севгилисе Зулайхога етишади. Қирк йил айрилиқ доғиде ёнган отаси Яъқуб найгамбар билан кўришади. «Юсуф ва Зулайхо» қиссаси муқаддас китоблар хисобланган «Таврот», «Инжид» ва «Қуръон»да ҳам, шунингдек, «Юсуф ва Зулайхо» қиссасини ёзган бошқа шоирларининг асарларида ҳам шу зайдде бир-бирига яқин сюжетда талқин қилинади.
- Капанак* Дарвешларининг жандаси, жуи кийими.
- Карам* Яхшилик, эҳсон, сахийлик; *карамбахш* — яхшилик қилувчи
- Карашма* Нозик кўз қараш; кўзини сузиб, ўйнатиб қараш; ноз.
- Карбало* Эрондаги Карбало саҳроси.
- Карим* Карамли, марҳаматли улуг зот; Худо.
- Каррор* Бир ишни қайта-қайта яхши бажарувчи.
- Кас* Киши, одам; *бекас* — ҳеч кимсаси йўқ, ёлғиз одам; *локас* — ноодам, насткаш, ярамас.
- Кашф* Очиш, тониш.
- Кашмири айи.* Кашмирига ҳос; маж. Жодугарларча, сеҳргарларча
- Каз, коҳ* Сомон. *Маж*. Сариг, сомондай.
- Кажрабо* Бир турли сариқ тош (сомонни ўзига тортиш ҳоссаи борлиғи учун шундай деб аталади.) *Маж* Сарикъ Улуғлик, буюклик.
- Кибриё* Такаббурлик, ҳаво қилиш. маънавий
- Кибр*

<i>Қирдор</i>	Қўшимча сўз таркибида қилиқ, иш, равшн, тарз, маънола- рида келади.
<i>Қиром</i>	Қарамли, саховатли, азиз, мухтарам.
<i>Қилиё</i>	Мис, қалайн қаби маъданини олтинга айлантириш ту- шунчаси. <i>Маж.</i> Ажойиб парса, ноёб, подир нусха.
<i>Қишсар</i>	Мамлакат, вилоят.
<i>Қишти</i>	Кема.
<i>Қиштуқор</i>	Экин-тикин, экин.
<i>Қом</i>	1. Тилак, орау. 2. Баҳра олиш.
<i>Қом</i>	11. Оғиз, тагглай; <i>талқом</i> — оғзи аччиқ бўлмоқ. <i>Маж</i> Таъби хира, холи таг.
<i>Қомил</i>	Етук, камчиликези.
<i>Қомрон</i>	Ўз мақсадига эринган, бахтли; ҳоким, ҳукмронлик қилувчи.
<i>Қофир</i>	1. Танимовчи, нисор этувчи, ислом диндан бошқа дин- даги киши. 2. <i>Маж.</i> Раҳменз, раҳменз севгили.
<i>Қофир</i>	1. Гонтда оқ ва хушбўй модда (камфара). 2. <i>Маж.</i> Ошиқ, қ. Қоҳ.
<i>Қоҳ</i>	Қамайиш; қоҳини гам — гам тортини, гам чекиш.
<i>Қоҳиш</i>	Хиралик; кудуратли кўнгул — кўнгида бир сақловчи, ичи қора.
<i>Қу.л. қул.л</i>	Ҳамма, бутунлай, жами, ҳар бир.
<i>Қулба</i>	Уй, оддийгина уй, бошона; <i>қулбаи аҳзон</i> — гам уйи, гамхона.
<i>Қунж</i>	Бурч, бурчак; <i>қунжи Лаб</i> — лабнинг бурчи.
<i>Қурси</i>	1. Қурси, ўтиргич. 2. Тахт. 3. Саккизинчи фалак, зотил бурж (диший тушунча).
<i>Қуфр</i>	Қуфрлик, динсизлик, исломни танимаслик.
<i>Қўй</i>	Қўча, йўл, томон; <i>ишқ қўйида</i> — ишқ йўлида.
<i>Қўтаҳ, кўтоҳ</i>	Қисқа, қалта; <i>кўтоҳназар</i> — қалта фаҳм, узоқни кўрол- майдиган; дасти кўтоҳ — қўли қалта, камбағал
<i>Қўҳ</i>	Тоғ; <i>қўҳи гам</i> — оғир қайғу.
<i>Қўҳқан</i>	Тоғ қаувчи; Фарҳоднинг лақаби.
<i>Қўҳсор</i>	Тоғнинг ивойлар.
<i>Лавҳ, лавҳа</i>	1. Лавҳа, тахта. 2. Равнақлик.
<i>Лаззот</i>	Лаззатлар. <i>бир.л.</i> Лаззат.
<i>Лайл</i>	Тун, кеча, оқшом; <i>лайлу исҳор</i> — кеч-қундуз; <i>икки лайл</i> — икки тун. <i>Маж.</i> Икки қора соч. <i>Қокили лайлиси</i> — қора сочи.
<i>Лайли зулфи</i>	Қора зулфи.
<i>Лайлатул-қодр</i>	Қодр кечаси (27 рамазон кечаси, бу кеча қутлуг хи собланади)
<i>Лаъл</i>	1. Қизил рангли тош; <i>лаъли Бадахшон</i> — Бадахшон лаъли <i>лаъли Ялми</i> — Ямаи лаъли. 2. <i>Маж.</i> Қизил-қизил лаб севгилининг лаъли лаби; <i>лаъли май</i> — қизил май; <i>лаъли</i> <i>раҳиш</i> — тиланқ қизил май; <i>лаъли ҳандон</i> — қулиб турган лаб.
<i>Ларзон</i>	Титраб турувчи, қимирлаб турган; <i>беда ларзон</i> — шамолда тебраниб турган тоя дарахти. <i>Қомати ларзон</i> — севгили ғавдасининг чаройли титраши, тебраниши.
<i>Ланг</i>	Чўлок, оқсоқ.
<i>Лайиш</i>	Экин ўзбек тилидаги сифат исовчи қўшимча. Ҳозирги ўзбек тилидаги-дек, дай сифат исовчи қўшимчаларнинг маъносига тўғри келади.
<i>Лаҳи</i>	Қуй, оҳанг; <i>лаҳи иуло</i> — қатта ашула.
<i>Лисон</i>	Тил.

<i>Лиқо</i>	1 Кўриниш, намоён бўлиш, ошкор бўлиш. 2. Юз, чехра.
<i>Ло</i>	1. «Йўқ», «эмас» ва «НО» маъноларидаги шкорни англатади: <i>ломакон</i> - маконсизлик;
<i>Ло</i>	11. -ку, -да юкламалари ўрнида ишлатилган.
<i>Лол</i>	1. Соқов. тили тутилган. 2. Сўзлай олмай қолишлик.
<i>Лолаузор</i>	Лола юзли, қизил юзли.
<i>Ломакон</i>	Маконсиз, жойсиз; маконсизлик.
<i>Лоуболи</i>	Бепарво, беғам; бенарҳез; лоқайд.
<i>Лоязол</i>	Абадий, сўнги йўқ; худо.
<i>Лояқил</i>	Ақлсиз, беақл.
<i>Логар</i>	Ориқ.
<i>Луоб</i>	Тупурик, сўлак: <i>Ёр лабидин луоб олиб</i> — ёр лабини сўриб.
<i>Луқма</i>	Бир ютум овқат, бир оғиз овқат; Огоҳлантирувчи сўз.
<i>Мавзун</i>	Улчовли; хушбичим, келишган
<i>Мавло,</i>	
<i>мавлавий</i>	Соҳиб, хожа, ҳомий, устод.
<i>Мад</i>	Чўзилиш, узайиш. 1. Бирор ҳарфни айтишда чўзиш.
	2. Алифни («а»ни) чўзиб «о» ўқиш учун унинг устига кўйиладиган чўзги белгиси. Кўйинча мад белгиси севгилининг қошига ўхшатилади.
<i>Мадина</i>	1. Арабистондаги исломнинг марказий шаҳарларидан бири.
	2. Умуман шаҳар.
<i>Мадҳ</i>	Мақташ, мақтов.
<i>Мажмар,</i>	
<i>Мижмар</i>	Мушк-анбар каби турли хушбўй нарсаларни солиб тутатиладиган идиш. <i>Маж.</i> Ўт туташган қалб; <i>мажмаримни кавлама</i> — ўт туташган қалбимни эзма.
<i>Мажнун</i>	1. Жинни, девона. 2. «Лайли ва Мажнун» достонининг қаҳрамони — Мажнун.
<i>Мажруҳ</i>	Йраланган, аламли.
<i>Мазлум</i>	Зулм кўрган, эзилган.
<i>Мазҳаб</i>	Йўл, таълимот, маслак
<i>Май</i>	1. Ичкилик, шароб. 2. Тасаввуфда бирлик, бирикиш-бириктиб кетиш — ваҳдат майи.
<i>Майғун</i>	Майга ўхшаш; қизил.
<i>Малак</i>	1. Фаришта (кўпл. малонк). 2. <i>Маж.</i> Жуда гўзал.
<i>Маллоҳ</i>	Қайиқчи, кемачи.
<i>Малол, малул</i>	Малол келтирмоқ, хафа қилмоқ; гамгин бўлмоқ.
<i>Малоҳат</i>	Гўзаллик; ёқимлилик.
<i>Мансур</i>	Мансури Ҳаллож номи билан машҳур бўлган тарихий шахс (X аср). У «Анал-ҳақ» — «Мен — ҳақ, яъни худоман» дегани учун руҳонийлар фатвоени билан дорга осиб ўлдирилган.
<i>Манозил</i>	Манзиллар.
<i>Манол</i>	Мол, дунё, бойлик.
<i>Маоний</i>	Маънолар (<i>бирл.</i> маъно).
<i>Мардуд</i>	Ҳайдалган, қувилган; рад этилган.
<i>Мардум</i>	1. Одамлар, кишилар. 2. Қорачиг: кўз мардуми - кўз қорачиги.
<i>Маркаб</i>	Улов, миниладиган ҳайвон (от, хачир, тул).
<i>Марғуб</i>	Ёқимли, севимли; дилрабо.
<i>Марҳам</i>	Ярага кўйиладиган дори, малҳам.
<i>Масал</i>	1. Мақол, масал. 2. Изоҳлаш учун келтирилган қисса, хикоя.

Масиҳ

Исо пайгамбарнинг лақаби (ривоятларга кўра Исонинг нафаси ўлганларни тирилтириш қобилиятиги эга бўлган дейилади). Классик адабиётда севгилини, унинг лабини жонбахшилик юзасидан Масиҳ, Масиҳо, Исо нафас, Масиҳ анфос каби тавсифлар берилган.

Маскан
Маснад
Мастона
Матлуб
Мафтун
Маъзан

Турар жой, ўрни, уй-ватаи.
1. Суничиқ. 2. Тахт. 3. Юксак ўрни.
Мастиларча; *Маж*. Шахло кўз.
Талаб этилган, орзу этилган, исталган.
Берилган, шайдо бўлган, ошиқ.
Хазина, қимматли мол-ашё оғбори; *маж*. *Кўз маъзанидин дур сочмоқ* — кўздин ёш тўкмоқ.

Маълуи
Маъмур
Маъмом
Маъшога

Хазинада сақланган бойлик.
1. Хумори. 2. Мастиги тамоом тарқалган.
Ҳид билиш азбоси — бурун, димоғ.
Қиз ва келинларни сочларини тараб, кийинтириб оро берувчи, пардозчи аёл.

Маъбад
Маъво
Маъдан
Маъжун
Маъмура

Ибодат қилинадиган жой, ибодатхона.
Бошпана, уй.
1. Қон, ер ости бойликлари. 2. *маж*. Кўз ёшлари
Араланма, қоринма, дори.
1. Ободонлик. 2. Обод мамлакат; *маж*. Дунё, дунё — олгин
Маъмуран ганж куймас — олгин ўтда куймайди.
Биллин, таниш; аҳли маърифат — билимдон кишилар.
Қабул қилинган, қалбга ўрнашган.

Маърифат
Маъбул
Мақом
Мақдам
Маҳ. моҳ
Маҳи

1. Жой, ўрни. 2. Даража. 3. Музикада куй, оҳанг; мақом.
Қадам, қадам кўйган ер.
Ой *маж*. Севгили.
Пўқолиш, битиш; ҳайратланиб ўзидан кетини; *маҳо қилмоқ* — йўқ қилмоқ; *маҳо бўлмоқ* — йўқ бўлмоқ.
Ойга ўхшаган, ойдай, чиройли.

Маҳваи
Маҳаллот
Маҳолоот
Маҳолат
муҳолоот
маҳола

Маҳаллар, пайтлар, кунлар.
Маҳол ишлар, қийин ишлар, бўлиши мумкин бўлмайдиган ишлар.

Маҳрам
2. Улфат, сирдон
Маҳшар

1. Бир-бирига нискоҳ раво бўлмаган энг яқин қариндон
3. Хусусий хизматчи.
1. Тўнланадиган майдон. 2. *Миф*. Қийметда нисонлар
тўнланадиган майдон. 3. Тўс-тўпалон.
Гебаҳра, бенасиб, қуруқ қолган.

Маҳрум
Маҳшаристон
Маҳзуи
Маҳжур
Мехр
Мехроб

Маҳшар.
Ғамли, қайғули, хафа.
Айрилиб қолган, ҳижронда қолган, узоқланган, маҳрум.
Қўён, офтоб.
1. Төгча. 2. Масжидда имом туриб намоз ўқийдиган олдинги
жой. 3. *маж*. Қошнинг қайрилма шакли

Мижжа
мужа
Мийно

Қиприқ.
1. Шиша, май шишаси. 2. Кўкимтир ҳано ранг 3. Мийно
тоғи.
Вайроқ ва минора устига ўрнатиладиган учли куббача,
Нўлат бош кийими (каскага) ўхшашининг учи.
Дин, маъхаб.

Мил
Миллат

Мишбар

Маъжид ва қометларда чиқиб хутба ўқини ва ваъа айтиш учун уч-тўрт зинали қилиб исалган сунъача, мишбар.

Тини тозаланич

Печора, тариб

1 Ойна, кўзагу. 2. *маж.* Равшанлик, софлик тиниқлик

Майманлик

Дўзахнинг бошқарувчиси.

Илои

...дан бошқа, ...дан таниқари, *Мосиваллоҳ* — худодан бошқа Кўнгулини мосиводин мен сиво қилдим — Кўнгулимини ўзи дан бошқа (хамма парса)дан уздим.

1 Ой, 2. *маж.* Гўзал, ош юзли моҳи Қанъон Қанъон-гўзали — Юсуф.

Ғирор парсаининг тайёр тургани, ҳозирлангани маънола рини билдиради: моҳазар эттим — тайёр қилдим Буёқ, улуг; шох муаззам — улуг подшо.

1 Ғирифтор, бахтеналикка учраган, балога йўлиққан

2 Ошиқ, афтода.

Юмалоқ, тугарак.

Доймо, ҳар дойм.

Қириқ, миқжа.

Таиҳо, икка-бегна.

Қириқлар.

1 Доймо ўз жойида яшовчи. 2. *маж.* Муқовир кўзларинг бир нуқтага тикилган кўзларинг.

Бир иш ва ҳолнинг юзага келишига сабаб бўлувчи сабабчи

Яшириган, беркитилган, яширини, кўнгулда сақланган

Печор, ҳайратда қолган.

1 Қирланган. 2. Хираланган. 3. Ғамгин.

Тақдир қилувчи, ситил табиатли, ақма

Май, шароб.

Подшоҳлар (*бирл. малик*); Шох мулук — подшоҳлар шох

Нурли, равшан, ёруғ

Диний ақидага кўра гўрда ўлиқини сўроқ қилувчи икки фаринта.

Икки юзламачи, тутуриқеиз.

Улфат, ҳамдам, доим бирга бўлувчи улфат

Бўйини эгувчи, бўйсунувчи, итоат этувчи

1 Тўғри йўлга солувчи, йўл кўрсатувчи. 2 Сўфийликда пир, эшон; Муршиди қомил — етук пир; муршиди ишиқ — ишиқ етакчиси

Қуш; мурги жон — жон қуши

Ғам, қайгу, мотам

Иҳудийлар динининг афеонавий найғамбари. Диний ақида ларга кўра Мусо Тури Сино (Сино тоғи)да худо билан гаплаган Мусо худодан дийдорини ҳам кўрсатишини сўраганда, худо зарра тажаллисини (дийдоридан заррагина) кўрсатади. Тоғ чидаёлмай остин-устин бўлиб кетади. Мусо ҳам хушевланиб йиқилиб қолади. Бадий адабиётда кўнунча шу афеонавий воқеага ҳар томондан ёндашиб фикр юртилади.

Мустажоб Талаби қабул этилган, қабул бўлган

Миссоқ

Мискин

Миръот

Мовумани

Молики дўзах

Мор

Мосиво

Моҳ, маҳ

Моҳазар

Муаззам

Мубтало

Мудаввар

Мудом

Муҷа

Муҷиррад

Муҷсон

Муҷовир

Муҷиб

Мушар

Музтар

Муқаддар

Муқиллид

Муа

Мулуқ

Мунаваар

Мушкар

Нақир

Мунофиқ

Мушиқ

Мушиқов

Муршид

Мурғ

Мусибат

Мусо

- Мустағрақ* Гарқ бўлган, чўмган.
Мустаҳиқ Муносиб, дойиқ, ҳақли.
Мусҳаф 1. Китоб. 2. Қуръон.
Мусоҳиб Ҳамеухбат, дўст ушфат.
Мусалло 1. Жойнамоҳ; 2. Намозгоҳ.
Мусалсал Бир-бирига занжирга ўхшаб уланган, занжир шакл.
Муттако Мусалсал турра занжирга ўхшаб улашиб кетган соҳ.
Муттақий Суяниқ, таниладиган нарса, мадақдор.
Муфарриҳ Тақводор, гуноҳ ишлардан сақланувчи, ҳалол иш тутувчи
 1. Шодлантирувчи, яхши кайфиятли. 2. Тонуслантирувчи дорн.
Муфлис Кабағал, бечораҳол.
Муфтаҳ Очиқ, очтирилган;
Мухлис Ихлос этувчи, чин юракдан берилган.
Мухтасар Қисқа, қисқартилган, ихчам.
Мушаваши Ташвишли, кўнгли наришон: мушаваши хотир — наришонхотир.
Мушарраф Шарафланган, иззат топган; шарафга эришган.
Мушк 1. Қора тусли ва хуш исли нарса. 2. *Маж*. Сочиниғ қоралиғи ва хушбўйлиғи; мушкни хушбўй.
Муштарий,
муштар 1. Сотиб олувчи, харидор. 2. Юпитер планетаси.
Мушфиқ Шафқатли, меҳрибон.
Муътабар Ўттиборли, обрўли, ишончли.
Муҳаддар Тақдирдағи, тақдир азалдағи.
Муқим Бир ерда истиқомат қилувчи, донимий турувчи, тургуи.
Муқтадо Иқтидо қилинадиган кимса.
Муг 1. Мажусий, оташнараст, ўтга чўқинувчи. 2. *Маж* Майфуруш.
Мугбачи Май ташувчи, соқий;
Мугилои Чўйда ўсадиган тиканли ўсимлик.
Муҳайё Тайёр, тайёрланган, ҳозирланган.
Муҳаммад Илоҳ диниға (VII аср) асос солган тарихий шахс.
Муҳтасиб Иқтимоний тартиб назоратчиси. Муҳтасиб жамият тартибини бузганларни сазойи қилиш ёки қалтақлаш билан чеқланган. Масалан, газдан урадиган базоз ёки тарозидан урадиган сотувчиларни олма орасида қалтақлаб, уларни тавба қилдирган.
Мўлик Ҳалок қилувчи, ўлдирувчи, йўқ қилувчи.
Мўр Чўмоли, кумурсқа.
Набиз Хурмо ёки улаумдай қилинган май.
Навхел Янги ўёиб келадиган.
Навҳа Товуш чиқариб йиғлаш, мола.
Наво 1. Овоҳ, садо. 2. Куй — мақомнинг бир шўъбаси.
Надомат 3. Бойлик, нарса — бисот; бенаво — йўқсиз. бечора. 4. Бе наво — йиғлашга ҳам ҳоли қолмаган афтодахол.
Наззора Нушаймонлик; афсусланиш.
Назокат 1. Назар қилиш, кўз солиш. 2. Томоша.
Найистон Ноликлик, жатфлик; адаб ва тарбияли ҳаракат муомала.
Найсон Қаминзор.
Накҳат Румий ойларнинг еттинчиси бўлиб, апрель ойиға тўғри келади; Абри найсон — найсон ёмғири.
 Хушбўй хил.

Намоён
Намруд
Наргис

Насаб
Настаран,
настрин
Насим
Нафс
Наҳл
Нашот
Наштар

Наҳра
Наҳд
Наҳор
Наҳми
қасамно

Наҳл
Невчун
Нек
Ниғаҳ,
нигоҳ
Ниғаҳбон
Нигин
Ниёз
Нигорони
Нисор

Но

Ноб
Нобино
Новак
Нодир,
нодира
Ноёб
Ноком
Ноланда
Нолон
Номани аъмо

Нопадид
Нораво
Норасо
Нор
Нор
Нотавон
Ноҳус
Нукта
Нуҳ
Нуҳ

Кўриниб турмоқ, ошкор бўлмоқ.
Иброҳим пайгамбарни ўтга ташлаган афсонавий подшо.
Бўтакўз. Унинг гули кўзга ўхшагани учун бадний адабиётда
кўз маъносига ишлатилади.
Авлод.

Оқ очиладиган гул.
Шабада, майин ёқимли шамол.
Кинида турли манлий орау-ҳавасга бўлган майл, истақ.
Кўчат, ниҳол; *маж*. Севгилининг қомати.
Суюнни, хурсандчилик.
Жарроҳлик тиги, табиблар кинидан қон олишда қўллаган
ўткир тиг.
Хайқирик, бонг урини, қаттиқ нола қилиш.
Тайёр ва бор нарса, бойлик.
Кундуз: лайду наҳор — кеча-кундуз.

Диний ақидага кўра аввало одамнинг руҳи яратилганда
уларнинг берган наъдаси, қасами, тилхати.
Асаари.
Не учун, нима учун.
Яхши, яхшилик: неку*бад — яхши ва ёмон.

Боқини, қаран, назар солмоқ.
Қузатулчи, қўриқловчи.
1. Узук. 2. Муҳр.
Елворини, ўтинини, умид: Арау ниёз — ўтиниб арз қилмоқ.
Кўз тутини.
Сочини, чочки (хурматли, азиз кишининг бошидан гул
тавга тилло сочини; фидо қилиш.
Арабча феъл туслончи қўшимча бўлиб, ўзбек тилида-й,
-ай, -йини, -айини қўшимчалари маъносига тўғри келади
Ичайно — ичайини: титрайно — титрайини
Соф, кўролмайдиган.
Кўр, кўролмайдиган.
1. Камонинг ўқи. 2. *Маж*. Кинрик.

Камёб, кам топиладиган, яғона, теги йўқ.
Топилмайдиган, топилмас.
1. Истагига етмаган, маҳрум. 2. Почор, ионлож.
Нола қилувчи, нигровчи.
Нола ва фиғон қилмоқ.
Қилинган ишлар ёзуви. Диний таълимотга кўра
қиёматда ҳар бир кишига ҳаётда қилган ҳамма яхши,
ёмон ишлари ёзилган нома, ҳисобот.
Кўринмайдиган, кўринмас.
Раво эмас, номақбул, мумкин бўлмаган
Тўғри эмас, эгри; етилмаган.
1. Анор.
11. Ҳт, олов.
1. Кучсиз, ожиз, заиф. 2. Бемор, ҳолсиз.
Катта қўнғироқ.
Позик ва маъноси чуқур чиройли сўз; ишора.
Тўққиз: нўҳ фалак — тўққиз фалак.
Диний эътиқодларга кўра пайгамбарлардан бири.

У нисонлар диний қабул қилмагани, худо ва пайгамбарнинг буйруқларига бўйсунмаганликлари учун худодан уларни жазолашни сўраган. Худо сув юборган. Олдиндан огоҳлантирилгани учун Нух ўзи ясаган улкан кемага диний қабул қилган 80 чоғли кишини ва барча жонивор, гиёҳлардан бир жуфтдан олиб жойлаштирган. Шундан кейин ерда Нух кемасидагилардан ташқари ҳаёт тутаган. Сунгра сув камайиб қуруқликлар юзага чиққан. Кемасидагилар қуруқликка қайтиб ерда ҳаёт бошқатдан бошланган. Шу босқидан Нух иккинчи Одам ҳисобланган.

Сув: оби чашм — кўз ёши; оби ҳаёт, оби ҳайвон, оби зиндагоний — мифга кўра бу суви ичган киши умидий бўлади.

1. Серсув. 2. Соф, тиниқ.

Ибодат қилувчи.

Сув ва тунроқ (нисон гавдасининг тузилишига киноя)

1. Одам. 2. Одам ота. Ҳазрати одам — худо яратган энг биринчи одам, диний эътиқодга кўра ер юзидаги ҳамма одамлар шу Одам отанинг ашлодлари ҳисобланади.

Буланган: чуи шафақ олуда — шафақ сингари қизил қонга буланган маъносиде: Олуда домон — ор-номусини йўқотган.

Юз, бет, чеҳра.

Билимдон, маърифатли, доно; орифи комил — мукаммал билувчи.

Безаган, зийнатланган: дилоро — кўнгили шодлантирувчи. Сулаймон пайгамбарнинг вазира. Классик адабиётда доно ва одил киши сифатида талқин қилинади.

Гуноҳдор, исбичи.

Тегирмон, айланиб эзувчи тегирмон (маж. фалак).

1. Сўзга қўшилиб каби, ўхшаш, сингари маъноларини ифодалайди. 2. Роҳатлантирувчи, тинчитувчи: дилосо — кўнгилига таскин берувчи, кўнгилини тинчитувчи.

Ўтга тошинувчилар ибодатхонаси; ўтди аланга; *Маж* Севгианининг ўзига мафтун этувчи, қуйдирувчи чеҳраси Қурбон бўлай оташкадан шўъла адамга.

Соғлиқ, тинчлик.

Уфқлар, олам. бирл. Уфқ.

Ии, уя; кулба.

Ғавго, хаяжон.

1. Паришон, тарқоқ, тўзгиган; 2. Мафтун, берилган, ошинқ.

1. Нишон, белги. 2. Қуръон жумласи.

Кийик.

Ота.

Кўриниб турган аниқ йўл.

Хабар, дарак.

Май инёласи, қадах.

Хабарчи, элчи.

Гавда, жусса, хайкал.

1. Қасон ўқи; ўқ учидаги метал бошоқ. 2. Тикан. 3. *Маж* Кирик.

Худодан бандаларга хабар етказувчи, уларни дин йўлига солувчи элчи, расул, паби.

Аҳд, ваъда.

Сингишиш, суяниш: *панох* берени — асрасин, сақласин.

1. Кўнгила чироқ ва шам атрофида айланиб ҳалок бўлади

Об

Обдор

Обид, обида

Обу гил

Одам

Олуда

Ораз

Ориф

Оро

Осаф

Осий

Осий

Осо

Оташкада

Офият

Офоқ

Ошён

Ошуб

Ошуфта

Оят

Оҳу

Падар

Падидроҳ

Паём, пайгом

Паймона

Пайк

Пайкар

Пайкон

Пайгамбар

Паймон

Паноҳ

Парсона

гаи каналак. 2. *Маж*. Севгилига берилган, мафтуи бўлган ошиқ.

Тарбияловчи — худо.

Тарқоқ, сочилган, ёйилган: холи паришон — ғамгин, зулфи паришон — сочи ёйилган.

Ёруглик асари, нур, шуъла, норлоқлик.

Тортиқ, совға, тухфа.

1. Қари, кекса. 2. *Маж*. Эшон, шайх Пири дайр — майхона бошлиги.

Кўйлак.

Обқ.

Обқ остида бўлган, эзияган.

1. Эваз; мукофот; бадал; йўлдон.

Нок ишқ эгаси, садоқатли ошиқ (*айн*. Қиморда халол ўйновчи).

Иффатли, номусли, халол одам.

Парча, бўлак, бурда.

Сақланувчи, ёмон ишлардан ўзини сақловчи, художўй. Дониш, барқарор, мустаҳкам.

Сўз бирикмасида келиб, кўн, тўла каби маъноларни билдиради.

Кўп жафо қилувчи, жафобор.

Шуъладор, зўр ёруглик.

Аччиги тез, жахлдор.

Шовқин-суронли, шовқин-сурон кўзгатувчи.

Пуштино урмоқ — тарқ этмоқ, кечмоқ.

Эй энг улуг парвардигор (намозда айтилади).

Карвонсарой; йўловчилар қўниб ўтадиган бино, мусофирхона; работи кўҳна — эски работ. *Маж*. Дунё.

1. Бог, гулбоғ. 2. Жаннат. 3. *Маж*. Муқаддас қабр.

Муносиб, мумкин; ҳожатраво — ҳожат чиқариш.

Юрмоқ, кетмоқ, жўнамоқ; рухи равоним — севгилим.

Катта биноларнинг ичидаги ёки олдидаги ярим доира қилиб ишланган қиеми; айвон.

Момақалдирак.

Ток, узум: раз қизи — май, шароб (*маж*). -

Шак, шубҳа, гумон.

Энг охириги нафас. Рамақ жон — жон чиқар ҳолат, жон халқумда келгани.

Имо, ишорат; яширин, белги, шифр.

Машаққат, кийинлиш, огриқ.

Рангдор, товланиб турадиган: гўзал.

Тўғри; келишган.

Арқон, ни: расан эттим — боғладим.

Юриш; тез рафтор — тез юрар.

Дарз, ёриқ: рахна солмоқ — тешмоқ, бузмоқ.

Югурук от: рахш сурмак — от сурмоқ.

Ялтироқ, порлоқ; меҳри рахшон — порлоқ кўёш.

Ёзув, битиш: рақам қилмоқ — ёзмоқ.

Душман.

Ўйин: рақсу самоъ — ўйин ва музыка: ҳаяжон билан рақсга тушиши.

1. Йўл. 2. Маслак, усул.

Парвардигор
Паришон

Партав
Пешкаш
Пир

Пиразан,
пирозан
По, пой
Поймола
Подои
Покбоз

Покдоман
Пора
Порсо
Поянда
Пур

Пуржафо
Пурзий
Пурхам
Пуршар,
пўришр
Пуштино маж.
Раббияла-аъло
Работ

Расза
Расо
Равон
Равоқ

Раъд
Раз
Райб
Рамақ

Рамз, румуз
Ранж
Рангин
Расо
Расан
Рафтор
Разна
Раши
Рахшон
Раҳам
Раҳиб
Рақс

Раҳ. роҳ.

Раҳбар,
роҳбар
Рибо
Рибохўр
Рибё

Рибзат

Ризвои
Ринд

Ришва
Ришта
Роз
Рукуъ
Рустам

Рутаб
Рух
Рухсор
Рўз
Рўзгор
Рў, рўй

Сабза
Сабо
Сабуҳи
Савдо
Савод
Савм
Сад
Сад
Садбарг
Саднора
Садоқ
Сажжода
Сажда
Сазо
Сайд
Сайёд
Саййид —
Сайф
Сакарот
Самак
Саман, суман

Самандар

Самар
Само
Санабар
Санг
Сангсор
Сапо

Пўл кўрсатувчи, раҳнамо.
Ижорага пул бериш (харом ҳисобланади).
Рибо билан шугулланувчи харомхўр.
Ўзини ёмонликдан сақланувчи қилиб кўрсатиш, иккинюз-
ламачилик: рибё аҳли — рибёкор.
Нафсе хоҳишларидан тортиниш, ўзини қийинчиликка дучор
қилиш.
Жаннат: боғи ризвои — жаннат боғи.
1. Хароботий, бепарво: ринд аҳли — айш-ишратга берила-
ганлар, хароботийлар. 2. Ишқ йўлида изчил, мардона,
бошқа нарсаларга бепарво, салти сувой.
Пора.
Иш, танов: жон риштаси — жон иши.
Сир, яширин, махфий: роздон — сирдон.
бош этиси, икки букилиши (намозда).
Шарқ халқлари оғзаки иккида ҳам, Фирдавсийнинг
«Шоҳнома» сида ҳам наҳлавоиллик, халоскорлик ва жў-
марданлик тимсоли сифатида тасвирланган киши образи.
Хил-хил тўлишиб янги пишган мева.
Юз, бет, чехра.
Рух.
Кун, кундуз.
1. Турмуш, тирикчилик, кун кечирish. 2. Давр, замон.
Юз, бет: рўйи замин — ер юзи: пари рўй — пари юзли,
рўспё, рўйи сийх — юзи қора, ярамаё.
Майса, яшил, кўнат.
Майин, ёқимли шамол; боди сабо — тонг шамоли.
Тонг найтидаги майхўрлик.
1. Кучли эхтирос; шайдолик. 2. Хаёл, тентаклик.
1. Қора. 2. Қоронги, қоронгилик.
Рўза.
1. Тўсиқ, гов, девор: садди роҳ — йўл тўсиғи.
11. Юз — 100: сад бор — юз бор, юз мартаба.
Кўнбаргли гулларнинг умумий номи; сариг гул.
Юз бўлак, юз пора.
Ўқдон.
Жойнамоз.
Намозда бошини ерга қўйиб сизиниш.
1. Жазо. 2. Лойиқ, муносиб, сазовор.
Ов, овлаш. Маж. Ўзига мафтун қилмоқ.
Овчи.
1. Жаноб. 2. Пайгамбар авлоди.
Қилич.
Хушсизлик, мастлик (бирл. Сакрат.).
Балиқ.
Емнин, жасмин сўзининг қисқаргани; оқ-сарик рангли
хушбўй гул; сумансо — сумангулга ўхшаган.
Афсонага кўра ўтдан пайдо бўлиб, ўт ичида яшовчи жо-
нивор; саламандра.
Мева, ҳосил; натижа, фойда.
Осмон.
1. Арча. 2. Маж. Келинган қомат, севгилининг қомати
Тош: санги маломат — маломат тоши.
Тош бўрон қилиш.
Мақташ, мадҳ этиш.

<i>Сар</i>	Бош: бесар — бошсиз, хушсиз.
<i>Сарв</i>	1. Тўғри, тик ўсадиган, қишин-ёзин, кўм-кўк турадиган, хиди ёқимли, хушқомат бир дарахт; сарв. 2. <i>Маж.</i> Қаддиқомати шундай келишган севгили; сарви равон — хиромон — гўзал юришли позанин; сарви сиҳий — бўйи келишган гўзал.
<i>Сарвар</i>	Бошлиқ, йўлбошчи, етакчи.
<i>Сард</i>	Совуқ, хушук: охи сард — совуқ оҳ.
<i>Сардафтар</i>	Азалги тақдирга ёзилгани; тақдири азал.
<i>Саркаш</i>	Йтоатсиз, бўйсунмайдиган, ўжар.
<i>Саропо</i>	Бошдан-оёқ, бошдан охиригача.
<i>Сарашта</i>	Боши айланган, саргардон, ҳайрон.
<i>Сархайл</i>	Энг яхши, сараланган.
<i>Сархуи</i>	Кайфли, маст.
<i>Саршор</i>	Оқиб турган булоқ?
<i>Сафо</i>	1. Ёруглик, равшанлик, хурсандлик, машат: сафо ахлинок кўнгилли, софюрак; сафобахш — хурсандчилик бахш этувчи.
<i>Саҳбо</i>	Қизил май.
<i>Саҳи, сиҳи</i>	Тўғри, барваста: сиҳи сарв — барваста сарв.
<i>Саҳл</i>	Осон, енгил, қулай, арзимас.
<i>Саҳар</i>	Дўзах, тамуг, жаҳаннам.
<i>Саҳог</i>	Ияк, бағбақа.
<i>Сиво</i>	Бошқа, ўзга; бошқа қилмоқ, кўнгилдан чиқармоқ.
<i>Сийм</i>	1. Кумуш, ақча, тапга. 2. <i>Маж.</i> Оқ: сийм тап — оқ бадан.
<i>Сийрат</i>	Хулқатвор, хислат, равиш, одат, ҳолат, амал.
<i>Сиё</i>	Қора.
<i>Сийна</i>	1. Кўкрак, кўкс. 2. Юрак.
<i>Симург</i>	Афсонавий қуш. Тасаввуфда рамзий тушунча.
<i>Сино-Тури</i>	Тоғ. Тур тоғи.
<i>Синанд</i>	1. Исирик. 2. Аячли хотира: синанди хотирим — куйган, ўртаган хотирим.
<i>Синар</i>	Қалқон.
<i>Синаҳ, синоҳ</i>	1. Аскар, кўшин. 2. <i>Маж.</i> Ғам-қулфатнинг бостириб келиши.
<i>Сиришк</i>	Кўз ёши.
<i>Сирот</i>	1. Кўприк. 2. Дин. Дўзахнинг устидан жаннатга ўтиладиган ингичка йўл.
<i>Сиҳи</i>	Саҳи.
<i>Собир</i>	Сабрли, чидамли.
<i>Сол</i>	Йил.
<i>Солиҳ</i>	Яхши ишлар қилувчи.
<i>Сомон</i>	1. Илоқ, ёрдам, кўмак. 2. Ҳосил. 3. Куч, ҳол-қудрат. 4. Ашё, бойлик. 5. Сомон.
<i>Соғар</i>	Май қадаҳи, май ишласи: соғар ичмақ — май ичмоқ.
<i>Соҳиб</i>	Эга, тасарруф этувчи.
<i>Соҳибқирон</i>	1. Бахтиёр, бахтга эришган. 2. Илми нуҷумда икки сайёра бир-бирига тўқнашган пайтда тугилган бахтиёр бола.
<i>Субҳ</i>	Тонг пайти.
<i>Суд</i>	Фойда, баҳра, наф: суду зиён — фойда ва зарар.
<i>Сужуд</i>	Саждалар (қ. Сажда).
<i>Сукуи</i>	1. Тинчиш, осойиш, жим ўтириш. 2. Араб ёзувида сўз бўғинларини ажратувчи белги.
<i>Сумаймон</i>	Найгамбар подшоҳ. Довуд найгамбарнинг ўғли. Диний

тушунчаларга кўра ҳамма тирик мавжудотнинг ҳамда жинн, дев ва ҳ. пайғамбари ҳисобланган. Афеоналарга кўра унинг бармоғидаги узук — (ингин, хотам) катта сеҳрли қудратга эга бўлган. Класик адабиётда, жумладан, Маширабда ҳам, Сулаймон билан бирга унинг узуги ҳақида ҳам сўз боради.

Сунбул
Сурийе
Сурутпараст
Суруҳий
Сухан
Сухроб

1. Хушбўй қора рангли гул. 2. *Маж.* Севгилининг сочи, Хулкар.

Ўз савлатига, мавқега мағрур; мағрур.

Узун бўйли сув ва май идиши.

Сўз; нутқ, ифода.

Машиҳур афеонавий қаҳрамон Рустамнинг ўгли. У отасини излаб бораётиб, ўз номини яширган отаси Рустам билан яккама-икка жангда ҳалок бўлади. Шу туфайли Сухроб образи эзгу орзулари рўёбга чиқмай бевақт ҳазон бўлганликнинг рамзи бўлиб қолган. Шунинг учун ҳам шоирлар шафқатсиз фалакни ёки тақдирни «Сухроб-кўш» дея иссон фарзандларининг бағрини тилувчи ваҳший сифатида талқин қиладилар.

Сўз

1. Куйдириш, ўртаниш. 2. Сўз бирикмасида — куйдирувчи, ўртовчи маъноларида келади: сўзи фироқ — айрилиқ ўти.

Сўзон

1. Куйган. 2. *Маж.* Аламди.

Сўфи

Тасаввуф йўлини ушлаган киши, тақводор.

Сўхта

Куйган.

Таадди

Зулм, қўноқлик.

Таалмуҳ

1. Алоқадорлик, боғланишлик, тегишлилик. 2. Уйланиш. Ачиниш, афеусланиш.

Таассуф

1. Катта ноғора. 2. *Маж.* Табли ишқ — ишқ гавгоси.

Табл

Табиад, характер.

Табъ

Хароб, бузуқ, вайрон; ҳоли табоҳ — аҳволи хароб.

Табаҳ, табоҳ

1. Дўст тутиш. 2. Елвориш, ялтижо қилиш.

Таваалло

Одоб билан ўзини наст туттиш.

Тавозуъ

Эпёт қилганда муқаддае дейилган жойга ё улуг зотга қўл тегилиб, сўнгра қўлни кўзга, лабга элтиш; тавоф қилиш.

Тавоф

Узун, узок; умри тавил — узок умр.

Тавил

Шўх-ўйноқи от.

Тавсн

1. Ҳалқа: тавқи лаънат — лаънат ҳалқаси. (*дин.* Шайтон манманлик қилгани учун то қиёмат бўйинга солинадиган ҳалқа). 2. Бўйинга боғланадиган боғ, маржон шодаси. 3. Баъзи қушларнинг бўйинларидаги ҳалқа шаклидаги чизик.

Тавҳ

Кўриниш, жилдоланиш.

Тажалли

1. Зулм қилиш. 2. Зулмдан шикоят қилиш.

Тазаллум

Юриш, келиш.

Тай

Сўзлаш, гапирини.

Такаллум

1. Суничиқ, суниладиган жой. 2. *Маж.* Кўмак берувчи, ҳимой қилувчи.

Таягоҳ

1. Сўран, есташ, хоҳиш, майл. 2. Талаб водийси — сўфийлик масларига етти водий (етти даража)нинг биринчиси.

Талаб

Юз, бет, кўриниш, хусн, гўзаллик.

Талъат

Қайгули; ҳаёт аччиги — оғирлиги; умидсиз.

Талхком

1. Урилиш, тўлқинга урилиш. 2. *Маж.* Ҳаёт, зарбаи

Талотум

талотум — сертўлқин.

<i>Тамдъ</i>	Умид, тиланиш, насткашлик.
<i>Татмир</i>	Бузуқ жойни тузатиш, иморатни тиклаш, бино қилиш.
<i>Тамкин</i>	Оғирлик, чидам; оғир табиатлик; савлат.
<i>Тар</i>	1. Ҳўн. 2. Инги, тоза: тар мева — инги, қуритилмаган ҳўл мева.
<i>Тараб</i>	Хурсандчилик, шодлик.
<i>Тараддуд</i>	Бирор масалада бир қарорга келолмай туриш; тараддуд қилиш — ҳаракат қилиш, уриниш.
<i>Тарадҳум</i>	Раҳм қилиш, шафқат, марҳамат.
<i>Тарёк</i>	Афюн.
<i>Таржиҳ</i>	Бир нарсаи бошқасидан ортиқ кўриш; устни бўлмақ.
<i>Тарк</i>	Воз кечини, ташлаш; тарки дунё — дунё ишларидан воз кечини.
<i>Тарангу</i>	Тогтеракка ўхшаш ёввойи дарахт, тўронги.
<i>Тарозуи амал</i>	Амаллар (ихши — ёмон) ишларини ўлчайдиган тарозу (дин).
<i>Тарсо, тар-собача</i>	Христиан, насроний.
<i>Тарфиъ</i>	Юқори кўтарилган, мартабаси ошган.
<i>Тасалсул</i>	Занжир каби уланиб кетиш; <i>Маж.</i> занжир.
<i>Тарфир</i>	Шарҳ, изоҳлаб бериш.
<i>Ташбиҳ</i>	Ўхшатини, ўхшатмоқ.
<i>Тақсо</i>	Диндорлик, нарҳезкорлик.
<i>Тақид</i>	Тағни, яна.
<i>Таҳбатаҳ</i>	Қатма-қат.
<i>Таҳқиқ</i>	Текшириб кўриш, ҳақиқат қилиш.
<i>Тази (асли тизи)</i>	Холи, куп-қуруқ, бўш, бебаҳра; таҳидур кўлларим — кўлларим куп-қуруқ, ҳеч вақом йўқ.
<i>Тез</i>	Тиғи тез — ўткир ничоқ, ўткир қилич ва б.
<i>Тиг</i>	1. Қилич, ханжар, ничоқ каби кесадиган асбоб. 2. Бирор асбобнинг дами.
<i>Тир</i>	1. Ўқ, камон ўқи, ёй ўқи: тирни борон — ўқ ёғдириш; 2. <i>Маж.</i> Севгилининг назари (киприги).
<i>Тийра</i>	Қоронгу; қора. <i>Маж.</i> Гам-гуссали.
<i>Тоат</i>	Итоат қилиш; тоат-ибодат, диний буйруқларни бажариш.
<i>Тоб</i>	1. Тоқат, куч, қудрат, чидам. 2. Эшилиш, бураланиш, тўлганиш: тоб бермоқ — тобламоқ (ин). 3. Нур, иссиқлик, тоблааниш: жаҳонтоб — оламни ёндурувчи; обитобини олиш — темир ёки нўлатни аввал оловда қиздириб, кейин сувга солиб сифатли қилиш.
<i>Тобон</i>	Ёруғ, ёрқин: моҳи тобон — гўзал, ой юзани.
<i>Тобакай</i>	Қачонгача.
<i>Толиб</i>	Талаб қилувчи, иловчи: толиби илм — ўқувчи; толиби ҳақ — ҳақни қилувчи.
<i>Тоилма</i>	1. Эртанги кун. 2. <i>Миёф.</i> Қиёмат куни.
<i>Торинистон</i>	Қоронгу; қоронги макон.
<i>Тотурмоқ</i>	Тоттирмақ; едирмоқ ёки ивирмоқ.
<i>Тоғ</i>	Гумбаз; нешайвон меҳробни: кўк тоғи — кўк гумбазни, тоғу равоқ — ҳашаматли бинолар.
<i>Тоғо син</i>	Ёдрийои оятларидан бири.
<i>Тулуъ</i>	Чикшиш, кўриниш, болқини (куёни, ой), <i>Маж.</i> Севгилининг кўриниши.
<i>Туман</i>	Ўн минг; <i>Маж.</i> Жуда кўн.
<i>Туиқотар</i>	Тунги қоровуи.

- Тур
 Туроб
 Турра
 Турфа
 Тухфа
 Тўбий
- Тур тоғи (Арабистонда)
 Туурок, ер.
 Кокпа, зудф, пешона атрофидаги соч.
 Лажойиб, янги, қизик, кам учрайдиган.
 Соғга, тортиқ.
 1. Диний эътиқодга кўра жаннат дарахти. 2. *Маж*. Келинган қомат.
 Озиқ, таом, дуқма.
 1. Шаҳзода. 2. *Маж*. Тўраи хуен — гўзаллар гўзали.
 Дуо, (дин. Бало-офатлардан фориғ қилувчи дуо).
 1. Қудли сув тошиқини. 2. Зўр гафто, тўноло.
 1. Оловга солинадиган, хуи не берадиган ётоқ.
 2. Бир турли чолғу асбоби.
 Юз, бет, чеҳра.
 Олимлар, билимдонлар (*бирл.* олим)
 Илмлар (*бир.* илм).
 Баланд, юнека, катта; юқори даража.
 Бир найгамбарга тобеть кишилар.
 1. Маширабининг баъзан қўллаган адабий таҳаллуси.
 2. Зарра, атом, чанг.
 Деңгиз; катта сув манбаи.
 Садо, пола; инграб' йнгламоқ.
 Яланғоч, кийим-кечакени, бепақо.
 Кўп, жуда, гошда.
 Сўнғак, суяк.
 Қиморда ютиб олмоқ ...Қаъбатайн ишиқ этибсан, мени хастанни утубсан.
 Ошиқлар, севувчилар (*бирл.* ошиқ)
 Боқийлик, абадийлик; дунёи уқбо — абадийлик дунёси.
 Уст, юқори, баланд; фанқи хашам — баланд хашаматли.
 1. Осмон, кўк. 2. *Маж*. Вахт, толез, тақдир.
 Палахмон; фалоҳуи тоши — палахмон тоши.
 1. Пўк бўлиш, тугалиш, ўлиш. 2. Улиқни йўқотиб, бутун бөрлиқдан кечиб, илоҳиятга сийлиниш.
 Оқиз, доно.
 1. Юқори, баланд; тоқи фарозон — гумбаз, меҳробларининг юқориси.
 Доестон, эртак, ҳикоя; уйдирма, афсона.
 1. Оқини, оқилни, кушойини. 2. Забт этиш, қўлга киритиш.
 Қувонч, гурур.
 Урама, бурама; фани дастор — ўрама дастор.
 1. Камбагал, қашшоқ, бечора. 2. Дунё ноз-неъматларидаи кетган.
 Жароҳатли, ярали.
 Айрилик, жудалик.
 1. Қадимги замон Миср подшоҳларининг уивони. 2. *Маж*
 Ута мутақаббир, золим.
 1. Пўк бўлувчи. 2. Сўфийликда — фано мақомига (даража-сига) эришган, илоҳий рух билан кўшилиб кетган.
 Ёмён ишлар қилувчи, ёмон йўлага юрувчи, бузуқ.
 Ортиқ, анёда, кўп.
 Ёноқ, юз, бет; юз олмаси
 Уқ, камон ўқи.
 Ихши инсон, одамнинг сараси.
 Чодир; хайман афлок — фалак чодир (осмон)
 Дўст, ёр; Халил, халилуллоҳ — Иброҳим найгамбарини

лақаби. Диний ривоятларга кўра гўё Намруд Иброҳимни катта ўтга ташлаганда ўт гулзорга айланиб қолган.

Ичкилик, май, бода.

Кулиш, кулган: хандон бўлмоқ — кулмоқ; хандон ўлмас — кулмас.

Майхона аҳли, майхона муҳлиси.

Ўзини, тарашлиш; тириани, қириш.

Қаришдон, яқин киши.

Афсонага кўра «оби ҳаёт» (тириклик суви)ни ичиб, доимий тирик юрган найгамбар. мусофирлар ҳамийси.

Ҳашаматли кийим; сарпо.

1. Хивич, химич. 2. Маж. Нозик — эгулувчан.

Ақл, фикр; хуш.

Солиқ.

Чиroyли юриш; жўнаб кетмоқ.

Шайх ва дарвешларнинг махсус кийими; жанда.

Подшоҳ, ҳукмдор.

Уйқу.

Тунроқ.

Қул.

Тубан, хор, ер билан баробар.

Ҳал қилувчи, яратувчи (худонинг сифати)

Қалам.

Индамай жим турш.

Уй-жойи йўқ (*киноя*, уйи елкасида).

Махсус уй.

Уйи бузилган, хонавайрон.

Тикаш.

Тош, қаттиқ тош.

Махсус, алоҳида.

Мухр: хотами лаъл — лаъл кўзли узук — муҳр. *Маж*

Ошиқнинг қизарган кўзи шунга ўхшатилади.

Яхшилар, яхши кишилар.

Шухратнараст, мақтанчоқ.

Ўжар, ўз йўлидан борувчи, қайсар

Чўчқабоқар.

Қон.

Қон тўкувчи, раҳмен.

Қон сочувчи, ўлдирувчи

Қудш, офтоб,

Қонхўр.

Қанъон куёши, Юсуф.

Яхши, маъқул.

Яхши, ёқимли сайраш; яхши хонин.

Яхши кўриб, ҳавас билан.

Қуруқ.

Яхши ифода, яхши шева, яхши овоз.

Тоза, тиниқ, ялтироқ.

Бирор нарсага одатланган, ўрганиб қолиш, қилиқ, феъл.

Шарқий Туркистон (Қашқар вилояти) даги қадимий шаҳар.

Оемон, кўк, фалак.

Кўз.

Булоқ: булоқнинг бошланғич жойи.

Қўшин, аскар.

Хитой.

Ҳамр
Хандон

Хароботий
Харош
Ҳеш
Хизр

Ҳилъат
Ҳимча
Хирад
Хирож
Хиром
Хирқа
Ҳисрав, хусрав
Хоб
Хок
Ҳокистар
Ҳоксор
Ҳолиқ
Ҳома
Ҳомуш
Ҳонабардўш
Ҳонаи хос
Ҳоназароб
Хор
Хоро, хора
Хос
Хотам

Хубон
Худнамо
Худрой
Хукбон
Хун
Хунрез
Хунфишон
Хуришд
Хунхор
Хуришиди
Қанъон. Айн
Хуш
Хушмалҳон
Хушдор
Хушк
Хуш лаъжа
Хушоб
Хў ёки Хўй
Хўган
Чарх
Чашм
Чашмсор
Чериг
Чин

Чок
Чокар
Чорёр
Чорёри босафо

Йиртиқ: чок айламак, чок этмак, чок қилмоқ; йиртмоқ.
Хизматкор.
Тўрт дўст, тўрт биродар.
Исломда Муҳаммад пайгамбарга энг яқин тўрт киши-
Абубакр, Умар, Усмон ва Али назарда тутилади.
Май, шароб, ичимлик.
Қудук: зиндон.

Чоғир
Чоҳ
Чоҳ-и за-
наҳдон
Чугз
Чўлмон
Шаб
Шабистон
Шабафрўз
Шавқ
Шажар
Шайтин
Шайдо
Шайх
Шамс
Шамс уззуто
Шамшод

Ияк чуқурчаси.
Бойўгли.
Венера планетаси.
Кеча, тун.
Қоронги кеча; қоронгулик.
Кечани ёритувчи.
Орзу, зўр ҳавас, қаттиқ интилиш, каф.
Дарахт.
Шайтонлар.
Севгидан девоиа бўлган, мафтун, оташин ошиқ.
1. Қари, кекса. 2. Сўфийлар бошлиғи; эшон.
Куёш.
Қурьон оятларидан бири.
Хушқомат чиройли дарахт. *Маж.* Классик адабиётда
севгилининг қадди-қомати шамшодга ўхшатилади
Қилич.
Ёмон, ёмонлик: шўру шар — фасол.

Шамшир
Шар
Шарар,
шарора
Шараф
Шариат
Шарҳ
Шафиқ
Шафоат
Шаш
Шақоват
Шаҳбоз,
шоҳбоз
Шаҳд
Шаҳриёр
Шаҳодат
Шаҳсувор
Шаҳид

Учқун, аланга, ёлқин.
Удуглик, юқсақлик; мартаба; фахр.
Диннинг йўл-йўриқлари, қондалари.
Изоҳ, кенгроқ тушунтириб бериш.
Шафқатли, марҳаматли.
Ўртада туриб восита бўлиш.
Олти.
1. Бахтсизлик, омадсизлик. 2. Ярамаслик, ёмонлик.

Шева
Шижоат
Шиква
Шикаста
Шириндаҳан
Шода
Шодоб
Шона
Шойиста
Шотир
Шуъбада
Шуоъ
Шуълазан
Шўр

Лочин. маж. Кўнгилин оловчи севгили.
Асал, бол.
Буюк, одил подшоҳ.
1. Шоҳидлик, гувоҳлик. 2. Шаҳидлик, дин йўлида ўлим.
От мийишга маҳоратли, отга яранган.
Жабрланиб ўлиш; ҳақ йўлида ўлмоқ; шаҳиди ишқ —
ишқ курбони.
1. Одат, равиш, тарз, услуб, йўсини. 2. Ноз, ишва.
Довюраклик, ботирлик.
Шикоят, болиш, қаноатланмаслик.
Синиқ, мажруҳ, кўнгли ўксенган.
Оғзидан ширин сўзлар чиқувчи; ширинсўз.
Даста (гул), боғлам, тизим (маржон).
Ташналикни қондирмоқ; шодоб этмоқ — ичирмоқ.
Тароқ, соч тароғи.
Мувофиқ, муносиб, лойиқ, мақбул, маъқул.
Жилвадор, шоҳ жиловида борадиган, чаққон хизматкор.
Ўйин, найранг.
Шуъла, ёруғлик.
Шуъла урувчи, равшан қилувчи.
1. Ғавго, тўполон. 2. Тузли.

Эмгапмак
Юнус

Қийналмоқ, қийинчилик чекмоқ.
Диний ривоятларга кўра найгамбар. Уни катта наҳаңг балиқ ютганда, балиқнинг қорнида туриб худонинг зикрини айтаверади. Балиқ хазм қилолмай, қайта чиқариб юборади. Унинг ҳар балаго ҳозирлиги одамларга ибрат қилиб кўрсатилган.

Юсуф

Қаһшон Яъқубнинг ўғли. «Юсуф ва Зулайхо» достонининг қахрамони.

Явмул-нушур

Қиёмат, охират кунин.

Явмул-жазо

Жазолаиш кунин; қиёмат.

Яқдила

Қатъиятли, бир сўзали.

Ялдо туни

Қишининг энг қоронғи, энг узун кечаси.

Ялмо

Талон-тороғ, вайрон қилувчи.

Устру

Қарши, рўшара.

Уқлоғ

Таёқ.

Қавм

Кишилар тўдаси, гуруҳ.

Қавси қузах

Камалак.

Қад

Бўй-баст.

Қадаҳ

Пиёла, коса.

Қазоу кадар

Борлиқдаги умумий қонун ва конкрет ҳодисалар.

Қайд

Банд, боғланган, қишанланган.

Қалам

Умуман қалам: тақдир қалами — диний тушунчага кўра кишиларнинг тақдирини ёзган қалам.

Қаландар

Тарихий нуқтаи назардан қараганда қаландарлар икки гуруҳга бўлинади: 1. Дунёнинг тузилишиндан, ижтимоий ҳаётнинг побонлигидан порози бўлиб бирор нажот йўлини излаб юрувчи, ҳаётни, гўзалликни, ишқни тарафнам қилиб юрувчи қаландарлар. 2. Диний, дунёнинг бевафолигини, қиёмат, жаннат ва дўзах ҳақида бозорларда, одамлар орасида талқин қилиб дайдиб юрувчи қаландарлар. Ой.

Қамар

Қарқара

Қизларнинг, келинларнинг бош кийимига қадаб қўйиладиган нар, жиға.

Қақнус

Мавҳум бир кун. Афсонага кўра тумшугида жуда кўп тешиклар бўлиб, узардан ҳар турли музика садолари чиқар эмиш.

Қаҳдор

Қаҳр қилувчи, газаб қилувчи

Қиём

Тик турини; энг тўғриси.

Қиёмат

1. Ривоятларга кўра инсонларнинг қайта тирилиш кунин

Қизоғ

2. *Маж.* Ғавго, тўс-тўполон, даҳшат.

Қийлу қол

Лола; қизгалдоқининг қисқарган формаси

Қиёмат

Ғап-сўз.

Қоба қавсайн

Улуш, хисса.

Қодир

1. Қудратли, кучли. 2. Худонинг сифати қодир барҳам ишқий қодир.

Қол илми

Дунёвий илмлар, диний, фалсафий, табиий ва х.

Қофила

Қарвон, сафарга чиққан йўлчилар туркуми.

Қуддиса

Сирин муқаддас, энг бўлени (вафот этган киши ҳақида айтиладиган дуо).

қиррику

Тоза, муқаддас.

Қудс

1. Қадам, оёқ. 2. Келин, қадам ранжидида қилиш.

Қудум

Бўйинида ҳалқа шаклида нақши бўлган хушевоз куми.

Қумри

Қумридек.

Қумрилайин

Яқинлик, етишилш; ҳаққа етишилш.

Қурбат

Куръа
Курси
сабудий
Кут
Кутб

Чек.

Габгаб
Гаддор
Гайб
Гайр, гайраз
Галит
Галтон

Гамбода
Гамгусор
Гамзада
Гассол
Гилмон
Гофир
Гул
Гулом
Хаво

Хаводор
Хад
Хаж
Хажр
Хазар
Хазин
Хазор
Хайсон
Хайрат

Хакил
Хамвор
Хамд
Хамнишин
Хамро
Хамроз
Хамоно
Харам

Харб, харба
Харза

Хариф

Хасан ва
Хусайн

Хар сў

Кулча шаклидаги мулоим ширилик.
Ликот, озиқ; қувват берувчи.
1. Шарқда марказ, ўрта, таянч жой. 2. Моддий ва маънавий бошлиқ маъноларида қўлланган; сўфийликда ягона ҳисобланган авлиё, валиюллоҳ. 3. Қутби олам — оламининг бошқарувчиси — худо

Пик, багбақа.

1. Алдамчи, хиёнатчи. 2. Берахм, золим.

1. Кўзга кўринмаган, ҳозир эмас. 2. Сир, яширин.

Ўзга, бошқа; бегона, ёт; гаїраз жафо — жафодан бошқа
Хато, янгилш.

Юмаланувчи, юмалоқ; дурри галтон — юмалоқ дур; маж кўз ёши.

Гам ютган, гамгин.

Гамхўр, меҳрибон.

Гам билан эзилган, қайгули.

Ювгучи, мурдашўй.

1. Гулом, хизматкор. 2. *Миф.* Жаиннат йиғитлари

Кечирувчи, гуноҳдан ўтувчи; худо.

Занкир, бўйиш ҳалқа.

Хизматкор, кул.

1. Хаво. 2. *Маж.* Мағрурлик, кибру хаво — тақаббурлик ва мағрурлик. 3. Одам Атонинг хотини, диний эътиқодга кўра энг аввал яратилган аёл.

Кибрли, мағрур.

1. Мартаба, даража. 2. Ҳақ, ҳуқуқ, ихтиёр.

Мақкага зиёратга бориш.

Айрилик, жудалик.

Эҳтиёткорлик, сақлавиш, ўзини тортиш.

Қайгули, мунгли.

Минг — 1000.

1. Тирик нарса, ҳақ бир жонзот. 2. Тириклик, ҳаёт

1. Хайронлик, тонг қолиш. 2. Тасаввуфда ишқ водийлари дан бири.

1 Табиб. 2. Файласуф, доғиниманд.

Теп-текис, текис.

Мақтоп, мадх; ташаккур.

Бирга ўтирувчи, ҳамсуҳбат

Қизил; долан ҳамро — қизил дола.

Сирдош.

Уша онда, вақтда.

1. Хос жой, ўз аҳли бўлмаган кишилар киритилмайдиган жой, ички хона. 2. Каъба.

Уруш; найза уриш.

Беҳуда, бемаъни, алжираш; харза юрдум — беҳуда алжираб юрдум.

1. Муқобил, олдиндаги. 2. Улфат, ўрток; Ҳарифим суруҳи-йў жом — улфатим суруҳим (май идиши) ва жом (коса)

Алпининг ўтқилари бўлиб, ўз рақиблари томонидан қатл этилганлар. Бадний адабиётда шу воқеалар туфайли тилга олинади.

Хар тараф, хар томон.

Ҳашр	1. Тўпланиш, йиғини. 2. Ўлганларнинг тирилиш чоғи, қиёмат (диний).
Ҳашргоҳ	Қиёматда одамларнинг тўпланиш жойи (диний).
Ҳашт	Саккиз.
Ҳақ	1. Тўғри, рост. 2. Адл, адолат. 3. Лаёқат. 4. Ҳақ таоло — Худо.
Ҳақгў	Тўғри сўзлик.
Ҳақиқат	1. Ҳақиқат. 2. Аҳли ҳақиқат — худога етишганлар — (сўфийликда). 1. Тўғри йўл. 2. Диний китобнинг номи.
Ҳидоя	Айрилиқ.
Ҳижрон	1. Янги кўринган ой. 2. маж Севгилийнинг қоши.
Ҳилол	Вақт, пайт, замон.
Ҳин	Очкўзлик, дунёпарастлик.
Ҳирс	Қўрғон, қалъа.
Ҳисор	Тўғри йўл кўрсатувчи, йўл бошловчи.
Ҳодий	Билимдон, моҳир.
Ҳозик	Тўсиқ, гов.
Ҳойил	Сахийлик, қўли очиқлик билан шуҳратланган киши.
Ҳотам	Ҳотам сахийлик, қўли очиқлик сифатини ҳам билдиради Садо, пола қилиш ва сизиниш садоси.
Ҳу, ёҳу	Равшан, аён, кўришиб турган, аниқ.
Ҳувайдо	Машаққат, қийинчилик, ташвиш, вам, қайгу.
Ҳумум	1. Шахло кўз, гўзал, хусндор. 2. Жаннатдаги гўзал қизлар (диний).
Ҳур	Қимматбаҳо тошлар, тақинчоқлар болинадиган кутича Хуққа-йи лаъл — қизил лаб (маж.).
Ҳуққа	

هرکشی نمی دردی بولسب غلا سون یار آلدیده
عذلب نیوادک نالاً افغان ایله
منصور فلا جدیک ایچیب شرب استهور
هرکشی برجعی نوش ایلا سب بوباده دین
تیله مشرب قیلده غیل
ایتب ایسب غلا غی سون

من ناله قیلای شام بگرداد ایشینگده
اول لالاریان سون تازه قیزل گل
خوبان جهان بولسب تقی بوسن کفان
زلینگ سنی بوجانیم یوزدام جلا دور
عالم باریسی لذات حسنو گمنی تا پیدور
سبود اوجت گوتوشومین سنی ایزلاب
گمخن تو کوبان بگرد غینگده کیچو کونده وز
اول حسن جهانگ

پروانه صفت کیدی
توشتی سبوزا محبت بشیم
وه محبت کیدی ه قان غلا دیم

قالکسون ارمان یورکده ایسبون اظهار آلدیده
ایطانب سیراب یورازین عینی گلزار آلدیده
چرخ اوروب نیلاب تورارین اشبوم وار آلدیده
اول قیامتده قیلور عرضینی جبار آلدیده
سبرنگینی زاهد غرایان
عاشق زار آلدیده

جانستی برای شوخ پرنیزاد ایشینگده
هم سب بولویکلیدی قدی شمشاد ایشینگده
سلطان امیر بنده آزاد ایشینگده
جانیم قوشی صید اولدی چو صیاد ایشینگده
گریان افغان ناله فریاد ایشینگده
اونتوردی غمینگ کوزلاری جلااد ایشینگده
ویرانه وطن شتر علی آباد ایشینگده
اوتی شریفه توشه دور

پرنیزاد ایشینگده
آر ایتیر مردم کیلورده قاشر
یتتی اقلیم غرق بولدی یا شیم

زاد اول محراب ادا طاعت قیلور
قیل مذرا البتہ جانان تہر دین
کتیب توکتور دی باقی بادہ پسین
کوزہ بوزینگ جیر قیلنگ اور گولی
مشربی دیوانہ جیر ان قیلیب
ای جانمبادہ دور من بستر مینی کہ لمہ
ہر زمانہ لیلی دین منگہ کتابت لار کیلور
خانہ ویرانہ سلور افتادہ لار بی حالیینی
تاکشی گورہ تیگمی بولمدی بغری کباب
ہجر تاشیدین ضرہ آفت باشمہ ییکا اوزوم
یتتی دوزخ اور تانور افتادہ لار نینگ آیدین
لامکانی شہریشی بر بولہ سپیر ایلا دیم
بجر رحمت گگیریب قیلدیم وجود مینی ہم
دور دریای معانی بولدی چون مشرب ولی

سین سپوریم خواه اینان خواه اینا نمہ
غم شام فرا تینگدہ کباب ایتتی فلکنی

من قیلور من سجدہ ایگمہ قاشیمہ
عزرو زاریم بنگہ بغری تاشیمہ
یتدی اقلی اینگ سپر دہاشیمہ
قوی قراب غم تاشینی ہر دہاشیمہ
نی سبب دین کیلمدینگ ہر قاشیمہ
چون شفق آلودہ من خاکستر مینی کہ لمہ
سین کہ بجنون بولما بنگ سپر دفتر مینی کہ لمہ
ای کہ محرم بولمہ بنگ چشم تر مینی کہ لمہ
دلہ دردینگ بولمہ دردای سپر مینی کہ لمہ
کشتہ ماتمدہ دور من لنگہ مینی کہ لمہ
آتشی بچریدہ کو یگان مہر مینی کہ لمہ
جیر ائل بار غیل ناری بال پر مینی کہ لمہ
مغفرت دین سنجہ سین دفتر مینی کہ لمہ
دیدہ بینا بولما بنگ کوز گور مینی کہ لمہ

قاندور جگریم خواه اینان خواه اینا نمہ
آہی سپریم خواه اینان خواه اینا نمہ

ناگاه سپهری زلفونگ پاری بولدوم پنگامیل
 لعلینگ غمیدین کونگولوم ایرود غنچه کبی قان
 زهری غمی بچرنگ منی اولدور غالی یتتی
 مشرب بولوبان کویونگ چون برق تجلی
 یتای ای دوستلار بولای یوزی شمع ذ پروانه
 نسیمی تپه کومین بولور گلزار صحرا لار
 بولوبورن هر دین تور بولوبورن یا پری بولوبورن
 فی تاغ رحمی کیلیب سیر سه منی محمود حیرانده
 پرور زهد اعلیٰ فرسند پایه قدیه ارجمند
 تلاب قدین کچه کوزن باشمینی سجه دین المسم
 ترمی عشق ارانایب اگر مشرکبی بر جانینگ
 بناگاه او پروردگور کولوب ستاره مستانه
 کوز خورشید اعلیٰ علیٰ میدین الاله کوز ایردی
 خدای قاسمی بر کیمین عمر و منی او تکدریم
 بجمده الله کوز نکلینی ماسودان اکن قلدهم
 قیلیب آرزو شود لر بنی تیلار من کچه کوندوز
 کور گلجه فخره کویب بولوریم یوقدور

ای تاج سپهریم خواه اینان خواه اینانم
 گلبرگ ترمیم خواه اینان خواه اینانم
 ای لب شکریم خواه اینان خواه اینانم
 قالمی اثریم خواه اینان خواه اینانم
 تمن مینگ عشوه برله کونگولوم آلدی شوخ جانانه
 توشار عالمگه آسیم ایتدین بر عد بر قاننه
 جمعی اشنالار دین اینگ عشیده بیگانه
 اوئل حسن اعلیٰ شاهی عشق میدین قطره پیماننه
 محبت اعلیٰ عشق صحرا پسیده بحر و دیوانه
 مرادیم عشق اعلیٰ خاک تسمدین قیلپ پیماننه
 یولیه بولوبه مینگ جانینگ نده اعلیٰ شیر مردانه
 تواضع بر کونمن اولدور اول سپهری میخوانه
 که من قانلار تو ترمین اولگون خیر پیماننه
 منی بر چه خدایق دیدیلار دیوانه دیوانه
 آنی مهری سپهریم اولدور دین بیگانه بیگانه
 انی یاذینی ایلا رن یوروب بر یانه بر یانه
 رقب لار اور کیمه تیلپن جولانه جولانه

دور
ششم کیت پولیسین امید مشر قاتیریم بوق

بوجانیم فی نثار ایلا رینگا مردانه مردانه

کوران فی دیر لار که چشم بینا سی بولمچه
خیرانی دیر لار که ارزندک ریاسی بولمچه
نور بولور ایردیکه نفس از و اها سی بولمچه
دوزخی بویر لارانی ترس خدای سی بولمچه

دل انی دیر لار که گنمه ما جراسی بولمچه
جنت الفروسی مفت سی بولده انیر لسنه
خانگام عرش ایدر موندن غلط تو شوم
پیشمبدر دیدر بوسوزنی مشر با اصدق ایشیت

سورامن کوز لار یگانه خال در آهسته آهسته
ایرور اذواق وفا بنر عمر او ترا هسته آهسته
که فصلیده بولورین شهر آهسته آهسته
سهار اوله او سپه لار سنلار آهسته آهسته
کوزالغی گل یوزونان غلاب تور آهسته آهسته

روغن آستانیکه سپر آهسته آهسته
اونار بربر با سپید اول شخ با قمش فالیکیدین
کیچیک لکده نگاریم چیغ ایتیه غیب ایریدو
جمالینیک بر کمال اولدر بولور بر خطینک پیدر
باردر مسکین بو مشر گل یوزونان کجی کانی اما

یلبل ترنوم ایتیمس تا فونچه کولما غونچه
باغ چمن کوز کارس یا منور قویو لغونچه
عمر شنه سی اوز طمس تا مار کیلما غونچه
افسوس ایله کیتورن تا و اصل اولما غونچه
حالواتیر بولمسن شکر قوشولما غونچه

صحرایوز کوز کارس تا یاز بولما غونچه
کوزدین چونان سوکول غیل ایمانیک رهبره آسون
مکر قیبره حسرت اویغه تو شوم
یوز بل تریک بو رو سنک آخیر کوز اولور سن
ار مشر قلندر یا خشی غم بنده بو لغیل

صنم یوزینی کورساتور عاشق مهلا پیغه
طالب عشق اولار دسینگ ممت اوهمی کرک
یار یوزینی کورای دیپانگ وصلی پر بولار دسیانگ
اوتی جهانندن اولیا مرشید عارف انبیا
واصل حق بولار دسیانگ عشق محبت حاصل
کویس محبت اوتیغه فسق فحور گوناه لارینگ
مشر بنوادون عرضی دلیم فی ایتا ین

کونگومنی بیدیم بر سیوفاغه
ای ناز نینیم رحم ایله منگا
محنت چکیر من راحت کورادریب
سهار عشقینگ بولدوم تار من
مترگانیک اوتی اوتی یوراکدین
مشر بنی دیب کیحیتی جهانندن

کورسات جمالینگ مستانه لارغه
مندن دعادور سندن اجابت
اگونگلی قتیغ رحم ایله می سن

عصمی بل اولغان عدم مجنون بی نوا پیغه
ذره قحچان تیرولی وصلی صنم آرا پیغه
شاکرک قضا پیغه صبر کیراک بلا پیغه
بولمادیلار فرفته دنیا نی ماجرا پیغه
اورته بو اکر اوین شمع یوزین زیا پیغه
خلیوت ایتیب کیلواوز کونگلنی خانه قسا پیغه
ترحم ایلار بر عشقینگی بوگدا پیغه

کویدی یوراکیم جبیز جفاغه
قالیم پنی دیب یوزمینک بلاغه
قیل سینگ جنالار نیلای خداغه
صابر بلاغه راضی قضاغه
ناگاه ساوق سپوز تو شدر اراغه
رحم ایله می سن مغلیس گداغه

عشقینگره کوی کاخ پروانه لارغه
جانیم تصدق چانانه لارغه
قیلغیل نظاره بیچاره لارغه

کویگان عرب من شفقت قیدار
مشرپ سنی دیب کیمتی جبهاندین
دیوانه و من شمع شرار جیو صنم غه
زیبا صنم بم اوده ایچیب یوزینی آچیب
بر یول من لیلی نی مجنون قیده یازدیم
یوزنیم آلر بولسه انکه بیچ ایامس من
زاهدکه اگر ایچیب ایدر اده معشوق
بشیرنه بلده ورشکن طره کا کل
عزیم نی ایای بادی صبا غه
کوزلار حولیپان سرور خرامان
قامتی لرزان وعده پی یا لغان
اوچدر کوزو مدین اول برینگیغ
شاهی مکرم شاهی معظم
قیدوکل ایگاولان بر ایدر پیمان
دور فراتینگ ایلا در سپمار
مجر نیکه قیدیم تنی نغاندر

کوننده یورگان دیوانه لار غه
باشینی قویدر آستانه لار غه
قربان بولی آتش کده شوله عدم غه
اوت قویدر سریزاد گلستان ارم غه
دیوانه لغیم شانورور زلفی صنم غه
مروتالینیان جان بر این قاشی قلم غه
بهدم بولوبان بارسی ایدر مکه بر مکه
بر باد اوله دور کشور دین اوچوشم غه
بیزدین دعالار اول دلر با غه
زلفی پریشان قاشی قرا غه
تور مادر بر گز ایدو و فافه
تا شلدر کستی تورلی بلا غه
قیدر شفقت مغلیس گداغه
هرکم یاماندور پالدیم خدا غه
قیدار این ایمدردوا غه
یتی بونالم ارض سپمار غه

قیغیل ترحم ای یار جانیم
درد المومنین بان پر ایلاب
بول بر مادیدار منگنکار قب لاله
ای یار بیدار بی مهر ایجان پس
درد غم ایچره بر غیدی بوزوم
ای بغری تا شیم بچریندا کویدم
ای جان جانیم کور پام جمالینگ
عشقینگده کویدم ای سپرو ما زیم
دلخسته مشرب قلیم می فریاد

تاکیمی در قیزیل اوزینی زیا قیلاین دیب
مستانه خرام ای تی کور گوزدر جمالین
زیبا صنم آمل گل یوزیدین پرده کوتردی
زلفی نی تراب قواش اچی دین جیلو راستی
تا ایلا دیم آکدیغمه یاریب عرض نیازیم
مستانه پندسپیکر اته کیلدر شمشی خونریز
کوپیل که بو قل خیز مینشی قلهدی برجا

لایق ایما پس من حیرت جنانغه
شما باز کونگنوم اوچدی سماغه
چیقده سم باشی آلب بولدر بلاغه
رحم ایلامی سن من مبتلا غه
رنگ سیر کوسپی دور اول کهر با غه
تا پشور دوم آخیر قادر خدا غه
جانیم تصدق سن خوش ادا غه
بر رحمت قبل من بنیوا غه
جلا دکوز لار آلله ارا غه

اوت یاقتی جهان ملکیده غوغا قیلاین دیب
مندک نخمه دیوانه نی شید قیلاین دیب
عالم همه کوز بولدر تاما شاقیلاین دیب
آشوب بلاغته نی بریا قیلاین دیب
چین پالدر حسینغه تخما قیلاین دیب
شمشیر جفانی نینه ترا قیلاین دیب
کیلده که غنرب بر لچو سپز اقلاین دیب

باشمینی کیسیب آفتاب خوشحال بولوبیت
خضر قولیده مسرین اولدورغالی کیلدی

غم بیایانیده قالیم غلام کوی یار دیب
کیچ کونوز کویا من عشق اوقیغه دایما
شکر غم هم پشوق کونگلوشی انگار ایلا
گرچی آسمن ایما من حمتینکنر ناماید
منفرت لیک برایکام دیب بولورغافل مشربا

دایما یادینک بولوروم تو سرگردان بولوب
هرتیمان بولوروم برانغینک تا چمدیم کلغزار
تنبه من قان غلام کویده هم اینگار بولوب
دوغ بچرینک کویده بولور یعنی ای نامهربانا
عرض حالیم کیچک ایتار مهربانیم بوق منی
زغوغا نیک سرغایب قالیم فراقینک قولیده
کیفر لیک ناول لار کوی کوی ایلاب یاره لار
بولورغافل مشربا امیدیر برانغینک تو غم بولور

پستار ایله صوت نوا ایلا کانتینگ خوب

قانیم می تو کوب لاله صحرا قیل این دیب
غوغا قیامت فی بولور اقیلا این دیب

آه اوروب فریاد ایتیب بلبل داغ کلغزار دیب
در بر ایزلاب یورور من صاحب اسپر دیب
تا دوا سپر زورده قالیم آجیز بیمار دیب
هر نه قید ایر کربار اول ندره بی ناچار دیب
گرچی غافردور که یوقورد هر بان تبار دیب

آه فریاد ایلابان بچرینکده چون جوان بولوب
ایلاب کیدیم نینه غم او یگاک حیران بولوب
الطفناتی قیلیم ای اوتسی اول بر جوان بولوب
شله کلغین کوزلاریمین اوتسی قان باران بولوب
کیم قولاق پالیشنگار حالیمه کرین بولوب
اولغوم امید پای صالحی لشکر بجران بولوب
غمزیک قینان نگارنگ اوتسی بریکان بولوب
دم بدم وقتسی پسر دور قاله بارمان بولوب

خوبدر ایچیده پسندجا ایلا کانتینگ خوب

براکه قدری چنگ تر هیچ
پرگار بولوب گوهری دریا محبت
گر باد مثل چرخ اوروب مشرب بکین
آخیرینی در غم که آشنا قیدی بود
کیسان ایگنیه تان غلار که ماتم یک لباس
بخت قرائع موزدن او تپس طالعیم کله زبون
یاغ و روب باشیمه بر ساعت لحدنی گردنی
هنفس لردین جرابلاب مصیبت شهر گد
قیولیک باشیمه بر دم کوهی غم نمی آرتور
ایچگانم ز برابر بولدک لیکانیم بولدی کنن
غصه دن اوزندی بشر سور مادیگ او ایسی
بچ کیمه معلوم ایماس حالی بریشانیم منینگ
من نیچوک شاد ایتیمان کیم خسته کونگونوش بو
ای ستم گر کیل کیواندی سهیدیت کیل منی
چون تریا بار بوس انداکین بالاموس پن
نازا پیغنا پد کیل کیل منی حالیمنی سپور
تا کیبیر و ستم برله یورور پن ای رفیق

عشرت پمینگه مینیان سیه گانینگ فوب
برنگه که جان گوهرنی باغده گانینگ فوب
مستانه قرا کوزده نگه ایله گانینگ فوب
غلامی نایلای که روز مینی سیاقیلر بود
نی دلاورلارنی بر اکیچه فنا قیدی بود
من وفا قیلیم تیغ قایتیب جناقیلدی بود
کور بو عالم غمزه ده بختی قرائیدی بود
آشالارنی منگانا آشنا قیدی بود
مثل ادهم یک جهان دن ماسوا قیلدی بود
باشیمه تو قوز فلکنی آسپا قیدی بود
دوبت دشمن که منی انکوشت نما قیلدی بود
آسمانخی تیره قیلد راه افغانیم منینگ
کیلد حالیمنی سپور اول شوخ جانانیم منینگ
هیچ اور پن کر بلا دشتیه بو قانیم منینگ
یوفلکه کور وادیم ای کوزی چولپانیم منینگ
تیر چولوب وادیم یولونگه چشم گریانیم منینگ
چیتقی بشر اوشبو غممدین بو عزیز جانیم منینگ

ارزنگار از میا پس بوتنه گی جاننگ پستنگ
بمگنگ نوز خالص تی دوزخی بوزار
تادینگک دوتنگ ما آرزو لار دین جوا
سپن کوزنگنی نور کتیمار دامنی کاملنی توت
من تصدق او شناق عالی همت لار بولای
برخی بندین کینن قالدی بلار جاننگ اول
مشربا خالی اجلدین لحنک پیدار بول

تو کون کبی نوزنگ برایشب تو شو بد خاننگ
مینگک ایچک یک یوق نیکو کک او نیکک یوق
صنما چچک شیرین آکون آنگک انگمو
غمی عشق دین بوشربو باغنگک باش قوی دیور

شهرت ایلاب کیم لار دیک خود نما لارنی کورونگ
یولنی بوشربو آملارنی کوزیکه عارف بولوب
برچه گره بوشربو نصیحت اوزنی دانا ایتیب
کونو ایمانی بولالار کرامت ایلابان
اوزنی حبیب خلق حبیبی افشا قلیب

دلده دردیک یوقدور آتما پس دیده گریاننگ پستنگ
بول ابرام صفت آتش تو بازارنگ بپستنگ
چون سوزا بکل ایس اول آدیگده قتلاننگ پستنگ
کز بولگه راتسنگدین کل عصیاننگ پستنگ
بول اچمه برنوعده داماننگ پستنگ
بول بوشربو نغمه هرنگک کاشی جاننگ پستنگ
موندنه جان ریگانه آسای قیما غا جانینگ

یورالیم قیدی من رشته قدی نهالینگ
اوز کور کورینی دیک یوق غابرا قسیم نیالینگ
او جهانشی کویورده بدو جهانه یوق مثالینگ
قیلا دور نغانی زاری دیما دینگک چک کور تالینگ

ظاہر صورت پرست با آشنلارنی کورونگ
اوزی منزگی تالشی نابالارنی کورونگ
یولده قانعان بی کس بی رسنالارنی کورونگ
طاعت قنولان صاحب ریلارنی کورونگ
ظاہر باطن ده موندغ ناربالارنی کورونگ

پر کشی سپهر لب دین دم او دل از نوبت او چون
لاؤ او دل را رخا فیکه دل من دیب خلق ارا
ظاہریدہ صوفی من دیب ترک دنیا ایلا گمان
اوزینی اولادینی خلق اچیدہ افق قلیب
شہدیم آفت بولور دیب شریک قتل لمدی
آفت جانیم اولم فاش قرہ پسنی کورونگ
قور پرینکین تازہ دوشمنی قمر صحیحیدہ دور
گاہ یاریم قیزیل کیب قمریز سا چنانغین پالیب
گہ فاشین قویا ایتیب کفریک اوقتی پله آتیب
مشریحی بنوادون صولوی توون گہ ادر من

باطن فرعون ظاہر اولی الدنی کورونگ
خلق نی گمراہ قلیب یخیز قرہ لانی کورونگ
باطنی دنیا گمراہ یخیز قرہ لانی کورونگ
تند یوقی متننی قوروق نامسی پر لانی کورونگ
کوزده یاشیم قشقرچی در بقالانی کورونگ
ایکی یوز گیکه چولغانب زلف سپا پسنی کورونگ
کیم آنی کور پر بندہ دور بنا فاشینی کورونگ
نازک شکر قلیب عمده فاشینی کورونگ
جاد کوزنی او نیاتیب مکر بلا سنی کورونگ
بجز اوتیکه یادون یا چنا پسنی کورونگ

جفا قیلدینگ بو جانیند و فانی کوریم بر گیز
کجبت یولیکه قوریم قوم حالیم زبون بولدر
تسیا متدی بولیکینی من دردیکه بدم من
بصورت پرت بولری نشودا ستاریند مشرور
مصیبت پسلی نی بر باد بولورم کمنه دنیا
یتوشدر سبک کاریند پلا لیم دور الای جینی

بو عالمده اوزومدیک بتلانی کوریم بر گیز
بغیر از محنت و درد و بلا نی کوریم بر گیز
اوزولدر شسته جانیم و فانی کوریم بر گیز
که زاهد اچیره متلاق بی ریانی کوریم بر گیز
قولوشی توت گودیک بر آشنانی کوریم بر گیز
اداشکن یرده بورگن رنسانانی کوریم بر گیز

یازمید تخت آتبالیمه سبر دفتر غربت
جرات لیدی لیمینی زخمین بر گم که کورستیم
بوزو لگان خاطریم برگیز جهانده کورمدر
جهاننی ترک قیلیم مشربا بر اسم ادمدیک

من کوچک یورگوم بو غربت خانه ده دلدار سپینه
میختین کونگلکجه خوشیگن کیشی لار دین بونگ
دور بر بولدوم جهاننی کوب تاماشا ایلدیم
کونگل آدورغان کیشی لار دین پلنگ دل رهنی
کولمه نیر منی کونگلومنی پریشان ایلمه
مونه اورنگان کونگل آخیر تیر مقصودینه
کیسانی طالیسی بولگان کیشی جان دین کسیر
اوچرامی کیتی او شل مهوشگه راض دل ادم
مشربا وقتی ندمت دور برادر لار قسنی

کاکو لنگسوغ غنبر دور جان ایچینه جانان قینه
بارنگ لار دور لعلدیک بوزلار نیک قینه لعلدیک
بر کور و سنی ظالم قالمدی منینگ حالیم

طرب وقتیده بر صاحب دغانی کورمدم برگیز
عجب طالع بزوندوزن شنانی کورمدم برگیز
جهان ایوانیده خیر از جهانی کورمدم برگیز
سز یادرد کوردوم مدغانی کورمدم برگیز

عایس عاشق قدر بر لهنه بولس یار سپینه
بیچ علی سپینه که جا بولدی تکرار سپینه
بیچ گنشی کومدم عالمده بولگی خوار سپینه
بولکه بر کیم کونگل آید اول ایاس ازار سپینه
تیر مولوب قالد کوزوم بولیده اول دیدار سپینه
بیچ بلبل بولمانعی عالم ارا گلزار سپینه
بیچ گنشی کومدم عالمده بولگار خوار سپینه
تا بدم برگرانی الغوزوسی اغیار سپینه
ایستیمت قیلدیه نیاده پری رخسار سپینه

کوزلار نیامو اختر دور روی منیبی بان قینه
برچایل بیچا قلدیک خیزه تنگده فرمان قینه
تنگ بولوبدور احوالیم پلیمدنگه نادان قینه

عارضینک چلیکن گل با چلارینک یوردن
کاکو لوگنی اور گانه تزل باشک تو یکانده
آی یوزونگی کو گانه الیاینگین سوز گانه

تشلارینک مثالی ذر لبارینکده پنهان قیز
جانم اور تانورتنده آقنابی دوران قیز
مشرپینک یوزور بنده لعلی شکر افشان قیز

بر باقیب مینگه قره کوز اوچیدین جانان قیز
کوزده مینگه درد او قینی آتسی بزین جانیم غم
یوزیکه پرده قوتور شمع اوزه فانوس دیک
ظالموقا تلونخو ارار یور بی شفقت
عشقیده آسیم اوتی اوچونیدور آی الیه کون
بوفک خاننی اوزه قلمه گمان اختر دیب
سرونی بو یونگه کلنی یوزونگه مینگزه آ
قافونون کوزولسینگ مدالین مد قاشینگ
عشق کافولارینیز کوزیا شیم اولدر طوفان
کویونگا اول جنت رضوان ایشیکینگ عشق
وصل گلزار انا بلبلنی مالان مشرب

ایدنب یوز اوگور ب قیلدور اکنی قان قیز
بریکه ایلامدر لایبدرین در مان قیز
یوز تمین زبدا یلینی ایلامد سبرگردان قیز
یارینی اغیار آلدیده قیلور یکپان قیز
کیم دیکای بو شرر کوزلاریدور چولپان قیز
صدقه حسینگه تولدور در دهر جان قیز
اوختا المپسی شی ای نادره دوران قیز
موی استارینک باشینگین ای اغیند قران قیز
ایت لارینکنی کیم یوزور سمرای ازادان قیز
حورلارینیز میسینگ باغلامد قفل چندان قیز
شگرین خنده ایله طوطی بندو پستان قیز

МУНДАРИЖА

Шоирни аналҳақ	5
Ғазаллар	14
Мустақоллар	243
Мураббаълар	265
Мухаммаслар	273
Мусаддаслар	325
Мусаббаъ	329
Сўнги сўз урида	350
Қисқача лугат ва изохлар	379

Литературно-художественное издание

БОБОРАХИМ МАШРАБ

ГДЕ ТЫ, МОЯ ДОРОГАЯ

Ғазели, стихии...

Художник *Р. Зуфаров*

Ташкент издательство литературы и искусства им. Г. Гулима

На узбекском языке

Адабий-бадний нашр

БОБОРАХИМ МАШРАБ

МЕҲРИБОНИМ, ҚАЙДАСАН

Ғазаллар, мухаммаслар...

Тақрибчи *Алибек Рустамов*
 Муҳаррир *Р. Абдурашид*
 Раёмнашр муҳаррири *В. Памировский*
 Тили муҳаррири *И. Сейдуллоев*
 Мусоҳҳах *М. Абласиломова*

ИБ № 4323

Босмахона беркати 12.12.89 йилига руҳият этиди 28.08.90. Формати 84x108¹/32. Босмахона қисми № 7. Ҳақий қили изириши Юсуф босма. Шартли босма я 21.84. Шартли пр. оттикс 21.84. Нашр я 17.7. Тиражи 20 000. Ҳанча № 199. Ҳақий 2 с. Шартнома 218-89

Ғафур Гулом номидagi Адабиёт ва санъат нашриёти 700129. Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон ССР Матбуот давлат комитети. Тошкент «Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш Сирлашмасининг Ёши борхонасида тайёрланган диапозитивлардан 2-босмахонада босилди 702 801, Ингибул шаҳар, Самарқанд кўчаси, 44.

~~2c.~~
2c.

~~2c.~~

24

